Az Európai Unió
Hivatalos Lapja

C 184

Magyar nyelvű kiadás

Tájékoztatások és közlemények

66. évfolyam

2023. május 25.

Tartalom

I *Állásfoglalások, ajánlások és vélemények*

ÁLLÁSFOGLALÁSOK

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 577. plenáris ülésszaka, 2023. 03. 22. – 2023. 03. 23.

2023/C 184/01 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság állásfoglalása – Együtt a demokráciáért 1

VÉLEMÉNYEK

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 577. plenáris ülésszaka, 2023. 03. 22. – 2023. 03. 23.

2023/C 184/02 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az ifjúsági cselekvési terv az EU külső tevékenységeiben (2022–2027) (saját kezdeményezésű vélemény) 5

2023/C 184/03 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A fiatalok szerepe a zöld átállásban (feltáró vélemény a svéd elnökség felkérésére) 13

2023/C 184/04 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Faalapú építkezés a szén-dioxid-kibocsátás csökkentésére az építőiparban (feltáró vélemény a svéd elnökség felkérésére) 18

HU

III *Előkészítő jogi aktusok*

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 577. plenáris ülésszaka, 2023. 03. 22. – 2023. 03. 23.

2023/C 184/05 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a közszféra Unión belüli magas szintű interoperabilitását biztosító intézkedések meghatározásáról (az Interoperábilis Európáról szóló jogszabály) *(COM(2022) 720 final – 2022/0379 (COD))* és a Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a közszférát érintő megerősített interoperabilitási szakpolitikáról – A közszolgáltatások összekapcsolása, a közpolitikák támogatása, közhaszonteremtés: úton az „Interoperábilis Európa" felé *(COM(2022) 710 final)* 28

2023/C 184/06 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a fizetésképtelenségi jog egyes vonatkozásainak harmonizálásáról *(COM(2022)702 final – 2022/0408 (COD))* 34

2023/C 184/07 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a közösségi formatervezési mintáról szóló 6/2002/EK tanácsi rendelet módosításáról és a 2246/2002/EK bizottsági rendelet hatályon kívül helyezéséről *(COM(2022) 666 final – 2022/0391 (COD))* és javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a formatervezési minták oltalmáról (átdolgozás) *(COM(2022) 667 final – 2022/0392 (COD))* 39

2023/C 184/08 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – 2022. évi stratégiai előrejelzési jelentés – A zöld és a digitális átállás összehangolt megvalósítása az új geopolitikai környezetben *[COM(2022) 289 final]* 45

2023/C 184/09 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Központi Banknak és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak: Az uniós klíringrendszer megerősítése felé vezető út *(COM(2022) 696 final)* – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a 648/2012/EU, az 575/2013/EU és az (EU) 2017/1131 rendeletnek a harmadik országbeli központi szerződő felekkel szembeni túlzott kitettség csökkentését és az uniós elszámolási piacok hatékonyságának javítását célzó intézkedések tekintetében történő módosításáról *(COM(2022) 697 final – 2022/0403 (COD))* 49

2023/C 184/10 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat tanácsi irányelvre az adózás területén történő közigazgatási együttműködésről szóló 2011/16/EU irányelv módosításáról *(COM(2022) 707 final – 2022/0413 (CNS))* 55

2023/C 184/11 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – A korlátozó intézkedésekre vonatkozó uniós jog megsértése esetén alkalmazandó büntetőjogi szankciókról szóló irányelv felé *(COM(2022) 249 final)*; Javaslat tanácsi határozatra az uniós korlátozó intézkedések megsértésének az Európai Unió működéséről szóló szerződés 83. cikke (1) bekezdésében meghatározott bűncselekményi területek közé történő felvételéről *(COM(2022) 247 final)*; és az Európai Bizottság javaslata európai parlamenti és tanácsi irányelvre az uniós korlátozó intézkedések megsértése bűncselekményi tényállásainak és szankcióinak meghatározásáról *(COM(2022) 684 final)* 59

2023/C 184/12 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat tanácsi ajánlásra az aktív befogadást biztosító megfelelő minimumjövedelemről *(COM(2022) 490 final – 2022/0299 (NLE))* 64

2023/C 184/13 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a foglalkoztatás és munkavégzés terén a nők és férfiak közötti egyenlő bánásmód és esélyegyenlőség tekintetében az egyenlőséggel foglalkozó szervekre vonatkozó normákról *(COM(2022) 688 final – 2022/0400 (COD))* – Javaslat tanácsi irányelvre a személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód, a foglalkoztatás és a munkavégzés terén a személyek közötti, vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékosságra, életkorra vagy szexuális irányultságra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód, a szociális biztonság, továbbá az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint azok értékesítése, illetve nyújtása terén a férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód tekintetében az egyenlőséggel foglalkozó szervekre vonatkozó normákról, valamint a 2000/43/EK irányelv 13. cikkének és a 2004/113/EK irányelv 12. cikkének hatályon kívül helyezéséről *(COM(2022) 689 final – 2022/0401 (APP))* 71

2023/C 184/14 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme elleni uniós cselekvési terv felülvizsgálata *(COM(2022) 581 final)* 78

2023/C 184/15 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a szén-dioxid-eltávolítás uniós tanúsítási keretrendszerének létrehozásáról *(COM(2022) 672 final – 2022/0394 (COD))* 83

2023/C 184/16 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Az energiaunió helyzetéről szóló 2022. évi jelentés (az energiaunió és az éghajlat-politika irányításáról szóló (EU) 2018/1999 rendelet alapján) *(COM(2022) 547 final)* 88

2023/C 184/17 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Az energiarendszer digitalizációja – Uniós cselekvési terv *(COM(2022) 552 final)* 93

2023/C 184/18 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a 98/24/EK tanácsi irányelvnek és a 2004/37/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvnek az ólomra, annak szervetlen vegyületeire és a diizocianátokra vonatkozó határértékek tekintetében történő módosításáról *(COM(2023) 71 final – 2023/0033 (COD))* 101

2023/C 184/19 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az elektromos és elektronikus berendezések hulladékairól szóló 2012/19/EU irányelv módosításáról *(COM(2023 63 final – 2022/025 (COD))* 102

2023/C 184/20 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelve a 2014/65/EU irányelvnek az uniós nyilvános tőkepiacok vállalkozások számára vonzóbbá tétele, továbbá a kis- és középvállalkozások tőkéhez jutásának megkönnyítése érdekében történő módosításáról és a 2001/34/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről *(COM(2022) 760 final – 2022/0405 (COD))* — Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a részvényeiket a kkv-tőkefinanszírozási piacokon történő kereskedésre bevezetni kívánó vállalatok szavazatelsőbbségi részvénystruktúráiról *(COM(2022) 761 final – 2022/0406 (COD))* – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az (EU) 2017/1129, az 596/2014/EU és a 600/2014/EU rendeletnek az uniós tőkepiacok vállalkozások számára vonzóbbá tétele, valamint a kis- és középvállalkozások tőkéhez jutásának megkönnyítése érdekében történő módosításáról *(COM(2022) 762 final – 2022/0411 (COD))* 103

2023/C 184/21 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A műtrágyák rendelkezésre állásának és megfizethetőségének biztosítása *(COM(2022) 590 final)* . . . 109

I

(Állásfoglalások, ajánlások és vélemények)

ÁLLÁSFOGLALÁSOK

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG 577. PLENÁRIS ÜLÉSSZAKA, 2023. 03. 22. – 2023. 03. 23.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság állásfoglalása – Együtt a demokráciáért

(2023/C 184/01)

Előadók: **Stefano MALLIA (MT/I)**
Oliver RÖPKE (AT/II)
Séamus BOLAND (IE/III)

Jogalap:	az eljárási szabályzat 50. cikke
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.3.23.
Plenáris ülésszak száma:	577.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	181/0/5

A világjárványt követő helyreállás, a demokratikus értékek, a civil társadalmi tér, a médiaszabadság, a sokszínűség és a liberális demokrácia az EU határainak mindkét oldalán nyomás alá került, és a helyzet a háború Európában történő megjelenésével romlott: a világ népességének kevesebb mint 50 %-a él demokratikus rendszerben.

A világ továbbra is tanúja a kegyetlen ukrajnai háborúnak és az azzal járó pusztító humanitárius, társadalmi és gazdasági következményeknek, ezért az EGSZB felhívást tesz közzé a demokrácia és a demokratikus értékek megerősítésére.

Az ukrán népnek humanitárius, logisztikai és orvosi segítséget nyújtó uniós civil társadalmi szervezetek rendkívüli mobilizációja szintén rávilágított arra, hogy mennyire fontos a jó összeköttetésekkel rendelkező, hatékony és élénk civil társadalom. Alulról szerveződő mozgalmak Ukrajna mellett Iránban, Belaruszban és Moldovában is harcolnak a demokráciáért. Megerősítésük megszilárdítja a demokráciákat is.

Most minden eddiginél fontosabb, hogy beruházzunk a demokráciák ellenállóbbá tételébe, valamint hogy képesek legyünk jobban megvédeni alapvető jogainkat, tartós békét és stabilitást kiépíteni, végső soron pedig mindenki számára jólétet teremteni.

Kétségtelen, hogy közös gondolkodási folyamatot kell indítanunk a részvételi demokrácia struktúráinak megerősítésére irányuló új megközelítésekről. Az erős, független és sokszínű civil társadalom minden eddiginél fontosabb az aktív polgári szerepvállalás, valamint a jogállamiságot, az alapvető jogokat, a véleménynyilvánítás szabadságát és demokratikus életmódunk sértetlenségét megvédeni képes reziliens demokrácia biztosításának kulcsfontosságú elemeként. A demokrácia az EU-ban elválaszthatatlanul és visszavonhatatlanul összefonódik az egyenlőség, az igazságosság, az emberi jogok tiszteletben tartása és a megkülönböztetésmentesség fogalmával, amint azt az EUSZ 2. cikke is előírja.

Összetett változások és kihívások idején a deliberatív/részvételi demokrácia az egyik eleme lehet a szükséges rendszerszintű változás jelentette átfogóbb képnek. Számos példa van arra, hogy a hatékonyan alkalmazott deliberatív/részvételi demokrácia révén a politikai döntéshozók képesek nehéz döntéseket meghozni a legnagyobb kihívást jelentő közpolitikai problémákkal kapcsolatban, erősítve ugyanakkor a polgárok és a kormány közötti bizalmat. Ennek előfeltétele annak biztosítása, hogy figyelembe vegyék a vélemények sokféleségét és a véleménynyilvánítás szabadságához való jogot. A részvételi demokrácia azonban nem csodaszer. A demokratikus társadalmak sokféle kihívással néznek szembe, amelyek különböző részvételi módszereket tesznek szükségessé. A demokratikus kormányzáshoz ezért különböző célokra különböző mechanizmusokat kell igénybe venni, kihasználva azok erősségeit és gyengeségeit.

Közösen kell megtalálnunk a képviseleti demokrácia, a részvételi demokrácia és a közvetlen demokrácia közötti új egyensúlyt.

Az Európa jövőjéről szóló konferencia 2022. május 9-i következtetései közül azok, amelyek az európai demokráciáról szólnak (különösen a 36. és 39. javaslat), **célul tűzték ki a polgárok részvételének növelését, valamint a részvételi demokrácia és a deliberatív fellépések struktúráinak megerősítését**. Az Európa jövőjéről szóló konferencia eredményeit és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) által már eddig is betöltött fontos szerepet szem előtt tartva az EGSZB különböző lehetőségeket kíván felvázolni, amelyek az EGSZB céljait legjobban szolgáló intézményi reformok alapját alkothatják.

Mindezek alapján és a 2023. évi civil társadalmi napokra építve az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB):

1. kéri az EUSZ 11. cikkének tényleges végrehajtását, ezen belül **a civil társadalomra vonatkozó európai stratégiának** és az egyesületek európai statútumának a megfogalmazását azzal a céllal, hogy egy valóban támogató és inkluzív tér létrehozása érdekében összekapcsolják a különböző építőelemeket, hogy megújítsák a vállalásokat és megvalósítsák a strukturált civil párbeszédet az uniós intézményekben, többek között azáltal, hogy meghívják a szervezett civil társadalmat a szociális csúcstalálkozókra és a magas szintű konferenciákra. Ha a cél az, hogy a civil társadalom érdemibb és szélesebb körű szerepet töltsön be, akkor az erőforrásoknak is nagy jelentőségük van. Jobb finanszírozási lehetőségekre, valamint méltányos és átlátható szakpolitikai keretekre van szükség a civil társadalmi szervezetek számára, beleértve a határokon átnyúló védelmet is, hogy valamennyi civil társadalmi szervezet, köztük az ifjúsági szervezetek, a szociális gazdaság és az önkéntes ágazat is kapacitást és rezilienciát tudjon kiépíteni. Ugyanilyen fontos a rugalmas és fenntartható erőforrásokhoz való hozzáférés is, legyen szó akár magán-, akár állami forrásokról;

2. hangsúlyozza, hogy meg kell erősíteni a szervezett civil társadalom és a szociális partnerek kulcsfontosságú szerepét a képviseleti demokráciát kiegészítő deliberatív demokrácia támogatásában annak érdekében, hogy valamennyi tagállamban és uniós szinten is tovább erősödjön a civil párbeszéd. Az európai demokráciák ereje és teljesítménye az EU és tagállamai közötti szilárd és széles körű együttműködésen alapul, amelynek hozzá kell járulnia a civil társadalmi szervezetek kapacitásépítéséhez, mivel a független civil társadalmi szervezetek „a közjó őrei”, és kulcsszerepet játszanak a fenntartható megoldások azonosításában, a társadalmi innovációk előmozdításában és a társadalmakon belüli kölcsönös bizalom kiépítésében. A civil társadalmi szervezetek emellett segítik a folyamatok azonosítását, a viták sokszínűségének növelése érdekében szakértelmet biztosítanak, és elősegítik a Szerződésekben meghatározottak szerinti részvételi demokráciát;

3. holisztikus és együttműködésen alapuló megközelítést szorgalmaz az oktatás és képzés terén a jelenlegi kihívások kezelése érdekében. A készségekre vonatkozó európai politikát a civil társadalmi szervezetekkel és a szociális partnerekkel közösen kell kialakítani, hiszen ők politikai tőkével és konkrét ismeretekkel, valamint a jelenlegi szükségletek és hiányosságok kapcsán részletes információkkal rendelkeznek; ezzel összefüggésben kéri, hogy 2025-öt nyilvánítsák az önkéntesek európai évének, mivel ez a szektor kulcsszerepet játszik az informális készségek fejlesztésében;

4. rámutat, hogy a transzverzális kompetenciák – mint az együttműködés, a kritikus gondolkodás, a problémamegoldás, a demokratikus és közös irányítás, a konfliktusmegoldás, az állampolgári ismeretek és a médiaműveltség – a részvételi és deliberatív demokrácia valódi gerincét képezik. Ezek a kompetenciák központi szerepet játszanak az antidemokratikus tendenciák elleni küzdelemben, az európai értékek előmozdításában, valamint a jelenlegi társadalmi-gazdasági és politikai megosztottság leküzdésében, ugyanakkor a civil társadalmi szervezetek és a szociális partnerek számára lehetővé teszik, hogy az elszámoltathatóság, az átláthatóság és az aktív polgári szerepvállalás elérése érdekében konzultatív vagy részvételi eszközökkel részt vegyenek a politikák kidolgozásában;

5. elkötelezett amellett, hogy segítse a részvételi és deliberatív demokrácia erősítését szolgáló eszközök – például az európai polgári kezdeményezés és az EU online folytatott nyilvános konzultációi – továbbfejlesztését, amelyeket teljes mértékben hozzáférhetővé kell tenni és amelyekről tájékoztatni kell a nyilvánosságot;

6. hangsúlyozza a 2024-es európai választások fontosságát, valamint a civil társadalmi szervezetek kulcsfontosságú szerepét a választói részvétel ösztönzésében és az Európa-párti érzelmek kialakításában, valamint a tartózkodás és a dezinformáció elleni küzdelemben. Az EGSZB arra kéri az európai politikai családokat, hogy választási kiáltványaikban hangsúlyozzák a civil társadalmi szervezetek szerepét a demokratikus élet megerősítésében;

7. megismétli, hogy a civil társadalmi szervezetek szélesebb körével és az uniós intézményekkel együtt kész a híd szerepét betölteni, hogy megvitassa az európai projektet a polgárokkal – azokkal is, akiknek még vannak kétségeik –, és kész a saját közösségeikben, területeiken, városaikban és falvaikban megszólítani őket. Ezért alapvető fontosságú a nyilvános vitákban való részvétel lehetőségeinek megteremtése és a részvétel kultúrájának előmozdítása valamennyi szinten;

8. az Európai Bizottságnak a szervezeti egységein belül gondoskodnia kell civil párbeszédért felelős kapcsolattartókról. Emellett a tagállamokkal együttműködésben ösztönöznie kell a civil párbeszéd struktúráinak megerősítését, és európai alapok mozgósításával támogatnia kell ilyen struktúrák létrehozását ott, ahol még nem léteznek. Ez a kezdeményezés növelné a tudatosságot és emelné a civil párbeszéd színvonalát, egyúttal segítené az Európai Bizottságot és a tagállamokat abban, hogy jobban megértsék, milyen előnyökkel járhat a politikai döntéshozatal szempontjából a jól működő civil párbeszéd. Ezen túlmenően a civil párbeszédet kutatási és nyomonkövetési tevékenységek erősítenék, ami a bevált gyakorlatok feltárásához és megosztásához vezetne;

9. e tekintetben kiemeli, hogy a fiatalok és az ifjúsági szervezetek bevonása különösen fontos az első alkalommal szavazók és a fiatal szavazók mozgósítása szempontjából. A teljes reprezentativitás elérése érdekében olyan megoldásokat kell támogatni, amelyek lehetővé teszik a széles körű részvételt és előmozdítják az esélyegyenlőséget e tekintetben. Meg kell szólítani azokat, akik a legtávolabb vannak a döntéshozatali központoktól, és párbeszédet kell kezdeményezni velük. Szükségesnek tűnik a nagyobb részvétel helyi szinten;

10. arra kéri az Európai Parlamentet, az Európai Tanácsot és a tagállamokat, hogy sürgősen módosítsák az 1976. évi választási okmányt, tisztázva az egyetemes, közvetlen és titkos választások elvét. Ez lehetővé tenné, hogy Unió-szerte érvényesítsék a vonatkozó normákat, így garantálva a szavazati jogot a fogyatékossággal élők számára.

A fenti ajánlásokra és az Európa jövőjéről szóló konferenciára építve az EGSZB:

11. úgy véli, hogy az Európai Bizottsággal nemrégiben (2022. október 27-én) aláírt együttműködési jegyzőkönyv megújított politikai elkötelezettséget jelent aziránt, hogy előmozdítsuk az európai politikai menetrendet és Európa fő célját, célkitűzéseit ([1]) és törekvéseit, nevezetesen azt, hogy versenyképes, gazdaságilag virágzó, társadalmilag befogadó és környezeti szempontból fenntartható Európai Uniót építsünk, biztosítva ugyanakkor, hogy a klímasemlegességre való átállás, a digitalizáció és a demográfiai változások társadalmilag igazságos és méltányos módon történjenek meg, valamint hogy az európai zöld megállapodás és a Digitális évtized 2030 szakpolitikai program minden európai polgár számára sikeres legyen. Az Európai Unió számára irányadó kell, hogy legyen továbbá a szociális jogok európai pillére és a versenyképességi menetrend – a politikai ütemtervek, amelyek biztosítják, hogy senki se maradjon le;

12. készen áll arra – és most minden eddiginél nagyobb legitimitással rendelkezik ahhoz –, hogy a polgárok és a szervezett civil társadalom részvételének kulcsfontosságú központjaként, a jövőben többek között polgári vitafórumként működjön. Egy ilyen központ szerepe az lenne, hogy megsokszorozza az Európai Bizottság és más intézmények által szervezett, folyamatban lévő polgári konzultációk hatását, valamint hogy rendszeresen összegyűjtse az európai szervezett civil társadalom visszajelzéseit az európai politikai menetrend fő prioritásairól és szakpolitikáiról. Ez elősegíti az uniós projektbe és intézményekbe vetett közbizalom növelését azáltal, hogy tényleges szerepet biztosít a polgároknak a nyilvános döntéshozatalban. Az EGSZB házigazda lehetne, aki külső szakértőknek és a civil társadalmi szervezetek képviselőinek a közreműködésével kíséri, felügyeli, tervezi, szervezi, kivitelezi és segíti a tanácskozási folyamatokat. Ez az ajánlat különösen az Európa jövőjéről szóló konferencia 2022. május 9-i zárójelentésére támaszkodik, amely leszögezi, hogy „erősíteni kell az EGSZB intézményi szerepét, és fel kell hatalmazni a részvételi demokráciával kapcsolatos tevékenységek – például a civil társadalmi szervezetekkel folytatott strukturált párbeszéd és a polgári vitacsoportok – elősegítőjeként és garantálójaként”. Ezzel összefüggésben az EGSZB saját kezdeményezésű véleményeiben és az Európai Bizottság által kért feltáró véleményeiben megfogalmazott ajánlásokat adott esetben felül kell vizsgálni az uniós politikák értékelése segítségével;

13. úgy véli, hogy a polgári vitacsoportokkal és a civil társadalmi szervezetekkel folytatott konzultációk a napirend meghatározására, így például az Európai Bizottság munkaprogramjának előkészítésére összpontosíthatnának, illetve a kulcsfontosságú jogalkotási prioritások életciklusához kapcsolódhatnának. A polgárok észrevételei a jogalkotást megelőző szakaszban rendkívül hasznosak lehetnének olyan ajánlások megvitatásához és megfogalmazásához, amelyek kulcsfontosságú (jogalkotási) javaslatok előkészítését szolgálják. E célból a polgári vitacsoportokkal és a civil társadalmi szervezetekkel egy – az EGSZB által az európai intézményekkel együttműködésben kidolgozott – éves menetrend és ütemterv alapján kerülhetne sor konzultációra. Gondolhatunk itt az Európai Bizottságtól, az Európai Parlamenttől vagy az Európai Unió Tanácsától érkező konkrét felkérésekre, az EGSZB saját kezdeményezéseire vagy az EGSZB partnerszervezete: a Régiók Európai Bizottsága által indított kezdeményezésekre;

14. megismétli, hogy a tevékenységi ciklus az Unió helyzetéről szóló beszéddel és szándéknyilatkozattal kezdődhetne, tekintettel az Európai Bizottság következő évre szóló éves munkaprogramjára. A konzultációkra a következő év első felében kerülne sor;

([1]) Az Európai Unióról szóló szerződés 2. és 3. cikke.

15. a jogállamiság megerősítését szolgáló eszközök kiegészítéseként továbbra is javasolja más uniós intézményeknek egy, az alapvető jogokkal, az emberi jogokkal és a jogállamisággal foglalkozó, évenkénti uniós fórum létrehozását. Ez a fórum javítani fogja a nyomon követést azáltal, hogy segítségével az uniós döntéshozók szerte az Unióból korai előrejelzést kaphatnak a szervezett civil társadalomtól és az alulról építkező szervezetektől az EUSZ 2. cikkének teljeskörű és átlátható alkalmazására vonatkozóan. Az EGSZB továbbá arra kéri az Európai Bizottságot, hogy az európai demokráciáról szóló cselekvési terv közelgő felülvizsgálatába foglaljon bele egy, a civil társadalomról szóló fejezetet. Az EGSZB fontos szerepet fog játszani a tagjelölt országok csatlakozási folyamatainak nyomon követésében is, és elősegíti az érdemi vitát az érintett felekkel annak biztosítása érdekében, hogy tiszteletben tartsák az európai értékeket, köztük a nemzeti és etnikai kisebbségeket érintő értékeket is;

16. elindítja az Európai Civil Társadalmi Hét rendezvénysorozatot, hogy megerősítse az európai civil társadalom házaként betöltött szerepét, és szélesítse az olyan kiemelt kezdeményezéseinek hatókörét, amilyen például a civil társadalmi napok, az európai polgári kezdeményezés napja, a YEYS és a civil társadalmi díj. Ez a rendezvénysorozat egybegyűjti az európai és nemzeti civil társadalmi szervezetek kulcsszereplőit, és fórumot biztosít olyan kérdések megvitatására, amelyek a civil társadalom érdekelt feleit európai szinten foglalkoztatják. Az EGSZB arra törekszik, hogy megerősítse az alulról szerveződő tevékenységeket annak érdekében, hogy minél eredményesebben megszólítsa azokat, akik csak korlátozott mértékben tudnak részt venni az európai kérdésekről folytatott vitákban, és gondoskodjon arról, hogy a döntéshozatali folyamatokban figyelembe vegyék ezeknek az embereknek a véleményét.

Kelt Brüsszelben, 2023. március 23-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

VÉLEMÉNYEK

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG 577. PLENÁRIS ÜLÉSSZAKA, 2023. 03. 22. – 2023. 03. 23.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az ifjúsági cselekvési terv az EU külső tevékenységeiben (2022–2027)

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2023/C 184/02)

Előadó: **Michael MCLOUGHLIN**

Társelőadó: **Tatjana BABRAUSKIENĖ**

Közgyűlési határozat:	2022.9.22.
Jogalap:	eljárási szabályzat 52. cikk (2) bekezdés
	saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Külkapcsolatok” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.3.6.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.3.22.
Plenáris ülésszak száma:	577.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	157/0/1

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) üdvözli az EU külső tevékenységeire vonatkozó ifjúsági cselekvési tervet, ugyanakkor rámutat arra, hogy a bevezetés és a megvalósítás terén kihívások merülhetnek fel, amelyek nyomon követést és felügyeletet igényelnek. Az EGSZB szívesen látná, ha aktívan bevonnák az ifjúsági cselekvési terv végrehajtásába.

1.2. Úgy véli, hogy az EU-ban és világszerte működő ifjúsági szervezetek szakértelme és tapasztalata jelentős erőforrást jelent a terv megvalósításához, mind az Európai Bizottság, mind az uniós küldöttségek számára. Úgy véli továbbá, hogy a fiatalokkal foglalkozó valamennyi uniós alkalmazott számára alapvető kompetenciákat kell biztosítani olyan kérdésekben, mint az ifjúságbarát terek, a konzultációs készségek és az ifjúsági munka módszerei.

1.3. Az EGSZB szeretné, ha a végrehajtás során folyamatos figyelmet fordítanának a leginkább marginalizálódott fiatalokra, köztük a fogyatékossággal élő fiatalokra, és minden irányítási munka kiegészülne azzal, hogy egyenlő mértékben összpontosítanak a helyi közösségekben élő fiatalok alulról szerveződő támogatására. Az irányítási és a részvételi folyamatokat úgy kell kialakítani, hogy biztosítsák az önszerveződő szerepvállalást és az alulról felfelé építkező folyamatokat, hogy ezáltal a mindennapi életben gyökerező vezetők termelődjenek ki.

1.4. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az adatgyűjtés és a nyomon követés kulcsfontosságú kihívást jelent az ifjúsági cselekvési terv végrehajtása szempontjából, és hogy az Európai Bizottságnak, az Európai Külügyi Szolgálatnak (EKSZ), az érintett finanszírozott ügynökségeknek és civil társadalmi szervezeteknek rendszeres jelentéseket kell készíteniük, összhangban az Európai Bizottság által a közelmúltban végzett, a fiatalokra vonatkozó nemzetközi adatok feltérképezésével és hiányelemzésével ([1]).

1.5. Az EGSZB üdvözli és ösztönzi az ENSZ és ügynökségei által ezen a területen végzett munkához való kapcsolódást – különös tekintettel az ifjúsággal, a békével és a biztonsággal kapcsolatos menetrendre –, valamint az ENSZ Gyermekjogi Bizottságával való szinergiákat.

1.6. Az EGSZB úgy véli, hogy az olyan kiemelt uniós ifjúságpolitikai intézkedések, mint az Erasmus+ és az ifjúsági garancia hasznosak lehetnek az ifjúsági szerepvállalás és az ifjúságpolitikák terén végzett munkában. Az ilyen struktúrák alkalmazása során figyelmet kell fordítani a jelentkezési eljárások függetlenségére, valamint például a vízumok és a nyelvek kérdésére.

1.7. Az EGSZB ajánlja az Európai Unió Tanácsának, hogy ösztönözze az uniós tagállamokat az ifjúsági cselekvési tervhez hasonló kérdésekre összpontosító saját tervek kidolgozására, valamint arra, hogy partnerségben működjenek együtt a civil társadalommal, különösen az ifjúsági szervezetekkel. Emellett építeni kell az uniós tagállamok és a célországok közötti meglévő kapcsolatokra és civil társadalmi partnerségekre, és erősíteni kell azokat, különösen az ifjúsági szervezetek között.

1.8. Az EGSZB ajánlja továbbá, hogy – megfelelő eszközök biztosítása mellett – ösztönözzék a célországokat arra, hogy saját, kézzelfogható, célzott ifjúságpolitikákkal, valamint országos ifjúsági tanácsokkal vagy hasonló szervekkel rendelkezzenek. Ugyanakkor a célországok támogatása során az Európai Bizottságot az emberi jogi elvek kell hogy vezéreljék.

1.9. Az EGSZB szerint kapcsolatokat kell teremteni az ifjúsági cselekvési terv és a készségek európai éve között annak érdekében, hogy ez a munka prioritás legyen a partnerországokban.

1.10. Az EGSZB úgy véli, hogy az oktatásra összpontosító tevékenységek középpontjában az egyenlőségnek kell állnia, védve különösen a fiatal lányokat, és hogy a stratégiáknak biztosítaniuk kell a legnehezebben elérhetők bevonását. Minden ösztöndíj-lehetőségnek nyitottnak és átláthatónak kell lennie, és rendelkeznie kell kifejezetten a legnehezebben elérhetők ösztönzésére irányuló módszerekkel.

1.11. Az EGSZB határozottan úgy véli, hogy az összes civil társadalmi szervezet, köztük az ifjúsági csoportok, a szakszervezetek és a fiatal vállalkozók csoportjai körében elő kell mozdítani a polgári szerepvállalást.

1.12. Az EGSZB szerint meg kell vizsgálni, hogy az uniós kereskedelempolitika – különösen a kereskedelemről és fenntarthatóságról szóló fejezetek és a gazdasági partnerségi megállapodások (GPM-ek) keretében – milyen hatással van a fiatalokra és hogyan kapcsolódik hozzájuk.

1.13. Az EGSZB azt ajánlja, hogy az Európai Bizottság tanulmányával összhangban dolgozzanak ki közösségi alapú mentális egészségügyi szolgáltatásokat külön a fiatalok számára, és határozzanak meg mind mennyiségi, mind minőségi célokat a mentális egészség javítása tekintetében a külső tevékenységek során a fiatalokkal végzett munkával kapcsolatban.

1.14. Az EGSZB úgy véli, hogy a gyermekmunka elleni küzdelemnek az ifjúsági cselekvési terv fontos részét kell képeznie, hogy a gyermekmunka a 21. században végre történelemmé váljon.

2. **Háttér-információk: kapcsolódó EGSZB-tevékenységek**

2.1. 2018 októberében az EGSZB elfogadta az EU új ifjúsági stratégiájáról szóló véleményét ([2]), amelyben kiemelte, hogy az ifjúsággal kapcsolatban ágazatközi megközelítésre van szükség, és nagyobb figyelmet kell fordítani a foglalkoztatásra, a mentális egészségre, az egyenlőségre és az oktatásra. Kiemelte továbbá e tekintetben az EU külső tevékenységével kapcsolatos politikáinak fontosságát.

([1]) Kalantaryan, S., McMahon, S. és Ueffing, P., Youth in external action, JRC130554, az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg, 2022.

([2]) HL C 62., 2019.2.15., 142. o.

2.2. 2020 szeptemberében az EGSZB elfogadta „A fiatalok strukturált részvétele az éghajlattal és a fenntarthatósággal kapcsolatban az uniós döntéshozatali folyamatban” című véleményét ([3]). Ebben egyebek mellett azt kérte, hogy hozzanak létre ifjúsági éghajlati és fenntarthatósági kerekasztalokat, az Egyesült Nemzetek Éghajlatváltozási Keretegyezménye Feleinek Konferenciáján (UNFCCC COP) részt vevő hivatalos uniós delegációnak legyen tagja egy ifjúsági küldött is, továbbá vegyék tekintetbe a fiatalok véleményét az éghajlatváltozásról és a fenntarthatóságról szóló EGSZB-véleményekben.

2.3. A 2022 júliusában elfogadott, „Ifjúságpolitika a Nyugat-Balkánon a nyugat-balkáni innovációs program részeként” című véleményében ([4]) az EGSZB arra kérte a nyugat-balkáni kormányokat, hogy kövessék az EU legfontosabb ifjúságpolitikai dokumentumait, és továbbra is fektessenek be a fiatalok fejlődésével kapcsolatos kihívásokat kezelő, tényeken alapuló ifjúságpolitikai intézkedésekbe, elegendő és átlátható költségvetési előirányzatokat biztosítva ehhez.

2.4. Az EGSZB egyedülálló helyzetben van ahhoz, hogy megkönnyítse az ifjúsági hálózatokkal való együttműködést. Létrehozott egy, az ifjúság európai évével foglalkozó koordinációs csoportot, amely megbízást kapott arra, hogy erősítse az együttműködést az ifjúsági szervezetekkel és a fiatalokkal, az ifjúság európai éve alatt és azon túl, valamint hogy működjön együtt a többi uniós intézménnyel és a civil társadalmi szervezetekkel annak érdekében, hogy a fiatalok jobban integrálódjanak horizontálisan azok mindennapi tevékenységeibe. 2022 szeptemberében az EGSZB elfogadta „Az uniós ifjúsági teszt” című véleményét ([5]), és strukturáltabb, érdemibb és célzottabb ifjúsági részvételi mechanizmusokat szorgalmazott.

3. **Általános megjegyzések az ifjúsági cselekvési tervvel kapcsolatban**

3.1. Az EGSZB határozottan üdvözli az „Ifjúsági cselekvési terv az EU külső tevékenységeiben (2022–2027)” című közös közleményt, amely fontos lépést jelent a külső tevékenységek és az ifjúságpolitika terén, mivel felismeri a kettő közötti lehetséges – és régóta esedékes – szinergiákat. Ezen túlmenően az ifjúság európai évében ez a fejlemény annak elismerését is jelzi, hogy az ifjúság és a fiatalok élete minden szakpolitikai területet érint, és e csoport szempontjainak nemcsak a fiatalokhoz kapcsolódó „hagyományos” területeken, hanem minden szakpolitikai munkában meg kell jelenniük.

3.2. Az ukrajnai háború továbbra is súlyos hatást gyakorol a polgári lakosságra, különösen a gyermekekre, a serdülőkre és a fiatalokra. Fontos, hogy az ifjúsági cselekvési terv Ukrajnában, valamint a világ más, konfliktusok által érintett területein a fiatalok rezilienciájának növelésére, a fiatalok polgári szerepvállalásának támogatására, valamint arra összpontosítson, hogy a fiatalok olyan készségeket szerezzenek, amelyekkel változást idézhetnek elő közösségeikben, különös tekintettel a konfliktus utáni helyreállításra.

3.3. A közlemény megfelelően illeszkedik a Covid19 utáni világba is, és elismeri, hogy ezt a válságot a leginkább a fiatalok, oktatásuk és mozgásszabadságuk szenvedte meg. Míg Európában felismerték a Covid19 fiatalokra gyakorolt hatását, ez a kérdés világszerte kevesebb figyelmet kapott, különösen a fejlődő világban és az instabil államokban.

3.4. Lényegében támogatjuk azt az elképzelést, hogy az ifjúsággal kapcsolatos valamennyi belső politikát át kell tudni ültetni a külkapcsolatainkba, figyelembe véve azokat a sajátos helyi/regionális körülményeket, amelyek között a külső fellépések zajlanak. Ennek fényében támogatjuk, hogy az uniós szakpolitikák ifjúsági tesztjét azoknak is ajánlják, akik az ifjúsági cselekvési programot hajtják végre.

3.5. Az EGSZB üdvözli továbbá, hogy az ifjúsági cselekvési terv támaszkodik a szociális jogok európai pillérére, valamint az emberi jogokra és a demokráciára vonatkozó uniós cselekvési tervre, amelyek hangsúlyozzák a fiatalok közéletben és politikai életben való egyenlő, teljeskörű és érdemi részvételének szükségességét. A fiatalok – bár élen járnak, ha változásról van szó – még mindig túl gyakran alulreprezentáltak, ami ellentétes az alapvető jogaikkal. Az EGSZB nagyra értékeli az ifjúsági cselekvési tervet, mivel az ambiciózus célokat tűzött ki, és egyértelműen a cselekvésre összpontosít. Azt is értékeli, hogy a cselekvési terv elismeri napjaink globális kihívásainak generációkon átívelő dimenzióit.

3.6. A közlemény egybefogja a különböző területeken belüli, ifjúságot érintő valamennyi jelentős szakpolitikai munkát. A végrehajtás során esetenként átfogó felügyeletre lesz szükség, különösen a végrehajtó ügynökségek és az érintett szakpolitikák sokfélesége miatt. Ebbe be kell vonni az ifjúságért és az oktatásért felelős személyeket, az ifjúsági szervezeteket és magukat a fiatalokat, csakúgy mint az uniós tagállamok segítségnyújtó szervezeteit és más nemzeti szerveit, az államilag finanszírozott és a civil társadalmi szervezeteket is. Hasonlóképpen a végrehajtás során figyelembe kell venni a különböző pénzforrásokat, érintett szereplőket és mutatókat. Összességében ez kihívást jelent majd, de egy hatékony felügyeleti rendszer meghozza gyümölcsét, és modellként szolgálhat a szakpolitikák együttes megvalósításához.

([3]) HL C 429., 2020.12.11., 44. o.
([4]) HL C 443., 2022.11.22., 44. o.
([5]) HL C 486., 2022.12.21., 46. o.

3.7. A külső tevékenység szinte valamennyi területén javítani kell a fiatalokra vonatkozó adatgyűjtést. Az ifjúsági cselekvési terv megvalósításakor összpontosítani kell erre a kihívásokkal teli területre, amint azt az ifjúságra vonatkozó nemzetközi adatoknak az Európai Bizottság által a közelmúltban végzett feltérképezése és hiányelemzése is elismerte. Előfordulhat, hogy nehéz lesz elemekre bontani a megvalósítást és az eredményeket, valamint meghatározni, hogy egy adott program vagy kezdeményezés pontosan hogyan járul hozzá valamely eredményhez. Ezért a fiatalokat érintő valamennyi beavatkozást longitudinális elemzésnek kell alávetni.

3.8. Az EU-nak és összes intézményének együtt kell működnie az Egyesült Királysággal annak biztosítása érdekében, hogy az együttműködés és az interkulturális tanulás szelleme, valamint az Erasmus+ programból és minden más együttműködési formából származó rengeteg tapasztalat ne vesszen el az országban élő fiatalok és ifjúsági szervezetek számára. Minden lehetőséget fel kell tárni az egyesült királyságbeli civil társadalmi szervezetekkel való kapcsolatok újjáépítésében rejlő potenciál optimális kiaknázására, valamint új kapcsolatok kialakítására és előmozdítására ([6]).

Vezetés és részvétel

3.9. Az ifjúsági cselekvési terv jelentős mértékben összpontosít a vezető szerepre és a részvételre. Ez üdvözlendő, és messzemenően összhangban áll a fiatalokkal való együttműködés bevált gyakorlataival. Az EGSZB azonban úgy véli, hogy egy ilyen megközelítésnek az EU külső tevékenységeiben való további bevezetéséhez nagyon alapos és deliberatív jellegű megközelítésre lesz szükség. Az erőteljes erőfeszítések ellenére még az EU-n és tagállamain belül is hosszú út áll előttünk a részvételi gyakorlat tekintetében. A fiatalok vezetői képessége általában a támogató környezetben végzett jó, alulról szerveződő munkából ered. Ezáltal kiemelkednek olyan fiatalok, akik fel tudnak szólalni, de úgy, hogy annak alapját a kortársaikkal való kapcsolatok és a helyi problémák – például a környezetvédelem, a közlekedés, az oktatás, a mentális egészség, a szociális segítségnyújtás stb. – terén szerzett tapasztalatok képezik. Ezt a munkát gyakran civil társadalmi szervezetek segítik. Reméljük, hogy a civil társadalomra, az emberi jogokra és a demokráciára vonatkozó tematikus programok összpontosítani tudnak ezekre az igényekre.

3.10. Ahhoz tehát, hogy ezen a területen megfelelő gyakorlat alakuljon ki, több kapcsolódó tényező együttes fennállására van szükség. Az Erasmus+ program továbbra is arra törekszik, hogy előnyben részesítse a kevesebb lehetőséggel rendelkező fiatalokat, ténylegesen elismerve, hogy egy vezető programnak még sok a tennivalója ezen a területen. Az emberek közötti kapcsolatok és a mobilitás területén az adminisztratív szempontok – pl. a vízumok – döntő szerepet játszanak abban, hogy a résztvevők zökkenőmentesen szerezhessenek tapasztalatot, és e téren közös megközelítésre van szükség. Ezek a kihívások nyilvánvalóan még nagyobbak, ha fejlődő országok, instabil államok vagy akár totalitárius országok vonatkozásában szembesülünk velük. Végeredményben az összes előirányzott vezetői és részvételi munkának alulról szerveződő és közösségi alapú tapasztalatokra kell épülnie.

3.11. Ügyelnünk kell arra, hogy ne fordítsuk meg a folyamatot úgy, hogy valódi alulról szerveződő húzóerő megléte nélkül először a „vezetőkkel" dolgozunk. A finanszírozók és a nemzetközi nem kormányzati szervezetek nem tudnak ilyen vezető szerepet kreálni, ráadásul biztosítani kell minőségi helyi kapcsolatokat is. Ezért átlátható kiválasztásra, nyílt és inkluzív módszerekre és biztosítékokra van szükség, hogy se valamely állam, se mások ne ejthessék foglyul a programot, különösen az instabil államokban. A szerepvállalás, a részvétel és a vezetői készségek létfontosságúak, és megközelítésünkkel olyan infrastruktúrát kell kiépítenünk, amelynek segítségével ez valósággá válik. Az ifjúsági szervezetek és a civil társadalom hosszú távú támogatását előnyben kell részesíteni a rövid távú projektalapú megközelítésekkel szemben. A fiatal vezetőkkel való együttműködés során stratégiákra is szükség van egy olyan folyamatosan változó csoport kezeléséhez, amely átmeneti jellegű, amely növekszik és fejlődik, és amelynek egy adott ponton – külső vagy belső indíttatásból – tovább kell lépnie.

3.12. Érdemi támogatást kell nyújtani a helyben működő, alulról szerveződő szervezeteknek, hogy belülről fejlődhessenek, és helyi közösségeikben releváns szereplőkké válhassanak. Reméljük, hogy a nemzetközi partnerséggel kapcsolatos ifjúsági véleményező testület (YSB) e tekintetben folytatott munkája, valamint a fejlesztéspolitikai fórum (PFD) keretében ifjúsági szervezetekkel folytatott párbeszéd platformja foglalkozni fog ezzel a kérdéssel. Emellett a szakszervezeteknek és azok ifjúsági szervezeteinek nyújtott támogatás segíthet a fiatalok támogatásában és a demokratikus részvételre való ösztönzésében munkahelyükön. Az országos ifjúsági tanácsok – feltéve, hogy függetlenek – jó szervezeti hátteret biztosíthatnak annak eldöntéséhez, hogy kivel érdemes együttműködni a partnerországokban, csakúgy mint az olyan kezdeményezések, mint a 6 legnagyobb ifjúsági szervezet globális ifjúsági mobilizációs kezdeményezése ([7]).

([6]) Az EGSZB tájékoztató jelentése: Az Egyesült Királyság Európai Unióból történő kilépéséről szóló megállapodás és ezen belül az Írországról és Észak-Írországról szóló jegyzőkönyv végrehajtása.

([7]) https://globalyouthmobilization.org/

Végrehajtási módszerek

3.13. Az ifjúsági cselekvési tervben jelentős és üdvözlendő hivatkozások találhatók az Erasmus+ programra. E tekintetben a közlemény mellőzi azt, hogy „feltalálja a spanyolviaszt". A program struktúráit és folyamatait adott esetben külkapcsolatainkban is fel lehet és kell használni. A végrehajtás során hasznos lehet lebontva kezelni a program olyan alrészeit, mint az ifjúság, az iskolák, a szakképzés és a felsőfokú oktatás. Fel kell számolni az olyan akadályokat, mint a vízumok, a finanszírozás hiánya és a nyelvi akadályok, és az eredményeket illetően az egymástól való tanulásra, a készségfejlesztésre és a tapasztalatszerzésre kell összpontosítani. Ha nemzeti ügynökségeket veszünk igénybe, azokat körültekintően ellenőrizni kell, biztosítandó a megfelelő civil társadalmi szereplők és függetlenségük tiszteletben tartását.

3.14. A szakmai alapképzés megkönnyíti a fiatalok jövőbeli foglalkoztathatóságát és az egész életen át tartó tanulásban való részvételüket. A szakképzési politikák és bevált gyakorlatok támogatják a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok (NEET-fiatalok) társadalmi befogadását és munkaerőpiaci integrációját.

3.15. A közlemény hasznos kapcsolatokat teremt az EU külső tevékenységei és a gyermekjogok között, amely területen az EU nemrégiben stratégiát dolgozott ki. Hasznos lenne a gyermek jogairól szóló 1989. évi ENSZ-egyezménnyel (UNCRC) való szorosabb kapcsolat is az ifjúsági cselekvési terv végrehajtása során, például a genfi bizottság országjelentéseinek felhasználásával. Sok fiatal még nem töltötte be a 18 évet, ezért a gyermek jogairól szóló ENSZ-egyezményben foglalt elvek iránymutatásként szolgálhatnak, de az uniós ifjúsági munka túlnyúlik ezen az életkoron. Nem kellene a 18. életévet mindig automatikusan választóvonalnak tekintenünk.

3.16. „Európa együtt" megközelítést kell alkalmazni az ifjúsági cselekvési terv nemzeti, regionális és multilaterális szintű végrehajtásához. Az EU-nak ezért alkalmazkodnia kell a különböző régiók sajátos szükségleteihez és körülményeihez. Az EGSZB szerint hasznos lenne, ha a partnerségek hozzájárulnának a fiatalokkal kapcsolatos, még hiányzó ismeretek és adatok pótlásához, különös tekintettel a digitális készségek fejlesztése, az éghajlatváltozás és a zöld megállapodás kiemelt területeivel összefüggő ismeretekre és adatokra. Az EGSZB érdeklődéssel fogja figyelni a következő hónapokban, hogy miként hajtják végre a sokrétű intézkedéseket, és készen áll a közreműködésre.

3.17. Üdvözöltük volna, ha az ifjúsági cselekvési tervvel kapcsolatos konzultációs folyamat során többen adnak választ, és a válaszok esetében nagyobb a reprezentativitás. Ez rávilágít arra, hogy a fiataloknak mindenképpen meg kell kapniuk minden releváns információt a fontos témákkal kapcsolatban, mert csak így tudnak megalapozott döntéseket hozni, és körültekintően, érdemben hozzájárulni a politikai döntéshozatali folyamathoz. Az olyan eszközök, mint az Európai Ifjúsági Információs és Tanácsadó Ügynökség (ERYICA) minőségi védjegye itt informatívak lehetnek.

4. **Az ifjúsági cselekvési terv egyes részeire vonatkozó részletes megjegyzések**

4.1. Az ifjúsági cselekvési terv rendelkezései számos folyamatban lévő tevékenység egybegyűjtését jelentik, és a végrehajtással kapcsolatos kihívások óriásiak lesznek, különösen a Covid19-világjárvány után. Az oktatáshoz való hozzáférés és a nemek közötti egyenlőség kritikus fontosságú, és ezen a területen előrelépés történt.

Oktatás

4.2. Az ifjúsági cselekvési terv megvalósítása során szoros kapcsolatokra van szükség a készségek európai évével. Az EGSZB rámutat, hogy a fiatalok átképzése és továbbképzése során is figyelembe kell venni, hogy a készségfejlesztés fontos szerepet játszik, különösen az éghajlatváltozás mérséklése és az ahhoz való alkalmazkodás terén, a körforgásos gazdaságban, valamint a mentális és fizikai egészség, továbbá a szexuális és reproduktív egészség és jogok területén ([8]). A szociális és civil párbeszéd alapvető szerepet játszik, és azt meg kell erősíteni.

4.3. Itt is számos, az oktatásban érintett érdekelt fél lesz, ezért egyértelmű célokra és mérésekre van szükség. Elengedhetetlenek a folyamatos erőfeszítések a legnehezebben elérhető személyekkel kapcsolatban, különösen a legszegényebb és a leginkább instabil államokban. Üdvözlendő az Európai Bizottságnak a Szomszédsági, Fejlesztési és Nemzetközi Együttműködési Eszközből (NDICI) történő és a humanitárius költségvetésen belüli 10 %-os kiadási kötelezettségvállalása, és szeretnénk látni más ügynökségek és államok kötelezettségvállalásait. Az oktatás területén a hosszú távú megoldásoknak a célországok kormányaitól kell eredniük, a helyi civil társadalmi szervezeteknek pedig fontos szerepet kell játszaniuk. A nemzetközi közösség hosszú távon nem lehet a legfontosabb szereplő. Reméljük, hogy az oktatás átalakításáról szóló csúcstalálkozó előre tud lépni ezen a téren.

([8]) HL C 100., 2023.3.16., 38. o.

4.4. Az ösztöndíjakra és alapokra vonatkozó rendelkezések üdvözlendők, de figyelmet kell fordítani a kiválasztással kapcsolatos kérdésekre, és gondoskodni kell a civil társadalmi szervezetek bevonásáról. Fontos, hogy e lehetőségek meghatározásakor átlátható, tisztességes és inkluzív eljárásokat állapítsanak meg a felsőoktatási programok résztvevőinek kiválasztására, kiemelten kezelve a kevesebb lehetőséggel rendelkezők hozzáférését.

4.5. A humán tőke értékének maximalizálása döntő fontosságú ahhoz, hogy a fenntartható fejlődés tiszteletben tartása mellett lehessen növelni a versenyképességet és leküzdeni a munkanélküliséget. Ehhez olyan munkaerőre van szükség, amely sokféle transzverzális készséggel bír és képes alkalmazkodni. Az oktatási és képzési politikát a szociális partnerekkel szoros együttműködésben kell fejleszteni és megvalósítani, és a képesítések helyett inkább a kompetenciákra kell összpontosítani. Ez hozzá fog járulni a strukturális munkaerőhiány csökkentéséhez.

Ifjúsági szervezetek

4.6. A közlemény számos fórumot és szervet említ a fiatalok bevonására. A fejlesztéspolitikai fórum keretében létrejövő platform üdvözlendő, amennyiben biztosítja a független, önszerveződő és ideális esetben a fiatalok irányítása alatt álló ifjúsági szervezetekkel való, alulról építkező kapcsolatokat.

4.7. Üdvözlendő, hogy a közlemény megemlíti az ifjúsági szervezetek bevonását és hivatkozik arra. Az ifjúsági cselekvési terv megvalósításához előnyös lenne a részvétel az EU-ban alkalmazott, ifjúsági munkával kapcsolatos gyakorlatok különböző modelljeiben. Ez a gyakorlat ugyanolyan fontos lehet, mint a fiatalok véleménye, mivel helyi szinten épít ki kapacitásokat az összes fiatal körében, és helyi tapasztalatokra támaszkodó ifjúsági vezetőket indít el útjukon. Az EU és az Európa Tanács partnerségén és az önkéntes ifjúsági ágazaton keresztül jelentős tényanyag és modellek állnak rendelkezésre.

4.8. Az ifjúsági szervezetek hatalmas erőforrást jelenthetnek a terv megvalósítása során. Az uniós tagállamokat ösztönözni kell arra, hogy nemzeti cselekvési terveikbe vonják be az ifjúsági ágazatukat. Előnyben kell részesítenünk az uniós ifjúsági szervezetek bevált modelljeit és a fejlesztés, a konfliktusok és az emberi jogok terén végzett munkájukat, például az Egyesült Államok „ifjúságfejlesztési” modelljeivel szemben, amelyeket a fejlődő országokban és más régiókban gyakran „készen kapva” alkalmaznak, és amelyek gyakran nem ugyanazokban az értékekben gyökereznek. Ez jól illeszkedne ahhoz a kötelezettségvállaláshoz, hogy az egyes régiók számára testre szabott megoldásokat kell találni.

4.9. Az oktatással kapcsolatos kötelezettségvállalások megvalósítása során informális és nem formális rendszereket is alkalmazni kell a közösségekben, a civil társadalmi szervezetekben és az ifjúsági munkával foglalkozó szervezetekben. Ehhez jó iránymutatást nyújtanak az UNESCO és az Európa Tanács fogalommeghatározásai, valamint az Erasmus+ ifjúsági fejezete. El kell ismernünk, hogy az iskolán kívüli tanulásnak, amely egész életen át tart és az élet minden területére kiterjed, mindenki számára hatalmas előnyei vannak.

4.10. A politikai párbeszéd fontos, az ifjúsági cselekvési terv célkitűzései pedig ambiciózusak, de nem szabad figyelmen kívül hagynunk az egyes országok ifjúságpolitikáját és a kormányok felelősségét, ahogy azt sem, hogy valódi önkéntes szektorra és civil társadalomra van szükség. Az ifjúsági cselekvési terv megvalósításának támogatnia kell az ifjúsági munkával kapcsolatos szakpolitikák kidolgozását, az országos ifjúsági tanácsok vagy hasonló testületek létrehozását és az olyan megközelítéseket is, mint az uniós ifjúsági teszt és egyéb módszerek.

4.11. Amint azt a világ hat nagy ifjúsági szervezetének munkája is illusztrálja, az ifjúsági szervezeteknek már világszerte megvannak a kapcsolataik, és a terv megvalósításába be kell vonni őket, építeni kell az eddigi munkára, és a tervnek modellként kell szolgálnia további kezdeményezésekhez. Ügyelnünk kell arra is, nehogy túlságosan korlátozóak legyünk a részvétel kérdéseivel kapcsolatban. Nem világos, hogy az ifjúsági szerepvállalást támogató alap kérdésköreinek kiválasztásakor alkalmaztak-e részvételi folyamatokat. Előfordulhat, hogy a fiatalok nem mindig azokat a kérdéseket választják ki, amelyeket mások fontosnak tartanak, különösen a fejlődő világban vagy az instabil államokban, ahol fontosabbak lehetnek a gyakorlati megfontolások.

4.12. Az ifjúsági szervezetek kapacitásépítését szolgáló rendelkezések nagyon is üdvözlendők, és azokat hatékony támogatásnak kell kísérnie ahhoz, hogy alulról szerveződő mozgalmak indulhassanak a partnerországokban. Ebben az uniós küldöttségek világszerte kulcsszerepet játszhatnak. Adott esetben partnerségeket kell felkínálni uniós szervezetekkel, és a munkát nyomon kell követni. Fontos megkönnyíteni az uniós és nem uniós szervezetekkel közös hálózatok létrehozását és megerősítését.

Hatékony végrehajtás

4.13. Ebben a munkában számos szereplő, szakpolitika és finanszírozási keret érintett, például az uniós küldöttségek, az Európai Bizottság különböző főigazgatóságai, az EKSZ, az EU Tanácsa és a tagállamok, valamint különféle segélyezési költségvetések. Az ifjúsági cselekvési terv átültetése során biztosítani kell az egyértelműséget és a megfelelő ágazatközi együttműködést annak érdekében, hogy végül határozottan a célcsoport álljon a középpontban, és elegendő költségvetést kell rendelkezésre bocsátani.

4.14. A kapcsolatteremtési koncepciók építhetnek az eddigi munkára, és megvizsgálhatják az ikerintézményi együttműködést és más Erasmus+ (ifjúsági) kezdeményezéseket. Emellett az Erasmus+ (transznacionális dimenzió nélküli) ifjúsági részvételi projektjei jó modellekként szolgálhatnak a célországokban megvalósuló ifjúsági projektek számára.

4.15. A fiatalok a jövő vezetői és a változások elhozói, és alapvető partnerek a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlődési menetrend, az éghajlatváltozásról szóló Párizsi Megállapodás és a digitális átállás sikerének elősegítésében. Az ifjúsági cselekvési tervnek biztosítania kell, hogy az EU külső tevékenysége politikai, társadalmi és gazdasági szinten elősegítse a fiatalok szerepvállalását. Az EGSZB kész kivenni ebből a maga részét, elköteleződve az Európa jövőjéről szóló konferencia azon ajánlásának végrehajtása iránt, amely szerint meg kell erősíteni az EGSZB intézményi szerepét és lehetővé kell tenni, hogy a részvételi demokráciával kapcsolatos tevékenységek – például a civil társadalmi szervezetekkel és a polgári vitacsoportokkal folytatott strukturált párbeszéd – előmozdítójává és biztosítékává váljon.

4.16. Az ifjúsági cselekvési tervben a felnőttkorba való átmenetre való hivatkozások erőteljesek, nagyon örvendetesek, és összhangban állnak az uniós ifjúsági munka értékeivel. Fontos kérdéskör lenne ezzel kapcsolatban a fiatalok számára állampolgári jogaik és kötelezettségeik megismerése, a pénzügyi műveltség, az idegennyelv-tudás, illetve a bolygónk fenntarthatóságára és a vállalkozói készségekre vonatkozó ismeretek megszerzése. Az EGSZB hasonlóképpen üdvözli az ENSZ ifjúsággal, békével és biztonsággal kapcsolatos menetrendjével való kapcsolatot, valamint az ENSZ-szel való szélesebb körű együttműködésre irányuló felhívást. Az ifjúsági cselekvési terv megvalósítása során tisztában kell lennünk azzal, hogy a fiatalok általában számos területen távol vannak a döntéshozataltól.

4.17. Az ENSZ Biztonsági Tanácsának az ifjúságról, a békéről és a biztonságról szóló 2250 (2015) sz. határozata kulcsfontosságú eszköz a fiatalokkal való globális együttműködéshez. A határozat öt fő cselekvési pillért határoz meg: részvétel, védelem, megelőzés, partnerségek, valamint a társadalomtól való elfordulás és a reintegráció. Ez a mérföldkőnek számító határozat sürgeti az aláíró feleket, hogy biztosítsanak nagyobb beleszólást a fiataloknak a helyi, nemzeti, regionális és nemzetközi szintű döntéshozatalba, és fontolják meg olyan mechanizmusok létrehozását, amelyek lehetővé teszik a fiatalok számára, hogy érdemben részt vegyenek a békefolyamatokban. Támogatást kell biztosítani azoknak, akik helyi és nemzeti szinten végre kívánják hajtani ezt a menetrendet. Az ifjúsági szerepvállalást támogató alappal való kapcsolat és koordináció számos szinergiát teremtene ezen a területen.

Nemek

4.18. Az EGSZB véleménye szerint a fiatalokban rejlő lehetőségek kiaknázása és a nemek közötti egyenlőség támogatása kulcsfontosságú a fenntartható fejlődés szempontjából. Az EU külső tevékenységének törekvése, hogy politikai, társadalmi és gazdasági szinten elősegítse a fiatalok szerepvállalását, és segítse őket abban, hogy érdemi és inkluzív módon részt vegyenek a döntéshozatalban és a politikaalkotásban. Az EGSZB úgy véli, hogy a lányok és a fiatal nők társadalmi szerepvállalásának növelése elengedhetetlen a fenntartható fejlődés biztosításához, és nagyra értékeli a nemek közötti egyenlőség biztosítására és a megkülönböztetés felszámolására tett hivatkozásokat az ifjúsági cselekvési tervben. Az EGSZB rámutat arra, hogy az ifjúsági cselekvési tervet olyan érdemi, stratégiai és hosszú távú intézkedésekbe kell átültetni, amelyek a fiatal férfiak és nők javát egyaránt szolgálják. Ez magában foglalja olyan stratégiák kidolgozását, amelyek a külső tevékenységek valamennyi területén előmozdítják a nemek közötti egyenlőség általános érvényesítését.

4.19. Fontos növelni a természettudományok, a technológia, a műszaki tudományok és a matematika (TTMM) területén képességekkel és digitális készségekkel rendelkező fiatalok, különösen fiatal nők számát és már korai szakaszban felkelteni a lányok érdeklődését a TTMM-területek iránt. Emellett támogatni kell a női vállalkozókat és a női példaképeket ezekben az ágazatokban, és be kell ruházni olyan programokba, amelyek nyomán a középiskolás lányok érdeklődni kezdenek a természettudományok, a technológia, a műszaki tudományok és a matematika iránt.

Mentális egészség

4.20. Üdvözöljük, hogy a közlemény hivatkozik a mentális egészségre, és reméljük, hogy az kiemelt helyet kap az ifjúsági cselekvési terv megvalósításában. Mivel az egészségügyi rendszerek világszerte gyengék, az e területen végzett fejlesztések még inkább „ifjúságbarát” módon történő végrehajtását részletesebben ki kell bontani.

Fogyatékossággal élő személyek

4.21. Az EGSZB azt is fontosnak tartja, hogy a közlemény hivatkozzon a fogyatékossággal élő fiatalokra, akiknek az ifjúsági cselekvési terv megvalósításában is kiemelt helyet kell kapniuk. A fogyatékossággal élő fiatalokról gyakran megfeledkeznek a fiatalok társadalmi szerepvállalásának és demokratikus részvételének előmozdítása során, és szerepelniük kell az ifjúsági cselekvési program végrehajtásában.

Gazdasági lehetőségek

4.22. A megfelelő készségek kulcsfontosságúak lesznek a fiatalok jövőbeli gazdasági lehetőségei szempontjából. Támogatásra – egyebek mellett finanszírozásra és a hitelekre – lesz szükség a vállalkozók és az induló innovatív vállalkozások számára, mivel különösen a fejlődő világban számos lehetőség fog adódni, nem utolsósorban a digitális területen.

4.23. A gazdasági lehetőségek terén jó példaként szolgál az uniós ifjúsági garancia modellje, amelynek alapján megfelelő kiigazításokkal lehetőségek biztosíthatók a NEET-fiatalok számára. A tisztes munka programjának megvalósítása érdekében szükség lesz a munkavállalói és szociális jogokkal kapcsolatos oktatásra.

4.24. Az ifjúsági cselekvési terv részeként meg kell vizsgálni olyan kérdéseket, mint a kereskedelem, például a szabadkereskedelmi megállapodások fenntarthatósági fejezeteiben, és támogatni kell a civil társadalom, például az ifjúsági szervezetek bevonását. Továbbra is a fiatalok vannak leginkább kitéve a gyermekmunkának és a rossz bánásmód egyéb formáinak. Ennek leküzdése érdekében a gyermekmunka elleni küzdelmet az ifjúsági cselekvési terv fontos részévé kell tenni, hogy a gyermekmunka a 21. században végre történelemmé váljon. E célból pénzügyi forrásokat kell létrehozni annak érdekében, hogy a gyermekmunkások többé ne függjenek jövedelmüktől. Másrészt korlátozni kell a globális termelési láncukban gyermekmunkát alkalmazó vállalatok működését.

4.25. Gyakran a fiatalok az elsők, akik veszélyes utazásra vállalkoznak, hogy eljussanak Európába vagy máshová. Annak biztosítása érdekében, hogy a fiatalok ne kényszerüljenek arra, hogy a nemzetközi határokon át veszélyes, gyakran illegális utakat válasszanak, az ifjúsági cselekvési tervnek magában kell foglalnia a harmadik országokkal való aktív együttműködést arra irányulóan, hogy humanitárius folyosókat és áttelepítési programokat hozzanak létre a fiatalok biztonságos és legális Európába jutása érdekében.

Kelt Brüsszelben, 2023. március 22-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A fiatalok szerepe a zöld átállásban

(feltáró vélemény a svéd elnökség felkérésére)

(2023/C 184/03)

Előadó: **Nicoletta MERLO**

A Tanács svéd elnökségének felkérése:	2022.11.14-i levél
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.3.8.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.3.22.
Plenáris ülésszak száma:	577.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	152/0/1

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. Az EGSZB úgy véli, hogy a fiatalok döntő szerepet játszhatnak és kell is játszaniuk a zöld átállás terén. Elengedhetetlennek tartja, hogy legyen egy olyan új, inkluzívabb irányítási modell, amely aktív részvételt tesz lehetővé a fiatalok számára a döntéshozatali folyamatokban, és leküzdi a még mindig fennálló akadályokat.

1.2. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy fontos biztosítani – többek között a szükséges pénzügyi támogatás garantálása révén –, hogy az ifjúsági szervezetek vezető szerepet játsszanak a döntéshozatali folyamatban, valamint a fenntarthatósággal és a környezettel kapcsolatos projektek kidolgozásában és terjesztésében.

1.3. Az EGSZB elengedhetetlennek tartja, hogy – a végrehajtandó politikák gazdasági, politikai és társadalmi hatásvizsgálata révén, az azok jóváhagyása előtt, alatt és után alkalmazott mutatókkal – folyamatosan nyomon kövessék, milyen hatást gyakorolnak és fognak gyakorolni a jövőben a közberuházások – többek között a zöld átálláshoz kapcsolódó beruházások – a fiatalokra.

1.4. Az EGSZB ösztönzi az uniós intézményeket és a tagállamokat, hogy hajtsanak végre olyan intézkedéseket és mechanizmusokat, amelyek biztosítják, hogy az ifjúság szempontjait minden szakpolitikai területen figyelembe vegyék, továbbá hogy az uniós ifjúsági teszt teljeskörű alkalmazása révén létrejöjjön egy tér, amely képes garantálni a fiatalok aktív részvételét.

1.5. Az EGSZB alapvető fontosságúnak tartja, hogy a készségek európai éve keretében elfogadásra kerülő kezdeményezéseket és politikákat összekapcsolják a zöld átállás, a fenntartható fejlődés témájával és a gyorsan változó világban a fiatalok előtt álló kihívásokkal.

1.6. Az EGSZB kulcsfontosságúnak tartja, hogy olyan átfogó megközelítést alkalmazzanak az oktatás és a fiataloktól e téren elvárt készségek fejlesztése terén, amely képes elméleti és gyakorlati készségeket biztosítani, többek között az iskolából a munka világába való átmenet és a szakmai tanulószerződéses gyakorlati képzések megvalósítása és fejlesztése révén, amelybe a szociális partnereket is bevonják. Az ezekkel a témákkal kapcsolatos képzést is strukturálni kell, és azt a régiók és azok szükségletei alapján, egy szélesebb, nemzeti szintű kereten belül kell megtervezni és fejleszteni.

1.7. Az EGSZB úgy véli, hogy a fenntarthatósággal és a környezetvédelemmel kapcsolatos kérdések oktatását már fiatal korban meg kell kezdeni, és olyan innovatív oktatási eszközöket kell alkalmazni, amelyek a környezetvédelmet, a társadalmi és gazdasági fejlődést, valamint a kapcsolódó célkitűzések elérését is figyelembe veszik. Ennek biztosításához kulcsfontosságú a mindenki számára elérhető minőségi oktatás és a tisztességes munka biztosítása.

1.8. Az EGSZB hangsúlyozza annak fontosságát, hogy az iskolák – a helyi önkormányzatokkal és az iskolán kívüli tevékenységekkel, különösen az ifjúsági szervezetekkel és a szervezett civil társadalommal együttműködve – foglalkozzanak a zöld átállással kapcsolatos kérdésekkel, ezáltal növelve az átlagpolgárok körében a tudatosságot és a részvételt. Ebben az összefüggésben az EGSZB kedvezően értékeli a Zöld Erasmus projekttel kapcsolatos tapasztalatokat, és várakozással tekint annak végrehajtása elé.

1.9. Annak érdekében, hogy a fiatalabb és idősebb munkavállalók egyaránt rendelkezzenek a zöld átálláshoz szükséges innováció irányításának készségeivel, az EGSZB úgy véli, hogy be kell fektetni a munkaalapú tanulásba, és elő kell mozdítani az olyan munkahelyi képzéseket, minőségi szakmai gyakorlatokat és tanulószerződéses gyakorlati képzéseket, amelyek képesek eredményes párbeszédet kialakítani a piaci igények és a fiatalok egyéni készségei között. E tekintetben alapvető szerepet játszhat a szociális párbeszéd és a kollektív tárgyalás.

1.10. Az EGSZB elengedhetetlennek tartja, hogy holisztikus, az iparpolitikákkal integrált, más fejlesztési stratégiákkal összehangolt és a szociális partnerekkel szoros együttműködésben, regionális és helyi szinten részletesen megtervezett képzési politikák álljanak rendelkezésre, hogy a zöld átállás olyan igazságos átmenet legyen, amely senkit sem hagy hátra.

1.11. Ahhoz, hogy a zöld átálláshoz kapcsolódó ágazatokban a nők is megfelelően részt vehessenek, az EGSZB úgy véli, hogy a nemek közötti egyenlőségnek a zöld átállás szerves részét kell képeznie. A tagállamoknak több forrást kell fordítaniuk a fiatalok iskolai pályaorientációjára és arra, hogy a terület termelési szerkezetéhez megfelelően kapcsolódó, hatékony állami foglalkoztatási szolgálatokon keresztül segítsék őket munkához.

1.12. A fiatal vállalkozók fontos szerepet játszhatnak az innováció fejlesztésében, többek között a zöld átállás terén is. Az EGSZB úgy véli, hogy ezeket a fiatalokat speciális képzéssel, innovatív projektek támogatásával és megfelelő pénzügyi támogatás biztosításával kell ösztönözni.

1.13. Annak biztosítása érdekében, hogy a zöld átállás egyúttal igazságos átmenet legyen, és hogy elkerülhetők legyenek a munkahelyek megszűnésével járó cégbezárások, az EGSZB prioritásnak tartja, hogy a tagállamok a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek forrásaival kezdve jelentős forrásokat fordítsanak az átszervezésre kényszerülő vállalkozások támogatására, az elbocsátott munkavállalók átcsoportosítására és különösen a zöld vállalkozásokba befektetni kívánó fiatal vállalkozók támogatására.

2. **A vélemény háttere**

2.1. Ezt a feltáró véleményt az EU Tanácsának svéd elnöksége kérte annak megvizsgálása céljából, hogy milyen szerepet töltenek be a fiatalok a zöld átállásban.

2.2. A zöld átállás az uniós gazdaság és társadalom átállását jelenti az éghajlat-politikai és környezetvédelmi célok elérése érdekében, elsősorban szakpolitikák és beruházások révén, összhangban a klímasemlegesség 2050-ig történő elérésére vonatkozó kötelezettséget meghatározó európai klímarendelettel, az európai zöld megállapodással és a Párizsi Megállapodással, biztosítva, hogy az átállás mindenki számára igazságos és inkluzív legyen.

2.3. Ezekkel a hatalmas kihívásokkal szembesülve fontos megjegyezni, hogy éppen a fiatalok generációja a legérzékenyebb és van leginkább tisztában azzal, hogy a környezeti fenntarthatóság elérése érdekében cselekedni kell. Tény és való, hogy ha létezik ma olyan téma, amely alkalmas lehet kapcsolatot teremteni a fiatalok érzékenysége és értékei, valamint korunk nyitott kérdései között, és amely nagy innovációs potenciállal rendelkezik a termelési és fogyasztási modellek tekintetében, akkor ez a környezetvédelem, az egészség előmozdítása és a bolygó biológiai sokféleségének megőrzése.

2.4. Az elmúlt években az éghajlat-politikai fellépés nagyon sok fiatalt mozgósított Európa-szerte, és számos környezetvédelmi és társadalmi mozgalom alakult regionális, nemzeti és európai szinten olyan fiatalokból, akik a környezet védelme és a klímasemlegesség elérése érdekében konkrét intézkedéseket követelnek a kormányoktól és a politikai döntéshozóktól.

2.5. 2022-t az ifjúság európai évének nyilvánították, ami nemcsak arra kínált lehetőséget, hogy kifejezze a világjárvány által leginkább érintett fiatalok iránti megbecsülést és támogatást, hogy új reményt, erőt és bizalmat nyerhessenek a jövőre nézve, hanem egyúttal arra is rávilágíthatott, milyen új perspektívák és lehetőségek rejlenek a zöld és digitális átállásban.

3. **A fiatalok bevonása a zöld átállásba**

3.1. Az igazságos zöld átállás eléréséhez végre kell hajtani az ENSZ 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlődési menetrendjét és 17 fenntartható fejlődési célját az európai zöld megállapodás révén, többek között egy olyan új, inkluzívabb irányítási modell alkalmazásával, amely képes aktívan bevonni a fiatalokat a döntéshozatali folyamatokba.

3.2. A döntések, amelyeket ma hoznak a politikai vezetők az éghajlatváltozás és más környezetvédelmi kérdések kapcsán, különösen a mai fiatal és jövőbeli generációkra lesznek hatással. A fiataloknak joguk van ahhoz, hogy beleszólhassanak az őket érintő kérdésekbe, amint azt a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlődési menetrend is kimondja, amely a fenntartható fejlődési célokon belül elismeri, hogy a fiatalok „a változás fő mozgatórugói”.

3.3. Bár egyre inkább elismerik a fiatalok szerepét a fenntarthatóbb, befogadóbb és környezetbarátabb világ megteremtésében, és egy évet is kifejezetten nekik szenteltek, a gyakorlatban az az igazság, hogy a döntéshozó testületekben való aktív szerepvállalás továbbra is nehézkes a fiatalok számára.

3.4. Az elmúlt években az éghajlatváltozás kérdésével kapcsolatos nagyfokú ifjúsági szerepvállalás ellenére egyre nagyobb elégedetlenséget és bizalomvesztést tapasztaltunk a fiatalok körében a politikai intézmények iránt, ami azt jelenti, hogy csökken a politikai pártokban való aktív részvételük, és egyre nő a politikai választásokon való távolmaradásuk, szavazóként és jelöltként egyaránt. Ez veszélyezteti a demokratikus rendszert, és megnehezíti az előremutató stratégiák kidolgozását, amelyek különösen az éghajlatváltozás kihívásainak kezeléséhez szükségesek, és figyelembe veszik a sajátos nehézségeket és szükségleteket. Az EGSZB ezért úgy véli, hogy a fiatalok politikai és egyéb döntéshozatali folyamatokban való részvételének előmozdítását prioritásként kell kezelni, és minden lehetőséget meg kell ragadni annak érdekében, hogy az minden szinten megvalósítható és hatékony legyen.

3.5. Kezdetben fontos lenne azonosítani a fiatalok teljeskörű részvételét gátló társadalmi, gazdasági és kulturális akadályokat, amelyek a fiatalok részvételi és képviseleti mechanizmusaival kapcsolatos tudatosság hiányából vagy az információkhoz való hozzáférés nehézségeiből is adódhatnak. Egy másik hangsúlyozandó szempont, hogy a fiatalok manapság gyakran választják a szerepvállalás és a párbeszéd informális módjait a technológia és a közösségi média segítségével, amit kellően figyelembe kell venni, mivel egész generációkat képesek mozgósítani.

3.6. A fenntarthatóság mélyen gyökerezik a fiatalok világról alkotott elképzeléseiben és döntéshozatali folyamataiban, de ennek része a magas szintű pragmatizmus is. Az európai fiatalok millióinak érdekeit és érzékenységét képviselő ifjúsági szervezetek ezért fontos szerepet játszhatnak annak biztosításában, hogy a fiatalabb generáció ne csak az intézményekben és a civil társadalomban hallathassa hangját, hanem a helyi, regionális, nemzeti és európai szintű döntéshozatali folyamatokhoz is érdemi és figyelembe vehető hozzájárulást tehessen ([1]).

3.7. Az EGSZB hangsúlyozza ezért annak fontosságát, hogy lehetőségeket teremtsenek a legreprezentatívabb ifjúsági szervezetek számára a szakpolitikai döntéshozatalban és a fenntarthatósággal kapcsolatos elképzelések kidolgozásában való részvételre, kezdve azokkal, amelyek a legkiszolgáltatottabb helyzetben lévő, valamint a peremterületeken és a vidéki területeken élő fiatalokat képviselik.

3.8. Az ifjúsági szervezeteknek számos funkciójuk lehet, és döntő szerepet játszhatnak a környezettel és a fenntarthatósággal kapcsolatos projektek terjesztése és végrehajtása terén. Az EGSZB ezért arra kéri az uniós intézményeket, hogy megfelelő, külön források formájában nyújtsanak strukturális pénzügyi támogatást ezeknek a szervezeteknek, hogy megfelelő feltételekkel rendelkezzenek a fiatalok zöld átállás iránti elkötelezettségének biztosításához és előmozdításához.

3.9. A részvétel azonban önmagában nem elegendő. Minden közpolitikának figyelembe kell vennie, milyen hatással lesz a fiatalokra és azok elvárásaira, beleértve a jövő generációit is. Ezért az összes beruházás – köztük a zöld átálláshoz kapcsolódó beruházások – vonatkozásában előzetes, folyamatos és utólagos értékelést kell végezni annak érdekében, hogy – mutatók felhasználásával – biztosan meg lehessen állapítani, milyen gazdasági, politikai és társadalmi hatást gyakorolnak majd a fiatal generációkra.

3.10. Az EGSZB arra ösztönzi az uniós intézményeket és a tagállamokat, hogy hajtsanak végre olyan intézkedéseket és mechanizmusokat, amelyek biztosítják, hogy az ifjúsági perspektívát minden szakpolitikai területen szem előtt tartják, ugyanakkor teremtsenek teret a fiatalok számára ahhoz, hogy az uniós ifjúsági teszt ([2]) teljeskörű alkalmazása révén koherens és kompetenciaalapú hozzájárulást nyújthassanak az előttük álló kihívásokhoz.

3.11. Mind bolygónk, mind tagállamaink fejlődéséhez szükség van a fiatalok szerepvállalásának növelésére a következő négy pillérre támaszkodva: a változási folyamatokban való részvétel; az aktív szerepvállalás lehetősége az egyéni és kollektív döntésekben való felelősségvállalás révén; a folyamatban lévő átalakulásokkal, valamint a zöld és digitális átállás elkerülhetetlen következményeivel kapcsolatos ismeretek bővítése; valamint a képzett beavatkozáshoz szükséges készségek fejlesztése.

4. **Zöld átállás az oktatásban és a munkaerőpiacon**

4.1. A 2023-as évet a készségek európai évének nyilvánították. Az EGSZB alapvető fontosságúnak tartja, hogy az ebben az összefüggésben elfogadandó kezdeményezéseket és szakpolitikákat összekapcsolják a zöld átállás, a fenntartható fejlődés témájával és a gyorsan változó világban a fiatalok előtt álló kihívásokkal.

([1]) Az EGSZB véleménye: *A fiatalok strukturált részvétele az éghajlattal és a fenntarthatósággal kapcsolatban az uniós döntéshozatali folyamatban* (HL C 429., 2020.12.11., 44. o.).

([2]) Az EGSZB véleménye: *Uniós ifjúsági teszt* (HL C 486., 2022.12.21., 46. o.).

4.2. Az éghajlati és környezeti vészhelyzettel összefüggésben a fenntarthatósággal kapcsolatos oktatásnak az iskolák egyik prioritásává kell válnia. A pedagógusok fontos szerepet játszanak annak biztosításában, hogy a diákok éghajlattudatosak legyenek, és rendelkezzenek a zöld gazdaságban való részvételhez szükséges ismeretekkel és készségekkel. A tanárok és az iskolák számos megközelítést alkalmazhatnak, hogy feltárják ezeket a kérdéseket a diákokkal, de ehhez mindenki számára minőségi oktatásra, az ezt biztosítók számára pedig tisztességes munkára van szükség. Az EGSZB elengedhetetlennek tartja, hogy európai, nemzeti, regionális és helyi szinten megfelelő finanszírozást biztosítsanak az olyan projektek és kezdeményezések támogatásához, amelyek a környezetvédelemmel és a fenntarthatósággal kapcsolatos oktatás és tanulás előmozdítására és megvalósítására irányulnak.

4.3. A zöld átállásra és a fenntartható fejlődésre vonatkozó stratégiák teljes mértékben horizontális jellegűek. Ezért fontolóra kell venni, hogy olyan átfogó megközelítést alkalmazzanak az oktatás és a fiataloktól e téren elvárt készségek fejlesztése terén, amely képes elméleti és gyakorlati készségeket biztosítani, többek között az iskolából a munka világába való átmenet és a szakmai tanulószerződéses gyakorlati képzések megvalósítása és fejlesztése révén. Az ezekkel a témákkal kapcsolatos képzést is strukturálni kell, és azt a területek és azok szükségletei alapján, egy szélesebb, nemzeti szintű kereten belül kell megtervezni és fejleszteni, az egész életen át tartó tanulást is szem előtt tartva.

4.4. A gyermekek fenntarthatósági és környezetvédelmi kérdésekkel kapcsolatos oktatásának már korai életkorban, óvodától kezdve meg kell kezdődnie, és annak az iskolai évek alatt végig, célzott programok formájában kell folytatódnia. Fontos ezért, hogy a tanárok is speciális képzésben részesüljenek, és készségeik fejlesztését folyamatosan garantálják számukra.

4.5. Ahhoz, hogy a zöld és kulturális átállás útjait be lehessen vezetni az oktatási folyamatokon belül, újból meg kell erősíteni az iskola oktatási szerepét, amelynek feladata, hogy támogassa azokat a polgári pályákat, amelyek egy új, fenntartható élet felé terelhetik a diákokat világunkban. A diákok így főszereplőivé válnak a változásnak, amely egy olyan új társadalmi modell felé tereli őket, amely a környezetet helyezi a középpontba, és lehetővé teszi számukra, hogy a természettel egyensúlyban lévő, új életstílusokat próbáljanak ki és népszerűsítsenek.

4.6. A jelenlegi, folyamatosan és gyorsan változó környezet innovatív oktatási környezet kialakítását teszi szükségessé egy új ökológiai ábécé létrehozása révén, amely összhangban van a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó menetrend céljaival, továbbá a körforgásos gazdaság végrehajtási módszereire és az életciklus-szemlélet (LCT) ([3]) által kínált eszközökre összpontosít, amely figyelembe veszi a környezetvédelmet, a társadalmi és gazdasági fejlődést és a kapcsolódó célkitűzések elérését.

4.7. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy mindenkinek szüksége van az éghajlatváltozás elleni küzdelemhez szükséges ismeretekre, különös tekintettel a fenntartható fogyasztás és termelés valamennyi aspektusára, a felelős élelmiszer-választásra és az élelmiszer-pazarlás csökkentésére, valamint a fenntartható energia használatára. A fiatalok oktatását a szülők egész életen át tartó tanulásával és a polgárok oktatásával kell támogatni ([4]).

4.8. Az ökológiai átállás sikere ezért attól függ, hogy az iskolák képesek-e együttműködni a helyi hatóságokkal és az iskolán kívüli tevékenységekkel, különösen az ifjúsági szervezetekkel és a szervezett civil társadalommal, ami a tudatosság és a részvétel növelését eredményezi, többek között az átlagpolgárok körében. Ebben az összefüggésben az EGSZB kedvezően értékeli a Zöld Erasmus projekttel kapcsolatos tapasztalatokat, és várakozással tekint annak végrehajtása elé.

4.9. A környezetvédelmi kérdésekkel kapcsolatos tudatosság, ismeretek és pozitív vezető szerep még erősebb a fiatalabb, azaz a Z generáció (25 év alattiak), valamint a magasabb iskolázottsággal és erősebb kulturális eszközökkel rendelkezők körében. Ez azt jelenti, hogy a tudatosság és a képzés útján szerzett ismeretek szükségszerűen gyarapodnak és megszilárdulnak, de egyúttal az is kijelenthető, hogy a kedvező válaszreakció erősíthető a fiatalok oktatásának javításával és a társadalmi és gazdasági szférában meglévő humán tőkéjük gyarapításával. Ugyanakkor az alacsony iskolai végzettség és a munka világába való belépés nehézsége nemcsak az ország jelenlegi növekedéséhez való hozzájárulást lassítja, de egyúttal a fiatalok azon szerepét is gyengíti, amelyben aktív résztvevői lehetnek a koruk kihívásaihoz jobban alkalmazkodó, új növekedési folyamatoknak.

([3]) https://www.lifecycleinitiative.org/starting-life-cycle-thinking/what-is-life-cycle-thinking/.

([4]) Az EGSZB véleménye: A fiatalok felkészítése az oktatás révén a fenntartható fejlődés megvalósítására (HL C 100., 2023.3.16., 38. o.).

4.10. Készségek nélkül nem kerülhet sor átállásra. Alapvető fontosságú, hogy mind a fiatalabb, mind pedig az idősebb munkavállalók rendelkezzenek olyan készségekkel, amelyekkel kezelni tudják a zöld átállással járó innovációt, mivel az megkerülhetetlenül jelentős hatással van és lesz a munka világára. Az EGSZB fontosnak tartja a munkaalapú tanulásba való beruházást. A munkaalapú tanulás, azaz a munkahelyi környezetben, különösen tanulószerződéses gyakorlati képzések formájában megvalósuló képzési és tanulási gyakorlatok összessége döntő fontosságú mind a technikai, mind pedig az átfogó készségek (újbóli) elsajátítása szempontjából. A munkahelyi képzés, a szakmai gyakorlatok és a tanulószerződéses gyakorlati képzések három olyan formát jelentenek, amelyek önmagukban és változatos módon hozzájárulnak ahhoz, hogy élénk párbeszéd alakulhasson ki a piaci igények és a fiatalok egyéni készségei között. A szociális partnereknek a szociális párbeszéd és a kollektív tárgyalások révén alapvető szerepet kell játszaniuk ennek elérésében.

4.11. A zöld átállásnak olyan igazságos átmenetnek kell lennie, amelynek során biztosított a munkavállalók átképzése és továbbképzése, és mindenki számára garantált a minőségi munkahely, hogy senki se maradjon le. Az EGSZB ezért rendkívül fontosnak tartja az átfogó, iparpolitikához kapcsolódó, más fejlesztési stratégiákkal összehangolt és a szociális partnerekkel szoros együttműködésben regionális és helyi szinten részletesen megtervezett képzési politikák alkalmazását.

4.12. Jelenleg bizonyítottan hiányzik az effajta holisztikus megközelítés, a zöld készségek és ennek következtében a zöld munkahelyek – különösen az alacsonyabb iskolai végzettséggel és készségszintekkel rendelkezők körében – csak kis mértékben terjedtek el. Fennáll ezért annak kockázata, hogy egy újfajta polarizáció alakulhat ki: azok között, akik zöld készségekkel rendelkeznek, és így a foglalkoztathatóság tekintetében kiváló lehetőségeik vannak a zöld átállás által megnyitott forgatókönyvekben, és azok között, akik ehelyett továbbra is ki vannak zárva ezekből a képzési folyamatokból, korlátozott készségekkel rendelkeznek, és gyakran olyan operatív feladatokat látnak el, amelyek a zöld átállás és az ipari automatizálás együttes hatása miatt megszűnhetnek.

4.13. A nemek közötti egyenlőségnek a zöld gazdaságra vonatkozó stratégiák szerves részét kell képeznie. A fiatal nők alulreprezentáltak a technológia és a tudomány területén, mivel a nemi sztereotípiák miatt, amelyek szerint bizonyos szakmák kizárólag a férfiaknak vannak fenntartva, kisebb valószínűséggel választják a szakirányú képzést ezeken a területeken. Annak biztosítása érdekében, hogy a nők megfelelően részt vegyenek azokban az ágazatokban, amelyek a zöld átállásnak köszönhetően jelentős fejlődésen mennek keresztül jelenleg és a közeljövőben, foglalkozni kell ezekkel a sztereotípiákkal, és az iskolai pályaorientáció döntő szerepet játszhat ebben. Az EGSZB úgy véli, hogy a tagállamoknak több forrást kellene fordítaniuk a fiatalok iskolai pályaorientációjára és arra, hogy a régió termelési szerkezetéhez megfelelően kapcsolódó, hatékony állami foglalkoztatási szolgálatokon keresztül segítsék őket munkához.

4.14. Az innováció fejlesztése kulcsfontosságú a zöld átállás sikeréhez. A vállalkozói attitűddel rendelkező fiatalok innovációs folyamatban való ösztönzése speciális képzésekkel, innovatív projektek támogatásával és megfelelő pénzügyi támogatás biztosításával ezért kulcsfontosságú szempont a célok eléréséhez.

4.15. Az Európai Környezetvédelmi Ügynökség hatásvizsgálata ([3]) szerint a zöld átállás 2030-ig 1 millió új munkahelyet teremthet az Európai Unióban, de akár 500 000–2 millió ember munkanélkülivé válásához is vezethet. Az EGSZB elsődleges fontosságúnak tartja, hogy a tagállamok jelentős forrásokat fektessenek be, elsősorban a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek keretében azon vállalkozások támogatására, amelyeknek át kell alakítaniuk tevékenységüket, át kell csoportosítaniuk elbocsátott munkavállalóikat, valamint a zöld vállalkozásokba befektetni kívánó vállalkozók, különösen a fiatalok támogatására.

Kelt Brüsszelben, 2023. március 22-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

([3]) https://www.eea.europa.eu/policy-documents/swd-2020-176-final-part

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Faalapú építkezés a szén-dioxid-kibocsátás csökkentésére az építőiparban

(feltáró vélemény a svéd elnökség felkérésére)

(2023/C 184/04)

Előadó: **Rudolf KOLBE**

Társelőadó: **Sam HÄGGLUND**

Felkérés:	svéd elnökség, 2022.11.14.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Közgyűlési határozat:	2022.12.14.
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.3.7.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.3.22.
Plenáris ülésszak száma:	577.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	153/2/4

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) a zöld átállás fontos mozgatóerejének tekinti a bioalapú építőanyagokat. Az építőiparon belül a fafelhasználás arányának a szén-dioxid-kibocsátás csökkentése érdekében történő növelését aktív és fenntartható erdőgazdálkodással kell előmozdítani az EU-ban, és nem szabad politikai jellegű korlátozásokkal akadályozni.

1.2. Tekintettel arra, hogy a közszférának példát kell mutatnia, az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy növeljék a középületek esetében a fafelhasználást, amely az összesített átlag alatt van.

1.3. Az EGSZB a faalapú építkezésben rejlő potenciál kiaknázásához fontos eszköznek tartja az alternatív építőanyagokkal kapcsolatos kutatást, fejlesztést és innovációt célzó, a kkv-k számára is könnyen hozzáférhető támogatási intézkedéseket.

1.4. Az EGSZB ösztönzi annak vizsgálatát, hogy a tervezés minősége szempontjából mennyire szükségesek a faalapú építkezés előtt álló, formális, jogi és műszaki követelményekből eredő akadályok, és leszögezi, hogy az innovációnak lehetőséget kell kapnia arra, hogy ne csak a szabványok betartásával, hanem „egyenértékű alternatív megoldások” alkalmazásával is megfelelhessen a technika állásának.

1.5. Mivel a megújuló építőanyagokra vonatkozó eltérő építésügyi jogszabályok is akadályokat gördítenek ezen anyagok használata elé, az EGSZB harmonizációs intézkedéseket szorgalmaz, és e téren fontos hajtóerőnek tartja az új európai Bauhaust.

1.6. Az EGSZB a zöld elszámolás következetes alkalmazását ajánlja az épületek teljes életciklus alatti fenntarthatóságának minősített értékelésére és a környezeti hatások összehasonlítására.

1.7. Az EGSZB hangsúlyozza annak fontosságát, hogy minimumszabályokat határozzanak meg az épületek teljes élettartam alatti szén-dioxid-kibocsátására vonatkozóan, és ennek megfelelően vezessék be a szén-dioxid-kibocsátásra vonatkozó kötelező jelentéstételt az egész építőipari ágazatban.

1.8. Az EGSZB fontos szakpolitikai eszköznek tartja az épületek energiahatékonyságáról szóló irányelvet, amelynek segítségével megállapíthatók az épületek teljes élettartamuk alatti szén-dioxid-kibocsátásának csökkentésére vonatkozó követelmények. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy dolgozzon ki egy olyan szén-dioxid-tanúsítási rendszert, amely teljes mértékben figyelembe veszi a faipari termékek szerepét a kibocsátások ellentételezésében.

1.9. Az EGSZB elengedhetetlennek tartja a know-how átadását, az Új Európai Bauhaus Akadémia keretében előirányzottak szerint, valamint a megfelelő nemzeti szintű alap- és továbbképzés biztosítását. Az építési folyamat valamennyi résztvevője – a tervezők, az építészek, a mérnökök, a technikusok, az informatikai szakemberek és az építőipari dolgozók – számára képzést és továbbképzést kell biztosítani az új, fenntartható építési módszerek és építőanyagok használatáról.

1.10. Az EGSZB nézete szerint az éghajlat-politikai célkitűzések elérésének és a faalapú építkezés előmozdításához minőségen alapuló közbeszerzési eljárásokra van szükség, amelyek során a fenntarthatóságra és az életciklusra vonatkozó kritériumokat vesznek figyelembe, valamint olyan megfelelő közbeszerzési eljárásokat kell választani, amelyek lehetővé teszik az innovatív megoldásokat. Az EGSZB ezért a minőségen alapuló versenyre és az éghajlatbarát közbeszerzésre vonatkozó szigorúbb jogi kötelezettséget, valamint az ajánlatkérő szervek ennek megfelelő képzésére irányuló intézkedéseket szorgalmaz.

1.11. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy vegyenek részt az osztrák és a finn kormány Wood POP kezdeményezésében, amelynek célja, hogy nemzeti és regionális szinten mozgósítsa a faipari ágazat köz- és magánszereplőit, és támogassa a beruházások terén a fenntartható bioalapú megoldások és a faalapú értékláncok irányába történő elmozdulást.

2. **Általános megjegyzések**

2.1. A faalapú építkezés hagyománya több évszázadnyi innovációra tekint vissza. A fenntartható anyagok használata beépült többek között az új európai Bauhaus ([1]) elképzeléseibe is.

2.2. Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy az innovatív, bioalapú, fenntartható és alacsony szén-dioxid-kibocsátású eljárás során előállított (építő)anyagok rendkívül fontosak a zöld átállás szempontjából. A Nemzetközi Energiaügynökség (IEA) épületekről szóló jelentése ([2]) szerint jelenleg az épületek a felelősek a globális szén-dioxid-kibocsátás 33 %-áért (2021). E kibocsátás nagyrészt közvetlenül és közvetve az épületek üzemeltetéséhez kapcsolódik, ám 6,4 %-ban (2021) az építés és az építőanyagok gyártása során keletkezik. Ebben nem szerepel a közlekedés, a bontás és az infrastruktúrák építése. A közlekedésből származó kibocsátásokat a közlekedési ágazathoz rendelik hozzá. Feltételezhető, hogy az építési munkákból származó tényleges kibocsátás nagyobb ennél. Az Európai Bizottság adatai szerint az Unióban az épületekhez köthető az energiafogyasztás mintegy 40 %-a és az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásának mintegy egyharmada. Az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkenése főként a hőtechnikai felújításokra, a megújuló energiaforrások növekvő részarányára és a fűtési rendszerek felújítására vezethető vissza. Ugyanakkor egyre nő az elsődleges lakóhelyek száma és az egy lakásra jutó hasznos alapterület.

2.3. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az erdők világszerte rendkívül fontosak az emberek élete szempontjából. Az Európában élő 400 milliárd fa például Európa üvegházhatásúgáz-kibocsátásának csaknem 9 %-át nyeli el. Az EGSZB tisztában van azzal, hogy az erdőirtás hatalmas globális probléma, az EU-n belül viszont növekednek az erdészeti erőforrások. 1990 és 2020 között az erdőterület 9 %-kal, az európai erdőkben található faanyagok volumene pedig 50 %-kal nőtt ([3]). Az EGSZB fenntartás nélkül támogatja az Európai Bizottságnak a globális probléma kezelésére irányuló valamennyi erőfeszítését, és hangsúlyozza, hogy továbbra is elő kell mozdítani azt, hogy az Unióban növekedjenek és egészségesek legyenek az erdők. Az építőiparon belül a fafelhasználás arányának a szén-dioxid-kibocsátás csökkentése érdekében történő növelését aktív és fenntartható erdőgazdálkodással kell előmozdítani az egész EU-ban, és nem szabad politikai jellegű korlátozásokkal akadályozni.

2.4. Az EGSZB ezért leszögezi, hogy a faalapú építkezésben (mind a faszerkezetes, mind a tömörfából történő építésben) rejlő potenciál éghajlatvédelmi célú kiaknázásának elválaszthatatlanul össze kell kapcsolódnia a fenntartható erdőgazdálkodással. Az osztrák CareforParis projekt ([4]) keretében, amelyben a Szövetségi Erdészeti Kutatóközpont (Bundesforschungszentrum für Wald – BFW), a bécsi Természeti Erőforrások és Élettudományok Egyeteme (Universität für Bodenkultur – BOKU), a Wood K plus és a Szövetségi Környezetvédelmi Ügynökség működött együtt, különböző erdőgazdálkodási forgatókönyveket készítettek és vizsgáltak meg. A forgatókönyvek különböző éghajlatváltozási és alkalmazkodási stratégiákat vesznek alapul az osztrák erdők tekintetében, és 2150-ig mutatják a helyzet lehetséges alakulását. Részletesebben elemezték az erdők és a faipari termékek szénlábnyomát, valamint a CO_2-kibocsátásnak a faipari termékek használata révén történő elkerülését. Az erdők növekedésének, a fafelhasználásnak és az üvegházhatásúgáz-kibo-

([1]) HL C 275., 2022.7.18., 73. o.; HL C 155., 2021.4.30., 73. o.
([2]) Az IEA épületekről szóló 2022-es jelentése: https://www.iea.org/reports/buildings.
([3]) https://foresteurope.org/wp-content/uploads/2016/08/SoEF_2020.pdf.
([4]) Weiss P., Braun M., Fritz D., Gschwantner T., Hesser F., Jandl R., Kindermann G., Koller T., Ledermann T., Ludvig A., Pölz W., Schadauer K., Schmid B.F., Schmid C., Schwarzbauer P., Weiss G. 2020: Endbericht zum Projekt CareforParis (Végső jelentés a CareforParis projektről). Klíma- és Energiaalap, Bécs.

csátás faipari termékek révén történő elkerülésének együttese kedvező üvegházhatásúgáz-mérleget eredményez. Az európai erdők fontos szénelnyelők. 2010 és 2020 között az erdei biomassza általi átlagos éves szénmegkötés elérte a 155 millió tonnát az európai régióban. A 28 tagú EU-ban a megkötés a bruttó üvegházhatásúgáz-kibocsátás 10 %-ának felel meg ([5]). Az éghajlatvédelem szempontjából jelentősebb tényező a fosszilis nyersanyagok és energiahordozók fával (mint alapanyaggal és energiahordozóval) való kiváltása, valamint az ily módon elkerült kibocsátás. Ezért az éghajlatváltozás elleni küzdelem szempontjából fontos, hogy a teljes életciklusuk alatt nagyobb kibocsátást generáló anyagok helyettesítésére faanyagok álljanak rendelkezésre.

2.5. Szürke energiának az anyagok, illetve építőelemek és az épületek előállításához, tárolásához, szállításához, beépítéséhez, végül pedig az ártalmatlanításához felhasználandó energiát nevezik. Más hagyományos építőanyagokhoz képest a fa még az építőanyagként való felhasználása előtt szenet köt meg (egy élő fa körülbelül 50 %-ban tiszta szénből áll). A fa kibocsátási mérlegének vizsgálatakor lényeges tényezők a származás, a szállítási távolság és a feldolgozás típusa, valamint az újrafelhasználhatóság. Ha egyenértékű épületeket hasonlítunk össze, az épületek teljes életciklusát alapul véve azt látjuk, hogy más építőanyagokkal szemben a fa jobb értékeket ér el a szürke energia, az üvegházhatásúgáz-kibocsátás, a levegő- és vízszennyezés és más hatásmutatók tekintetében. A jelenleg évente előállított fatermékek (= anyagként felhasznált fa) már csak a helyettesítő hatás révén is a teljes éves üvegházhatásúgáz-kibocsátás mintegy 10 %-át elkerülik.

2.6. Konkrétan a fával történő építkezéssel a betonhoz képest akár a CO_2-kibocsátás 40 %-a is megtakarítható. Ha a Hagauer és mtsai. (2009) ([6]) által ajánlott, térfogatról tömegre történő átváltást használjuk, 1 tömörköbméter fa (kevert tűlevelű és nem tűlevelű fa) száraz tömege 417 kg. Feltételezve, hogy a szén aránya 50 %, a CO_2-egyenérték 0,765 tonna/tömörköbméter. Ebből az következik, hogy minden 1 millió tömörköbméter pótlólagosan kitermelt, használatra kész fából 0,765 millió tonna CO_2 tartós termékekben lekötődik.

2.7. Az elmúlt években nőtt a fából készült építmények aránya. Ausztriában például 20 év alatt több mint 70 %-kal nőtt a faalapú építkezés aránya ([7]), és 2018-ban a megvalósított hasznos alapterületet tekintve elérte a 24 %-ot. E faszerkezetek 53 %-át lakóépületekbe, 11 %-át kereskedelmi és ipari célú épületekbe, 29 %-át pedig a mezőgazdasági célra használt épületekbe építették be. Ezzel szemben a középületekben a faszerkezetek aránya mindössze 7 %-ot tett ki. Svédországban és Finnországban az új családi házak 90 %-a fából épül, és az újonnan épített többlakásos épületek mintegy 20 %-a rendelkezik faszerkezettel.

2.8. A városok beépítése fontos eszköz az éghajlatváltozás elleni küzdelemben, és elkerülhetetlenül együtt jár az épületek magasságának növekedésével. A jelenlegi projektek megmutatják, hogy nagy magasságú épületek is építhetők fából. Példaként említhető a svédországi Sara Kulturális Központ, amely 20 emeletes és 75 m magas ([8]), vagy a milwaukee-i Ascent torony, amelynek 18 emelete fából készült ([9]).

2.9. A mai faalapú építési rendszerek könnyen adaptálhatók úgy, hogy átfogó megoldást kínáljanak az épületek felújítására, amelynek során magas színvonalú otthonok keletkeznek, és jelentős energiamegtakarítás érhető el. A felújítási projektek nemcsak a könnyen rendelkezésre álló városi infrastruktúrát használják ki, hanem a meglévő épületállományban már benne foglalt szürke energiát is.

2.10. Az új épületek építése helyett a meglévő tartalékok felhasználása a városok által kínált erőforrások hatékonyabb felhasználását jelenti, ezért ennek alapvetően elsőbbséget kell élveznie. Az előnyök közé tartozik az alkotóelemek összeszerelésének gyorsasága, a teherbíróképességnek a tömeghez viszonyított, más anyagokhoz képest kedvezőbb aránya, valamint a meglévő szerkezetre ható, ebből adódóan viszonylag alacsony terhelés.

2.11. A fa ezenkívül egymásra épülő, lépcsőzetes hasznosításhoz is alkalmas. A többszakaszú hasznosítás növeli az értékteremtést, csökkenti az erőforrás-felhasználást és hosszabb ideig köti meg a szén-dioxidot.

2.12. A faszerkezetek tervezésének minőségével kapcsolatos formai, jogi és műszaki követelmények viszonylag magasabbak és kiterjedtebbek, mint a többi építési mód esetében. A komplexitás e mértéke akadályozza a faalapú építési mód piaci részesedésének növekedését. Az alkotóelemek, kapcsolóelemek és részegységek szabványosítása támogathatja az

([5]) https://foresteurope.org/wp-content/uploads/2016/08/SoEF_2020.pdf.

([6]) Hagauer, D., B. Lang, C. Pasteiner és K. Nemesthoty, 2009, Empfohlene Umrechnungsfaktoren für Energieholzsortimente bei Holz- bzw. Energiebilanzberechnungen [Ajánlott átváltási tényezők a különféle energetikai célú faanyagok fa- és energiamérleg-számításaiban], Szövetségi Mezőgazdasági, Erdészeti, Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Minisztérium, V/10. osztály – Energia és Környezetgazdaság, saját kiadás, Bécs.

([7]) Holzbauanteil in Österreich. Eine statistische Erhebung aller Hochbauvorhaben in den Jahren 1998 – 2008 – 2018 [a faalapú építkezés aránya Ausztriában. Az 1998, 2008 és 2018 közötti években megvalósított összes magasépítési projekt statisztikai elemzése], Robert Stingl, Gabriel Oliver Praxmarer, Alfred Teischinger, a bécsi Természeti Erőforrások és Élettudományok Egyeteme (Universität für Bodenkultur Wien), a proHolz Austria megbízásából.

([8]) Sara Cultural Centre, Skelleftea, Svédország, White Arkitekter 2021.

([9]) Ascent Tower, Milwaukee, WIEHAG Ausztria, 2021.

alkalmazást, és biztosíthatja a költséghatékonyságot és a minőséget. Az egyik meglévő kezdeményezés a dataholz.eu adatbázis, amely online bocsát rendelkezésre Németország és Ausztria tekintetében bevizsgált épületelemeket és kapcsolóelemeket. Az EGSZB alapvetően leszögezi, hogy az innovációnak a faalapú építkezést illetően is valamennyi területen lehetőséget kell kapnia arra, hogy ne csak a meglévő szabványok révén, hanem „egyenértékű alternatív megoldások” alkalmazásával is megfelelhessen a technika jelenlegi állásának.

3. **Részletes megjegyzések**

3.1. Az EGSZB megállapítja, hogy a faalapú építkezési rendszerek a szabványosításnak, a pontosságnak és a minőségnek köszönhetően kiválóan alkalmasak mind az új épületek építésére, mind a meglévő épületek felújítására és a városokban még megtalálható üres telkek utólagos beépítésére. Számos előnyük között említhető az illeszthetőség, az előregyártás magas foka, az építési idő csökkenése és a más anyagokhoz képest kisebb tömeg.

3.2. Az épületek értékelésének egyik lényeges kritériuma a teljes életciklus alatt kifejtett környezeti hatás. A környezeti hatások az építés (a felhasznált építőipari termékek előállítása és szállítása), a felhasználás és a bontás (beleértve az építőipari termékek újrafeldolgozását vagy ártalmatlanítását) során keletkeznek. A környezeti hatásokat életciklus-értékelések révén állapítják meg (EN 15804:2022.2.15.).

3.3. Az életciklus-értékelés megfelelő eszköz az építőipari termékek fenntarthatóságának értékelésére. Az EGSZB azt ajánlja, hogy az épületek esetében a környezeti hatások bemutatására és összehasonlítására alkalmazzák következetesen a zöld elszámolást mint a teljes életciklus alatti fenntarthatóság minősített értékelésére szolgáló eszközt.

3.4. Az építésügyi jogi előírások az elmúlt években megnyitották az utat a megújuló építőanyagok használata előtt. Bővültek a fával való építkezés lehetőségei, különösen a tűzvédelem tekintetében. A témával aktuális projektek is foglalkoznak.

3.5. A Müncheni Műszaki Egyetem (Technische Universität München – TUM) által vezetett „TIMpuls” kutatási projekt ([10]) jelenleg a többszintes faépületekben keletkezett tűzeseteket vizsgálja azzal a céllal, hogy megteremtse a fából épült magas épületek építésére vonatkozó egységes szabályrendszer érvényes alapjait.

3.6. Az aktuális kutatási eredmények és a megvalósított projektek azt mutatják, hogy a faalapú építkezés semmiképpen nem marad el más építési módszerektől a tűzbiztonság tekintetében, ráadásul előnyökkel jár a földrengésbiztosság szempontjából ([11]).

3.7. Az akár a tagállamokon belül is eltérő törvényi szabályozás gyakran szükségtelen akadályt képez. Az EGSZB ezért az építésügyi jogszabályok további harmonizációját kéri az egyéb építőanyagokkal való egyenrangúság biztosítása érdekében.

3.8. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy a középületek esetében növeljék a fafelhasználást, amely az összesített átlag alatt van. Az állami szektornak példát kell mutatnia a faalapú építkezésben rejlő lehetőségeknek az éghajlat-politikai célkitűzések elérése érdekében történő kiaknázása terén. A kiváló, innovatív egyedi faszerkezetes épületek hozzájárulhatnak az identitásépítéshez, és ösztönözhetik a faanyagok fokozott felhasználását.

3.9. A közbeszerzési eljárásokban az olyan kritériumokat, mint a bioökonómia, a fenntarthatóság, az életciklusköltségek, az éghajlatterhelés stb. gyakran nem vagy csak túlságosan kis mértékben veszik figyelembe a legjobb ajánlat meghatározásakor, a faalapú építészeti megoldások kárára. Az EGSZB ezért határozottabb elkötelezettséget kér arra vonatkozóan, hogy a közbeszerzésben figyelembe vegyék az éghajlat-politikai célkitűzések elérését szolgáló kritériumokat.

3.10. Az előregyártott faszerkezetek esetében az értelmezési mozgástérhez kapcsolódó kockázat elkerülése és az egyértelmű összehasonlíthatóság biztosítása érdekében a tervezésnek csaknem a kivitelezési terv szintjéig el kell jutnia. Annak érdekében, hogy a technológiai-gazdasági optimalizálás és a megvalósítási idő ([12]) tekintetében előnyöket érjenek el, korábban kell figyelembe venni a széles termékpalettát, valamint a gyártási, logisztikai és összeszerelési folyamatok hatását, mint az alacsony szinten előregyártott termékekre alapuló építési módok esetében. Ezt úgy lehet elérni, hogy a megfelelő közbeszerzési eljárás – például építészeti verseny vagy versenypárbeszéd – kiválasztásával, vagy a kiíró részéről szaktervezők bevonásával időben beszerzik az ajánlattevői információkat.

([10]) www.cee.ed.tum.de/hbb/forschung/laufende-forschungsprojekte/timpuls (hozzáférés: 2023. január 23.).

([11]) Vö. a faépületek földrengésbiztosságával kapcsolatos kutatási projekttel, Fachhochschule Bern, 2020 www.bfh.ch/de/forschung/referenzprojekte/erdbebensicherheit-holzgebaeude (hozzáférés: 2023. január 23.).

([12]) Vö. a „leanWOOD – Neue Kooperations- und Prozessmodelle für das vorgefertigte Bauen mit Holz” (leanWOOD – új együttműködési és folyamatmodellek a fából készült, előregyártott elemeken alapuló építéshez) kutatási projekttel, HSLU Hochschule Luzern, 2017.

3.11. Az EGSZB hangsúlyozza az új európai Bauhaus fontosságát a kiváló minőségű, éghajlatbarát építőanyagok és ezáltal a fa építőipari felhasználásának előmozdításában. A fa mint építőanyag felhasználásának aránya az EU-ban jelenleg mindössze 3 %, így egyelőre messze nem aknáztuk ki a faalapú építkezésben rejlő éghajlatvédelmi potenciált. Az EGSZB ezért úgy véli, hogy az új európai Bauhaus keretében az alternatív építőanyagokkal kapcsolatos kutatás, fejlesztés és innováció számára nyújtott támogatás fontos eleme e potenciál kiaknázásának.

3.12. Az építőipari felhasználók körében sok esetben még nem mindenütt kellőképpen ismertek a felhasználási lehetőségek. A hiányos ismeretek gyakran a fa korlátozott felhasználását eredményezik. Az EGSZB ezért nagyon fontosnak tartja a know-how Európán belüli átadását, amint azt az Új Európai Bauhaus Akadémia keretében előirányozták, ugyanakkor hangsúlyozza, hogy nemzeti szinten is biztosítani kell a megfelelő alap- és továbbképzési modulok elegendő kínálatát. Az új, fenntartható építési módszerek és anyagok használatára vonatkozó alap- és továbbképzést a munkavállalók építési folyamatban részt vevő valamennyi kategóriája – a tervezők, építészek, mérnökök, technikusok, informatikai szakemberek és építőipari dolgozók – számára biztosítani kell. A zöld átállás csak megfelelően képzett szakemberekkel valósítható meg.

3.13. Az EGSZB üdvözli a RESILIENTWOOD közös európai szociális projektet, amely a Fafeldolgozó Iparágak Európai Szövetségének (CEI-Bois) és az Építő- és Faipari Dolgozók Európai Szövetségének (EFBWW) vezetésével valósul meg, és amelynek célja, hogy ajánlásokat és iránymutatásokat dolgozzon ki a vállalkozások, a szakképzés és a hatóságok számára annak érdekében, hogy a fiatalok számára vonzóvá tegyék az uniós faipari ágazatot, alkalmazkodjanak a technológiai változásokhoz és továbbképezzék a munkavállalókat.

3.14. Az EGSZB úgy véli, hogy fontos a szakmai információk közzététele annak érdekében, hogy valamennyi érdekelt fél számára megismerhető legyen a technika állása a faalapú építkezés területén, valamint hogy építési és épületfizikai normákat határozzanak meg a faalapú építés egyszerűsítése érdekében.

3.15. Az épületek ágazatára vonatkozó legfontosabb uniós jogszabály az épületek energiahatékonyságáról szóló irányelv, amely előírja az uniós tagállamok számára, hogy teljesítményszinteket határozzanak meg épületeik tekintetében, stratégiailag tervezzék meg az épületállomány hosszú távú felújítási stratégiák révén történő dekarbonizációját, és további intézkedéseket hajtsanak végre. Ezért az épületek energiahatékonyságáról szóló irányelv a legkézenfekvőbb szakpolitikai eszköz, amellyel meghatározhatók az épületek teljes élettartama során keletkező szén-dioxid-kibocsátás csökkentésére vonatkozó követelmények és az e csökkentés irányába ható egyértelmű tényezők.

3.16. Az épületek energiahatékonyságáról szóló irányelv rendelkezéseit össze kell hangolni a klímasemlegességi célkitűzésekkel, és e rendelkezésekben szerepelniük kell a 2050-ig meghozandó legfontosabb és legsürgősebb intézkedéseknek. Jóllehet fontos az épületek energiahatékonyságának javítása, az épületek integrált szénlábnyomának világos megismerése nélkül fennáll annak a kockázata, hogy az intézkedések nem lesznek optimálisak.

3.17. Az EGSZB üdvözli a fenntartható termékek környezettudatos tervezéséről szóló, 2022 tavaszán javasolt rendeletet, amely fontos lépés a zöldebb és körforgásos termékek felé. A minimumkövetelmények megállapítása – például a termékek környezeti és éghajlati lábnyomának csökkentése – a faalapú építkezésre is alkalmazható, és gazdasági innovációs lehetőségeket teremthet, bár a rendelet jelenleg nem tesz említést a faalapú építkezésről.

3.18. Az építőiparra vonatkozó kötelező, életciklus-alapú szén-dioxid-kibocsátási jelentés meg fogja könnyíteni az adatgyűjtést és a teljesítményértékelést, és lehetővé teszi majd az építőipari ágazat számára a szükséges készségek és kapacitások fejlesztését. A teljes életciklus alatti szén-dioxid-kibocsátásra vonatkozóan kötelező érvényű minimumszabványokat kell bevezetni, amelyeket idővel szigorítani kell. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy dolgozzon ki egy olyan szén-dioxid-tanúsítási rendszert, amely teljes mértékben figyelembe veszi a faipari termékek szerepét a kibocsátások ellentételezésében.

3.19. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy teljeskörűen vegyenek részt az osztrák és a finn kormány új Wood POP kezdeményezésében, amelynek lényege egy platform biztosítása a fáról folytatott szakpolitikai párbeszéd előmozdításához, azzal a céllal, hogy nemzeti és regionális szinten mozgósítsa a faipari ágazat kulcsfontosságú köz- és magánszereplőit, és egyidejűleg támogassa a beruházások terén a fenntartható bioalapú megoldások és a faalapú értékláncok irányába történő elmozdulást.

3.20. Az EGSZB a CCMI/205. sz., „Ipar 5.0 a faalapú építkezés ágazatában” című véleménykiegészítésében hangsúlyozza, hogy a fa mint építőanyag nagyszerű lehetőséget kínál a hagyományos anyagok, például a beton és az acél fenntartható és költséghatékony alternatívájaként. További előny a faalapú építkezés nagyfokú munkatermelékenysége, ami lehetővé teszi az épületek gyorsabb és hatékonyabb megépítését. Emellett a faalapú építkezés a vidéki területeken foglalkoztatási lehetőségeket is teremt. A fa építésre való felhasználása környezeti előnyökkel jár, mivel a fa megújuló erőforrás, és más anyagokhoz képest alacsonyabb szén-dioxid-kibocsátást eredményez előállítása és életciklusa folyamán. Emellett a faalapú építkezés előmozdítja az erdők megőrzését és gondozását, ezzel pedig hozzájárul az üvegházhatást okozó gázok csökkentéséhez.

Kelt Brüsszelben, 2023. március 22-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

MELLÉKLET

A következő oldalakon mellékeljük az Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága „Ipar 5.0 a faalapú építkezés ágazatában” című véleménykiegészítését:

Az Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága véleménye – Ipar 5.0 a faalapú építkezés ágazatában

(véleménykiegészítés a TEN/794. sz. véleményhez)

Előadó: **Martin BÖHME**

Társelőadó: **Rolf GEHRING**

Közgyűlési határozat:	2022.11.15.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 56. cikkének (1) bekezdése
	Véleménykiegészítés
Illetékes szekció:	Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága (CCMI)
Elfogadás a CCMI ülésén:	2023.2.27.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	29/0/3

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) hangsúlyozza, hogy a fa építőanyagként való felhasználása nagy lehetőség, mivel fenntartható és költséghatékony alternatívája és kiegészítése az olyan hagyományos építőanyagoknak, mint a beton és az acél. További előny a faalapú építkezés nagyfokú munkatermelékenysége, ami lehetővé teszi az épületek gyorsabb és hatékonyabb megépítését. Az építőelemek gyárban történő előregyártásának lehetősége szintén csökkenti a költségeket, és növeli az építés során a biztonságot.

1.2. A faalapú építkezés területén a munkaerő oktatása, képzése és egész életen át tartó tanulása fontosabb, mint valaha. Az oktatásról és a képzésről szociális párbeszédet kell folytatni az összes szociális partner bevonásával.

1.3. Az EGSZB nagy lehetőségeket lát a munkavállalók számára a faipari ágazat megerősödésében, különösen a vidéki területeken. A faiparban és a faalapú építkezésben rendelkezésre álló tisztességes munkalehetőségek hozzájárulhatnak a gazdasági helyzet javulásához azokon a vidéki területeken, ahol a faipar fontos szerepet játszik.

1.4. Az EGSZB hangsúlyozza a faalapú építkezés számos környezeti előnyét. Az egyik legnagyobb előny, hogy a fa olyan megújuló nyersanyag, amely az építőelemek és épületek előállítása során és ezek életciklusán keresztül alacsonyabb szén-dioxid-kibocsátással jár, mint más építőanyagok. Emellett a fa építőipari felhasználása előmozdítja az erdők megőrzését és gondozását azáltal, hogy ösztönzőket teremt a fenntartható erdőgazdálkodás számára. A fa növekedési szakaszában elnyeli és tárolja a légkörből származó CO_2-t. Így, ha építőanyagként használják, zöld építőanyaggá válik, és összességében hozzájárul az üvegházhatást okozó gázok csökkentéséhez.

1.5. Az EGSZB utal az építőiparról és az építési termékekről szóló közelmúltbeli kiadványaira, különösen az építési termékek forgalmazására vonatkozó harmonizált feltételekről szóló véleményére ([1]) és a „Faalapú építkezés a szén-dioxid-kibocsátás csökkentésére az építőiparban” című véleményére ([2]).

([1]) HL C 75., 2023.2.28., 159. o.

([2]) Az EGSZB véleménye: Faalapú építkezés a szén-dioxid-kibocsátás csökkentésére az építőiparban (lásd: HL 18. o.).

1.6. A fa építőipari alkalmazása megerősíti a faanyag földrengésbiztos viselkedésével kapcsolatos nézeteket, amelyeket több eset, különösen az 1964-es alaszkai földrengés is alátámasztott. Az EGSZB szerint a földrengésnek kitett területeken élőket arra kell ösztönözni, hogy faanyagokat használjanak építőanyagként.

2. **Általános megjegyzések**

2.1. Ez a vélemény a TEN/794. sz., „*Faalapú építkezés a szén-dioxid-kibocsátás csökkentésére az építőiparban*” című vélemény általános megjegyzéseihez kapcsolódik.

2.2. Az építőipar jelentős mértékben hozzájárul az üvegházhatásúgáz-kibocsátáshoz, és így az éghajlati károk szempontjából is fontos tényező. A kibocsátások főként a fosszilis tüzelőanyagok épületekben való, hő- és villamosenergia-termelés céljára történő felhasználása, valamint az építőanyagok előállítása révén keletkeznek. Nagy szükség van az építőipari ágazat üvegházhatásúgáz-kibocsátásának csökkentését szolgáló intézkedésekre, például a megújuló energia használata, az épületek energiahatékonyságának javítása és a fenntartható építőanyagok használata révén ([3]).

2.3. Az EGSZB hangsúlyozza: a fenntartható módon előállított fa építőipari építőanyagként betöltött szerepének a növelése érdekében hangsúlyozni kell a fanyersanyagok előállításához szükséges fenntartható erdőgazdálkodás szükségességét. A fenntartható erdőgazdálkodás az erdők oly módon történő kezelését és használatát jelenti, hogy azok környezeti, gazdasági és társadalmi szempontból fenntarthatók legyenek. Ez azt jelenti, hogy az erdők mind a jelenlegi, mind a jövőbeli generációk számára megmaradnak, és a természeti erőforrásokat felelősségteljesen használják fel. A fenntartható erdőgazdálkodás fontos része az erdők biológiai sokféleségének és ökoszisztéma-szolgáltatásainak a megőrzése. Fontos az is, hogy csökkentsék az erdők sebezhetőségét a természetes bolygatásokkal, például erdőtüzekkel és rovarfertőzésekkel szemben.

2.4. Műszaki szempontból megállapítható, hogy a faépítkezés más építőanyagokhoz, például a betonhoz képest lényegesen kevesebb úgynevezett szürke energiát vesz igénybe. A szürke energia a termékek előállításához, szállításához, tárolásához és újrafeldolgozásához felhasznált energiát jelenti. A szürke energia csökkentése azt jelenti, hogy kevesebb energiát használnak fel ezekhez a folyamatokhoz, ami a CO_2-kibocsátás csökkenéséhez és fenntarthatóbb energia-fogyasztáshoz vezet. A szürke energia csökkentése hozzájárulhat a vállalkozások versenyképességének a javításához is.

2.5. Az EGSZB megjegyzi, hogy a jogi szabályozás olykor gátolja a faalapú építkezés fejlődését azáltal, hogy korlátozza a fa építőanyagként való felhasználását, vagy olyan előírásokat és szabványokat ír elő, amelyek megvalósítása a faalapú építkezés számára nehéz vagy költséges. Erre példa a faépületek magassági határa, ami egyes országokban meg van szabva. Ez korlátozhatja a faalapú építkezés lehetőségeit, és akadályozhatja az innovatív faszerkezetek fejlesztését. Az épületek tűzvédelmének területén nem fogadható el, hogy a faanyagra más teljesítményszabályok vonatkozzanak, mint egyéb anyagokra. Az EGSZB támogatja a szabályok európai szintű homogenizálását, függetlenül az anyagtól.

2.6. A faalapú építkezés jelentősen hozzájárulhat egy nagyobb mértékben körforgásos gazdaság létrejöttéhez és különösen a releváns uniós szakpolitikákban is megfogalmazott célkitűzéshez, amely egy még erősebben bioalapú gazdálkodás kialakítására irányul. E tekintetben tovább kell fejleszteni a fa és a faalapú termékek alkalmazási körét és anyagi tulajdonságait. Ebben a folyamatban elsősorban a fatermékek újrafeldolgozhatósága játszik kiemelt szerepet. Emellett azonban a fa más anyagokkal való kombinálása is még fontosabbá válik. Az anyagtulajdonságok és az összetett anyagok területén folytatott kutatási együttműködés összehangolt és támogatott európai előmozdítása fontos szerepet játszhat e tekintetben, és ösztönözheti az innovációt.

2.7. Iparágainknak a társadalmilag is alátámasztott „Ipar 5.0” koncepciója felé történő átalakítása erős műszaki dimenzióval bír. A digitalizáció (építés – információ – modellezés), a robotizáció és a gépi tanulás (mesterséges intelligencia) alkalmazása át fogja alakítani a teljes értékláncot, az erdőgazdálkodástól az építésig, a megőrzésig és az újrafeldolgozásig. Ehhez jogi keretre van szükség az általános termékkövetelmények, az építési termékekre vonatkozó követelmények és a szabványosítás tekintetében. Ezeket össze kell hangolni a faalapú építkezés területén. Az Ipar 5.0 számára felvázolt szociális célkitűzésekkel összhangban a technológiai fejlesztéseknek és a munkaszervezési koncepcióknak emberközpontú megközelítést kell követniük a technológiatervezésben. Az is fontos lesz, hogy a technológiai fejlesztéseknél már az első lépéstől kezdve szisztematikusan figyelembe vegyük az egészséges munka- és életkörülményekre gyakorolt lehetséges pozitív vagy negatív hatásokat.

([3]) Vö. *Kreislaufwirtschaft für die Dekarbonisierung des EU-Bausektors – Modellierung ausgewählter Stoffströme und Treibhausgasemissionen* [A körforgásos gazdaság az uniós építőipar dekarbonizációjának szolgálatában – egyes anyagáramok és üvegházhatásúgáz-kibocsátások modellezése]. Thurid Lotz, Andrea Herbst, Matthias Rehfeldt.

2.8. Az EGSZB megjegyzi, hogy a faalapú építkezés technológiai és anyagtechnikai változásai a munkaszervezést és a képesítési követelményeket is megváltoztatják. Ez átfedéseket teremt az építőipar és a faipar között, illetve a hagyományos foglalkozások között e két gazdasági ágazatban. E tekintetben az egyes szakmákra vonatkozó meglévő tantervek kiigazítása vagy akár egyes szakmák újratervezése olyan követelmény, amelyet európai szinten össze kell hangolni. A feladatok széles körét felvonultató foglalkozásokra való törekvés és az ennek megfelelő munkaszervezés szintén hozzá fognak járulni az építőipar és a faipar vonzerejének növeléséhez.

2.9. Az EGSZB úgy látja, hogy a munkamódszerek gyors változásai (digitalizáció, robotika, mesterséges intelligencia, új gépek) miatt a faalapú építkezés területén a munkaerő oktatása, képzése és egész életen át tartó tanulása fontosabb, mint valaha. Az oktatásról és a képzésről szociális párbeszédet kell folytatni az összes szociális partner bevonásával.

3. **Részletes megjegyzések**

3.1. A faalapú építkezés arányának a fokozása várhatóan jelentősen hozzájárulhat a regionális értékláncok erősítéséhez és a környezeti lábnyom csökkentéséhez. A faalapú építkezés anyagtechnikai szempontból nagyon hatékonyan hozzájárul a biogazdasághoz, különösen akkor, ha a faalapú építkezés teljes életciklusa során – beleértve a tervezést is – nagyobb hangsúlyt helyeznek a karbantartásra és a megőrzésre. Emellett az ökológiai kiszorító hatások elkerülése érdekében a fát csak olyan helyekről szabad beszerezni, amelyek tanúsított erdőterületek felett rendelkeznek (FSC és PEFC erdőtanúsítási rendszerek), és amelyek nyersfa-potenciálja meghaladja a saját szükségleteket.

3.2. Az EGSZB úgy véli, hogy a fatermelés területigényének a kialakítása, a gazdálkodás típusa (intenzív, extenzív, monokultúra, biogazdálkodás) és a beszerzés módja (hagyományos vagy fenntartható) központi szerepet játszik a faalapú építkezés egészének fenntarthatóságában. Az építőiparban a faalapú építkezés arányának kívánt növelése érdekében alapvető fontosságú, hogy a fenntarthatóságra és a biológiai sokféleségre vonatkozó célkitűzéseket következetesen figyelembe vegyék a földterületek arányának növelésekor, és amikor a földterületek használatát fatermelésre állítják át.

3.3. A gyakorlati vizsgálatok azt mutatják, hogy az ökomérleg szempontjából a faalapú építkezési mód összességében előnyösebbnek bizonyul, mint más építési módszereké, például a vasbetonépítésé. Mindenekelőtt a globális felmelegedési potenciál kiszámításához használt hatásmutató teljesít lényegesen jobban, és a vasbetonépítés potenciáljának csak 57 %-át teszi ki ([4]).

3.4. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a faalapú építkezést a nagy tömegű anyagokat használó építéstől elhatároló tanulmányok értékelése azt mutatta, hogy a faalapú építkezés szinte minden esetben kisebb környezeti hatással rendelkezik a környezeti hatásmutatók, azaz a) primerenergia-igény (teljes és nem megújuló) és b) a globális felmelegedési potenciál mutatói tekintetében. Ez független a nagy tömegű anyagokat használó építéshez kiválasztott építőanyagoktól és a faalapú építkezésen belüli szerkezet típusától ([5]).

3.5. A faalapú építkezésben az előregyártás foka lényegesen magasabb, mint a nagy tömegű anyagokat használó építésben. Ezáltal az építkezéseken végzett munka kevésbé függ az időjárási viszonyoktól, és a gyártás nagyobb részét optimális munkakörülmények mellett végzik a gyári csarnokban. A nagyobb fokú gyártási mélység azonban nagyobb tervezési munkát és ezáltal hosszabb előkészítő tervezést igényel.

3.6. Az EGSZB megállapítja, hogy a faalapú építkezés rövidebb építési ideje következtében csökkennek az építkezés általános költségei és a készenlétben tartás ideje. Az előregyártás lehetővé teszi, hogy kevesebb szállítás történjen az építkezés helyére. Különösen a potenciális városi területeken a faalapú építkezéssel gyorsan új lakóterületet lehet létrehozni, például emeletek ráépítésével és épületbővítésekkel.

3.7. A faalapú építkezés nagyobb lakóterületeket tesz lehetővé azonos külső méretek mellett. Ennek oka, hogy a faalapú építkezésnél a hőszigetelés síkja gyakran a tartószerkezetbe van beépítve, míg a nagy tömegű anyagokat használó építésnél ezt külön építik rá. Ennek eredményeképpen azonos szigetelési vastagság mellett vékonyabb külső fal készíthető a faalapú építkezésben.

3.8. Az EGSZB arra számít, hogy a lakóépületek mellett a nem lakóépületek (pl. iroda-, raktár- és laboratóriumi épületek) típusainál további lehetőségek adódnak a faalapú építkezés számára.

([4]) https://www.berlin.de/nachhaltige-beschaffung/studien/holz-versus-stahlbetonbauweise/.

([5]) *Potentiale von Bauen mit Holz*. Umweltbundesamt. [A faalapú építkezésben rejlő lehetőségek. Szövetségi Környezetvédelmi Hivatal], 25. o.

3.9. Az EGSZB megjegyzi, hogy az építés minden más formájához hasonlóan a magas színvonalú építési tervezés és kivitelezés nagy jelentőséggel bír az építmény életciklusa szempontjából. Ehhez különösen jól képzett építészekre és mérnökökre, valamint egy európai tervezési irányelvre van szükség, amely megfelelő szabályozási keretekkel támogatja a szakmákat. Mindenekelőtt a tervezési ágazatban kell jogi kiigazítások és az ajánlatkérő szervek részére nyújtandó képzések révén biztosítani, hogy a szolgáltatásokat kötelező jelleggel egy érdemeken alapuló versenyben ítéljék oda ([6]).

3.10. Szem előtt tartva a legutóbbi törökországi földrengések hatásait, de ugyanígy a korábbi földrengésekét és a szakértőknek a közelgő eseményekre vonatkozó előrejelzéseit is, az EGSZB úgy véli, hogy a földrengésnek kitett területeken élőket faházak és -épületek építésére kell ösztönözni.

3.11. A gyártó vállalatoknál a termelési folyamatok optimalizálhatók és egyszerűsíthetők az Ipar 5.0 technológiáinak használatával, ami a termelési folyamatban az energiafelhasználás és ezáltal a szén-dioxid-kibocsátás csökkenéséhez vezethet. Ezenkívül az építőelemek előgyártása lehetővé teszi, hogy az építési területek hatékonyabbá váljanak, és kevesebb hulladékot termeljenek, mivel az elemeket a helyszínen már csak össze kell szerelni. Ez csökkenti a szállítással kapcsolatos energiafogyasztást és a keletkező hulladék mennyiségét ([7]).

Kelt Brüsszelben, 2023. február 27-én.

az Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága
elnöke
Pietro Francesco DE LOTTO

([6]) Vö. *Holzbau vs. Massivbau – ein umfassender Vergleich zweier Bauweisen im Zusammenhang mit dem SNBS Standard*. Daniel Müller. [Faalapú építkezés kontra nagy tömegű anyagokat használó építés – az SNBS-szabványhoz kapcsolódó két építkezési mód átfogó összehasonlítása].

([7]) Vö. Koppelhuber, J., Bok, M. (2019). Paradigmenwechsel im Hochbau [Paradigmaváltás a magasépítésben]. In: Hofstadler, C. (eds) *Aktuelle Entwicklungen in Baubetrieb, Bauwirtschaft und Bauvertragsrecht* [Aktuális fejlemények az építőiparban és az építőipari szerződési jogban]. Springer Vieweg, Wiesbaden. https://doi.org/10.1007/978-3-658-27431-3_19

III

(Előkészítő jogi aktusok)

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG 577. PLENÁRIS ÜLÉSSZAKA, 2023. 03. 22. – 2023. 03. 23.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a közszféra Unión belüli magas szintű interoperabilitását biztosító intézkedések meghatározásáról (az Interoperábilis Európáról szóló jogszabály)

(COM(2022) 720 final – 2022/0379 (COD))

és

a Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a közszférát érintő megerősített interoperabilitási szakpolitikáról – A közszolgáltatások összekapcsolása, a közpolitikák támogatása, közhaszonteremtés: úton az „Interoperábilis Európa” felé

(COM(2022) 710 final)

(2023/C 184/05)

Előadó: **Vasco DE MELLO**

Felkérés:	a) Európai Parlament: 2022.11.21.
	b) az Európai Unió Tanácsa: 2022.11.25.
Jogalap:	a) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 172. cikke
	b) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.3.10.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.3.22.
Plenáris ülésszak száma:	577.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	200/0/3

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. Az Európai Bizottsághoz hasonlóan az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) is úgy véli, hogy a közszolgáltatások interoperabilitása alapvető követelmény a digitális egységes piac létrehozásához.

1.2. Az e célkitűzés elérésére való törekvés azonban nem eredményezhet a tagállamok részéről olyan politikát, amely a közszolgáltatások teljeskörű, a személyesen nyújtott közszolgáltatások kárára történő digitalizálását követeli meg. Szem előtt kell tartani a polgárok legkiszolgáltatottabb csoportjait. Mindenki, de különösen e népességcsoportok számára elérhetővé kell tenni a digitális készségekkel kapcsolatos képzést.

1.3. A digitális szolgáltatások fejlesztése és működtetése kezdetben nem csökkenti a személyi állományt, hanem éppen további munkaerő-szükségletet teremt. A megfelelő munkaerő rendelkezésre állása a sikeres digitális átalakulás kulcsa.

1.4. Az EGSZB elégedetten látja, hogy a világjárvány idején jelentős mértékben fejlődött a közszolgáltatások digitalizációja.

1.5. Az EGSZB támogatja e politika egy irányítási modelljének létrehozását, amely két kulcsfontosságú testületből, nevezetesen az Interoperábilis Európa Testületből és az Interoperábilis Európa közösségből áll.

1.6. Az EGSZB üdvözli, hogy a közlemény olyan kísérleti megoldások kidolgozását irányozza elő, amelyek lehetővé teszik a közszféra, valamint innovatív technológiai vállalatok és induló innovatív vállalkozások közötti partnerségeket olyan innovatív kísérleti megoldások létrehozása érdekében, amelyeket a közszolgáltatásokban lehetne alkalmazni és egymással megosztani.

1.7. Az EGSZB fontosnak tartja, hogy a közszolgáltatások interoperabilitására irányuló projekteket célzó jövőbeli finanszírozási programokban a finanszírozás odaítélését az európai interoperabilitási keret által támogatott elvek és struktúrák alkalmazásától tegyék függővé.

1.8. Az EGSZB üdvözli, hogy ez a folyamat az úgynevezett kettős átállás keretébe illeszkedik, ugyanakkor figyelmeztet arra, hogy egyes digitalizációs technológiai megoldások rendkívül energiaigényesek lehetnek.

1.8.1. Az EGSZB úgy véli, hogy az adatvédelem még a szükséges elővigyázatosság mellett sem akadályozhatja, hogy akár a közszolgáltatások, akár magánszemélyek új interoperábilis megoldásokat hozzanak létre.

1.8.2. Másfelől az EGSZB úgy véli, hogy a polgároknak, a vállalkozásoknak és más közszolgáltatásoknak az adatokhoz való hozzáférését különböző szintű engedélyezéshez kell kötni az adatok bizalmas jellegének megőrzése és annak biztosítása érdekében, hogy csak a feltétlenül szükséges adatokat osszák meg.

2. **Háttér**

2.1. A belső piac, azaz a személyek, az áruk, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgását lehetővé tevő térség létrehozása feltételezi az összes meglévő nemzeti szintű akadály lebontását.

2.2. Az Európai Unió a megalakítása óta és különösen az egységes piac létrehozását követően arra törekszik, hogy felszámoljon minden olyan akadályt, amely gátolhatja a valódi belső piac létrehozását.

2.3. Ahhoz, hogy valódi belső piac jöjjön létre, biztosítani kell, hogy a polgárok és a vállalkozások tagállami közszolgáltatásokhoz való hozzáférése és azokkal való kapcsolattartása könnyű és gyors legyen, függetlenül attól, hogy azok helyi, regionális vagy nemzeti szinten működnek-e.

2.4. Másrészt egy az európaihoz hasonló nyitott térség megléte valamennyi szinten megköveteli az adatok megosztását és a kormányzati szervek közötti együttműködést.

2.5. A múlt század kilencvenes évei óta az Európai Bizottság arra törekszik, hogy lépéseket tegyen a tagállamok különböző közszolgáltatásai közötti interoperabilitás ([1]) vagy inkább összekapcsolhatóság kiépítése és megteremtése érdekében ([2]).

([1]) A közszféra interoperabilitása „A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a közszférát érintő megerősített interoperabilitási szakpolitikáról – A közszolgáltatások összekapcsolása, a közpolitikák támogatása, közhaszonteremtés: úton az »Interoperábilis Európa« felé” című dokumentum fogalommeghatározása szerint: „az, ami lehetővé teszi a közigazgatási szervek számára az együttműködést, és a közszolgáltatások országhatárokon, ágazatokon és szervezeti határokon átnyúló megvalósítását”.

([2]) Az 1719/1999/EK európai parlamenti és tanácsi határozattal az Európai Bizottság kezdeményezést indított a közszolgáltatások interoperabilitására vonatkozóan, amely egy sor iránymutatásból állt, köztük abból, amely a közigazgatási rendszerek közötti elektronikus adatcserét lehetővé tevő transzeurópai hálózatokkal kapcsolatos közös érdekű projektek meghatározására vonatkozik.

2.6. Az ezzel kapcsolatos igény az idők során fokozódott, mivel a belső piac egy új, digitális valóság felé mozdult el ([3]).

2.7. A digitalizációnak valódi forradalmi hatása van, mind a polgárok szokásait, mind a vállalkozások és a közigazgatás működését illetően.

2.8. Az elmúlt években a tagállamokban számos, csak személyesen nyújtott közszolgáltatást digitálisan is elkezdtek biztosítani, ami óriási előnyökkel járt mind a polgárok, mind a vállalkozások, mind maguk a közszolgáltatások számára, és hatalmas megtakarításokat tett lehetővé mind a munkaidő, mind a pénzügyi költségek tekintetében.

2.9. A Covid19-válság felgyorsította ezt a tendenciát, mivel bebizonyította, hogy a különböző európai közszolgáltatások közötti interoperabilitás hasznos eszközzé válhat a személyek szabad mozgásának gyakorlásához, amint azt például a Covid-igazolvány használata is illusztrálta.

2.10. Az Európai Unió elismeri, hogy a közszféra digitalizációja – tekintettel az ágazat GDP-n belüli jelentőségére ([4]) – kulcsfontosságú tényező lehet az európai digitalizációs folyamatban, nemcsak a közszféra más ágazatokkal szembeni befolyásolási képessége miatt, hanem mert vezető szerepet tölthet be ebben a folyamatban az európai gazdaság összefüggésében.

2.11. Emiatt a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek összesen 47 milliárd EUR összegű közberuházást irányoznak elő a közigazgatás digitalizálására.

2.12. Az Európai Unió – vagyis az Európai Bizottság és a tagállamok kormányai – az idők során felismerte, hogy el kell mélyíteni a közszolgáltatások tagállamokon belüli, tagállamok közötti, illetve az Európai Unióval való interoperabilitását és összekapcsolhatóságát ([5]) annak érdekében, hogy a polgárok és a vállalkozások Unió-szerte bárhonnan hozzáférhessenek ezekhez a szolgáltatásokhoz.

2.13. Bár a közszolgáltatások közötti interoperabilitás nem új téma ([6]), a vizsgált közlemény célja, hogy formálisabb, stabilabb és biztonságosabb együttműködési keretet hozzon létre, amely tovább mélyíti a különböző nemzeti közszolgáltatások digitális rendszereinek összekapcsolhatóságát egymással és az Európai Unió szolgálataival ([7]). Ez várhatóan elősegíti az említett célkitűzés megvalósítását annak érdekében, hogy 2030-ra az Európai Unióban a közszolgáltatások digitalizálásának mértéke 100 %-os legyen, összhangban „A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Digitális iránytű 2030-ig: a digitális évtized megvalósításának európai módja” [COM(2021) 118] című dokumentumban megfogalmazottakkal.

2.14. Ezért a közlemény a következő kulcsfontosságú pilléreket határozza meg az e területre vonatkozó koherens megközelítés alkalmazásához:

— az interoperabilitás irányítását szolgáló, két testületből (az Interoperábilis Európa Testületből és az Interoperábilis Európa közösségből) álló struktúra létrehozása, amelynek kialakítása mind általános (európai, nemzeti, regionális és helyi), mind ágazati szinten (például az igazságügy, a közlekedés, a belügyek, az egészségügy, a környezetvédelem terén) lehetővé tenné az együttműködést a közigazgatási szervek, valamint a magánszféra érdekelt felei számára, és megbízatással rendelkezne ahhoz, hogy megállapodjon a közös interoperabilitási megoldásokról (pl. keretekről, nyílt specifikációkról, nyílt szabványokról, alkalmazásokról vagy iránymutatásokról),

([3]) Egy digitális belső piac kiépítése során a létrehozás előtt álló akadályok felszámolásán kívül sürgőssé vált az új akadályok megjelenését megakadályozó mechanizmusok létrehozása is.

([4]) Az Eurostat 2022. évi adatai szerint a közszféra az európai GDP 53,1 %-át képviseli – *Government finance statistics – Statistics Explained* (europa.eu).

([5]) Lásd például a 2017-es tallinni, 2020-as berlini, 2021-es lisszaboni és 2022-es strasbourgi tárcaközi ülések zárónyilatkozatait.

([6]) Az Európai Bizottság 2010-ben tette közzé *„Az európai közszolgáltatások interoperabilitása felé”* [COM(2010) 744 final] című közleményt, amellyel az EGSZB TEN/448–449 jelű véleménye foglalkozott. A végrehajtás az európai közigazgatások közötti átjárhatósági megoldásokról szóló program (ISA-program) révén történt (az Európai Parlament és a Tanács 2009/922/EK határozata), amelyet 2015-ben az ISA2-program (az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/2240 határozata) és a Digitális Európa program (az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/694 rendelete) követett.

([7]) Az Európai Bizottság a vizsgált javaslatban elismeri, hogy az eddig alkalmazott, önkénteségen alapuló megközelítés nem elegendő az interoperabilitás megvalósítása érdekében javasolt célkitűzéseinek eléréséhez.

— a határokon átnyúló interoperabilitásra vonatkozó kötelező hatásvizsgálat bevezetése, ami a közszolgáltatási információs rendszer bevezetésekor vagy módosításakor válhat szükségessé,

— az interoperabilitási megoldások ökoszisztémájának közös létrehozása az uniós közszférában (elismert interoperabilitási eszközök – például digitális eszközök, specifikációk vagy megoldások – jegyzékeinek bevezetése, amelyek további felhasználásra alkalmasak a közigazgatási szervek által és a szakpolitikai döntéshozatalban) annak érdekében, hogy a közigazgatási szervek Unió-szerte minden szinten, továbbá más érdekelt felek is hozzájárulhassanak az ilyen megoldásokhoz és részesei lehessenek e megoldások további felhasználásának, a közös innovációnak és közértékteremtésnek,

— a nemzeti információs rendszerek létrehozására vagy megerősítésére irányuló bizonyos európai uniós finanszírozás nyújtásának az Európai Unió által előre meghatározott megoldások és elvek alkalmazásától való függővé tétele ([8]).

3. **Általános megjegyzések**

3.1. Az Európai Bizottsághoz hasonlóan az EGSZB is úgy véli, hogy a közszolgáltatások interoperabilitása alapvető követelmény a digitális egységes piac létrehozásához és a fizikai piacon még fennálló akadályok felszámolásához ([9]).

3.2. Annak a célnak a kitűzése, hogy 2030-ra az Európai Unióban a közszolgáltatások digitalizálásának mértéke 100 %-os legyen, szükségessé teszi egy a közszolgáltatásokat összekötő és többek között technikai, szemantikai, jogi és szervezeti szinten egyaránt közös elemeket használó transzeurópai hálózat felgyorsítását és tökéletesítését.

3.3. Az e célkitűzés elérésére való törekvés azonban nem eredményezhet olyan nemzeti politikát, amely a közszolgáltatások teljeskörű, a személyesen nyújtott közszolgáltatások kárára történő digitalizálását követeli meg. Szem előtt kell tartani a polgárok legkiszolgáltatottabb csoportjait, és mindenki számára biztosítani kell a személyesen nyújtott közszolgáltatásokhoz való hozzáférést. Mindenki, de különösen e népességcsoportok számára elérhetővé kell tenni a digitális készségekkel kapcsolatos képzést.

3.4. A digitális szolgáltatások fejlesztése és működtetése kezdetben nem csökkenti a személyi állományt, hanem éppen további munkaerő-szükségletet teremt. A megfelelő munkaerő rendelkezésre állása a sikeres digitális átalakulás kulcsa.

3.5. A digitalizációnak a közszolgáltatás színvonalának emelését kell szolgálnia.

3.6. Amint arra az EGSZB korábbi véleményében rámutatott: „Nem szabad tehát úgy kezelni ezt a kérdést, hogy embereket próbálunk informatikai eszközökkel pótolni; az lenne inkább a lényeg, hogy emberi idő szabaduljon fel […]” ([10]).

3.7. A digitalizáció és a mesterséges intelligencia használata nem a széles körű munkahely-megszüntetések legitimálásának eszköze. A rutinfeladatok digitalizációnak köszönhető megszüntetésének azt kell eredményeznie, hogy a munkavállalóknak több idejük lesz a munkaigényesebb feladatokra és arra, hogy tanácsot adjanak az embereknek.

3.8. Emellett 2030-ban bizonyosan lesz egy kisebbség a polgárok körében, akik nem használják az internetet, és akik csak a személyesen nyújtott közszolgáltatásokhoz férnek hozzá ([11]). A digitalizáció során nem szabad megnehezíteni vagy megszüntetni a közszolgáltatások analóg módon történő igénybevételének lehetőségeit.

3.9. Az EGSZB ezért üdvözli, hogy a vizsgált közlemény célja, hogy egy uniós szinten meghatározott jogi keret létrehozásával elmélyítse és javítsa a közszféra interoperabilitását ([12]).

([8]) Lásd a rendeletre irányuló javaslat indokolását, valamint az Európai Bizottság közleményét az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a közszférát érintő megerősített interoperabilitási szakpolitikáról – A közszolgáltatások összekapcsolása, a közpolitikák támogatása, közhaszonteremtés: úton az „Interoperábilis Európa” felé.

([9]) Az EGSZB már az „Európai interoperabilitási keret – Végrehajtási stratégia” című (TEN/635) véleményében rámutatott arra, hogy mennyire fontos az interoperabilitás a digitális egységes piac kiteljesítése szempontjából. (HL C 81., 2018.3.2., 176. o.).

([10]) Lásd Az EGSZB véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a 2011–2015 közötti időszakra szóló európai elektronikus kormányzati cselekvési tervről – Az IKT az intelligens, fenntartható és innovatív kormányzat szolgálatában és A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Az európai közszolgáltatások interoperabilitása felé (HL C 376., 2011.12.22., 92. o.).

([11]) Ez az aggály rendszeresen megjelenik az EGSZB véleményeiben (HL C 81., 2018.3.2., 176. o.).

([12]) Az EGSZB korábbi véleményeiben támogatását fejezte ki az Európai Unió digitális átállással kapcsolatos célkitűzéseinek megvalósítását célzó valamennyi európai uniós projekt iránt (HL C 365., 2022.9.23., 13.o.).

3.10. Az EGSZB elismeri, hogy az interoperabilitás ilyen elmélyítése óriási előnyökkel jár mind a polgárok, különösen a határ menti ingázók, mind pedig a vállalkozások, továbbá a tagállamok közigazgatása számára is.

3.11. Ahhoz azonban, hogy ezek az előnyök valóban érvényesüljenek, nem elegendő a szolgáltatások összekapcsolását lehetővé tevő műszaki szabványokat megállapítani, és ezt az Európai Bizottság is elismeri. Minden szinten megfelelő mértékű nemzeti közberuházásra van szükség.

3.12. Mind a jogalkotás, mind az ágazati szolgáltatási hálózatok szintjén koordinációra van szükség egyrészt annak érdekében, hogy az interoperabilitásból származó eredményeket ne ássa alá a felesleges bürokrácia, másrészt pedig azért, hogy a polgároknak vagy a vállalkozásoknak ne kelljen ugyanazokat az adatokat különböző közszolgáltatásoknak megadniuk, ami az eljárások redundanciájához és felesleges kiadásokhoz vezetne.

3.13. Ugyanakkor fontos, hogy nemzeti szinten ne legyenek olyan, az összekapcsoltság vagy az interoperabilitás terén jelentkező akadályok a digitális közszolgáltatásokban, amelyek ellehetetlenítik a határokon átnyúló használatot más tagállamok polgárai és vállalkozásai, illetve más tagállamok különböző közszolgáltatásai számára ([13]).

3.14. Az EGSZB elégedetten látja, hogy a világjárvány és a lezárások idején jelentős mértékben fejlődött a közszolgáltatások digitalizációja.

3.15. Üdvözlendő ezért, hogy a szóban forgó közlemény célja az interoperabilitási politikák közötti koherencia megteremtése mind a nemzeti politikák, mind az európai ágazati politikák szintjén; ez pedig a közös modellek használatának ösztönzésével, valamint a műszaki előírások és más átvehető megoldások megosztásával érhető el.

3.16. Ugyanezen okokból az EGSZB támogatja az elemek és adatok különböző közszolgáltatások általi, mind európai, mind nemzeti szinten történő további felhasználásának és továbbításának elvét.

3.17. Az EGSZB ezenkívül a közszolgáltatások interoperabilitásához kapcsolódóan aggodalmát fejezi ki a nyelvhasználat miatt. Nem szabad, hogy a nyelvi rendszer bürokratikus akadályt jelentsen, és biztosítani kell, hogy az adatok és információk megosztása olyan nyelven történjen, amelyet mindenki megért.

3.18. Az EGSZB támogatja, hogy létrehozzák és intézményesítik ennek a politikának a két kulcsfontosságú testületből álló irányítási modelljét. Az Interoperábilis Európa Testület az Európai Bizottság elnökletével működik és abban az összes tagállam képviselői mellett a Régiók Bizottságának és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak is egy-egy képviselője lesz, az Interoperábilis Európa közösségben pedig a civil társadalom és a magánszektor szereplői vesznek részt ([14]) ([15]).

3.19. Az EGSZB fontosnak tartja a civil társadalom, különösen a szociális partnerek bevonását az interoperabilitásra vonatkozó politikák meghatározásába, éspedig nemcsak azért, mert a polgárok és a vállalkozások e politika végső címzettjei, hanem azért is, mert a civil társadalom a közszférán keresztül nem megvalósítható új technológiai megoldásokkal képes hozzájárulni ehhez a politikához.

3.20. Az EGSZB úgy véli, hogy a civil társadalom részvételének különböző szinteken kell megvalósulnia, és az Európai Bizottságnak ösztönöznie kellene a tagállamokat arra, hogy különböző – nemzeti, regionális és helyi – szinteken előmozdítsák ezt a részvételt.

3.21. Az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Bizottság egységes hozzáférési pontot hoz létre azzal a céllal, hogy összefogja és központosítsa az interoperabilitással kapcsolatos, állami vagy magánszervezetek által biztosítható valamennyi ismeretet és megoldást.

([13]) Az egyik olyan problémakör, amely akadályozhatja a közszolgáltatások határokon átnyúló interoperabilitását, a személyes adatok kérdése.

([14]) Az Interoperábilis Európa Testület feladata intézkedések kidolgozása, támogatás, tanácsadás és az európai interoperabilitási politikák nyomon követése, míg az Interoperábilis Európa közösség civil társadalmi elemeket fog össze azzal a feladattal, hogy segítsék az Interoperábilis Európa Testületet új javasolható megoldások keresésében és meghatározásában.

([15]) Az Európai Bizottság által választott lehetőség összhangban van az EGSZB korábbi véleményeiben megfogalmazott ajánlásokkal (HL C 81., 2018.3.2., 176. o.).

3.22. Az Európai Bizottsághoz hasonlóan az EGSZB úgy véli, hogy az uniós közszolgáltatásoknak csökkenteniük kell a harmadik országok által biztosított digitális infrastruktúrától való, Európa digitális szuverenitását veszélyeztető függőségüket.

3.23. Hangsúlyozni kell ezért, hogy az Európai Bizottság szerint lehetőleg nyílt forráskódú rendszereket kell használni, ami lehetővé teszi a megoldások fejlesztők közötti megosztását.

3.24. Az EGSZB ezért üdvözli, hogy a közlemény olyan kísérleti megoldások kidolgozását irányozza elő és ösztönzi, amelyek lehetővé teszik a közszféra, valamint innovatív technológiai vállalatok és induló innovatív vállalkozások közötti partnerségeket olyan innovatív kísérleti megoldások létrehozása érdekében, amelyeket egy sikeres tesztidőszakot követően a közszolgáltatásokban lehetne alkalmazni és egymással megosztani.

3.25. Az EGSZB fontosnak tartja, hogy a közszolgáltatások interoperabilitására irányuló projekteket célzó jövőbeli finanszírozási programokban a finanszírozás odaítélését az európai interoperabilitási keret által támogatott elvek és struktúrák alkalmazásától tegyék függővé.

3.26. Ez jó módja annak, hogy a közszolgáltatásokat arra ösztönözzük, hogy önkéntes alapon közös szabványokat fogadjanak el az interoperabilitás terén.

3.27. Az EGSZB furcsállja, hogy korábbi közleményektől ([16]) eltérően ez a dokumentum nem tesz említést azokról az előnyökről, amelyek a csalás elleni küzdelem terén jelentkezhetnek az európai állami rendszerek interoperabilitásának köszönhetően, és amelyek hatékonyság- és bevételnövekedést eredményezhetnek a tagállamok számára.

3.28. Ennek kapcsán az EGSZB hangsúlyozza, hogy a rendszerek interoperabilitását a mesterséges intelligencia használatával kell kiegészíteni, ami segítheti a közszolgáltatásokat az adatok elemzésében, másrészt pedig lehetővé teszi a tagállamok különböző közszolgáltatásainak küldendő riasztások és figyelmeztetések kialakítását.

3.29. Végezetül két megjegyzés a zöld átállásról és az adatvédelemről:

3.29.1. A közlemény egyik célkitűzése, hogy az állami rendszerek interoperabilitására vonatkozó stratégiát ne csak a digitális átállási stratégiába, hanem a zöld átállási stratégiába is beépítse.

3.29.2. Az EGSZB rámutat arra, hogy egyes informatikai megoldások rendkívül energiaigényesek lehetnek, még akkor is, ha rendkívül hatékonyak.

3.29.3. Ez a helyzet a blokklánc-technológia (blockchain) esetében, amely ugyan nagyon hatékony a biztonság – például az érzékeny adatok – szempontjából, de erősen energiaforrás-igényes.

3.29.4. Az EGSZB üdvözli, hogy e tekintetben sikerült beépíteni a közleménybe a szabályozói tesztkörnyezetekre vonatkozó szabályokat.

3.29.5. Az EGSZB úgy véli, hogy az adatvédelem még a szükséges elővigyázatosság mellett sem akadályozhatja, hogy akár a közszolgáltatások, akár magánszemélyek új interoperábilis megoldásokat hozzanak létre.

3.29.6. Másfelől az EGSZB úgy véli, hogy a polgároknak, a vállalkozásoknak és más közszolgáltatásoknak az adatokhoz való hozzáférését különböző szintű engedélyezéshez kell kötni az adatok bizalmas jellegének megőrzése és annak biztosítása érdekében, hogy csak a feltétlenül szükséges adatokat osszák meg.

3.29.7. Ily módon elkerülhetők az olyan kérdések, mint azok, amelyek a közelmúltban a tényleges címzett központi nyilvántartásában szereplő adatok hozzáférhetőségével kapcsolatosan merültek fel, és amelyekről az Európai Unió Bírósága már ítéletet hozott.

Kelt Brüsszelben, 2023. március 22-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

([16]) Lásd Melléklet az alábbi dokumentumhoz: A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Európai interoperabilitási keret – Végrehajtási stratégia.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a fizetésképtelenségi jog egyes vonatkozásainak harmonizálásáról

(COM(2022)702 final – 2022/0408 (COD))

(2023/C 184/06)

Előadó: **Sandra PARTHIE**

Társelőadó: **Philip VON BROCKDORFF**

Felkérés:	Európai Parlament, 2023.1.26.
	az Európai Unió Tanácsa, 2023.1.30.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.3.10.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.3.22.
Plenáris ülésszak száma:	577.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	207/0/3

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) hangsúlyozza, hogy egy megfelelően kialakított fizetésképtelenségi rendszernek segítenie kell az életképes vállalkozásokat abban, hogy működőképesek maradjanak, elkerülve korai felszámolásukat. A cél a korai fizetésképtelenség és a túl későn induló eljárások közötti egyensúly megtalálása. Ebben az összefüggésben kulcsfontosságú tényező az eljárások átláthatósága, valamint az, hogy a vállalkozások teljesítményére vonatkozó információk egyszerűen hozzáférhetők legyenek. Ezenkívül egy megfelelően tervezett fizetésképtelenségi rendszernek vissza is kell tartania a hitelezőket attól, hogy magas kockázatú hiteleket bocsássanak ki, a vezetőket és a részvényeseket pedig attól, hogy ilyen hiteleket igénybe vegyenek, illetve egyéb meggondolatlan pénzügyi döntéseket hozzanak ([1]).

1.2. Az EGSZB úgy véli, hogy az adósságátalakítás és a belső átszervezés ösztönzését célzó fizetésképtelenségi reformok hozzájárulnak a munkahelyek megőrzéséhez, ugyanakkor csökkentik a csődök arányát a kis- és középvállalkozások körében, valamint annak esélyét is, hogy nyereséges vállalkozások felszámolásra kerüljenek. Az EGSZB szívesen látna azonban olyan javaslatokat, amelyek a természetes személyek fizetésképtelenségének lezáratlan kérdését hivatottak kezelni.

1.3. Az EGSZB-nek kétségei vannak afelől, hogy a javaslat, amelynek az előterjesztő szándéka szerint fontos lépést kellene jelentenie a tőkepiaci unió javítása szempontjából lényeges hiányosságok megszüntetése terén, valóban megfelel-e ennek az elvárásnak. A javaslat nem tartalmazza a fizetésképtelenségi okoknak és a követelések rangsorolásának a harmonizált meghatározását, pedig mindkettő kulcsfontosságú ahhoz, hogy nagyobb hatékonyságot lehessen elérni, és mérsékelhető legyen a fizetésképtelenségre vonatkozó nemzeti szabályok jelenlegi széttagoltsága.

1.4. Az EGSZB ezért arra kéri az Európai Bizottságot, az Európai Parlamentet és a Tanácsot, hogy vizsgálják felül a 27. cikkben foglalt javaslatot, amely arra kötelezi az üzleti partnereket, például a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vállalkozás beszállítóit, hogy kössenek teljesítésbe nem ment szerződéseket, amelyeket ezt követően az üzleti partner hozzájárulása nélkül a vállalkozás vevője számára engedményeznek. Ez valójában mesterségesen hozzáköti őket egy olyan szerződéses partnerhez, amelyet nem ők választottak és soha nem is ellenőriztek le, és így korlátozza vállalkozói szabadságukat. A szerződés megszüntetéséhez való jog fizetésképtelenség esetén történő korlátozása csökkenteni fogja a létfontosságú beszállítók hitelnyújtási hajlandóságát, különösen a pénzügyi nehézségekkel küzdő mkkv-k esetében.

1.5. Ennek ellenére az EGSZB üdvözli, hogy a javaslat különleges eljárást vezet be a mikrovállalkozások felszámolásának megkönnyítése és felgyorsítása érdekében, ami költséghatékonyabb fizetésképtelenségi eljárást tesz lehetővé az ilyen vállalkozások számára. Ezek a rendelkezések a „vagyontalan” mikrovállalkozások szabályos felszámolását is támogatják, és megoldást jelentenek arra, hogy egyes tagállamok elutasítják a fizetésképtelenségi eljárásokhoz való hozzáférést, ha a tervezett visszaszerzési érték nem éri el a bírósági költségeket. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy ez az EU-ban előforduló fizetésképtelenségi esetek mintegy 90 %-át érinti, ezért úgy véli, hogy ennek az eljárásnak rendkívüli jelentősége van.

([1]) Világbank, Resolving Insolvency, hozzáférés: 2023. január 3.

1.6. Az EGSZB támogatja ezt a különleges eljárást, ugyanakkor figyelmeztet arra, hogy az a követelmény, miszerint e feladatokat a nemzeti bíróságoknak kell elvégezniük, a nemzeti igazságszolgáltatási rendszerek túlterheltségéhez vezethet, amennyiben e bíróságok feladata lesz egyrészt annak értékelése, hogy egy mikrovállalkozás valóban fizetésképtelen-e, másrészt a szükséges hosszadalmas eljárások lefolytatása, gondolva itt az eszközök értékesítésére és a bevételek felosztására is. Az EGSZB ezért azt ajánlja, hogy az igazságszolgáltatásra háruló terhek csökkentése érdekében más illetékes szereplőket, például fizetésképtelenségi szakértőket is vegyenek igénybe ([2]).

1.7. Végezetül az EGSZB rá kíván mutatni arra, hogy a nem hatékony fizetésképtelenségi eljárások a nemteljesítő hitelek magasabb szintjét eredményezhetik, ami veszélyezteti a pénzügyi stabilitást, és hatással van a hitelekre, az inflációra és a reál-GDP-re is. Az EGSZB úgy véli, hogy a hatékony fizetésképtelenségi és hitelezői jogi/adósjogi rendszerek kiegészítő eszközök a szakpolitikai döntéshozók arzenáljában arra a célra, hogy a hitelek visszafizetési valószínűségének növelésével és a nemteljesítő hitelek szintjének gyorsabb kiigazításával megfékezzék a nemteljesítő hitelek növekedését.

2. **Az Európai Bizottság javaslatának összefoglalása**

2.1. A javaslat célja a nemzeti fizetésképtelenségi jogszabályok közötti különbségek csökkentése, és ezáltal a potenciálisan nem hatékony fizetésképtelenségi keretek problémájának megoldása azokban a tagállamokban, ahol ilyen különbségek vannak, valamint általában véve a fizetésképtelenségi eljárások átláthatóságának növelése és a tőke szabad mozgása előtt álló akadályok csökkentése. A fizetésképtelenségi jogszabályok célzott vonatkozásainak harmonizálásával a javaslat célja különösen a határokon átnyúló befektetők tájékoztatási és tanulási költségeinek csökkentése. Az egységesebb fizetésképtelenségi jogszabályok – a remények szerint – így az egész Unióban bővítenék a vállalkozások rendelkezésére álló finanszírozási lehetőségek körét.

2.2. A jelenlegi javaslat célja, hogy megszüntesse a fizetésképtelenségi szabályokkal kapcsolatos korábbi uniós jogszabályok, azaz az (EU) 2019/1023 európai parlamenti és tanácsi irányelv ([3]) és az (EU) 2015/848 európai parlamenti és tanácsi rendelet ([4]) hiányosságait, különösen a kihelyezett eszközöknek a fizetésképtelenségi eljárás alá vont, felszámolt vagyonból való visszaszerzése, az eljárások hatékonysága, valamint a visszaszerzett értéknek a hitelezők közötti kiszámítható és méltányos elosztása tekintetében. Ez az adóelkerüléssel kapcsolatos kérdéseket, a vagyontárgyak nyomon követését, az igazgatók kötelezettségeit és felelősségét, a vállalkozás „pre-pack eljárás" keretében történő eladását, a fizetésképtelenséget kiváltó okot, a mikro- és kisvállalkozásokra vonatkozó különleges fizetésképtelenségi rendszert, a követelések rangsorolását és a hitelezői választmányokat érinti.

2.3. Megállapítást nyert, hogy a tagállamokban hatályos nemzeti fizetésképtelenségi szabályok között jelentős eltérések mutatkoznak a vállalatok felszámolásához szükséges idő és a végül visszaszerezhető érték tekintetében. Ennek következtében egyes tagállamokban hosszadalmasak a fizetésképtelenségi eljárások és a felszámolási ügyekben alacsony az átlagos megtérülési érték. Az Európai Bizottság szerint ez akadályt jelent a tőkepiaci unió és az Unión belüli határokon átnyúló befektetések számára.

3. **Általános megjegyzések**

3.1. Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság javaslatát a határokon átnyúló fizetésképtelenségi szabályokkal és eljárásokkal kapcsolatos információk átláthatóságának és hozzáférhetőségének növelésére vonatkozóan. Az EGSZB azonban úgy véli, hogy ez a javaslat csak az első lépés az uniós tagállamok fizetésképtelenségi rendszereinek konvergenciája felé. Az EGSZB szívesen látna olyan javaslatokat is, amelyek a természetes személyek fizetésképtelenségének lezáratlan kérdését hivatottak kezelni.

3.2. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy egy megfelelően kialakított fizetésképtelenségi rendszernek segítenie kell az életképes vállalkozásokat abban, hogy működőképesek maradjanak, elkerülve korai felszámolásukat. Ezenkívül egy ilyen rendszernek vissza kell tartania a hitelezőket attól, hogy magas kockázatú hiteleket bocsássanak ki, a vezetőket és a részvényeseket pedig attól, hogy ilyen hiteleket igénybe vegyenek, illetve egyéb meggondolatlan pénzügyi döntéseket hozzanak ([5]). Az átmeneti gazdasági visszaesés vagy egy helytelen döntés által érintett vállalkozásnak továbbra is van lehetősége a talpra állásra, ha a gazdasági helyzet javul, vagy a vállalkozás korrekciós intézkedéseket hoz. Ha ez megtörténik, az valamennyi érdekelt fél hasznára válik. A hitelezők befektetéseik nagyobb részét tudják visszaszerezni, több munkavállaló tartja meg munkahelyét, és megmarad a beszállítók és az ügyfelek hálózata.

([2]) Világbank, Principles for effective Insolvency and Creditor/debtor Regimes, 2021. évi átdolgozott kiadás, c6.1. és c19.6. sz. elv.

([3]) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1023 irányelve (2019. június 20.) a megelőző szerkezetátalakítási keretekről, az adósság alóli mentesítésről és az eltiltásokról, valamint a szerkezetátalakítási, fizetésképtelenségi és adósság alóli mentesítési eljárások hatékonyságának növelését célzó intézkedésekről, és az (EU) 2017/1132 irányelv módosításáról (Szerkezetátalakítási és fizetésképtelenségi irányelv) (HL L 172., 2019.6.26., 18. o.).

([4]) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/848 rendelete (2015. május 20.) a fizetésképtelenségi eljárásról (HL L 141., 2015.6.5., 19. o.).

([5]) Világbank, Resolving Insolvency, hozzáférés: 2023. január 3.

3.3. Ezzel összefüggésben az EGSZB felhívja a figyelmet azokra a tanulmányokra, amelyek szerint a hitelezői jogok hatékony reformja a hitelköltségek csökkenésével, a hitelhez való jobb hozzáféréssel, a hitelezők számára jobb értékvisszaszerzéssel és a munkahelyek hatékonyabb megőrzésével jár együtt ([6]). A hitelezői választmány részvételi jogait is meg kell erősíteni egy munkavállalói képviselő esetleges bevonásával. Ha a fizetésképtelenségi eljárás végén a hitelezők vissza tudják szerezni befektetéseik zömét, akkor folytatni tudják a vállalatokba történő befektetést, és javíthatják a vállalatok hitelhez jutását. Hasonlóképpen, ha a csődjogi szabályozás tiszteletben tartja a követelések abszolút elsőbbségét, akkor a biztosított hitelezők folytatni tudják a hitelezést, és fennmarad a csődjogi rendszerbe vetett bizalom ([7]).

3.4. Az EGSZB véleménye szerint az adósságátalakítás és a belső átszervezés ösztönzését célzó fizetésképtelenségi reformok hozzájárulnak a munkahelyek megőrzéséhez és csökkentik a csődök arányát a kis- és középvállalkozások körében, valamint annak esélyét is, hogy nyereséges vállalkozások felszámolásra kerüljenek.

3.5. A fizetésképtelenségre vonatkozó nemzeti jogszabályok közötti jelentős eltéréseket – az adószabályozáshoz hasonlóan – gyakran a határokon átnyúló befektetések akadályaként említik. Az EGSZB úgy véli, hogy a fizetésképtelenségre vonatkozó jogszabályok nagyobb fokú konvergenciája elősegítené a tőkepiacok jobb működését, és ezáltal Unió-szerte megkönnyítené a beruházásokat. A javaslat nem tér ki azonban a fizetésképtelenségi jog olyan alapvetően fontos szempontjainak harmonizálására, mint a fizetésképtelenségi okoknak és a követelések rangsorolásának a harmonizált meghatározása, pedig mindkettő kulcsfontosságú ahhoz, hogy nagyobb hatékonyságot lehessen elérni, és mérsékelhető legyen a fizetésképtelenségre vonatkozó nemzeti szabályok jelenlegi széttagoltsága. Ez nem segíti elő a tőkepiaci unió égetően szükséges, de ambiciózus céljának elérését.

3.6. Az EGSZB mindazonáltal hangsúlyozza, hogy határozottan támogatja a nyitottabb uniós tőkepiacot, amely szélesebb körű hozzáférést biztosít a vállalkozások számára a befektetésekhez, és egyetért az Európai Bizottság és a Világbank azon megállapításaival ([8]), amelyek szerint amennyiben a fizetésképtelenségi és hitelezői jogok nagyobb hatékonyságával összefüggésben nő az eszközök visszaszerzési aránya, az bővíti az európai vállalatok hitelhez jutási lehetőségeit.

4. **Részletes megjegyzések**

4.1. Az EGSZB elismeri, hogy a fizetésképtelenségi eljárások tagállamonként jelentősen eltérnek, mivel a nemzeti szabályozás vagy inkább a „vagyon feletti rendelkezési jogát megőrző adósra” vagy inkább a „hitelezői jogokra” összpontosító megközelítést részesíti előnyben, vagy egy olyat, amely a foglalkoztatást és a foglalkoztatásra vonatkozó jogszabályokat helyezi a középpontba. Ez eltérő preferenciákat eredményez a vállalatok felszámolása, a követelések hitelezők szerinti rangsorolása, valamint a vállalatvezetők, a fizetésképtelenségi szakértők és a bíróságok szerepe tekintetében. Hasonlóképpen, a politikák kialakításakor figyelembe kell venni a részvényesek és a hitelezők közötti különbségeket: míg az előbbiek leginkább a megelőzési és racionalizálási eszközökre reagálnak, addig a hitelezők inkább a szerkezetátalakítási eszközök elérhetőségére. Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottság javaslatai az első lépést jelentik az uniós szintű konvergencia felé, de még mindig távol vannak a hatékony harmonizációtól, és nem foglalkoznak a természetes személyekkel kapcsolatos fizetésképtelenség lezáratlan kérdésével.

4.2. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság azon nézetét, hogy a fizetésképtelenségre vonatkozó nemzeti jogszabályok kulcsfontosságú szempontot jelentenek a külföldi befektetők számára. Az EGSZB azonban rámutat arra, hogy azon fizetésképtelenségi esetek aránya, amikor határokon átnyúló hitelnyújtás történt, az összes esethez képest nem haladja meg 20 %-ot, és hogy a G20-országokra vonatkozó adatok azt mutatják, hogy a hatékony jogrendszer csak a GDP 2-3 %-ával növeli a közvetlen külföldi befektetések szintjét. Ezenkívül a közvetlen külföldi befektetések jelentős részét vállalatok összeolvadása és meglévő vállalatok felvásárlása teszi ki, nem pedig új vállalkozásokba történő befektetések.

4.3. Az EGSZB ezért óva int attól, hogy túl sokat várjunk a fizetésképtelenségi jogszabályok konvergenciájának a befektetésekre gyakorolt hatásától. Ezzel együtt az EGSZB elismeri, hogy kedvező hatással lehet a külföldi befektetésekre a hatékony jogi keret biztosítása a hitelezők számára, valamint a fizetésképtelenségre vonatkozó jogszabályok átláthatóságának növelése minden potenciális befektető számára, továbbá a jogi helyzetre vonatkozó egyenlő tájékoztatás. A hitelezők és az adósok jogaira vonatkozó szabályokkal kapcsolatos bizonyosság és a jelzálogtörlési eljárások tagállamok közötti nagyobb összehangolása szintén csökkentené a kockázatokat, és további lendületet adna a határokon átnyúló beruházásoknak és a belső kereskedelemnek.

([6]) Világbank, Resolving Insolvency, hozzáférés: 2023. január 3.
([7]) Világbank, Resolving Insolvency, hozzáférés: 2023. január 3.
([8]) How Insolvency and Creditor/Debtor Regimes Can Help Address Nonperforming Loans – EFI Note-Finance.Washington, DC: Világbank.

4.4. Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy nagyon fontos a befektetők tájékoztatása és az átláthatóság biztosítása az adóelkerülést, a vagyontárgyak nyomon követését, az igazgatók kötelezettségeit és felelősségét, a vállalkozás „pre-pack eljárás" keretében történő eladását, a fizetésképtelenséget kiváltó okot, a mikro- és kisvállalkozásokra vonatkozó különleges fizetésképtelenségi rendszert, a követelések rangsorolását és a hitelezői választmányokat érintő kérdésekkel kapcsolatban.

4.5. Az EGSZB üdvözli ezenkívül, hogy a javaslat különleges eljárást vezet be a mikrovállalkozások felszámolásának megkönnyítése és felgyorsítása érdekében, ami költséghatékonyabb fizetésképtelenségi eljárást tesz lehetővé az ilyen vállalkozások számára. Ezek a rendelkezések a „vagyontalan" mikrovállalkozások szabályos felszámolását is támogatják, és megoldást jelentenek arra, hogy egyes tagállamok elutasítják a fizetésképtelenségi eljárásokhoz való hozzáférést, ha a tervezett visszaszerzési érték nem éri el a bírósági költségeket. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy ez az EU-ban előforduló fizetésképtelenségi esetek mintegy 90 %-át érinti, ezért úgy véli, hogy ennek az eljárásnak rendkívüli jelentősége van.

4.6. Az EGSZB támogatja ugyan ezt a különleges eljárást, azonban figyelmeztet arra, hogy az a követelmény, miszerint e feladatokat az irányelv 12. és azt követő cikkeivel összhangban a nemzeti bíróságoknak kell elvégezniük, a nemzeti igazságszolgáltatási rendszerek túlterheltségéhez vezethet, amennyiben e bíróságok feladata lesz úgy annak értékelése, hogy egy mikrovállalkozás valóban fizetésképtelen-e, ahogyan a szükséges hosszadalmas eljárások lefolytatása is. Véleményünk szerint ez részben ellentmondana a javasolt jogszabály céljának. Korábbi véleményeiben ([9]) az EGSZB kijelentette, hogy nem az a legjobb megoldás, ha szisztematikusan bírót vesznek igénybe, és új fórumok létrehozását javasolta, amelyek átvennék ezt a feladatot. A független fizetésképtelenségi szakértők hatékony bevonása különösen a kevéssé szervezett mikrovállalkozók számára bizonyult hasznosnak az egyszerűsített felszámolási eljárásokban, és az EGSZB úgy véli, hogy aktívan fontolóra kell venni a fizetésképtelenségi szakértők bevonását ([10]).

4.7. Az EGSZB ajánlja továbbá, hogy a fizetésképtelenségi szakértők – jogos érdek esetén – közvetlen és gyors hozzáféréssel rendelkezzenek a nemzeti eszköznyilvántartásokhoz, függetlenül attól, hogy melyik tagállamban jelölték ki őket. Az EGSZB emellett rámutat arra, hogy még nem minden tagállamban hoztak létre ilyen nyilvántartásokat, és sürgeti az illetékes hatóságokat, hogy mielőbb orvosolják ezt a helyzetet.

4.8. A hatékonyság érdekében az EGSZB üdvözli a pre-pack eljárásokra vonatkozó javaslatot, amelyek során az adós vállalkozásának (vagy annak egy részének) értékesítését a fizetésképtelenségi eljárás hivatalos megindítása előtt készítik elő és tárgyalják meg. Ez röviddel a vállalat felszámolására irányuló hivatalos fizetésképtelenségi eljárás megindítása után lehetővé teszi az értékesítés végrehajtását és a bevétel megszerzését. Az EGSZB azonban óva int a 27. cikkben foglalt azon javaslattól, amely arra kötelezi az üzleti partnereket, például a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vállalkozás beszállítóit, hogy kössenek teljesítésbe nem ment szerződéseket, amelyeket ezt követően az üzleti partner hozzájárulása nélkül a vállalkozás vevője számára engedményeznek. Ez valójában mesterségesen hozzáköti őket egy olyan szerződéses partnerhez, amelyet nem ők választottak és soha nem is ellenőriztek le, és így korlátozza vállalkozói szabadságukat. Ez még inkább érvényes a munkavállalókra, akiknek a foglalkozás megválasztására vonatkozó szabadságát nem sértheti a munkáltató személyét érintő kényszerváltás. Az EGSZB ezért arra kéri az Európai Bizottságot, a Parlamentet és a Tanácsot, hogy vizsgálják felül ezt a javaslatot. Emellett a hitelezői választmány lehetséges bevonását és ellenőrzését a pre-pack eljárás keretében is meg kell erősíteni.

4.9. Az EGSZB arra is rámutat, hogy az irányelv lényegében nem foglalkozik a követelések rangsorolását érintő konvergencia kérdésével, és nem gondoskodik a fizetésképtelenségi okok meghatározásáról. Mivel ezek a harmonizált fizetésképtelenségi eljárások kulcsfontosságú követelményeit jelentik, az EGSZB nagyon sajnálja, hogy az Európai Bizottság nem fordított rájuk több figyelmet.

4.10. Hasonlóképpen, a javaslat nem veszi kellőképpen figyelembe a fizetésképtelenséget kiváltó okokat, annak ellenére, hogy az irányelvről szóló közlemény ezzel ellentétes állítást tartalmaz. A javaslat kimondja, hogy a tagállamokban a szokásos fizetésképtelenségi eljárás megindításának két általános kiváltó oka az illikviditási- és a mérlegteszt.

4.11. A fizetésképtelenségi eljárások egyszerűsítése érdekében – amit az EGSZB elvben támogat – az irányelv azt javasolja, hogy az adósságok esedékességkori megfizetésére való képtelenség legyen az egyszerűsített felszámolási eljárás megindításának kritériuma. Ahelyett, hogy iránymutatást adna arra vonatkozóan, hogy miként kell meghatározni azokat a konkrét feltételeket, amelyek alapján e kritérium teljesül, a javaslat arra kéri a tagállamokat, hogy maguk határozzák meg ezt a pontot, és lemond az uniós szintű koherencia lehetőségéről.

([9]) Többek között a fizetésképtelenségi eljárásokról szóló EGSZB-vélemény (HL C 209., 2017.6.30., 21. o.).
([10]) Világbank, Principles for effective Insolvency and Creditor/debtor Regimes, 2021. évi átdolgozott kiadás, c6.1. és c19.6. sz. elv.

4.12. Az EGSZB azt is megjegyzi, hogy jellemzően a bankok az elsődleges pénzügyi közvetítők, és hogy alapvető fontosságúak a stabil pénzügyi rendszer szempontjából. A nemteljesítő hitelek rontják a jövedelmezőséget, és veszélyeztethetik a bankok fizetőképességét. A fizetésképtelenségi és a hitelezői jogi/adósjogi rendszerek a szakpolitikai döntéshozó eszköztárában az egyik kiegészítő eszközt jelentik, amely megfékezi a nemteljesítő hitelek növekedését és elősegíti szanálásukat, amikor azok problémás szintet érnek el. A vállalati szintű elemzés azt mutatja, hogy a fizetésképtelenségi rendszerek olyan reformjai, amelyek csökkentik a vállalati szerkezetátalakítás akadályait és a vállalkozás bukásához kapcsolódó személyi költségeket, mérsékelhetik az úgynevezett zombivállalatok által elnyelt tőke arányát. Ezek a nyereségek részben a gyenge cégek szerkezetátalakításával érhetők el, ami viszont a tőke termelékenyebb vállalkozásokba történő átcsoportosítását ösztönzi.

4.13. Végezetül az EGSZB azt ajánlja, hogy az Európai Bizottság rendszeresen tegyen közzé statisztikákat a vonatkozó fizetésképtelenségi rendelet alapján folyamatban levő fizetésképtelenségi ügyekről, hogy időről időre értékelni lehessen az aktuálisan érvényes rendszer hatékonyságát.

Kelt Brüsszelben, 2023. március 22-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a közösségi formatervezési mintáról szóló 6/2002/EK tanácsi rendelet módosításáról és a 2246/2002/EK bizottsági rendelet hatályon kívül helyezéséről

(COM(2022) 666 final – 2022/0391 (COD))

és

javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a formatervezési minták oltalmáról (átdolgozás)

(COM(2022) 667 final – 2022/0392 (COD))

(2023/C 184/07)

Előadó: **Ferre WYCKMANS**

Felkérés:	a) Tanács, 2022.12.21.
	b) Európai Parlament, 2022.12.12.
	Tanács, 2022.12.21.
Jogalap:	a) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
	b) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.3.22.
Plenáris ülésszak száma:	577.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	148/0/3

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) úgy véli, hogy a formatervezési minták hatékony oltalmi rendszere előnyös a fogyasztók és a nagyközönség számára, mivel ösztönzi a tisztességes versenyt és kereskedelmi gyakorlatokat. Hozzájárul a gazdasági fejlődéshez is, mivel ösztönzi a kreativitást az iparban, a termékek előállításában, az üzleti tevékenységben és a kivitelben.

1.2. Ahhoz, hogy a formatervezési minta jogi oltalomban részesüljön, a legtöbb tagállamban egy nemzeti iparjogvédelmi hivatalnál kell lajstromoztatni. A formatervezési minta a típusától és a vonatkozó nemzeti jogszabálytól függően szerzői jogi oltalomban is részesülhet mint lajstromozás nélküli formatervezési minta vagy műalkotás. Egyes tagállamokban az ipari formatervezési mintaként való oltalom összeadódik a szerzői jogi oltalommal, míg másokban a kettő kölcsönösen kizárja egymást. Bizonyos esetekben a formatervezési minta a tisztességtelen verseny szabályozása alapján is oltalomra tarthat igényt, az viszont nagyon változó lehet, hogy mik az oltalom feltételei, és mire terjednek ki a meglévő jogok és jogorvoslatok.

1.3. Az EGSZB úgy véli, hogy a formatervezési minták jogi keretét okvetlenül a digitális korhoz kell igazítani, elősegítve az EU helyreállítását és ellenálló képességét, valamint ösztönözve az innovációt és a versenyképességet. Egyetért a formatervezési minta fogalmának az irányelvjavaslat szerinti új meghatározásával. A technológiai fejlődés fényében ez sokkal helytállóbb, ugyanis a termék fogalmát kiterjeszti a tárgyakba be nem épített technológiai formatervezési mintákra is.

1.4. Az EGSZB egyetért azzal is, hogy az oltalom korlátozódjék azokra a külső jellegzetességekre, amelyek láthatóan vannak ábrázolva a lajstromozás iránti kérelemben, mivel ez megerősíti az oltalom jogbiztonságát.

1.5. Az EGSZB üdvözli, hogy a rendeletre irányuló javaslat a „javítási záradék” fogalmának pontos értelmezéséhez átveszi az Európai Unió Bíróságának a 2017. december 20-i Acacia-ítéletben ([1]) felvetett megoldását, annál is inkább, mert ez a megoldás megerősíti a fogyasztóvédelmet.

([1]) C-397/16. és C-435/16. sz. egyesített ügyek.

1.6. Az EGSZB ugyanakkor úgy véli, hogy a közzétételi díj és a lajstromozási díj összevonásával nem fog csökkenni a fizetendő díjak végösszege, mivel a megújítások költsége a javasolt formában drasztikusan nő. Az intézkedés tehát a kkv-k és egyéni szerzők számára nem annyira kedvező, mint azt állítják. Az EGSZB azt szeretné, hogy a kkv-k és egyéni szerzők számára írjanak elő alacsonyabb díjazást vagy adott esetben a forgalmukkal arányosat.

1.7. Az EGSZB szerint, bár az egységes osztályozás követelményének eltörléséből adódó egyszerűsítésre szükség van, ennyi még nem elég, mivel a formatervezési minták bejelentésére szolgáló, a nemzeti iparjogvédelmi hivatalok és az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatala (EUIPO, a továbbiakban: Hivatal) honlapjain felkínált rendszereket is kényelmesebbé kell tenni. Ennek megoldására a hivatalok igénybe vehetnék a szabadalmi ügyvivők hozzáértését, ami a kkv-k és egyéni szerzők számára is megkönnyítené az oltalom igénylését a formatervezési mintáik számára.

1.8. Az EGSZB úgy véli, hogy a Hivatal döntései elleni fellebbezési és jogorvoslati szabályok kidolgozásakor nem célszerű az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 290. cikkéhez folyamodni, a felhatalmazáson alapuló jogi aktus ugyanis csak az alap-jogiaktus kiegészítésére szolgál, és csak nem alapvető fontosságú elemekre vonatkozhat. Márpedig azok a rendelkezések, amelyeket a rendeletjavaslat felhatalmazáson alapuló jogi aktussal kíván elfogadtatni, az Alapjogi Charta igazságszolgáltatásról szóló VI. címében és különösen annak a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jogról szóló 47. cikkében foglalt jogokra vonatkoznak. Nem tekinthetők tehát nem alapvető fontosságú elemeknek.

1.9. Az EGSZB azt javasolja, hogy az ilyen rendelkezéseket kifejezetten a rendelet fogalmazza meg.

2. **Háttér**

2.1. A pozitív jogban a 98/71/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv ([2]) (a továbbiakban: irányelv) részben összehangolja a formatervezési minták oltalmára vonatkozó tagállami jogszabályokat, a 6/2002/EK tanácsi rendelet ([3]) (a továbbiakban: rendelet) pedig bevezeti a lajstromozott közösségi formatervezési minták és a nem lajstromozott közösségi formatervezési minták egységes jogainak önálló oltalmi rendszerét az egész Unióban, amennyiben azok megfelelnek az oltalmazhatóság feltételeinek, vagyis ha újak és egyéni jellegűek. Lajstromozás nélkül a jogosult nehezen tudja majd bizonyítani a formatervezésiminta-oltalom meglétét. Ráadásul az oltalom csak három évre terjed ki, és kevesebb jogot jelent.

2.2. A rendeletet 2006-ban módosították az EU Hágai Megállapodáshoz való csatlakozásának hatálybalépése érdekében, amelynek célja a formatervezési minták lajstromozásának egyszeri, egyszerű, megfizethető és a Szellemi Tulajdon Világszervezeténél (WIPO) központosított eljárását kidolgozni.

2.3. A rendelet a pótalkatrészekre nem terjeszti ki a közösségi formatervezési minták oltalmát, mivel az irányelv előkészítésekor egyetlen erre vonatkozó megállapodást sem sikerült találni. Tanácsi támogatás híján az Európai Bizottság 2014-ben visszavonta az irányelv felülvizsgálatára irányuló javaslatát.

2.4. Az előterjesztett javaslat e kudarcon lép túl, és az Európai Bizottság 2020. november 25-i, „Az EU innovációs lehetőségeinek maximális kiaknázása. A szellemi tulajdonra vonatkozó cselekvési terv az EU helyreállításának és rezilienciájának támogatása érdekében" című közleményének az eredménye, amelyet a védjegyreform folytatásaként tettek közzé. Célja, hogy jobban igazodjon a digitális korhoz, elérhetőbb és hatékonyabb, megfizethetőbb és egyszerűbb legyen az egyéni szerzők, a kkv-k és a kreatív ágazatok számára, és növelje az oltalmi rendszer jogbiztonságát.

3. **Általános megjegyzések**

3.1. A formatervezési minta egy tárgy megjelenését jelenti annak mintázatával együtt. Ez lehet térbeli vagy sík (három- vagy kétdimenziós). A sikeres formatervezési minta harmonikusan ötvözi a funkciót és a formát. Legyen szó asztalról vagy telefonról, a formatervezési minta vonzóvá vagy egy másiknál vonzóbbá teszi a tárgyat.

3.2. A formatervezési mintát sokféle ipari és kézműves terméknél alkalmazzák, legyen az műszaki vagy orvosi eszköz, karóra, ékszer, luxuscikk, lakberendezési tárgy, elektromos készülék, jármű, építészeti szerkezet, textilipari termék, szabadidős cikk stb.

3.3. A formatervezési minta vonzóvá és meggyőzővé teszi a tárgyat, ezzel pedig növeli a termék piaci értékét. A formatervezési minta oltalma tehát hozzájárul a befektetés megtérülésének biztosításához.

([2]) Az Európai Parlament és a Tanács 98/71/EK irányelve (1998. október 13.) a formatervezési minták oltalmáról (HL L 289., 1998.10.28., 28. o.).

([3]) A Tanács 6/2002/EK rendelete (2001. december 12.) a közösségi formatervezési mintáról (HL L 3., 2002.1.5., 1. o.).

3.3.1. Az EGSZB ezért úgy véli, hogy a hatékony oltalmi rendszer előnyös a fogyasztók és a nagyközönség számára, mivel ösztönzi a tisztességes versenyt és kereskedelmi gyakorlatokat.

3.3.2. Elősegíti a gazdasági fejlődést is, mivel ösztönzi a kreativitást az iparban, az ipari termelésben, és fejleszti az üzleti tevékenységet és a kivitelt.

3.4. Ahhoz, hogy a formatervezési minta jogi oltalomban részesüljön, a legtöbb tagállamban egy nemzeti iparjogvédelmi hivatalnál kell lajstromoztatni. A formatervezési minta a típusától és a vonatkozó nemzeti jogszabálytól függően szerzői jogi oltalomban is részesülhet mint lajstromozás nélküli formatervezési minta vagy műalkotás.

3.5. Egyes tagállamokban az ipari formatervezési mintaként való oltalom összeadódik a szerzői jogi oltalommal, másokban viszont a kettő kölcsönösen kizárja egymást. A formatervezési minta a tisztességtelen verseny szabályozása alapján is oltalomra tarthat számot, az viszont változó lehet, hogy mik az oltalom feltételei, és mire terjednek ki a meglévő jogok és jogorvoslatok.

3.6. Mivel az EU a helyreállítás és az ellenálló képesség elősegítését és az innováció és a versenyképesség ösztönzését tűzte ki célul, az EGSZB úgy véli, hogy a formatervezési minták jogi keretét okvetlenül a digitális korhoz kell igazítani. Egyetért a javasolt új meghatározással, mivel az helytálló a technológiai fejlődés fényében is, miközben kiterjeszti a termék fogalmát a tárgyakba be nem épített technológiai formatervezési mintákra is.

3.7. Az EGSZB egyetért továbbá a jogbiztonság megerősítésével azáltal, hogy az oltalmat a lajstromozás iránti kérelemben láthatóan ábrázolt külső jellegzetességekre korlátozzák.

3.8. Egyetért azzal is, hogy a lajstromozott formatervezésiminta-oltalom hatályát terjesszék ki a 3D nyomtatási technológiák alkalmazásához köthető nehézségekre is, valamint egyetért azzal, hogy a védjegyjog mintájára a formatervezési minták jogosultjainak is legyen joguk – a hamisítás ellen küzdve – megakadályozni a hamisított termékek EU-n belüli tranzitját vagy vámeljárás alá helyezését, ha azokat nem bocsátották szabad forgalomba.

4. **Részletes megjegyzések**

4.1. ***Javítási záradék és fogyasztóvédelem***

4.1.1. A pótalkatrész („összetett termék alkotóeleme”) oltalmáról a formatervezésiminta-oltalom keretében már sok szó esett. A rendelet alapján megszerzett oltalomban van egy „javítási záradék” nevű kivétel, amely az autógyártók és (különösen az autó-)alkatrészgyártók monopóliumát hivatott korlátozni a pótalkatrész-piacon (110. cikk). Ez a „javítási záradék” előírja, hogy a pótalkatrész formatervezési mintájának a jogosultja nem gyakorolhat monopóliumot, és nem akadályozhatja meg, hogy harmadik felek egy termék megjavítása és eredeti megjelenésének helyreállítása céljából cserealkatrészeket hozzanak forgalomba.

4.1.2. Egy összetett végtermék (autó, karóra, mobiltelefon stb.) gyártója ugyanis sokszor a teljes termelési láncot az ellenőrzése alatt tartja. Ilyenkor képes kettős hasznot húzni, előbb a végtermék-értékesítési piacon, majd a pótalkatrész-értékesítési piacon is.

4.1.3. A viselkedési közgazdaságtan ugyanakkor megállapította, hogy a legtöbb fogyasztót az alaptermék eladási ára győzi meg anélkül, hogy törődne a másodlagos szolgáltatások eladási árával. Emiatt aztán a kezdeti befektetése rabjaként kénytelen elfogadni egy olyan árat, amelybe más körülmények között nem feltétlenül egyezett volna bele.

4.1.4. Az EGSZB ezért megjegyzi, hogy ez a helyzet versenyjogi nehézségekhez vezethet, mivel a gyártónak/összeszerelőnek mint a formatervezésiminta-oltalom jogosultjának a fogyasztót végső soron akár hátrányosan is érintő jelentős versenyelőnye van:

— az ügyfeleivel szemben, mert magasabb árat szabhat vagy árukapcsoláshoz folyamodhat,

— a szakszervizekkel szemben a piac kisajátítása vagy az ellátni kívánt szakszervizekre rákényszerített feltételei miatt,

— a beszállítókkal szemben, mivel megtilthatja nekik a független szakszervizek ellátását, vagy megtilthatja a független beszállítóknak, hogy lemásolják az alkatrészeit a javítási piac ellátása céljából.

4.1.5. Az európai jogalkotó, hogy ne alakulhasson ki monopolhelyzet a másodlagos piacokon, a pótalkatrészekkel kapcsolatban megszerezhető jogok korlátozása mellett döntött.

— Az első korlátozást néha úgy említik, mint a „kötelező megfelelés” alóli kivételt („*must match*”) (8. cikk, (2) bekezdés). Nem részesülhet oltalomban olyan termék külső megjelenése, amelyre egy másikkal való összekapcsoláshoz van szükség.

— A második korlátozás a nem látható alkotóelemek oltalmára vonatkozik.

4.1.6. Ha az alkotóelem nem látható a termék rendeltetésszerű használata során, a lajstromozott formatervezésiminta-oltalom nem terjed ki rá (4. cikk, (2) bekezdés).

Ilyenek többek közt:

— az óraszerkezet,

— a legtöbb háztartási elektronikai készülék motorjának belseje,

— egy gépkocsi motorja (amely elvileg nem látható a jármű rendes használata közben, bár a motor könnyen megtekinthető, ha felemeljük a motorháztetőt).

4.1.7. Azok a pótalkatrészek részesülhetnek tehát oltalomban, amelyeknek nincs semmilyen csatlakoztató mechanizmusuk, és láthatóak. A rendelet szerint tehát számtalan alkatrész részesülhet oltalomban. Egy gépkocsi esetében ilyenek például:

— a lámpák,

— a sárvédők,

— a motorháztető és az ajtók (kivéve az ajtósarkakat),

— a kormány.

4.1.8. A formatervezési minta lajstromozásával oltalomban nem részesülő terméket tehát akármelyik versenytárs pótalkatrészgyártó utánozhatja, ellátva a javítási piacot.

4.1.9. E rendelkezések alkalmazása kapcsán azonban kétségek merültek fel. Az EGSZB ezért üdvözli, hogy a rendeletre irányuló javaslat figyelembe veszi az Európai Unió Bíróságának a 2017. december 20-i Acacia-ítéletben felvetett megoldását, amelyben pontosítja a „javítási záradék” fogalmának értelmezését.

4.1.10. Az EGSZB rámutat arra, hogy a párizsi fellebbviteli bíróság a 2017/01589. sz. ügyben 2018. szeptember 11-én hozott ítéletében a gyakorlatba is átültette ezt a megoldást a webáruházban árusított kerékpántok ügyében. Az eladó nem tudott érvényesen hivatkozni a „javítási záradékra”, mivel a kerékpántok javasolt rendeltetése „a járművek esztétikai személyre szabása” és „tuningolása” volt. A vitatott kerékpántokat ezért jogsértőnek minősítették, az eladót pedig megbüntették formatervezési minta bitorlásáért.

4.1.11. Egyes tagállamok megnyitották a pótalkatrészek piacát. A 2021. augusztus 22-i, az éghajlatról és a rezilienciáról szóló 2021-1104. sz. francia törvény 2023. január 1-től megnyitja egyes gépjárműalkatrészek értékesítési piacát.

4.1.12. Az intézkedés célja az árak csökkentése ezen a piacon. Az értékesítésük 2019 és 2020 között átlag 8 %-kal nőtt, főleg az egyes alkotóelemek – például az elektromos tükrök motorjai, a szélvédőkbe beépített érzékelők stb. – technikai összetettebbé válása miatt. Az ágazat szempontjából legnyitottabb tagállamokban az ipar nem túl fejlett, szemben a nagy gépjárműgyártók hazájával, Németországgal, de a piac már ott is nyitottabb.

Franciaországban 2023. január 1-től kezdve az eredetiberendezés-gyártók, akár első beszállítók, vagyis akik részt vesznek az új jármű összeszerelésében, akár függetlenek, értékesíthetnek üvegelemeket. Az egyéb látható pótalkatrészek (optikai elemek, tükrök stb.) első összeszerelésében részt vevő eredetiberendezés-gyártók tehát ugyanúgy értékesíthetik az alkotóelemeket, mint az autógyártók.

4.2. ***A formatervezési minták oltalmának költségei***

4.2.1. Az EUIPO online rendszerében a formatervezési minta bejelentésének költsége jelenleg 350 EUR-tól indul. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy a lajstromozott közösségi formatervezési minta első körben a bejelentéstől számított öt évig érvényes, ami ötéves időszakokban legfeljebb 25 évre hosszabbítható meg.

4.2.2. A bejelentés költségéhez még hozzáadódik három másik díj:

— 230 EUR lajstromozási díj, amelyhez hozzáadódhat 2–10 további lajstromozás esetén 115 EUR, 10 fölött pedig 50 EUR további lajstromozási díj,

— 120 EUR közzétételi díj, amely 2–10 további közzététel esetén 60 EUR-val, 10 fölött pedig 30 EUR-val nőhet,

— 40 EUR közzétételi halasztási díj, amely 2–10 formatervezési minta esetén 20 EUR-val, 10 fölött pedig 10 EUR-val nőhet;

4.2.3. A fizetendő díjak mértéke két tényezőtől függ:

— hány formatervezési mintát tartalmaz a bejelentés,

— halasztják-e vagy sem a formatervezési minták közzétételét.

4.2.4. A díjképzés pedig a következő:

— alapdíj egyetlen formatervezési minta vagy többes bejelentés esetén az első formatervezési minta után,

— kedvezményes díj a 2–10. formatervezési minta után,

— még kedvezményesebb díj a 11. formatervezési mintától kezdődően;

4.2.5. A rendeletjavaslat előírja, hogy az első megújítás díját (5 év múlva) csökkentsék 70 EUR-ra, a második megújítást pedig (10 év múlva) emeljék 140 EUR-ra, a harmadik megújítást (15 év múlva) 280 EUR-ra, és végül a negyedik megújítást (20 év múlva) 560 EUR-ra. Az első két megújítás díja együtt ugyanannyi lenne, mint a jelenleg fizetendő, vagyis összesen 210 EUR, a későbbi megújítások díja viszont meredeken emelkedik.

4.2.6. A javaslat a kkv-k és egyéni szerzők számára nem tűnik annyira kedvezőnek, mint állítja. Az EGSZB ezért alacsonyabb díjazást szorgalmaz a kkv-k és egyéni szerzők számára, esetleg a forgalmukkal arányos mértékűt.

4.2.7. Emellett az EGSZB úgy véli, hogy a díjképzés megváltoztatása, vagyis a közzétételi díj és a lajstromozási díj összevonása nem csökkentené a díjak végösszegét.

4.3. ***Az egységes osztályozás követelményének eltörlése***

4.3.1. Bár egy bejelentés több formatervezési mintáról is szólhat, az úgynevezett egységes osztályozás követelménye alapján ezeket mindenképp egy „osztályba” tartozó termékeknél kell beépíteni vagy alkalmazni. Ezeket az osztályokat a „locarnói osztályozás” című lista tartalmazza.

4.3.2. A Locarnói Megállapodás 2. cikkének (1) bekezdése szerint a locarnói osztályozás „önmagában csak ügyviteli jellegű”, és a következőket foglalja magában:

— az osztályok és alosztályok jegyzékét,

— azoknak a termékeknek a betűsoros jegyzékét, amelyekben a minták megtestesülnek, a megfelelő besorolási osztályok, az alosztályok megjelölésével,

— a magyarázó jegyzeteket.

4.3.3. Az egységes osztályozás követelményének a rendeletjavaslatban előírt eltörlése – mivel így a vállalkozások formatervezési minták többes bejelentését is benyújthatják, vagyis egyetlen többes bejelentésbe több formatervezési mintát gyűjthetnek össze anélkül, hogy az ugyanabba a locarnói osztályba tartozó termékekhez lennének kötve – a kkv-kat és az egyéni szerzőket a formatervezési mintáik oltalmi igényének bejelentésére szeretné ösztönözni.

4.3.4. Az EGSZB szerint az egységes osztályozás követelményének eltörléséből fakadó egyszerűsítés szükséges, viszont nem elég, mivel a nemzeti iparjogvédelmi hivatalok és az EUIPO honlapjain felkínált, a formatervezési minták bejelentésére szolgáló rendszereket is kényelmesebbé kell tenni.

4.3.5. A hivatalok a szabadalmi ügyvivők hozzáértését is igénybe vehetnék ennek megoldására, ami a kkv-k és egyéni szerzők számára is megkönnyítené az oltalom igénylését a formatervezési mintáik számára.

4.3.6. A szabadalmi ügyvivők természetesen továbbra is támogatnák a jogosultakat a formatervezési mintáik felhasználásában, és képviselnék őket a jogvitákban.

4.4. ***Hatáskör-átruházás és felhatalmazáson alapuló jogi aktusok elfogadása***

4.4.1. A rendeletjavaslat előírja, hogy felhatalmazáson alapuló jogi aktusokban fogadják majd el a formatervezési mintákkal kapcsolatos jogvitákra vonatkozó rendelkezéseket.

Ez lehet:

— a formatervezési minta visszavonása vagy módosítása (47a. és 47b. cikk),

— a megsemmisítése iránti per (53a. cikk),

— a fellebbezési eljárás a Hivatal határozatai ellen (55a. cikk),

— a Hivatal fellebbezési tanácsai előtti szóbeli eljárás (64a. cikk),

— a bizonyítás (65a. cikk),

— a határozat és az idézés kézbesítése (66a. cikk),

— a Hivatalhoz benyújtott értesítési eljárás (66d. cikk),

— az eljárási határidők kiszámolása és időtartama (66f. cikk),

— a Hivatal előtti eljárás folytatása (67c. cikk),

— a Hivatal előtti hivatásos képviselők jogvita esetén (78a. cikk),

— a díjak és költségek befizetése (106aa. cikk).

4.4.2. Az EGSZB úgy véli, hogy a Hivatal döntései elleni fellebbezési és jogorvoslati szabályok kidolgozásakor nem célszerű az EUMSZ 290. cikkéhez folyamodni, a felhatalmazáson alapuló jogi aktus ugyanis csak az alap-jogiaktus kiegészítésére szolgál, és csak nem alapvető fontosságú elemekre vonatkozhat. Márpedig az említett rendelkezések az Alapjogi Charta igazságszolgáltatásról szóló VI. címében, különösen annak a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jogról szóló 47. cikkében foglalt jogokra vonatkoznak. Nem tekinthetők tehát az alap-jogiaktus nem alapvető fontosságú elemeinek.

Kelt Brüsszelben, 2023. március 22-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – 2022. évi stratégiai előrejelzési jelentés – A zöld és a digitális átállás összehangolt megvalósítása az új geopolitikai környezetben

[COM(2022) 289 final]

(2023/C 184/08)

Előadó: **Angelo PAGLIARA**

Felkérés:	Európai Bizottság: 2022.10.27.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.3.10.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.3.22.
Plenáris ülésszak száma:	577.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	204/0/3

Preambulum

Az Európai Bizottság jelentése és az ahhoz kapcsolódó vélemény elkészítésének időszakát az Ukrajna elleni folyamatos orosz katonai agresszió társadalmi, geopolitikai és gazdasági következményei fémjelezték. Az Európai Unió e hónapok során hozott stratégiai döntései nemcsak a zöld és digitális kettős átálláshoz kapcsolódó célkitűzések elérésére, hanem az Unió rezilienciájára és stratégiai autonómiájára is kihatnak majd.

Ezért az EGSZB az alábbi véleménnyel – annak tudatában, hogy a szervezett civil társadalom kulcsszerepet játszik a megatrendek azonosításában és értelmezésében, és hogy fontos azt bevonni az Unió stratégiai előrejelzési folyamatába – a 2023. évi stratégiai előrejelzési jelentés kidolgozásához is hozzá kíván járulni, hiszen az azokra a stratégiai iránymutatásokra összpontosít, amelyek megerősíthetik az Unió globális szerepét.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy folytassa a stratégiai előrejelzési menetrend kidolgozását, és kéri, hogy az EGSZB-t a kezdetektől fogva szorosabban vonják be a folyamatba. A szociális partnereket és a szervezett civil társadalmat képviselő EGSZB szorosabb bevonása növelné az elemzési és előrejelzési kapacitást, továbbá segítene azonosítani a tendenciákat és a lehetséges megoldásokat.

1.2 Az EGSZB azt reméli, hogy a stratégiai előrejelzési menetrend és az Európai Bizottság fellépése a környezeti és társadalmi gazdasági fenntarthatóságra összpontosító új fejlesztési modell kialakítására fog irányulni.

1.3 Mivel a kettős átállás megvalósulása az emberek hajlandóságától és magatartásától is függ, az EGSZB azt ajánlja, hogy az Európai Bizottság tartsa szem előtt a társadalom aggályait, valamint azt is, hogy az emberek vonakodhatnak elfogadni a javasolt változásokat.

1.4 A jelentés a kívánatosnak tartott jövőt és az annak eléréséhez szükséges forrásokat ismerteti, ám nem foglalkozik kellő alapossággal a kockázatokkal és fenyegetésekkel. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy egyértelműbben ismertesse a kockázatokat, és elemezze a kitűzött célok nem teljesülése esetén elképzelhető lehetőségeket és forgatókönyveket, különösen a nyersanyagok, a ritkaföldfémek, a vízkészletek rendelkezésre állása és az esetleges kapcsolódó problémák tekintetében.

1.5 Az aktuális geopolitikai kihívások kihatnak majd az európai agrár-élelmiszeripari ágazat ellátási rendszereire és rezilienciájára. A Covid19-hez és Oroszország Ukrajna elleni katonai agressziójához kapcsolódó közelmúltbeli események zavart okoztak elosztórendszerünkben, és ez rövid távon újra megtörténhet. Az EGSZB üdvözli azt az ajánlást, hogy csökkentsék a takarmányok, műtrágyák és egyéb alapanyagok behozatalától való függőséget, és javasolja a nyitott stratégiai autonómia fogalmának meghatározását, amelyet az élelmiszertermelésen, a munkaerőn és az élelmiszer-kereskedelmen alapuló élelmiszerrendszerekre alkalmaznak, azzal az átfogó céllal, hogy egészséges, fenntartható, reziliens és igazságos élelmiszerellátás révén minden uniós polgár számára garantálják az élelmezésbiztonságot.

1.6 A stratégiai előrejelzési jelentés nem veszi figyelembe egy erős, összetartó, innovatív és munkahelyek létrehozására képes európai ipari rendszer stratégiai jelentőségét. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy dolgozzon ki konkrét előrejelzéseket az európai iparpolitika jövőjéről, és megfelelő gazdaságpolitikák elfogadását javasolja a hosszú távú versenyképesség termelékenység javítása, valamint a köz- és magánberuházások fellendítése érdekében ezen a területen.

1.7 Oroszország Ukrajna elleni katonai agressziója, az energiaválság és az új gazdasági és geopolitikai befolyásolja majd a kettős átállás felé vezető utat. Az EGSZB üdvözli, hogy az Uniónak eltökélt szándéka a meghatározott célkitűzések elérése, ugyanakkor arra kéri az Európai Bizottságot és a Tanácsot, hogy dolgozza ki az összes szükséges eszközt a stratégiai energiafüggetlenség megerősítéséhez, az európai ipari rendszer fellendítéséhez, valamint a vállalkozások és a munkavállalók támogatásához a világjárvány alatt a SURE modellen alapuló eszköz elfogadása révén tett lépések mintegy folytatásaként.

1.8 Az EGSZB üdvözli a szociális dimenzióra való fokozott hivatkozást, és – amint az a 2021. évi véleményben is szerepelt – arra kéri az Európai Bizottságot, hogy a stratégiai elemzés keretében dolgozzon ki olyan konkrét előrejelző eszközöket, amelyek az átállások szociális biztonsági rendszerekre gyakorolt hatásával foglalkoznak, és ennek alapján javasoljon célzott eszközöket a kettős átállás szociális hatásainak enyhítésére.

1.9 Az EGSZB úgy véli, hogy az EU globális szereplőként játszott szerepének az erősítéséhez az EU-nak ki kell állnia saját értékei mellett, folytatnia kell a harmadik országokkal való munkát, erősítenie kell a közös külpolitikát, közös megoldásokat kell keresnie, és biztosítania kell, hogy együttműködésünk és a kereskedelem előnyös legyen ezen országok lakóinak gazdasági és szociális jogaira nézve, különösen a hosszú távú fenntarthatóság szempontjából.

2. **Általános megjegyzések**

2.1 Az Ukrajna területe elleni orosz katonai agresszió és a gazdasági, társadalmi és ipari rendszert érintő következmények – a technológia, a kereskedelem, a beruházási normák és az iparstruktúra változásai szempontjából – megerősítik, hogy be kell ruházni a zöld és digitális átállásba, többek között az európai stratégiai autonómia megvalósítása érdekében. Ezért az EGSZB üdvözli a zöld és a digitális átállás közötti kölcsönhatásról, valamint azok egymás megerősítésére való képességéről szóló stratégiai gondolkodást.

2.2 Az egymást követő – előbb a világjárvány miatti, majd katonai – válságok miatt az élet különböző területein egyre erősödik a lakosság biztonság és védelem iránti igénye. E tekintetben a kettős átállás célkitűzéseinek elérése során kiemelt figyelmet kell fordítani az esetleges kedvezőtlen gazdasági és társadalmi következményekre, csakúgy mint az összes többi területre gyakorolt hatásra. Ez többek között megfelelő szakpolitikai eszközök biztosítása révén történhet. Az EGSZB e tekintetben rámutat arra, hogy az európai polgárok – különösen a legkiszolgáltatottabbak – vonakodhatnak elfogadni az átállások által előidézett változásokat, ha úgy vélik, hogy azok számukra káros következményekkel járnak.

2.3 Az EGSZB – mint a szociális partnerek és a szervezett civil társadalom hangja – mind nagyobb mértékű bevonása a stratégiai előrejelzési menetrend tevékenységeibe megerősítené az elemzési és előrejelzési kapacitást, és elősegítené a tendenciák megfelelőbb azonosítását.

2.4 Az EGSZB a szervezett civil társadalom stratégiai előrejelzési képességeit saját tagjain, illetve az általuk képviselt nemzeti szervezeteken keresztül, emellett pedig – az uniós szintű civil társadalom esetében – kapcsolattartó csoportján keresztül fejleszti. Utóbbiban a legnagyobb uniós szintű hálózatok és civil társadalmi szervezetek képviseltetik magukat. Konkrétan elősegíti a szervezett civil társadalommal folytatott párbeszédet és konzultációt, felhívja a figyelmet a stratégiai perspektíva jelentőségére, és konkrét eszközöket is biztosít az említettek elérésére. Az EGSZB által képviselt szervezett civil társadalom strukturált bevonása révén a stratégiai menetrendben holisztikus módon szerepeltethetők lennének a különböző (ipari, társadalmi, gazdasági, környezeti stb.) dimenziók.

2.5 A fenti okok miatt az EGSZB szívesen együttműködik az Európai Bizottsággal a stratégiai előrejelzési menetrend keretében a folyamat elejétől kezdve, hogy erősödjön annak részvételi jellege. Ennek egyik példája a meghallgatás, amelynek során az EGSZB megismerheti a civil társadalmi szervezetek és a szakértők álláspontját azon kihívások és lehetőségek kapcsán, amelyek az EU-ra várnak a társadalmilag és gazdaságilag fenntarthatóbb Európa felé vezető úton. Az EGSZB ezzel a véleménnyel hozzájárul és javaslatokat tesz ezen a kulcsfontosságú területek kapcsán, amelyeknek az Európai Bizottság következő jelentésének középpontjában kell helyet kapniuk.

2.6 Tekintettel azokra a kihívásokra és lehetőségekre, amelyeket Európának a következő évtizedekben kezelnie kell majd, a stratégiai előrejelzés jelentősége egyre nő. Ezért az EGSZB kéri az Európai Bizottságot, hogy fejlessze tovább a stratégiai előrejelzési menetrendet, és gyorsítsa fel az EGSZB bevonását a jelentés elemzési és kidolgozási fázisába.

2.7 A jelentés nem veszi kellőképpen figyelembe, hogy a különböző európai régiók közötti digitális szakadék veszélyezteti a kettős átállás célkitűzéseinek elérését. A következő stratégiai jelentésnek figyelembe kell vennie ezeket a szakadékokat és a lehetséges következményeket szociális szempontból és a rendelkezésre álló lehetőségek tekintetében.

2.8 Az EGSZB tisztában van azzal, hogy a digitális technológiák hogyan befolyásolhatják kedvezően az éghajlat-politikai célkitűzések elérését és javíthatják egyúttal az energiabiztonságot is, továbbá hogy a zöld átállás miként alakíthatja át a digitális ágazatot és a gazdaságot. Üdvözli e tekintetben azt a számos felhívást, amelyek szerint a célkitűzések eléréséhez technológiai beruházások és megfelelő szakpolitikák szükségesek, és támogatja az arra tett utalásokat, hogy kiberbiztonsági intézkedéseket kell elfogadni a stratégiai technológiák védelmében.

2.9 A 2022. évi stratégiai előrejelzési jelentés több ponton is kiemeli a digitalizációból fakadó energiaigények és a hálózatok, rendszerek és eszközök üzemeltetése által generált fogyasztás kérdését, amit az alkalmazásukhoz használt folyamatok (mezőgazdaság, logisztika, felhőalapú számítástechnika stb.) fokozott hatékonysága és fenntarthatósága ellensúlyoz. Időszerűek azok a kijelentések, amelyek szerint javítani kell az energiahatékonyságot, Európának pedig újból központibb szerepet kell kapnia az ágazat körforgásos gazdaságában (a kritikus fontosságú nyersanyagokhoz való hozzáféréstől az elektronikus hulladék kezeléséig és a fejlett digitális technológiák kidolgozásáig).

2.10 A digitális átállás fenntarthatósági és energiamegtakarítási előnyeire (dematerializáció és „helyettesítés”) azonban egyértelműbben kell hivatkozni, a polgárok és a politikai döntéshozók így ugyanis jobban magukénak érezhetik e mélyreható átalakulási folyamatok értékét és hatását.

2.11 A digitalizációhoz kapcsolódó változások körében a szöveg nem utal a kriptovaluták és a digitális fizetőeszközök témájára. Fokozott térnyerésük éppen a digitalizációs folyamatok terjedésével és a blokklánc-technológia fejlődésével függ össze, amelynek áramlásai megkerülik az államok szabályozói kapacitását, és tág mozgásteret hagynak az illegális gazdaság számára. Az EGSZB ezért rámutat arra, hogy a stratégiai előrejelzési jelentésnek külön fejezetet kell szentelnie a kriptovaluták és a digitális fizetőeszközök értelmezésére és elemzésére, és arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy fogadjon el egy egységes szabályozási keretet, és hajtsa azt végre a G20 következtetésekkel összhangban.

2.12 Az EGSZB üdvözli a mezőgazdaság kérdésének az előrejelzési jelentésben való tárgyalását, mivel az – sok más területtől eltérően – az előrejelzés középpontjába helyezi az európai politika szerepét, illetve annak központi helyét a jövőbeli fejlemények meghatározásában. A jelentés e tekintetben azokat az intézkedéseket határozza meg, amelyeket az Uniónak a kockázatos visszalépések megelőzése érdekében kell foganatosítania, ugyanakkor ezt nem teszi meg általában az elemzés tárgyát képező többi terület kapcsán.

2.13 Az uniós élelmiszerrendszereket diverzifikáltabbá kell tenni; a mezőgazdasági munkaerőt meg kell erősíteni, elsősorban fiatalok bevonásával, valamint méltányos munkakörülmények és bérek biztosításával; a kereskedelempolitikát összhangba kell hozni az EU élelmezés-fenntarthatósági normáival és a versenyképességgel. Foglalkozni kell az élelmiszerláncok koncentrációjával és a gazdasági tulajdonjoggal, csakúgy mint a piacok átláthatóságával, hogy biztosítsuk, hogy a jövőbeli válságokat ne súlyosbítsák túlzott árspekulációk.

2.14 Az EGSZB hangsúlyozni kívánja, hogy a jelenlegi geopolitikai helyzetben a kritikus fontosságú nyersanyagokhoz való hozzáférés nemcsak a kettős átállás célkitűzéseinek elérése szempontjából alapvető fontosságú, hanem mindenekelőtt az európai ipari rendszer fenntartása és megerősítése, valamint a társadalmi, gazdasági és foglalkoztatási reziliencia szempontjából is. E tekintetben az EGSZB azt javasolja, hogy az Európai Bizottság megfelelő (többek között geopolitikai) elemzési és előrejelzési eszközök segítségével végezzen részletesebb elemzést.

2.15 Az EGSZB rámutat arra, hogy a víz és a vízkészletek – amelyekre a jelentés több alkalommal is utal – nemcsak problémát, hanem lehetőséget is jelentenek, különösen a vízfelhasználás hatékonyságának javítása, az erőforrás-gazdálkodás és a felelősségteljes fogyasztást célzó figyelemfelkeltő kampányok tekintetében. A kék gazdaság jelentős szerepet játszik és egyre növekvő potenciállal rendelkezik az EU-ban és a globális gazdaságban a munkahelyteremtés, valamint az emberek jóléte és egészsége szempontjából. Az EGSZB rendkívül fontosnak tartja e lehetőségek lehető legnagyobb mértékű kihasználását – melyek kiterjednek mind a hagyományos, mind a kialakulóban lévő ágazatokra és műveletekre–, egyidejűleg pedig az éghajlatra, a biológiai sokféleségre és a környezetre gyakorolt káros hatások minimalizálását.

2.16 Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy a kettős átállás kapcsán vegye jobban figyelembe az ukrajnai háborúból fakadó lehetséges változásokat, különösen az energiaellátás és a kritikus fontosságú nyersanyagok tekintetében.

2.17 Az EGSZB egyetért azzal a felhívással, hogy az európai szakpolitikákat egy új gazdasági modellhez kell igazítani, növelni kell a beruházásokat a jólét fokozása érdekében, és javítani kell Európa ipari és gazdasági rendszerének termelékenységét és versenyképességét. E tekintetben kéri, hogy dolgozzanak ki az európai iparpolitika jövőjéről szóló konkrét előrejelzéseket, ez ugyanis elengedhetetlen a teljes stratégiai autonómia eléréséhez.

2.18 Az EGSZB támogatja azt az ajánlást, hogy az átállás célkitűzéseinek elérése érdekében fokozzák a köz- és magánberuházásokat. Rámutat azonban arra, hogy az európai gazdasági döntések és különösen a kamatlábak további emelkedésének kilátásai kedvezőtlenül befolyásolhatják a beruházásokat.

2.19 Az EGSZB üdvözli az igazságos átmenetre vonatkozó felhívást, valamint azt, hogy az előző jelentéshez képest nagyobb hangsúlyt kapott a társadalmi kohézió és a szociális párbeszéd szerepe. Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy a szociális dimenzióra és a munka minőségére fordított figyelem az európai menetrend egyik prioritást élvező tényezőjévé válik, és ezzel megváltozik az a fontossági sorrend, amelyben eddig még mindig kiegészítő szerepet játszottak.

2.20 Az EGSZB nagyra értékeli, hogy a 2022. évi stratégiai előrejelzési jelentésben figyelmet kaptak a kettős átállás miatt a munkaerő-piacot és a gazdasági feltételeket, továbbá a társadalom legkiszolgáltatottabb elemeit (családok, közösségek) érintő változások, valamint hogy ezzel együtt hangsúlyozták, hogy a szociális beavatkozáshoz megfelelő forrásokra van szükség. Az EGSZB kéri, hogy fordítsanak különös figyelmet a szegénységre és a társadalmi kirekesztettségre.

2.21 Kéri, hogy az EUZ vegye figyelembe a népesség elöregedését és a demográfiai változást, illetve az ebből következő egyrészt előreláthatólag megnövekedett igényt a gondozási szolgáltatások iránt, másrészt pedig az egészségügyi szakemberek hiányát. Az EU-nak biztosítania kell, hogy a gondozás elérhető és megengedhető maradjon, és ne váljon luxuscikké.

2.22 Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy a 2022. évi stratégiai előrejelzési jelentés csak általánosítva foglalkozik a digitalizációs folyamatok által generált munkahelyi hibridizáció felgyorsításának kérdésével (a digitalizációról és a közlekedési igényekről szóló bekezdésben tér ki rá), ráadásul azt pusztán a technológiai átalakulási folyamat eredményének tekinti, és figyelmen kívül hagyja annak a munkakörülményekre és a munkakapcsolatokra, valamint a kapcsolódó szabályozási igényekre gyakorolt hatásait.

2.23 Az EGSZB szerint a stratégiai előrejelzési rendszer túlságosan gazdasági szemléletűvé válhat, túlzott mértékben a versenyre és a piacra összpontosítva, hiszen azokat tekinti az európai fellépés, érdekek és stratégia valódi vezérfonalának. A társadalmat és a munkavállalókat kiegészítő szerepbe helyezi anélkül, hogy figyelembe venné a kettős átállás képességét egy új és nagyobb jólét megteremtésére és olyan új modellek kialakításának megkönnyítésére, amelyek csökkentik a sérülékeny területeket és a létrehozott előnyöket a társadalom javára fordítják.

2.24 Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy a polgárok elvárásainak és nézeteinek jobb megismerése érdekében készítsen külön Eurobarométer-felmérést a jövőbeli stratégiai előrejelzési jelentés témáiról. Ez az előretekintő elemzésben javasolt intézkedések jövőbeli elfogadásának előrejelzése szempontjából is elengedhetetlen.

Kelt Brüsszelben, 2023. március 22-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Központi Banknak és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak: Az uniós klíringrendszer megerősítése felé vezető út

(COM(2022) 696 final)

Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a 648/2012/EU, az 575/2013/EU és az (EU) 2017/1131 rendeletnek a harmadik országbeli központi szerződő felekkel szembeni túlzott kitettség csökkentését és az uniós elszámolási piacok hatékonyságának javítását célzó intézkedések tekintetében történő módosításáról

(COM(2022) 697 final – 2022/0403 (COD))

(2023/C 184/09)

Előadó: **Florian MARIN**

Felkérések:	Tanács, 2023.1.31.
	Európai Parlament: 2023.2.1.
	Európai Bizottság, 2023.2.8.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. cikke
Illetékes szekció:	„Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.3.2.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.3.22.
Plenáris ülésszak száma:	577.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	201/1/3

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1 Az EGSZB üdvözli a rendeletjavaslatot ([1]), valamint a tőkepiacaink stratégiai autonómiájának biztosítására, a belső elszámolási kapacitás növelésére és az uniós klíringrendszer biztonságosabbá és szilárdabbá tételére irányuló európai bizottsági erőfeszítéseket. Az EGSZB úgy véli, hogy az uniós tőkepiacok pénzügyi stabilitásához nélkülözhetetlen egy versenyképes és hatékony elszámolási rendszer.

1.2 Az EGSZB azt javasolja, hogy az uniós székhelyű elszámolóházak hozzák létre és alakítsák ki kapacitási kereteiket, illetve ruházzanak be azok fejlesztésébe, hogy a piaci szereplőket a műveleteik Unión belüli elszámolására ösztönözzék.

1.3 Az EGSZB úgy véli, hogy a brexit után azonnal átfogó tervet kellett volna végrehajtani az uniós székhelyű elszámolóházakra való átállás ösztönzése érdekében, és csalódott a 81 billió EUR értékű származékos piacot érintő lassú döntéshozatali folyamat miatt. Az EGSZB egyértelműbb álláspontot várt az egyesült királyságbeli központi szerződő felekkel szembeni kitettség csökkentésével kapcsolatban, valamint konkrétabb szabályokat és ösztönzőket várt az uniós székhelyű központi szerződő felek felé való elmozdulás előmozdítása érdekében.

1.4 Az EGSZB döntő fontosságúnak tartja, hogy az uniós klíringrendszerről minden eszközosztályra és volumenre kiterjedően konkrét adatok álljanak rendelkezésre, és úgy véli, hogy e tekintetében többet kell tenni. A pénzügyi stabilitási kockázatok pontos megértése érdekében rendszeresen át kell tekinteni az összegyűjtött adatok és a kockázati dinamika közötti kapcsolatot. Az EGSZB nagyra értékeli, hogy a kockázati modelleknek a pénzügyi kockázat mellett a központi szerződő felek környezeti, társadalmi és irányítási kockázatait is figyelembe kell venniük, és azoknak a különböző kockázati forgatókönyvekben és elemzésekben ugyanolyan jelentőséggel kell bírniuk.

([1]) COM(2022) 697 final.

1.5 Az EGSZB átfogó értékelést kér azzal kapcsolatban, hogy milyen többletköltségek merülhetnek fel az Európai Értékpapírpiaci Hatóság (ESMA) és más uniós szervek számára a munkaerő, az informatikai rendszerek, a közös felügyeleti csoportok és a javasolt közös nyomonkövetési mechanizmus tekintetében.

1.6 Az EMIR rendelet 2019-es módosításai és a jelenlegi rendeletjavaslat által az ESMA-ra ruházott további hatáskörökre tekintettel az EGSZB azt szeretné, ha az ESMA tevékenységét illetően alkalmaznák a fékek és ellensúlyok rendszerét. Az EGSZB azt javasolja, hogy az ESMA tegyen többet annak biztosítása érdekében, hogy az uniós ügyfeleiknek nyújtott szolgáltatásokat jelentős arányban uniós központi szerződő felek számolják el.

1.7 A csoporton belüli ügyleteket illetően az EGSZB nagyra értékeli azt a döntést, hogy az adózási szempontból nem együttműködő országok és területek, illetve a pénzmosás és a terrorizmusfinanszírozás elleni küzdelem szempontjából kiemelt kockázatot jelentő joghatóságok között felsorolt országok jogalanyai nem mentesülnek az elszámolási kötelezettségek és a letéti követelmények alól.

1.8 Az EGSZB csalódottságának ad hangot amiatt, hogy az Európai Bizottság nem végezte el a meglévő keret átfogó értékelését, és nem vizsgálta meg, hogy az elmúlt években hogyan változott az uniós piac vonzereje, tekintve, hogy a rendeletet több mint három éve módosították utoljára. Az EGSZB üdvözli a 7b. cikk bevezetését, és arra kéri az ESMA-t, hogy a rendelet hatálybalépésétől számított egy év elteltével nyújtson be jelentést a nem uniós központi szerződő felek alkalmazásának elsődleges okairól.

1.9 Az EGSZB úgy véli, hogy az uniós központi szerződő feleknek átláthatónak kell lenniük díjaikat, letéti felhívásaikat és a piaci stresszhelyzet idején hozott intézkedéseiket illetően, annak érdekében, hogy valamennyi piaci szereplő számára javuljon a kiszámíthatóság.

1.10 Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy fejtse ki, konkrétan mit ért a 20. cikk javasolt módosításaiban szereplő „sürgős” kifejezés alatt, és annak meghatározására kéri a társjogalkotókat, hogy mely mentességek minősülnek „sürgős” döntésnek.

1.11 Az EGSZB támogatja a 23. cikkben a közös felügyeleti csoportok és a közös nyomonkövetési mechanizmus létrehozásával kapcsolatban javasolt módosításokat. Az EGSZB javasolja, hogy a civil társadalmat is vonják be a 23c. cikk alapján létrehozott nyomonkövetési mechanizmusba, valamint az EGSZB megfigyelőként vegyen részt a közös nyomonkövetési mechanizmusban.

1.12 Az EGSZB túl hosszúnak tartja az Európai Bizottság számára a rendelet alkalmazásának felülvizsgálatára megállapított ötéves határidőt. Úgy véli továbbá, hogy többet kell tenni az engedélyek megadásához vagy a tevékenységek és szolgáltatások körének bővítéséhez szükséges idő csökkentése, valamint egy központi adatbázis létrehozása érdekében. Az EGSZB az adminisztratív terhek csökkentése és egyszerűbb hozzáférési megoldások biztosítása mellett nagyobb átjárhatóságot kér az európai klíringrendszeren belül.

1.13 Az EGSZB támogatja a 38. cikket érintő módosítások által kínált nagyobb átláthatóságot, amelyek előírják az elszámolási szolgáltatásokat nyújtó klíringtagok és ügyfelek számára, hogy tájékoztassák ügyfeleiket és potenciális ügyfeleiket a letéti modellekről és az esetleges veszteségekről vagy egyéb költségekről.

2. **Háttér-információk**

2.1 Az Európai Bizottság által 2015-ben útjára indított tőkepiaci unió egy ambiciózus, hosszú távú projekt, amelynek központi célja, hogy az egységes piac négy alapvető szabadságának egyikeként biztosítsa az Unióban a tőke szabad áramlását. A brexit hatására a tőkepiacokon jelentősen csökkent Európa globális szerepe: globális tevékenysége a brexit előtti 22 %-ról mindössze 14 %-ra esett vissza ([2]). Harminc évvel az egységes piac elindítása után, húsz évvel az euro bevezetése után és hét évvel a tőkepiaci unióra vonatkozó kezdeményezés elindítását követően az EU-nak még mindig akad tennivalója az egységes tőkepiac létrehozásának terén.

2.2 Az EMIR Refit rendelet ([3]) és az EMIR 2.2 rendelet ([4]) keretében nagyobb átláthatóságot biztosítottak a harmadik országbeli központi szerződő felek tekintetében, módosításokat vezettek be az elszámolási megbízás tekintetében, és további hatásköröket ruháztak az ESMA-ra, az EU felügyeleti hatóságára. E rendeletjavaslat még több hatáskört biztosít az ESMA számára. Mivel az elszámolási kapacitás a tőkepiaci unió egyik fontos eleme, a harmadik országbeli – különösen az egyesült királyságbeli – központi szerződő felek által nyújtott szolgáltatásoktól való túlzott függőség veszélyt jelent az európai pénzügyi piacokra nézve. Az EU a brexitmegállapodás keretében lehetővé tette az egyesült királyságbeli elszámolóházak számára, hogy 2022. június végéig továbbra is nyújthassanak szolgáltatásokat az uniós piaci szereplők részére. E határidőt a pénzügyi piac stabilitását fenyegető veszély miatt három évvel meghosszabbították azzal a szándékkal, hogy elegendő időt hagyjanak az elszámolási műveletek Unióba történő fokozatos áthelyezésére.

([2]) Jelentés – Az uniós tőkepiacokkal kapcsolatos új jövőkép.
([3]) HL L 141., 2019.5.28., 42. o.
([4]) HL L 322., 2019.12.12., 1. o.

2.3 A rendeletjavaslat célja, hogy további stabilitást, kiszámíthatóságot és arányosságot biztosítson az elszámolási kötelezettséggel rendelkező összes szereplő számára, valamint előírja a piaci szereplők számára, hogy nyilatkozzanak arról, hogy származtatott ügyleteik feldolgozását illetően milyen mértékben függnek harmadik országoktól. A javasolt módosítások emellett olyan intézkedésekre összpontosítanak, amelyek célja, hogy vonzóbbá tegyék az uniós központi szerződő feleket, és csökkentsék az adminisztratív terheket, az Unión belül előmozdítsák a központi elszámolást azáltal, hogy a klíringrésztvevők számára kötelezővé teszik, hogy aktív számlát vezessenek az uniós központi szerződő feleknél, valamint biztosítsák a helyi hatóságok számára a határokon átnyúló ügyletekhez kapcsolódó kockázatok felügyeletéhez szükséges hatásköröket.

3. **Általános megjegyzések**

3.1 Az EGSZB már régóta szorgalmazza az uniós tőkepiacok megerősítésére, valamint stabilabbá és vonzóbbá tételére irányuló jogszabályokat ([5]). A közelmúltbeli geopolitikai fejleményekre (az Ukrajna elleni orosz invázió, az energiaárak emelkedése, a világ számos részén tapasztalható geopolitikai feszültségek és a Covid19-világjárvány), valamint a gazdasági környezetre gyakorolt közvetlen hatásokra tekintettel az EGSZB rámutat arra, hogy gyors cselekvésre van szükség az uniós pénzügyi piacok stabilitásának megőrzése és fokozása érdekében. Az EGSZB úgy véli, hogy az uniós tőkepiacok pénzügyi stabilitása szempontjából döntő fontosságú a versenyképes és hatékony elszámolási rendszer megléte.

3.2 Az EGSZB üdvözli a rendeletjavaslatot, valamint az Európai Bizottság arra irányuló szándékát, hogy intézkedéseket hoz a tőkepiacaink stratégiai autonómiájának biztosítása, a belső elszámolási kapacitás létrehozása és az uniós klíringrendszer biztonságosabbá és reziliensebbé tétele érdekében. Az uniós elszámolási piac megerősítése során figyelembe kell venni a tőke nem uniós elszámolási piacokról történő elvándorlásából eredő költségeket, a kockázatalapú megközelítés védelmének szükségességét, valamint a nem uniós és az uniós pénzügyi piacok közötti kölcsönös függőséget.

3.3 Az EMIR rendelet módosítására irányuló javaslat benyújtására azután került sor, hogy Európában drámaian megemelkedtek az energiaárak, elsősorban Ukrajna Oroszország általi indokolatlan megtámadása miatt; ez instabilitást okozott az elszámolási piacokon, mivel egyes vállalatok nem tudtak biztosítékot nyújtani származtatott ügyleteikhez. Az EGSZB sürgeti, hogy továbbra is prioritásként kezeljék az uniós elszámolási ágazat konszolidációját. Ahhoz, hogy az uniós klíringrendszer versenyképesebbé váljon, figyelembe kell venni az árat, a likviditást, a kockázatot, a letéteket, a szabályozást és a hatékonyságot. Az EGSZB egyetért azzal, hogy csökkenteni kell az engedélyek megadásához, illetve a tevékenységek és szolgáltatások körének bővítéséhez szükséges időt, valamint létre kell hozni egy központi adatbázist.

3.4 Az EGSZB úgy véli, hogy az uniós székhelyű központi szerződő feleknek létre kell hozniuk és ki kell alakítaniuk kapacitási kereteiket, illetve be kell ruházniuk azok fejlesztésébe, hogy – különösen technológiai és operatív képességeik fejlesztése, a piaci szereplők közötti jobb együttműködés biztosítása és a kockázatkezelési gyakorlatok javítása révén – rávegyék a piaci szereplőket a műveleteik Unión belüli elszámolására. A kiszámíthatóság javítása érdekében a központi szerződő feleknek átláthatónak kell lenniük a díjaikat, a letéti felhívásaikat és a piaci stresszhelyzet idején hozott intézkedéseiket illetően.

3.5 A stabil tőkepiacokhoz kiegyensúlyozott és stabil munkaerőpiacra van szükség. Az EGSZB nagyra értékeli, hogy a kockázati modelleknek a pénzügyi kockázat mellett a központi szerződő felek környezeti, társadalmi és irányítási kockázatait is figyelembe kell venniük, és nagyra értékeli, hogy azoknak a különböző kockázati forgatókönyvekben és elemzésekben ugyanolyan jelentőséggel kell bírniuk.

3.6 Az EGSZB nagyra értékeli az Európai Bizottság által 2022 elején folytatott konzultációt, a tagállamok és az Európai Parlament képviselőivel, a pénzügyi szolgálatokkal és a gazdasági és pénzügyi bizottságokkal folytatott megbeszéléseket, valamint az érintett érdekelt felekkel tartott kétoldalú találkozókat.

3.7 Az EGSZB csalódottságának ad hangot amiatt, hogy az Egyesült Királyságban székhellyel rendelkező elszámolóházak számára az uniós székhelyű érdekelt felekhez biztosított korlátlan hozzáférés határidejét három évvel, 2025. június 30-ig meghosszabbították. Úgy véli, hogy alapos tervet kellett volna kidolgozni, hogy közvetlenül a brexit után ösztönözzék az uniós székhelyű elszámolóházakra való áttérést. Az EGSZB bírálja, hogy a 81 billió EUR értékű származékos piaccal kapcsolatban eddig nem tettek válaszlépéseket, korlátozott konzultációkat folytattak, és nagyon lassú a döntéshozatali folyamat.

3.8 Az európai bankok profitálnak egy többdevizás poolból az Egyesült Királyság piacán, és az európai elszámolóházakra való áttérés euroalapú elszámolási folyamatot eredményezne, ami jelentős költségekkel járna a bankrendszer számára. Bár az EGSZB támogatja ezt az elmozdulást, és úgy véli, hogy azt a lehető leghamarabb meg kell valósítani, rámutat arra, hogy megfelelő ösztönzőket kell biztosítani annak megakadályozása érdekében, hogy a bankok más piacokra térjenek át. Az uniós elszámolási ágazat megszilárdításához célzottabb és testre szabott ösztönzőket kellene figyelembe venni.

([5]) HL C 155., 2021.4.30., 20. o.

3.9 Mivel sok uniós piaci szereplő más országokban számolja el származtatott ügyleteit, az EGSZB egyértelműbb állásfoglalást várt e tendenciával kapcsolatban, valamint konkrétabb szabályokat és ösztönzőket várt annak érdekében, elmozdulás történjen az uniós székhelyű központi szerződő felek irányába. Az EGSZB elvárta volna, hogy legalább az állami szervezetek kötelesek legyenek az Unión belül elszámolni, és egyértelmű elképzelést szorgalmaz e függőség mielőbbi felszámolása érdekében.

3.10 Az EGSZB úgy véli, hogy a piaci szereplők érdekében az Unión belüli elszámolási tevékenységek fejlesztése során a teljes ellátási láncot figyelembe kell venni. Az egyesült királyságbeli központi szerződő feleknek való kitettség csökkentése során a hosszú távú kilátások és az uniós elszámolási piacra vonatkozó hozzáférési követelmények szabványosítása mellett a piaci likviditásra is ügyelni kell. Figyelembe kell venni az ügyfelek elszámolásra való felkészítését, és különböző szimulációkat kell végezni ezen ügyfelek érdekében. Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy az ESMA-nak gondosan hozzá kell igazítania az intézkedéseket a kis és közepes méretű piaci szereplőkhöz.

3.11 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a harmadik országbeli központi szerződő felek milyen fontos szerepet játszanak az EU pénzügyi stabilitásában. Létfontosságú csökkenteni a koncentrációs kockázatokat, valamint biztosítani, hogy az e központi szerződő felekkel fenntartott kapcsolatok átlátható, kiszámítható, arányos és kockázatorientált megközelítésen alapuljanak. E rendeletjavaslat még több hatáskörrel ruházza fel az ESMA-t, és az EGSZB azt szeretné, ha az ESMA tevékenységét illetően alkalmaznák a fékek és ellensúlyok rendszerét.

3.12 Az EGSZB szerint ahhoz, hogy a nyomon követést illetően világos képet kapjunk, fontos, hogy konkrét adatok álljanak rendelkezésre az uniós klíringrendszerről; ezen adatoknak összehasonlíthatónak kell lenniük, és valamennyi eszközosztályra és volumenre ki kell terjedniük. Ahhoz, hogy a pénzügyi stabilitási kockázatokról pontos képet alkothassunk, fontos megfelelő adatokat gyűjteni, és a gyűjtött adatok és a kockázati dinamika közötti szinergiát rendszeresen figyelembe kell venni. Az EGSZB úgy véli, hogy e tekintetben többet kell tenni.

3.13 Az elszámolási tevékenységek és az európai egységes hozzáférési pont között további szinergiákat kell keresni. Az egységes európai hozzáférési pont előmozdítja az adatvezérelt finanszírozást, és jelentősen javítja a vállalatok, vállalkozások és pénzügyi intézmények adatokhoz és szervezeti információkhoz való hozzáférését, valamint alkalmassá teszi a gazdaságot a digitális jövőre, erősíti a digitális szuverenitást, növeli az információáramlás sebességét és közös szabványokat határoz meg az adatokra, a technológiára és az infrastruktúrára összpontosítva ([6]).

3.14 Az EGSZB támogatja az EMIR rendeletben foglalt, származtatott ügyletekre vonatkozó szabályok enyhítésére, valamint a bankgaranciák és akkreditívek magas likviditású biztosítékként való elfogadására irányuló javaslatot, mivel e nem pénzbeli alternatívák biztosítják a piaci likviditást, és már nagymértékben alkalmazzák őket a fejlettebb tőkepiacokon, például az Egyesült Államokban. Az EGSZB támogatja, hogy a központi bankok nagyobb szerepet töltsenek be az uniós fogyasztók védelmében.

3.15 Az EGSZB támogatja a 11., 14., 15. és 17. cikk javasolt módosításait, amelyek egyrészt négy hónapos végrehajtási időszakot írnak elő azon nem pénzügyi szerződő felek számára, amelyeknek első alkalommal kell biztosítékot cserélniük, másrészt biztosítják, hogy a központi szerződő felek termékkínálatának bővítésére vonatkozó eljárások rövidebbek és kevésbé összetettek legyenek. Az EGSZB üdvözli a javasolt módosításokat, mivel azok egyszerűsítik a tevékenységek és szolgáltatások köre bővítésének, valamint az engedélyek megadásának és elutasításának folyamatát. Az adminisztratív terhek csökkentése és az egyszerűbb hozzáférési megoldások biztosítása mellett nagyobb átjárhatóságra van szükség az európai klíringrendszeren belül.

4. **Részletes megjegyzések**

4.1 Az EGSZB nem ért egyet az Európai Bizottság azon kijelentésével, miszerint *„ez a jogalkotási kezdeményezés nem lesz hatással az ESMA vagy más európai uniós szervek kiadásaira”*, és úgy véli, hogy a költségek növekedni fognak az olyan területeken, mint a munkaerő, az informatikai rendszerek, a közös felügyeleti csoportok és a javasolt közös nyomonkövetési mechanizmus. Az EGSZB megjegyzi, hogy a 90. cikk javasolt módosításában az Európai Bizottság arra kéri az ESMA-t, hogy számoljon be „személyzeti és erőforrásigényeiről”. Az EGSZB ezért kéri, hogy alaposan értékeljék a többletköltségeket, valamint számítsák ki és közöljék a becsült költségvetési vonzatokat.

4.2 Az EGSZB tudomásul veszi és támogatja az Európai Bizottság arra irányuló javaslatát, hogy az elszámolási kötelezettség alá eső valamennyi piaci szereplő számára kötelezővé tegyék, hogy számlát vezessenek az uniós központi szerződő feleknél. Arra kéri az ESMA-t, hogy az Európai Bankhatósággal, az Európai Biztosítás- és Foglalkoztatói-nyugdíj-hatósággal, az Európai Rendszerkockázati Testülettel és a Központi Bankok Európai Rendszerével folytatott konzultációt követően állapítsa meg, hogy az uniós ügyfeleiknek nyújtott, rendszerszinten nagy jelentőségűként azonosított szolgáltatások jelentős részét az uniós központi szerződő feleknél kell elszámolni.

([6]) HL C 290., 2022.7.29., 58. o.

4.3 Az EGSZB üdvözli, hogy a piaci szereplőket fel kívánják kérni arra, hogy szolgáltassanak pontos számadatokat és számoljanak be a külföldi elszámolóházaktól való függőségről. Az EGSZB elvárja, hogy az ESMA gyorsan dolgozza ki az ezen információkat meghatározó technikai standardokat, várakozással tekint a hatálybalépéstől számított egy év elteltével benyújtandó kimerítő jelentés elé, és elvárja, hogy ennek megfelelően módosítsák az EMIR rendeletet.

4.4 A csoporton belüli ügyleteket illetően az EGSZB nagyra értékeli, hogy az adózási szempontból nem együttműködő országok és területek, illetve a pénzmosás és a terrorizmusfinanszírozás elleni küzdelem szempontjából kiemelt kockázatot jelentő joghatóságok között felsorolt országok jogalanyai nem mentesülnek az elszámolási kötelezettség és a letéti követelmények alól. Az EGSZB teljes mértékben támogatja az e joghatóságokkal kapcsolatos adminisztratív intézkedéseket, és úgy véli, hogy e jogalanyok jelentős veszélyt jelentenek az EU pénzügyi rendszerére nézve.

4.5 Bár a digitális frissítés további költségvetési igényeket jelent, az EGSZB elengedhetetlennek tartja, hogy az EMIR rendelet javasolt frissítéseinek támogatásához digitális beruházásokat hajtsanak végre. Az EGSZB nagyra értékeli a felügyeleti dokumentumok online benyújtását szolgáló, valamennyi érintett hatóság számára hozzáférhető, fejlett informatikai programra vonatkozó javaslatot.

4.6 Az EGSZB csalódottságának ad hangot amiatt, hogy az Európai Bizottság nem végezte el a meglévő keret kimerítő értékelését, tekintve, hogy a rendeletet több mint három éve módosították utoljára. Továbbá ahhoz, hogy a jelenlegi módosítások megfeleljenek a célnak, az EGSZB elvárta volna annak célzott elemzését, hogy az elmúlt években miként változott az uniós piac vonzereje, különösen a közelmúltbeli jelentős geopolitikai fejlemények fényében.

4.7 Az EGSZB azt javasolja, hogy a 7. cikk alapján kidolgozott technikai standardok átláthatóak és inkluzívak legyenek. Figyelembe kell venni azt a lehetőséget is, hogy e standardok gyors kiigazítása érdekében módosításokat lehessen bevezetni. Az eszközkezelők számára fontos, hogy a végrehajtási költségek, az elszámolási költségek és a klíringtagok költségei tekintetében ár-összehasonlító eszközöket biztosítsanak.

4.8 Az EGSZB üdvözli a 7b. cikk bevezetését, amely előírja, hogy az elszámolási szolgáltatásokat nyújtó szereplőknek be kell számolniuk a nem uniós központi szerződő félnél végzett elszámolási tevékenységük köréről, valamint kötelesek tájékoztatni ügyfeleiket arról a lehetőségről, hogy az adott ügyletet egy uniós központi szerződő félnél is elszámolhatják. Az EGSZB felkéri az ESMA-t, hogy dolgozzon ki egy minden tagállamban alkalmazandó szabványosított jelentéstételi eljárást, és javasolja, hogy a rendelet hatálybalépésétől számított egy év elteltével nyújtsanak be jelentést a nem uniós központi szerződő felek alkalmazásának fő okairól. Az arányosság egységes piacon belüli biztosítása érdekében a piaci szereplőkre kiszabott bírságokra vonatkozó közös megközelítést is körültekintően kell kezelni.

4.9 Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy tisztázza, konkrétan mit ért a 20. cikk javasolt módosításaiban szereplő „sürgős” kifejezés alatt, és arra kéri a társjogalkotókat, hogy egyezzenek meg arról, illetve határozzák meg, hogy mely mentességek esetében hozható „sürgős” döntés.

4.10 Az EGSZB támogatja 23. cikkben a közös felügyeleti csoportok és a közös nyomonkövetési mechanizmus létrehozásával kapcsolatban javasolt módosításokat, de megjegyzi, hogy ezeknek költségvetési vonzata lesz, mivel e hatóságoknak – köztük az ESMA-nak is – kiegészítő személyzetre lesz szükségük. Az EGSZB javasolja, hogy a civil társadalmat is vonják be a 23c. cikk alapján létrehozott nyomonkövetési mechanizmusba, különösen a jövőbeli szakpolitikai döntések tekintetében.

4.11 Az összeköttetések, a kapcsolatok és a koncentrációs kockázatok központi szerződő felekkel foglalkozó felügyeleti bizottság keretében történő megfelelő értékelésébe (24a. cikk) ugyancsak be kell vonni a civil társadalmat, és az EGSZB-nek megfigyelőként részt kellene vennie a közös nyomonkövetési mechanizmusban. Nem hagyható figyelmen kívül, hogy csökkenteni kell az klíringrendszerben érintett számos hatóság közötti hatásköri átfedéseket. Az európai és a nemzeti hatóságok közötti együttműködésnek hatékonynak kell lennie, és igazodnia kell a piaci kockázatok dinamikájához.

4.12 Az EMIR rendelet módosításai között eltelt időszakot figyelembe véve nagyon hosszúnak tűnik az Európai Bizottságnak ahhoz biztosított ötéves határidő, hogy a rendelet hatálybalépését követően körültekintően felülvizsgálja a rendelet alkalmazását. Ráadásul az EGSZB azt várta, hogy az Európai Bizottság a megállapodásnak megfelelően 2023. január 2-án benyújtja az EMIR Refit rendelet és az EMIR 2.2 rendelet alkalmazásáról szóló jelentését, de az Európai Bizottság most annak visszavonását javasolja. Az EGSZB ellenzi ezt a javaslatot, és úgy véli, hogy ennek következtében előfordulhat, hogy egyáltalán nem értékelik az EMIR rendelet módosításait, tekintve, hogy ennek folyományaként már módosították az EMIR rendeletet.

4.13 Végezetül az EGSZB támogatja a 38. cikk módosítására irányuló javaslat által kínált nagyobb átláthatóságot az elszámolási szolgáltatásokat nyújtó klíringtagok és ügyfelek azon kötelezettségét illetően, hogy tájékoztassák ügyfeleiket és potenciális ügyfeleiket a letéti modellekről és az esetleges veszteségekről vagy egyéb költségekről, amennyiben a központi szerződő fél helyreállítási intézkedéseket hajt végre. Az EGSZB úgy véli, hogy a klíringtagoknak is hozzá kell járulniuk az uniós klíringrendszeren belüli átláthatóság javításához.

Kelt Brüsszelben, 2023. március 22-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat tanácsi irányelvre az adózás területén történő közigazgatási együttműködésről szóló 2011/16/EU irányelv módosításáról

(COM(2022) 707 final – 2022/0413 (CNS))

(2023/C 184/10)

Előadó: **Petru Sorin DANDEA**

Társelőadó: **Benjamin RIZZO**

Felkérés:	Tanács, 2023.2.7.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 113., 115. és 304. cikke
Illetékes szekció:	Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.3.2.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.3.22.
Plenáris ülésszak száma:	577.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	208/0/5

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottságnak a DAC 8-ra irányuló javaslatát, amely jelentős előrelépést képvisel a közigazgatási együttműködésről szóló hatályos irányelv (a továbbiakban: DAC) tökéletesítése és kiegészítése irányába.

1.2 Az EGSZB szerint a DAC javasolt tökéletesítése eredményesen visszatarthatja a kriptoeszköz-tulajdonosokat a költségvetési szabályok megkerülésétől, ezáltal erősítve az adócsalás, az adókijátszás és az adókikerülés elleni küzdelmet, összhangban az Európai Bizottság több közelmúltban indított kezdeményezésével.

1.3 Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottság kezdeményezése teljes mértékben összhangban van a méltányos és hatékony adóztatás elvével, amely az európai szociális piacgazdaság egyik sarokköve, és amelynek célja annak biztosítása, hogy mindenki méltányos mértékben vegye ki a részét a terhek viseléséből, valamint egyenlő és arányos bánásmódban részesüljön, függetlenül a birtokolt eszközök típusától.

1.4 Az EGSZB megállapítja, hogy a kriptoeszközök és használatuk szabályozására irányuló globális erőfeszítés hiányában az említett eszközökkel kapcsolatos, világszerte fokozódó problémák és következmények nem kezelhetők sikeresen. E tekintetben alapvető fontosságú az OECD és a G20 szintjén a kriptovaluták átláthatóságáról szóló globális megállapodás elérése érdekében végzett munka, és az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy töltsön be aktív szerepet a nemzetközi színtéren.

1.5 Az EGSZB úgy látja, hogy a kriptoeszközök fokozott és hatékonyabb adóztatása hozzá fog járulni az adózás körének kibővítéséhez és a nemzeti költségvetések megnöveléséhez, lehetővé téve további források felhasználását a közjó érdekében és az Európai Bizottság beruházási prioritásaira (zöld átállás és digitalizáció).

1.6 Az EGSZB szerint az adóazonosító számra vonatkozó adatszolgáltatási rendszer az új szabályok eredményességének biztosítását szolgáló legeredményesebb megfelelési módszer. Ezért az EGSZB határozottan támogatja az adóazonosító számra vonatkozó európai bizottsági javaslatot, mivel az hozzájárul az esetleges hibák megelőzéséhez, javítva ezáltal a jogbiztonságot és a rendszer kiszámíthatóságát.

1.7 Az EGSZB szerint az adatszolgáltatási kötelezettségeket nem szabad kizárólag a kriptoeszköz-átváltásokra és -átutalásokra korlátozni, hanem – legalábbis a kezdeti szakaszban – az átláthatóság és a bizonyosság érdekében ki kell terjeszteni a kriptovaluta-eszközök általános birtoklására, bár továbbra is egyértelmű, hogy az adózást csak a tényleges nyereségre lehet alkalmazni.

1.8 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy tényleges és arányos szankciókra van szükség, ám a tagállamokra kell hagyni a kiszabandó szankciók konkrét összegének meghatározását. Az EGSZB azt is ajánlja, hogy az irányelv végrehajtását követően az Európai Bizottság készítsen jelentést a tagállamok által alkalmazott szankciós struktúrákról, és szükség esetén adjon iránymutatást a lehetséges változtatásokkal kapcsolatban.

1.9 Az EGSZB azt reméli, hogy a szankciók és a megfelelési intézkedések képesek lesznek megfelelő egyensúlyt teremteni egyfelől a szabályok eredményessége és a megfelelő elrettentés, másfelől az arányosság között. Az arányosságot például az adott társaság által elkövetett jogsértésekben érintett ügyletek számának megfelelő figyelembevételével lehet biztosítani.

1.10 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az irányelvjavaslatban az adatvédelemre vonatkozóan foglalt konkrét rendelkezéseket és biztosítékokat – az általános adatvédelmi rendelet szabályaival összhangban – magas szintű normák betartása mellett megfelelően kell alkalmazni és tiszteletben kell tartani azon személyek alapvető jogainak teljes körű védelme érdekében, akiknek az adatait összegyűjtik, megosztják és tárolják.

1.11 Az EGSZB azt ajánlja, hogy az Európai Bizottság a javaslattervezetében szerepeltessen szabályokat az eleve a jelenlegi szöveg hatálya alá tartozó adóhatóságok, valamint a pénzmosás, továbbá az illegális tevékenységek és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemért felelős hatóságok közötti együttműködés fokozása érdekében. Ezzel összefüggésben az EGSZB megismétli, hogy a hatóságoknak, jelen esetben az adóhatóságoknak megfelelő erőforrásokra van szükségük mind a képzett személyzet, mind a magas színvonalú digitális technológia és szabványok tekintetében.

2. **Az európai bizottsági javaslat**

2.1 Az adózás területén történő közigazgatási együttműködésről szóló 2011/16/EU irányelv ([1]) módosításáról szóló tanácsi irányelvre irányuló európai bizottsági javaslat (a továbbiakban: DAC 8) ([2]) célja a jelenlegi irányelv annak érdekében történő aktualizálása, hogy az adatszolgáltatást és az adóhatóságok közötti információcserét kiterjessze az Európai Unióban lakóhellyel rendelkező felhasználók kriptoeszközökből származó jövedelmére vagy bevételére is. Az adóhatóságok jelenleg nem rendelkeznek az ahhoz szükséges információkkal, hogy nyomon követhessék a határokon át könnyen forgalmazható kriptoeszközökből származó bevételeket.

2.2 A jogalkotási kezdeményezés célja az, hogy a közvetlen adózás céljából történő adatszolgáltatásra és információcserére vonatkozó konkrét rendelkezések révén átláthatóbbá tegye a kriptoeszközök adóztatását. A javaslat a hatályos alkalmazandó rendelkezéseket is finomítja a joghézagok elkerülése és a jogi keret megerősítése érdekében.

2.3 A DAC 8 igazodik a kriptoeszközök piacairól szóló rendeletben (a továbbiakban: MiCA) ([3]) foglalt fogalommeghatározásokhoz, amely rendelet önmagában nem biztosít alapot az adóhatóságok számára a kriptoeszközökből származó jövedelem adóztatásához szükséges információk összegyűjtéséhez és cseréjéhez. A DAC 8 azonban a MiCA-val kapcsolatos tapasztalatokra épít, és az e rendelettel eleve bevezetett engedélyezési követelményre támaszkodik, ezáltal elkerülve a kriptoeszköz-szolgáltatókra háruló további adminisztratív terheket.

2.4 A javaslat összhangban van az OECD nemrég jóváhagyott, kriptoeszközökre vonatkozó jelentéstételi keretével (CARF) ([4]), valamint az abban foglalt közös jelentéstételi standard módosításaival. Ezeket a standardokat a G20 is jóváhagyta. Az Európai Bizottság által folytatott konzultáció során a legtöbb tagállam támogatta az uniós jogi keret hatályának az OECD keretében végzett munkával való összehangolását.

2.5 Annak érdekében, hogy a tagállamok jobban fel tudják deríteni és kezelni tudják az adócsalást, az adókijátszást és az adókikerülést, méretétől és székhelyétől függetlenül minden adatszolgáltatásra kötelezett kriptoeszköz-szolgáltatónak be kell jelentenie az EU-ban letelepedett ügyfelei ügyleteit. Egyaránt ide tartoznak a belföldi és a határokon átnyúló ügyletek is. Egyes esetekben az adatszolgáltatási kötelezettségek a nem helyettesíthető tokenekre (NFT-kre) is kiterjednek. Az adatszolgáltatásra kötelezett kriptoeszköz-szolgáltatók által teljesítendő kötelezettségekre vonatkozó részletes szabályokat a VI. melléklet állapítja meg.

2.6 Az adatszolgáltatási kötelezettség alá tartozó ügyletek az adatszolgáltatási kötelezettség alá tartozó kriptoeszközöket érintő átváltási ügyleteket és átutalásokat is magukban foglalják. Mind a belföldi, mind a határokon átnyúló ügyletek a javaslat hatálya alá tartoznak, és azokat az adatszolgáltatási kötelezettség alá tartozó kriptoeszközök típusa szerint összesíteni kell.

2.7 A pénzügyi intézmények adatokat fognak szolgáltatni az elektronikus pénzről és a központi banki digitális fizetőeszközökről, a vagyonos magánszemélyekkel kapcsolatos, határokon átnyúló vonatkozású feltételes adómegállapítások automatikus cseréje pedig kiterjesztésre kerül. Vagyonos magánszemély az, aki legalább 1 000 000 EUR pénzügyi vagy befektethető vagyonnal, illetve kezelt eszközökkel rendelkezik. A tagállamok információt cserélnek a 2020. január 1-je és 2025. december 31-e között kiadott, módosított vagy meghosszabbított, határokon átnyúló vonatkozású feltételes adómegállapításokról.

([1]) A Tanács 2011/16/EU irányelve (2011. február 15.) az adózás területén történő közigazgatási együttműködésről és a 77/799/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (HL L 64., 2011.3.11., 1. o.).

([2]) COM(2022) 707 final.

([3]) COM(2020) 593 final.

([4]) Crypto-Asset Reporting Framework and Amendments to the Common Reporting Standard [A kriptoeszközökre vonatkozó jelentéstételi keret és a közös jelentéstételi standard módosításai], OECD, 2022.10.8.

2.8 A javaslat nem korlátozza a tagállamokat saját megfelelési rendszerük kialakításában. Ugyanakkor közös minimális szintű szankciókat állapít meg és hajtat végre a legsúlyosabb nem megfelelő magatartás esetén, amilyen például az adatszolgáltatás közigazgatási felszólítások ellenére történő teljes elmaradása.

3. **Általános megjegyzések**

3.1 Az EGSZB üdvözli és támogatja az Európai Bizottság DAC 8-ra vonatkozó javaslatát, mivel az jelentős lépést képvisel a DAC-nak az Európai Számvevőszék ajánlásaival összhangban történő tökéletesítése és kiegészítése irányába. A Számvevőszék arra figyelmeztetett, hogy „[h]a egy adózó elektronikus kriptovalutában tartja vagyonát, akkor az ilyen ügyfeleknek portfóliószolgáltatásokat nyújtó platform vagy egyéb elektronikus szolgáltató nem köteles bejelenteni az adóhatóságnak a kriptovalutában lévő összegeket vagy az ebben szerzett bevételeket. Az ilyen elektronikus eszközökben tartott pénz tehát nagyrészt adózatlan marad.” ([5])

3.2 Az EGSZB szerint a DAC javasolt tökéletesítése eredményesen visszatarthatja a kriptoeszköz-tulajdonosokat a költségvetési szabályok megkerülésétől, ezáltal erősítve az adócsalás, az adókijátszás és az adókikerülés elleni küzdelmet, összhangban az Európai Bizottság több közelmúltban indított kezdeményezésével.

3.3 Az EGSZB méltányolja az Európai Bizottság által a szóban forgó javaslatról folytatott széles körű és részletes konzultációt, amelyben valamennyi érdekelt fél mellett egy ágazati szereplőkből álló célzottabb közönség is részt vett, akikkel az Európai Bizottság külön konzultált. A tagállamok is kifejthették álláspontjukat, és arra ösztönözték az Európai Bizottságot, hogy az OECD folyamatban lévő munkájával szoros összhangban lépjen fel. A konzultációk annak ellenére átláthatóbbá és érdemibbé tették a jogalkotási folyamatot, hogy a javaslat rendkívül technikai jellegű.

3.4 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a kriptoeszközök és használatuk szabályozására irányuló globális erőfeszítés hiányában az említett eszközökkel kapcsolatos, világszerte fokozódó problémák és következmények nem kezelhetők sikeresen. E tekintetben alapvető fontosságúak az OECD és a G20 szintjén a kriptovaluták átláthatóságáról szóló globális megállapodás elérése érdekében folytatott munka és tárgyalások, és az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy töltsön be vezető szerepet a nemzetközi színtéren.

3.5 Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottság kezdeményezése teljes mértékben összhangban van a méltányos és hatékony adóztatás elvével, amely az európai szociális piacgazdaság egyik sarokköve, és amelynek célja annak biztosítása, hogy mindenki méltányos mértékben vegye ki a részét a terhek viseléséből, valamint egyenlő és arányos bánásmódban részesüljön, függetlenül a birtokolt eszközök típusától.

3.6 Az EGSZB úgy látja, hogy a kriptoeszközök fokozott és hatékonyabb adóztatása hozzá fog járulni az adózás körének kibővítéséhez és a nemzeti költségvetések megnöveléséhez, lehetővé téve további források felhasználását a közjó érdekében és az Európai Bizottság beruházási prioritásaira (zöld átállás és digitalizáció).

3.7 Az EGSZB teljes mértékben egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy a fokozott átláthatóság csökkenteni fogja az eltéréseket, valamint a jogi keret és az elbánás jelenlegi indokolatlan differenciálását, amely „előnyhöz juttatja a kriptoeszköz-felhasználókat azokkal szemben, akik nem fektetnek be kriptoeszközökbe”, és így nemcsak „a méltányos adóztatás célkitűzésének” megvalósulását akadályozzák, hanem a belső piac megfelelő működését és a ténylegesen egyenlő versenyfeltételek érvényesülését is.

3.8 Az EGSZB támogatja az EUMSZ 113. cikkének (mivel a kicserélt információk a héa céljából is felhasználhatók) és az EUMSZ 115. cikkének együttes alkalmazását a javaslatot alátámasztó jogalapként. A belső piac működését érintő nemzeti jogszabályok 115. cikk szerinti közelítése valóban fontos a szóban forgó ügyben, a kriptoeszközök ugyanis több célra is felhasználhatók. Ezért a belső piacon el kell kerülni az általános jogi keret és a végrehajtási eszközök terén kialakuló eltéréseket, mivel ezek veszélyeztethetik a belső piac konszolidációját.

4. **Részletes megjegyzések**

4.1 Az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy a jelenlegi javaslatba foglaljanak be adatszolgáltatási kötelezettségeket a kriptoeszközökkel rendelkező természetes személyekre vonatkozóan. Ez minden bizonnyal növelné a javaslat eredményességét és bővítené alkalmazási körét.

4.2 Az EGSZB szerint az adóazonosító számra vonatkozó adatszolgáltatási rendszer az új szabályok eredményességének biztosítását szolgáló legeredményesebb megfelelési módszer. Az EGSZB ezért határozottan támogatja az adóazonosító számra vonatkozó európai bizottsági javaslatot, mivel ez hozzájárul a javaslat eredményességének megerősítéséhez, az adóazonosító szám ugyanis egyedi azonosító kódként lehetővé teszi a hibák elkerülését, ezáltal pedig növeli a jogbiztonságot és a rendszer kiszámíthatóságát.

([5]) Európai Számvevőszék (2021), Adóügyi információk cseréje az Unióban: biztos alapok, bizonytalan végrehajtás. Az információcsere intenzívebbé vált, de néhány információt továbbra sem jelentenek.

4.3 Az EGSZB megjegyzi, hogy a legtöbb tagállamban már vannak a kriptoeszköz-befektetésekből származó jövedelem megadóztatására vonatkozó jogszabályok vagy legalábbis közigazgatási iránymutatássok, de az illetékes hatóságok gyakran nem rendelkeznek az azok gyakorlati megvalósításához szükséges információkkal. Ezért a jogbiztonság és az egyértelműség csak úgy biztosítható, ha a nemzeti szintű hatékonysági problémákat egy olyan uniós jogalkotási kezdeményezés révén kezelik, amelynek célja az adóhatóságok közötti hatékony és eredményes együttműködés fokozása.

4.4 Az EGSZB szerint az adatszolgáltatási kötelezettségeket nem szabad kizárólag a kriptoeszköz-átváltásokra és -átutalásokra korlátozni, hanem – legalábbis ebben a kezdeti szakaszban – az átláthatóság és a bizonyosság érdekében ki kell terjeszteni a kriptovaluta-eszközök általános birtoklására, bár továbbra is egyértelmű, hogy az adózást csak a tényleges nyereségre lehet alkalmazni.

4.5 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy tényleges és arányos szankciókra van szükség, ám a tagállamokra kell hagyni a kiszabandó szankciók konkrét összegének meghatározását. Úgy tűnik, hogy a minimális küszöbértékek növelhetik a kriptovaluták megadóztatására vonatkozó új szabályok eredményességét. Az EGSZB azt reméli, hogy a szankciók és a megfelelési intézkedések képesek lesznek megfelelő egyensúlyt teremteni egyfelől a szabályok eredményessége és a megfelelő elrettentés, másfelől az arányosság között. Az arányosságot például az adott társaság által elkövetett jogsértésekben érintett ügyletek számának megfelelő figyelembevételével lehet biztosítani.

4.6 Ezenkívül az irányelv végrehajtását követően az Európai Bizottságnak jelentést kellene készítenie a tagállamok által alkalmazott szankciós struktúrákról, és iránymutatást kellene adnia a szankciórendszer és a megfelelést biztosító intézkedések szükséges változtatásaival kapcsolatban.

4.7 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az irányelvjavaslatban az adatvédelemre vonatkozóan szereplő konkrét rendelkezéseket és biztosítékokat – az általános adatvédelmi rendelet szabályaival és elveivel összhangban – magas szintű normákat követve gondosan kell alkalmazni és tiszteletben kell tartani azon egyének alapvető jogainak teljes körű védelme érdekében, akiknek az adatait összegyűjtik, megosztják és tárolják.

4.8 Az EGSZB ismételten arra kéri a tagállamokat, hogy hajtsanak végre megfelelő beruházásokat az adóhatóságokba és más érintett közigazgatási szervekbe annak érdekében, hogy azok rendelkezzenek azokkal a képességekkel, amelyek szükségesek az adóügyi együttműködés javításának feladatához.

4.9 Végezetül az EGSZB azt ajánlja, hogy az Európai Bizottság a javaslattervezetébe foglalja bele az eleve a jelenlegi szöveg hatálya alá tartozó adóhatóságok és a pénzmosás, valamint az illegális tevékenységek és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemért felelős hatóságok közötti együttműködés követelményét, mivel az elmúlt években számos esetben előfordulhatott, hogy a kriptoeszközöket illegális célokra és pénzmosásra használták fel. Ezzel összefüggésben az EGSZB megismétli, hogy a hatóságoknak, jelen esetben az adóhatóságoknak megfelelő erőforrásokra van szükségük a képzett személyzet, valamint a magas színvonalú digitális technológia és szabványok tekintetében.

Kelt Brüsszelben, 2023. március 22-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – A korlátozó intézkedésekre vonatkozó uniós jog megsértése esetén alkalmazandó büntetőjogi szankciókról szóló irányelv felé

(COM(2022) 249 final)

Javaslat tanácsi határozatra az uniós korlátozó intézkedések megsértésének az Európai Unió működéséről szóló szerződés 83. cikke (1) bekezdésében meghatározott bűncselekményi területek közé történő felvételéről

(COM(2022) 247 final)

és az Európai Bizottság javaslata európai parlamenti és tanácsi irányelvre az uniós korlátozó intézkedések megsértése bűncselekményi tényállásainak és szankcióinak meghatározásáról

(COM(2022) 684 final)

(2023/C 184/11)

Előadó: **José Antonio MORENO DÍAZ**

Felkérés:	Európai Bizottság: 2022.7.26.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.3.8.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.3.22.
Plenáris ülésszak száma:	577.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	141/1/2

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. Az EGSZB üdvözli azt a döntést, hogy a szankciók megsértését felveszik az EUMSZ 83. cikkének (1) bekezdésében felsorolt bűncselekmények közé, valamint üdvözli azt az irányelvjavaslatot is, amelynek célja, hogy közelítse egymáshoz a szankciók megsértésére vonatkozó nemzeti jogszabályokban foglalt tényállásokat és büntetési minimumokat.

1.1. Az EGSZB azonban sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy a sürgősségi eljárás megindítása miatt a fent említett határozat nem képezte teljes körű demokratikus tanácskozás tárgyát az Európai Parlament Állampolgári Jogi, Bel- és Igazságügyi Bizottságában. Hasonlóképpen az EGSZB továbbra is aggályosnak tartja, hogy az Európai Bizottság az irányelvjavaslat előterjesztése előtt nem végzett hatásvizsgálatot. Ezenkívül az EGSZB sajnálja, hogy a szankciók megsértése bűncselekményi tényállásainak és az esetükben alkalmazandó büntetéseknek a meghatározásáról szóló irányelvre irányuló európai bizottsági javaslat nem említi meg az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot a megkérdezett érdekelt felek között.

1.2. Az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, az Európai Parlamentet és az Európai Unió Tanácsát, hogy az irányelv kidolgozása során bővítsék ki a humanitárius segítségnyújtásra vonatkozó mentességet, mentesítve a humanitárius ügynökségeket és személyzetüket a büntetőjogi felelősség alól, összhangba hozva ezt a rendelkezést a jelenlegi nemzetközi gyakorlattal, és mindeközben biztosítsanak megfelelő mechanizmusokat a bűnözési vagy politikai célú visszaélések megelőzésére.

1.3. Az EGSZB támogatja, hogy biztosítsanak megfelelő garanciákat és védelmet a visszaélést bejelentő személyek és azon újságírók számára, akik nyilvánosságra hozzák a szankciók kijátszására irányuló kísérleteket, akikre a fent említett mentességnek ki kell terjednie.

1.4. Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, az Európai Parlamentet és az Európai Unió Tanácsát, hogy biztosítsák, hogy a magánszektor és a civil társadalmi szervezetek megfelelő tájékoztatást és proaktív támogatást kapjanak az új jogszabályokhoz való alkalmazkodáshoz és az új követelményeknek való megfeleléshez.

1.5. Az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, az Európai Parlamentet és az Európai Unió Tanácsát, hogy a jogszabályok harmonizációjának előmozdításán túl biztosítsák, hogy a tagállamok rendelkezzenek a szankciók megsértésének felderítéséhez, büntetőeljárás alá vonásához és szankcionálásához szükséges megfelelő adminisztratív kapacitásokkal, elegendő forrással és képzett személyzettel. Ezt támogatni lehetne a felderítés és a büntetőeljárások terén meglévő bevált gyakorlatok tagállamok közötti megosztása formájában történő együttműködéssel.

1.6. Az EGSZB üdvözli, hogy az irányelvjavaslat kitart a visszaható hatály tilalma elvének tiszteletben tartása mellett, továbbá hangsúlyozza, hogy garantálni kell a terheltek jogszerű eljáráshoz való jogát és az őket megillető egyéb emberi jogi biztosítékokat.

1.7. Az EGSZB továbbra is aggályosnak tartja, hogy egyes, igen súlyos mindennapos bűncselekmények, mint a nemi alapú erőszak és a gyűlölet-bűncselekmények, továbbra sem tartoznak az EUMSZ 83. cikke (1) bekezdésének hatálya alá mint „uniós dimenziójú bűncselekmények", és hangsúlyozza, hogy a geopolitikai szempontból fontos ügyeknek nem szabad elsőbbséget élvezniük polgáraink védelmével és jóllétével szemben.

2. **Háttér**

2.1. A külpolitikai szankciókat (vagy az uniós szakzsargon szerint a korlátozó intézkedéseket) az Európai Unió Tanácsa a közös kül- és biztonságpolitika (KKBP) keretében fogadja el, és azok kötelező erejű, valamennyi uniós tagállamban közvetlen hatállyal bíró jogszabályok formáját öltik.

2.2. A szankciókról szóló jogszabályokkal ellentétben, melyeket központilag fogadnak el és az egész Unióban alkalmazni kell, a szankciók végrehajtása és érvényesítése decentralizált: annak nyomon követése, hogy a vállalkozások és a polgárok betartják-e a tilalmakat, az eltérések engedélyezése, a jogsértésekkel kapcsolatos szankciók megállapítása, valamint a jogsértések kivizsgálása és büntetőeljárás alá vonása a tagállami hatóságok feladata. Ez minden szankcióra vonatkozik, kivéve a beutazási tilalmakat, amelyeket közvetlenül az állami hatóságok kezelnek.

2.3. Az uniós szankciók végrehajtási rendszerének decentralizált jellege széttagoltságot eredményez ([1]): a nemzeti jogszabályok eltérnek a szankciók megsértésének meghatározása és alkalmazási köre, valamint az általuk kiszabható büntetések tekintetében. A vizsgálathoz szükséges adminisztratív kapacitások sem egyformák. Ezenkívül az egyes nemzeti hatóságok tág mérlegelési jogkörrel rendelkeznek annak eldöntésében, hogy humanitárius okokból engedélyeznek-e eltérést, vagy sem.

2.4. A kutatások megerősítették, hogy a szankciók végrehajtása és érvényesítése terén jelentős eltérések vannak az egyes uniós tagállamok között ([2]). A népirtás, az emberiesség elleni bűncselekmények és a háborús bűncselekmények nyomozásával és a felelős személyek büntetőeljárás alá vonásával foglalkozó európai hálózat (a továbbiakban: Népirtás elleni hálózat) közelmúltban készült tanulmánya a szankciók megsértése miatt kiszabott büntetések terén jelentős eltérésekre világított rá az uniós tagállamok között ([3]).

2.5. Az Európai Bizottság e tekintetben bizonyos felügyeleti hatáskörökkel rendelkezik: biztosítja, hogy minden tagállam eleget tegyen a szankciókra vonatkozó uniós rendeletből eredő kötelezettségeinek, például megfelelő büntetéseket alkalmazzon. Az uniós kormányzás más területeihez hasonlóan az Európai Bizottság e területen is jogosult kötelezettségszegési eljárást indítani bármely olyan tagállammal szemben, amely nem tesz eleget e kötelezettségeknek, habár eddig még nem került sor ilyen intézkedésre. Az Európai Bizottság a szankciók végrehajtásához segítségképpen iránymutatást is kiad, például az eltérések engedélyezésével kapcsolatban.

2.6. Jóllehet a rendszer nyilvánvalóan magában hordozza a széttagoltság lehetőségét, az Európai Bizottság csak a közelmúltban kezdett lépéseket tenni ([4]) az uniós szankciók végrehajtásának és érvényesítésének javítása érdekében. Bár az Európai Bizottság már a 2022 februárjában Ukrajna ellen indított orosz inváziót megelőzően újrakezdte az ezzel kapcsolatos tevékenységeit, a háború által kiváltott szankcióhullám új lendületet adott annak, hogy megerősítsék a szankciók végrehajtását és érvényesítését.

([1]) Portela, C., „Implementation and Enforcement", in N. Helwig és mtsai., Sharpening EU sanctions policy, FIIA Report 63, Finnish Institute of International Affairs: Helsinki. A Finn Miniszterelnöki Hivatal megbízásából készült tanulmány, 2020, 107. o.

([2]) Druláková, R. és Přikryl, P., „The implementation of sanctions imposed by the European Union", *Central European Journal of International and Security Studies*, 10. kötet, 1. szám, 2016., 134. o.

([3]) Népirtás elleni hálózat: *Prosecution of sanctions (restrictive measures) violations in national jurisdictions* [A szankciók (korlátozó intézkedések) megsértésének üldözése a nemzeti jogrendszerekben: összehasonlító elemzés], 2021.

([4]) Az Európai Bizottság közleménye: „Az európai gazdasági és pénzügyi rendszer: a nyitottság, az erő és a reziliencia előmozdítása" (COM(2021) 32 final).

2.7. Az (EU) 2022/2332 tanácsi határozat ([5]) az uniós szankciók megsértését olyan bűncselekményi területnek minősíti, amely megfelel az Európai Unió működéséről szóló szerződés 83. cikkének (1) bekezdésében meghatározott feltételeknek (ezek az ún. „uniós dimenziójú bűncselekmények"), és ezáltal lehetővé teszi az Európai Bizottság számára, hogy a bűncselekményi tényállások és szankciók tagállami meghatározásának közelítésére irányuló jogalkotási javaslatot terjesszen elő ([6]).

2.8. Ezt a javaslatot az indokolja, hogy a szankciók megsértése hozzájárulhat a békét és biztonságot, valamint a jogállamiságot, a demokráciát és az emberi jogokat fenyegető veszélyek állandósulásához a harmadik országokban, és gyakran határon átnyúló dimenzióval rendelkezik. Konkrétan le van fektetve, hogy a szankciók megsértése esetén „a bűnözés különösen súlyos területéről van szó, mivel a korlátozó intézkedések megsértése állandósíthatja a nemzetközi békét és biztonságot fenyegető veszélyeket, aláásthatja a demokrácia, a jogállamiság és az emberi jogok megszilárdítását és támogatását, továbbá jelentős gazdasági, társadalmi és környezeti károkat okozhat" ([7]). A jelenlegi helyzet lehetővé teszi a szabályok kijátszását fontolgató magánszemélyek és vállalatok számára, hogy „felmérjék a legkedvezőbb lehetőségeket", miközben megakadályozza, hogy egyenlő versenyfeltételeket lehessen teremteni az uniós gazdasági szereplők számára.

2.9. Az Európai Unió Tanácsa 2022. június 30-án megállapodott a szövegről, és felkérte az Európai Parlamentet, hogy adja hozzájárulását a tanácsihatározat-tervezethez, amely az uniós korlátozó intézkedések megsértését felveszi az EUMSZ 83. cikkének (1) bekezdésében meghatározott bűncselekményi területek közé ([8]). Az Európai Parlament 2022. július 7-én sürgősségi eljárásban hozzájárulását adta ([9]). A határozatot 2022. november 28-án fogadták el ([10]).

2.10. Az Európai Bizottság 2022. december 2-án irányelvtervezetet terjesztett elő, melyben javasolja a szankciók megsértése bűncselekményi tényállásainak, valamint az esetükben alkalmazandó büntetéseknek a meghatározására vonatkozó minimumszabályok megállapítását ([11]).

3. **Általános megjegyzések**

3.1. A szankciók megsértésének az EUMSZ 83. cikkének (1) bekezdése szerinti bűncselekményi területek közé való felvétele pozitív fejlemény, amely Unió-szerte elősegíti a szankciósértések és az ezekhez kapcsolódó büntetések besorolásának harmonizálását, valamint a szankciók végrehajtásának és érvényesítésének javítását.

3.2. Az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, az Európai Parlamentet és az Európai Unió Tanácsát, hogy az itt tárgyalt irányelvre, illetve a szankciók megsértése bűncselekményi tényállásainak, valamint az esetükben alkalmazandó büntetéseknek a meghatározására vonatkozó minimumszabályok megállapításáról szóló egyéb másodlagos anyagi jogi jogszabályra irányuló javaslattételkor és azok elfogadásakor vegyék figyelembe a következő szakaszban megfogalmazott aggályokat.

4. **Részletes megjegyzések**

4.1. Az Európai Parlament sürgősségi eljárás keretében adta hozzájárulását a tanácsi határozatra irányuló tervezethez. Ez azt jelenti, hogy az Európai Parlament anélkül adta hozzájárulását, hogy az Állampolgári Jogi, Bel- és Igazságügyi Bizottság (LIBE) előzetesen megvitatta volna a kérdést. A javaslat elfogadása mögött meghúzódó erős geopolitikai kényszer nem csorbíthatja azt, hogy a jogalkotási javaslatokat megfelelő demokratikus ellenőrzésnek kell alávetni. Fenn kell tartani a demokratikus elszámoltathatósági normákat. Az EGSZB ismételten hangsúlyozza annak fontosságát, hogy az Európai Parlament megfelelően ellenőrizze a szankciók megsértése bűncselekményi tényállásainak, valamint az esetükben alkalmazandó büntetéseknek a meghatározására vonatkozó minimumszabályok megállapításáról szóló irányelvre irányuló, itt tárgyalt javaslatot.

4.2. Hasonlóképpen az irányelvjavaslat megemlíti, hogy az Európai Bizottság nem végzett hatásvizsgálatot, miközben rámutat, hogy „az uniós korlátozó intézkedések megsértésében részt vevő természetes és jogi személyek felelősségre vonása nem várathat magára" ([12]). Bár az EGSZB elismeri, hogy helyénvaló felgyorsítani az uniós szankciók megsértése esetén

([5]) A Tanács (EU) 2022/2332 határozata (2022. november 28.) az uniós korlátozó intézkedések megsértésének az Európai Unió működéséről szóló szerződés 83. cikke (1) bekezdésében meghatározott feltételeknek megfelelő bűncselekményi területté minősítéséről (HL L 308., 2022.11.29., 18. o.).

([6]) A Bizottság közleménye: „A korlátozó intézkedésekre vonatkozó uniós jog megsértése esetén alkalmazandó büntetőjogi szankciókról szóló irányelv felé" (COM(2022) 249 final).

([7]) Ez a megfogalmazás a COM(2022) 249 final európai bizottsági közleményből származik (4. o.), és visszaköszön az (EU) 2022/2332 tanácsi határozat (HL L 308., 2022.11.29., 18. o.) (10) preambulumbekezdésében.

([8]) Az Európai Unió Tanácsa, sajtóközlemény, 2022. június 30.

([9]) Az Európai Parlament jogalkotási állásfoglalása. TA/2022/0295.

([10]) HL L 308., 2022.11.29., 18. o.

([11]) Az Európai Bizottság javaslata európai parlamenti és tanácsi irányelvre az uniós korlátozó intézkedések megsértése bűncselekményi tényállásainak és szankcióinak meghatározásáról (COM(2022) 684 final).

([12]) COM(2022) 684 final.

alkalmazandó büntetőjogi szankciókról szóló irányelv elfogadását, véleménye szerint a tényállások és a büntetések összehangolásának viszonylagos sürgőssége nem indokolja az irányelv előkészítése során elvégzendő hatásvizsgálat elhagyását. Annál is inkább, mivel a szankciók megsértésében érintett természetes és jogi személyek a hatályos nemzeti jogszabályok értelmében már felelősségre vonhatók, azaz ha az irányelvet később fogadják is el, a jogsértések akkor sem maradnak büntetlenül. Ezért az EGSZB támogatja egy szabályszerű hatásvizsgálat elvégzését, az irányelv elfogadását követően pedig támogatja annak gyors bevezetését.

4.3. Bár az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság által az érdekelt felek széles körével folytatott átfogó konzultációt, sajnálja, hogy a szankciók megsértése bűncselekményi tényállásainak és az esetükben alkalmazandó büntetéseknek a meghatározásáról szóló irányelvre irányuló európai bizottsági javaslat nem említi meg az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot az érdekelt felek között.

4.4. Amellett, hogy figyelmet fordítanak a szankciók megsértésének felderítésére, büntetőeljárás alá vonására és szankcionálására, hasonló erőfeszítést kellene tenni annak érdekében, hogy a szankciók végrehajtása során iránymutatást nyújtsanak a gazdasági szereplők és a civil társadalmi szereplők számára. A szankciók nem megfelelő végrehajtása gyakran abból ered, hogy a magánszektorbeli érdekelt felek nincsenek tisztában a szankciókkal, jóllehet a nemzeti ügynökségek igyekeznek tájékoztatni őket ([13]). Szem előtt kell tartani, hogy az uniós gazdasági szereplők zöme kis- és középvállalkozás (kkv), amelyek gyakran nem ismerik a szankciókról szóló jogszabályokból eredő kötelezettségeket, mivel a korábbi szankcionálási gyakorlatban ritkán voltak gazdasági intézkedések ([14]). Az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Bizottság igyekszik javítani a gazdasági szereplőknek nyújtott támogatást, és ösztönözzük ennek folytatását ([15]).

4.5. Megfelelő rendelkezéseket kell hozni a szankciók hatálya alá tartozó joghatóságokban végzett humanitárius tevékenységek védelmére. A szankciók esetleges megsértéséért való felelősség továbbra is aggodalmat kelt a súlyosan szankcionált joghatóságokban segítséget nyújtó humanitárius szereplőkben ([16]). E szereplők következetesen felhívják a figyelmet arra, hogy nehéz garantálni, hogy a műveleteik során nem vétenek a szankciókat megállapító jogszabályok ellen, valamint arra, hogy negatív következményekkel jár, ha a hadviselő felek összekapcsolják őket a nyugati szankciókkal ([17]). Az ENSZ Biztonsági Tanácsa a közelmúltban, 2022 decemberében elfogadta a 2664. sz. határozatot ([18]), amely a humanitárius szervezetek számára pénzeszközök és szolgáltatások nyújtását lehetővé tevő általános mentességet tartalmaz ([19]). Az Egyesült Államok hatóságai ezt gyorsan végrehajtották ([20]), így az uniós jogszabályokban még fennmaradó, csupán szűk humanitárius mozgásteret biztosító feltételek immár kivételesnek számítanak, és reflektorfénybe kerülnek. Annak biztosítása érdekében, hogy a büntetési keret ne akadályozza a humanitárius fellépést, ki kell bővíteni a javasolt irányelv megfogalmazását. Jelenleg csak „a humanitárius segélyeknek a rászoruló személyekhez történő eljuttatását" ([21]) zárja ki a bűncselekménnyé nyilvánítás köréből. Az EGSZB támogatja egy szélesebb körű humanitárius mentesség elfogadását, amely a pártatlan humanitárius szervezetek teljes személyzetét mentesíti az uniós szankciórendszerek szerinti büntetőjogi felelősség alól. Egy ilyen rendelkezés biztosítaná, hogy az uniós szankciók jogi kerete megfeleljen a nemzetközi humanitárius jognak. Ugyanakkor rendelkezéseket kell hozni az esetleges bűnözési vagy politikai célú visszaélések megelőzésére. A humanitárius szereplők védelmét ki kell terjeszteni az oknyomozó újságírókra is.

([13]) Druláková, R. és Zemanová, S., „Why the implementation of multilateral sanctions does (not) work: lessons learnt from the Czech Republic", *European Security*, 29. kötet, 4. szám, 2020, 524. o.

([14]) Portela, C., „Sanctions in EU foreign policy", in N. Helwig és mtsai., Sharpening EU sanctions policy, FIIA Report 63, Finnish Institute of International Affairs: Helsinki. A Finn Miniszterelnöki Hivatal megbízásából készült tanulmány, 2020, 23. o.

([15]) A Tanács (KKBP) 2022/1506 határozata (2022. szeptember 9.) az uniós korlátozó intézkedésekre vonatkozó információk terjesztésének javítása érdekében az információtechnológiai eszközök fejlesztésének támogatását célzó európai uniós fellépésről (HL L 235., 2022.9.12., 30. o.).

([16]) Portela, C., „What if the EU made sanctions compatible with humanitarian aid?", in F. Gaub (szerk.) *What if…? Fourteen Scenarios for 2021*, EUISS: Párizs, 2020.

([17]) Debarre, A., „Safeguarding humanitarian action in sanctions regimes", New York: International Peace Institute (Nemzetközi Békeintézet), 2019.

([18]) Az ENSZ 2664. sz. határozata, S/RES/2664(2022).

([19]) Az S/RES/2664(2022) határozat rendelkező részének (1) bekezdése kimondja, hogy az Egyesült Nemzetek vagy nem kormányzati szervezetek vagy az e Tanács által létrehozott valamely bizottság által megnevezett egyéb entitások általi humanitárius segítségnyújtás időben történő célba juttatásához szükséges pénzeszközöknek vagy áruknak és szolgáltatásoknak a rendelkezésre bocsátása *„engedélyezett, és nem sérti a pénzeszközöknek az e Tanács vagy szankcióbizottságai által elrendelt befagyasztását"*.

([20]) Az Egyesült Államok Pénzügyminisztériumának sajtóközleménye, „Treasury Implements Historic Humanitarian sanctions Exceptions", 2022. december 20.

([21]) COM(2022) 684 final.

4.6. Az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy ne csupán a jogszabályok elfogadása tekintetében kövesse nyomon az irányelv végrehajtását, hanem fordítson figyelmet arra is, hogy elegendő adminisztratív, pénzügyi, technológiai és emberi erőforrást, valamint megfelelő képzést kell biztosítani annak érdekében, hogy a nemzeti közigazgatási, igazságügyi és bűnüldöző hatóságok érvényt szerezhessenek az új jogszabály tartalmának. Megfelelő felszerelés, személyzet és pénzügyi források hiányában a jogszabályok harmonizálása önmagában valószínűleg kudarcra ítéli a szankciók megsértésének felderítésére, büntetőeljárás alá vonására és szankcionálására irányuló küldetést. Az EGSZB emellett arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy határozza meg a nyomon követés során alkalmazandó kritériumokat, hogy némi iránymutatást nyújtson az érdekelt feleknek.

4.7. Ha a büntetőjogi felelősséget megállapító ítéletek lehetővé teszik vagyoni eszközök elkobzását, a bevételek jelentős részét az áldozatok kártalanítására – az Ukrajna elleni háború miatt orosz célpontok ellen jelenleg hatályban lévő szankciók esetében a háború utáni ukrajnai újjáépítési erőfeszítésekre – kell fordítani. A vagyonvisszaszerzésről és -elkobzásról szóló európai bizottsági irányelvjavaslatról kidolgozott véleményével ([22]) összhangban az EGSZB támogatja ezt a kérést. Továbbá arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy működjön együtt az érintett civil társadalmi szervezetekkel az áldozatok fogalmának meghatározásában és olyan mechanizmusok kialakításában, amelyek révén a szankciók kijátszásából származó bevételek eljuttathatók az áldozatokhoz vagy olyan társadalmi beruházási törekvésekhez, amelyek közvetlenül az áldozatok javát szolgálják. Az elszámoltathatóság érdekében az EGSZB támogatja a fokozott átláthatóságot az elkobzott vagyontárgyakra és későbbi rendeltetésükre vonatkozó adatok nyilvánosságra hozatala formájában.

4.8. A javasolt irányelvnek a visszaélést bejelentő személyek és a szankciók kijátszására irányuló gyakorlatokat felfedő oknyomozó újságírók védelmére vonatkozóan is megfelelő rendelkezéseket kell tartalmaznia. A „korai előrejelző" mechanizmusként betöltött kulcsszerepük védelmet érdemel. E tekintetben az EGSZB támogatja az Európai Bizottság arra irányuló javaslatát, hogy az (EU) 2019/1937 irányelv ([23]) által biztosított védelmet terjesszék ki az uniós korlátozó intézkedések megsértésének bejelentésére és az ilyen jogsértéseket bejelentő személyekre is.

4.9. Amint azt az irányelv jelenlegi szövege is jelzi, a *„nulla poena sine lege"* elvvel összhangban rendelkezéseket kell hozni a büntetőjogi szankciók visszaható hatályának tilalmára vonatkozó elv fenntartására. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy garantálni kell a terheltek jogszerű eljáráshoz való jogát és az őket megillető egyéb emberi jogi biztosítékokat.

4.10. Végezetül az EGSZB sajnálatosnak tartja, hogy miközben a szankciók megsértését gyors eljárással „uniós dimenziójú bűncselekménnyé" nyilvánították, az olyan súlyos és mindennapos bűncselekmények, mint a gyűlölet-bűncselekmények és a nemi alapú erőszak nem tartozhatnak az EUMSZ 83. cikke (1) bekezdésének hatálya alá. Nem szabad a geopolitikai szempontból fontos ügyeket a polgárainkat közvetlenül érintő egyéb bűncselekményeket háttérbe szorítva kiemelten kezelni.

4.11. Összefoglalásképpen elmondható: nem szabad elfelejteni, hogy a szankciók összehangolásának célja a KKBP keretében elfogadott szankciók hitelességének javítása. Ebből kiindulva a tagállamoknak törekedniük kell arra, hogy az uniós polgároktól és gazdasági szereplőktől is elvárt gondossággal tartsák tiszteletben a vízumtilalmakat ([24]).

Kelt Brüsszelben, 2023. március 22-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

([22]) HL C 100., 2023.3.16., 105. o.

([23]) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1937 irányelve (2019. október 23.) az uniós jog megsértését bejelentő személyek védelméről (HL L 305., 2019.11.26., 17. o.).

([24]) Mangas Martin, A., „Sobre la vinculatoriedad de la PESC y el espacio aéreo como territorio de un estado (Comentario al auto del TS español de 26 de noviembre de 2020, sala de lo penal" [A KKBP kötelező jellegéről és arról, hogy a légtér egy állam területének részét képezi (A spanyol legfelsőbb bíróság büntetőjogi kamarájának 2020. november 26-i határozatához fűzött kommentár)]. *Revista General de Derecho Europeo*, 53. szám, 2021.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat tanácsi ajánlásra az aktív befogadást biztosító megfelelő minimumjövedelemről

(COM(2022) 490 final – 2022/0299 (NLE))

(2023/C 184/12)

Előd ók: **Jason DEGUARA** és **Paul SOETE**

Felkérés:	Európai Bizottság: 2022.11.25.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.3.8.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.3.22.
Plenáris ülésszak száma:	577.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	143/00/08

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1. Az EGSZB üdvözli az ajánlás tartalmát, különösen a minimumjövedelem megfelelőségének és hozzáférhetőségének szintjére vonatkozó reális és elégséges kritériumok végrehajtását, a minimumjövedelem jogi garanciáját és a jelentéstételi rendszert, valamint azt, hogy az Európai Bizottság továbbra is elismeri, hogy aktív szociálpolitikára és további intézkedésekre van szükség a szegénység elleni küzdelem érdekében szerte az Unióban.

1.2. Olyan, mindenkire kiterjedő jogokon alapuló megközelítésre van szükség a megfelelő minimumjövedelem tekintetében, amely senkit sem hagy hátra, nem tartalmaz túlságosan korlátozó kritériumokat, és amelyet a hatékonyság biztosítása érdekében pontosan mérnek.

1.3. A szegénység és a jövedelmi egyenlőtlenségek kezelése nemcsak társadalmi méltányossági okokból fontos, hanem a gazdasági növekedés támogatása érdekében is. Ezzel összefüggésben meg kell jegyezni a minimumjövedelem-rendszerek gazdaságra gyakorolt általános stabilizáló hatását is.

1.4. A szociális védelem területén tett bármely uniós fellépés vezérelvei a következők kell, hogy legyenek: a tagállamok azon joga, hogy meghatározzák szociális rendszereik alapelveit, az uniós és a tagállami hatáskörök egymást kiegészítő jellege, valamint az EU-Szerződés eszközeinek teljes körű kihasználása.

1.5. A minőségi és fenntartható foglalkoztatás a legjobb út, amely kivezet a szegénységből és a társadalmi kirekesztésből. Ugyanakkor annak biztosítása, hogy több ember legyen jelen egy inkluzív és jó színvonalú munkaerőpiacon, elősegíti a szociális védelmi rendszerek finanszírozását és pénzügyi fenntarthatóságát.

1.6. Számos tagállamban a minimumjövedelem-juttatások rendszere és szintje nem alapul megbízható módszertanon, vagy nem kapcsolódik olyan statisztikailag megalapozott mutatókhoz, amelyek a tisztességes és méltó életet tükröznék. Az első lépés az ilyen típusú módszertan kidolgozása, valamint a különböző jövedelemforrások és a háztartások sajátos helyzetének figyelembevétele.

1.7. Az EGSZB ragaszkodik ahhoz, hogy a minimumjövedelmeknek követniük kell az inflációt, különösen az élelmiszer- és energiaköltségek növekedését. Ezt az összehangolást pedig rendszeresen, a civil társadalmi szervezetek, a szociális partnerek és a jóléti szervezetek támogatásával kell elvégezni.

1.8. Ezen ajánlás célkitűzéseinek elérése érdekében folyamatosan nyomon kell követni a jövedelemtámogatási politikák és az aktív befogadást biztosító egyéb szociális védelmi politikák végrehajtását. A tagállamoknak az eredményjelentéseket az érintett civil társadalmi és jóléti szervezetek és szociális partnerek részvételével kell elkészíteniük, vagy az Európai Bizottság nyomonkövetési mechanizmusának rendszeresen foglalkoznia kell ezek jelentéseivel, a tanácsi ajánlásban foglaltaknak megfelelően.

2. **Bevezetés**

2.1. Annak ellenére, hogy az évszázad eleje óta történt némi előrelépés az Unióban a szegénység és a társadalmi kirekesztés csökkentése terén, 2021-ben továbbra is több mint 95,4 millió embert fenyeget a szegénység veszélye.

2.2. A (gyakorlatilag) aktív kereső nélküli háztartásokban élők körében nő a szegénység kockázata, és számos tagállamban súlyosbodik a szegénység mélysége és tartóssága, a kockázat pedig a nők esetében magasabb, mint a férfiakat illetően. Az Unió célul tűzte ki, hogy 2030-ig legalább 15 millióval csökkentse a szegénység kockázatának kitett emberek számát.

2.3. Hosszú távon a demográfiai változások jelentős gazdasági következményekkel járnak majd, mivel a munkaerő-állomány zsugorodik, és a népesség gyors elöregedése további nyomást gyakorol majd az államháztartásra és a minimumjövedelem-rendszerek finanszírozására.

2.4. A Tanács politikai megállapodásának jelenlegi körülményei – az ukrajnai háború, az energiaárak és az infláció emelkedése – még nagyobb kihívást jelentenek. Az IMF becslései szerint az infláció idén 8,8 %-kal, 2023-ban pedig 6,5 %-kal fog nőni világszerte.

2.5. Az egyedülálló szülők az Unióban a családok kevesebb mint 15 %-át teszik ki, de esetükben sokkal nagyobb a szegénység és a munkanélküliség kockázata. Még a teljes munkaidős foglalkoztatás sem óvja meg az egyedülálló szülőket a szegénység kockázatától. A két teljes munkaidős jövedelemmel rendelkező háztartások, amelyeket általában nem fenyeget a szegénység kockázata, veszélybe kerülnek, ha kettőnél több gyermekük van ([1]).

2.6. A minimumjövedelem-juttatások olyan végső eszközként alkalmazott, rászorultsághoz kapcsolódó ellátások, amelyeket a szükségletek alapján és a munkaképes munkanélküliek számára nyújtanak, valamint amelyek a munkaerőpiacra való (újra)belépésre irányuló megfelelő ösztönzőkhöz kapcsolódnak. A nemzeti szakpolitikák általában a rendelkezésre álló jövedelem értékelését írják elő, a személyes rászorultság felmérésével kombinálva. A minimumjövedelem-rendszerek a nemzeti kontextusba és hagyományokba illeszkednek, és az egyes tagállamok tágabb szociális védelmi rendszeréhez kapcsolódnak.

2.7. A jóléti államok között általában nagyon nagy különbségek vannak a minimumjövedelem szintjének és összetételének tekintetében, és ez az Unióban is így van. Amint azt az Európai Bizottság tanulmányai is mutatják, a minimumjövedelemben részesülők munkaerőpiaci helyzete tagállamonként jelentősen eltér.

2.8. Jelenleg egyik ország sem biztosít megfelelő jövedelemtámogatást az aktív kereső nélküli családok számára a szegénység kockázatának elkerülése érdekében, az állástalanok 20 %-a pedig semmiféle támogatásra sem jogosult. Problémát jelent az is, hogy becslések szerint a jogosultak 30–50 %-a nem veszi igénybe a minimumjövedelmet.

2.9. A minimumjövedelem szintjének elemzéséhez figyelembe veendő jövedelemkomponensek a bérek, a szociális segély, a gyermekellátás (a leggyakoribb kiegészítő jövedelem), a lakhatási, energia- és egészségügyi juttatások, valamint az egyéb juttatások, például a természetbeni ellátások. Ezek mindegyikét az adók és társadalombiztosítási járulékok levonása után számítják.

2.10. Európai szinten a következő intézkedések és eszközök foglalkoztak a minimumjövedelemmel:

— a 92/441/EGK tanácsi ajánlás és az Európai Bizottság 2008/867/EK ajánlása a munkaerőpiacról kiszorultak aktív befogadásának elősegítéséről,

— a szociális jogok európai pillérének 14. cikke ([2]) és más elvek, például a „foglalkoztatás aktív támogatása”, a „szociális védelem”, az „alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés”, az „oktatás, képzés és egész életen át tartó tanulás” és az „egyenlő lehetőségek”,

([1]) Lásd: *Minimum income support for families with children in Europe and the US. Where do we stand?* – Ive Marx, Elize Aerts, Zachary Parolin, 2022. május, SocArXiv; Children at risk of poverty or social exclusion.

([2]) Mindenkinek, aki nem rendelkezik elegendő forrással, joga van a megfelelő minimumjövedelmet garantáló juttatásokhoz, amely az élet minden szakaszában biztosítja a méltósággal élhető életet, valamint a termékekhez és szolgáltatásokhoz való tényleges hozzáférést. Azon személyek esetében, akik képesek munkát vállalni, a minimumjövedelem-juttatásokat össze kell kapcsolni a munkaerőpiacra történő (újbóli) beilleszkedést ösztönző intézkedésekkel.

— az európai szemeszter, amely a Tanács szociális védelemmel foglalkozó bizottságának teljesítményértékelési kerete alapján keretet biztosít a szakpolitikai koordinációs tevékenységek megfelelő nyomon követéséhez,

— a minimumjövedelem védelmének a Covid19-világjárvány idején és azon túl történő megerősítéséről szóló, 2020. évi tanácsi következtetések, amelyekben a Tanács felkérte a tagállamokat nemzeti minimumjövedelem-rendszereik felülvizsgálatára ([3]),

— a 2022. évi foglalkoztatáspolitikai iránymutatások.

3. **Általános megjegyzések**

3.1. A szegénység többdimenziós, és az élet minden területén jelentkezik. A szegénység az erőforrások és lehetőségek igazságos és méltányos újraelosztására szolgáló rendszerek hiányosságait tükrözi. A minimumjövedelem-rendszer tehát a méltóságteljes élethez és a szegénységből való kilábaláshoz szükséges, bár nem elégséges feltétel. A szegénység összekapcsolódik a társadalmi igazságtalanság egyéb formáival. A nemek közötti és faji egyenlőtlenségek súlyosbítják a szegénység kockázatát, míg a szegénység növeli a kirekesztés és a megkülönböztetés kockázatát, ami különösen az egészségügy, az oktatás és képzés terén, valamint a pénzügyi függőségnek és erőszaknak való kitettség tekintetében nyilvánul meg.

3.2. Az EGSZB üdvözli az ajánlás tartalmát, különösen a minimumjövedelem szintjére és hozzáférhetőségére vonatkozó reális és elégséges kritériumok végrehajtását, a minimumjövedelem jogi garanciáját és a jelentéstételi rendszert, valamint azt, hogy az Európai Bizottság továbbra is elismeri, hogy uniós szinten aktív szociálpolitikára van szükség, és Unió-szerte további intézkedéseket kell hozni a szegénység elleni küzdelem érdekében. Az ajánlás előrelépést jelent a szociális jogok európai pillére 14. elvének végrehajtása felé, amely kimondja, hogy „mindenkinek, aki nem rendelkezik elegendő forrással, joga van a megfelelő minimumjövedelmet garantáló juttatásokhoz, amely az élet minden szakaszában biztosítja a méltósággal élhető életet”.

3.3. Oroszország Ukrajna elleni jogellenes és barbár agresszióját követően a Tanács politikai megállapodásának hátterét adó jelenlegi helyzet még nagyobb kihívást jelent, tekintettel az energiaárak meredek emelkedésére, valamint a háztartásokat, különösen az alacsony jövedelmű családokat érintő magas inflációs rátára. Az európai munkaerőpiacok jelentős átalakuláson mennek keresztül az olyan megatrendek fényében, mint a globalizáció, a digitális és zöld átállás és a demográfiai változások. A minimumjövedelem-rendszereknek kulcsszerepet kell játszaniuk az emberek munkaerőpiacra történő (újbóli) beilleszkedésének támogatásában és ösztönzésében.

3.4. Olyan, mindenkire kiterjedő jogokon alapuló megközelítésre van szükség a megfelelő minimumjövedelem tekintetében, amely senkit sem hagy hátra, nem tartalmaz túlságosan korlátozó kritériumokat, átlátható és megkülönböztetéstől mentes követelményeken alapul, és amelyet a hatékonyság biztosítása érdekében pontosan mérnek. Egy befogadó társadalomnak a társadalom valamennyi rétegét figyelembe kell vennie, a tagállamoknak pedig szilárd nyomonkövetési mechanizmusokat kell bevezetniük a minimumjövedelem és annak további késedelem nélküli bevezetése felügyeletére.

3.5. A hatékony minimumjövedelem-rendszerek segíthetik az emberi jogok tiszteletben tartásának garantálását, a méltó életkörülmények biztosítását, továbbá azt, hogy az emberek aktívak maradjanak és részt vegyenek a társadalomban, valamint fenntartható és jó minőségű foglalkoztatáshoz férjenek hozzá. Az EGSZB kiemeli továbbá, hogy a minimumjövedelem-rendszerek fontosak az európai önfoglalkoztatók számára, akiknek teljes mértékben jogosultnak lenniük ugyanazokra a támogatásokra és juttatásokra, amelyekből más csoportok részesülnek.

3.6. A szegénység és a jövedelmi egyenlőtlenségek kezelése nemcsak méltányossági okokból fontos, hanem a gazdasági növekedés támogatása érdekében is. Amint azt az OECD 2021. évi jelentése ([4]) megállapítja, a jól megtervezett adópolitikák támogathatják az inkluzív és fenntartható növekedést, és kezelhetik a jövedelem és a vagyon elosztását. Ebben az összefüggésben az inkluzív növekedésnek a növekedésből származó előnyök igazságos elosztására, valamint a munkaerőpiacok inkluzivitásának előmozdítására kell irányulnia. Ezzel összefüggésben meg kell jegyezni a minimumjövedelem-rendszerek gazdaságra gyakorolt általános stabilizáló hatását is.

3.7. A minimumjövedelem-rendszereknek olyan, a szegénység elleni küzdelemre irányuló nemzeti stratégiák részét kell képezniük, amelyek hatékonyan integrálják a méltányos bérek és a tisztességes munka, a megfizethető és jó minőségű alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés, az alapvető szociális biztonsághoz és a megfelelő jövedelemtámogatáshoz való hozzáférés, a személyközpontú szociális szolgáltatások és az aktív befogadási politikák elérésére irányuló intézkedéseket.

3.8. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy egy európai elemzéssel alátámasztott, egész Európára kiterjedő módszertan célja, hogy segítse a tagállamokat a minimumjövedelem megfelelőségének meghatározásában egy olyan megfelelő módszerrel, mint a szegénységi arány elfogadott uniós mutatója (AROP), amelyet a rendelkezésre álló ekvivalens jövedelem 60 %-ában határoztak meg, vagy/és amelyet egy referencia-költségvetés támaszt alá (amely tartalmazza az élelmiszereket, a lakhatást, a vizet, a villamos energiát, a fűtést, a távközlést, az egészségügyet, a közlekedést, a szabadidős tevékenységeket és a kultúrát).

([3]) Az EGSZB a minimumjövedelem kérdését eddig az alábbi véleményeiben vizsgálta: *Európai keretirányelv a minimumjövedelmi rendszerekről* (saját kezdeményezésű vélemény) (HL C 190., 2019.6.5., 1. o.); *Tisztességes minimálbérek Európában* (feltáró vélemény az Európai Parlament/a Tanács felkérésére) – 1.6. és 3.3.7. pont (HL C 429., 2020.12.11., 159. o.); *Európai minimáljövedelem és szegénységi mutatók* (saját kezdeményezésű vélemény) (HL C 170., 2014.6.5., 23. o.).

([4]) OECD (2021): Tax and fiscal policies after the COVID-19 crisis.

3.9. Amint az a Tanács politikai megállapodásának preambulumbekezdéseiben szerepel, a minőségi és fenntartható foglalkoztatás a legjobb kivezető út a szegénységből és a társadalmi kirekesztésből. Minél több ember van a munkaerőpiacon, annál több fenntartható finanszírozás áll majd rendelkezésre a szociális védelmi rendszerek számára, ezeket ugyanis nagyrészt a foglalkoztatási adókból finanszírozzák.

3.10. Bár a tagállamok az évek során – a 92/441/EGK tanácsi ajánlásban foglalt iránymutatás figyelembevételével – kidolgozták és megreformálták szociális védőhálójukat, az európai gazdaság, a munkaerőpiacok és általában véve a társadalmak fejlődése új kihívásokat és sürgető szükségletet teremtett a jövedelmi egyenlőtlenségek és a szegénység kezelésére szolgáló európai keret aktualizálására.

3.11. A tagállamok azon jogát, hogy meghatározzák szociális rendszereik alapelveit, az uniós és tagállami hatáskörök egymást kiegészítő jellegét, valamint az EU-Szerződés eszközeinek teljes körű kihasználását a szociális védelem területén tett bármely uniós fellépés vezérelvének kell tekinteni. Fontos továbbá, hogy a meglévő minimumjövedelem-rendszereket a tagállamok átfogó szociális védelmi rendszereivel összefüggésben elemezzék. Ugyanakkor van lehetőség az uniós szintű fellépésre a tagállamok törekvéseinek támogatása terén.

3.12. A jövedelmi egyenlőtlenségek kezeléséhez a tagállamok részéről határozott reformokra, összehangolt szakpolitikákra és jól célzott intézkedésekre van szükség számos szakpolitikai területen, például az adó- és szociális ellátórendszerek, a bérmegállapítási mechanizmusok, a munkaerőpiaci ösztönzők, az oktatás és képzés, az esélyegyenlőség és a mindenki számára elérhető és megfizethető jó minőségű szolgáltatások területén. Továbbá valamennyi újraelosztási rendszer kulcsfontosságú előfeltétele a jól működő piacokon és versenyképes vállalatokon alapuló fenntartható növekedés.

3.13. Az EGSZB egyetért az Európai Bizottság szolgálatainak azon következtetésével, hogy a foglalkoztatási tanácsadás, az egyéni cselekvési tervek és az aktivizálási intézkedéseknek a minimumjövedelembe való integrálása növeli a sikeres munkába állás valószínűségét.

3.14. Az EGSZB hangsúlyozza az Európai Bizottság szolgálatainak azon megállapítását, hogy a minimumjövedelemben részesülők nagy része annak ellenére nem tartozik aktív munkaerőpiaci intézkedések hatálya alá, hogy lehet, hogy képes lenne dolgozni. Bár összességében méltányos egyensúlyt kell teremteni az egyes ösztönzők között és erősebben össze kell kapcsolni a jövedelemtámogatáshoz való hozzájutás feltételeit és az aktivizálási intézkedéseket, figyelmet kell fordítani az olyan különleges csoportokra, mint amilyen a munkaerőpiacon jelen nem levő fiatal felnőtteké, illetve a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett fiataloké.

3.15. Az Európai Szegénységellenes Hálózat (EAPN) a minimumjövedelem-rendszerek három fő szakpolitikai tervezési kritériumaként azonosította a megfelelőséget, a hozzáférhetőséget és a támogató jelleget:

— a megfelelőség azt jelenti, hogy elégséges a méltóságteljes élet biztosításához,

— a hozzáférhetőség arról szól, hogy hozzáférést és átfogó jogosultságot biztosítson minden olyan személy számára, akinek minimumjövedelem-rendszer igénybevételére van szüksége,

— a támogató jelleg az integrált, személyközpontú „aktív bevonási paradigmával” összhangban lévő tervezési paraméterek alkalmazásával függ össze.

3.16. Amint arra a Tanács politikai megállapodása helyesen rámutat, az aránytalan adminisztratív terhek, a tájékozottság hiánya, illetve a megbélyegzéstől vagy hátrányos megkülönböztetéstől való félelem oda vezethet, hogy a minimumjövedelemre jogosult személyek nem kérnek hozzáférést ahhoz.

3.17. A szociális gazdasági vállalkozások, valamint általában a kis- és középvállalkozások fontosak, különösen első foglalkoztatókként. Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság szociális gazdaságra vonatkozó cselekvési tervét, valamint sürgeti az Európai Bizottságot, hogy megfelelő szinten értékelje a legjobb projekteket.

3.18. Különös figyelmet kell fordítani egyes konkrét csoportokra, például az egyszülős családokra, a migráns családokra, a fiatalokra, a fogyatékkal élőkre és a romákra.

3.19. Manapság sok nyugdíjas megélhetése a minimumjövedelemtől függ, mivel nyugdíja túl alacsony. Ha nem tudnak dolgozni, akkor ezek az idősek nem tudnak visszatérni a munkaerőpiacra, hogy magasabb jövedelemhez jussanak. Olyan nyugdíjrendszerekre van szükségük, amelyek megfelelő nyugdíjat biztosítanak számukra annak érdekében, hogy ne kelljen minimumjövedelem-támogatásra támaszkodniuk. Mivel a tagállamok demográfiai tendenciája azt jelzi, hogy a jövőben több nyugdíjas lesz, fontos, hogy megfelelő nyugdíjakat biztosító nyugdíjrendszerek legyenek.

3.20. Az EGSZB azt javasolja, hogy a tagállamok legalább évente mérjék fel a minimumjövedelem szintjét, és az infláció figyelembevétele céljából – az infláció szintjétől függően legalább évente egyszer – indexálják azt.

4. **Részletes megjegyzések**

4.1. ***A minimumjövedelem megfelelőségéről***

4.1.1. Jelenleg számos tagállamban a minimumjövedelem-juttatások rendszere és szintje nem alapul megbízható módszertanon, vagy nem kapcsolódik statisztikailag megalapozott mutatókhoz. Az első lépés az ilyen típusú módszertan kidolgozása, valamint a különböző jövedelemforrások és a háztartások sajátos helyzetének figyelembevétele.

4.1.2. A minimumjövedelem szintjét illetően az EGSZB megjegyzi, hogy az ajánlás különböző módszereket javasol e minimum meghatározására: a nemzeti szegénységi küszöbre való hivatkozást, a szükséges áruk és szolgáltatások pénzben kifejezett értékének kiszámítását a nemzeti fogalommeghatározások szerint, vagy más hatályos nemzeti jogszabályokra vagy gyakorlatokra való hivatkozást. Ez azt is jelenti, hogy fontolóra lehet venni referencia-költségvetéseket használó rendszereket. Az ilyen rendszerek az adott tagállamban vagy akár régióban a megélhetési költségeket tükröző, nemzetileg meghatározott áru- és szolgáltatáskosáron alapulnak, és segíthetnek a megfelelőségértékelés irányításában.

4.1.3. Az EGSZB ragaszkodik ahhoz, hogy a minimumjövedelmeket az inflációval – különösen az élelmiszer- és energiaköltségek növekedésével – összhangban kell tartani, és rendszeresen ki kell igazítani. Ebben az értelemben egyértelmű ajánlás a tagállami szintű éves felülvizsgálat.

4.1.4. Az áru- és szolgáltatáskosarak referencia-költségvetéseit tagállami szinten, európai szintű koordináció mellett kell kidolgozni. Ez segítené a tagállamokat a minimumjövedelem-rendszerek megfelelőségének biztosításában. Az áru- és szolgáltatáskosaraknak tartalmazniuk kell többek között a lakhatás, a víz, az energia, a távközlés, az élelmiszerek, az egészségügy, a közlekedés, a kultúra és a szabadidős tevékenységek költségeit. A valódi árakhoz való pontos és gyors indexálást lehetővé tevő mechanizmusok elengedhetetlenek a megfelelőség biztosításához, különösen a megélhetési költségeket érintő válságok idején.

4.1.5. A minimumjövedelem-támogatások nem használhatók az alacsony bérek támogatási eszközeként. Amennyiben a dolgozói szegénységben élők számára kiegészítő megoldásokat irányoznak elő, azoknak ideiglenes és kiegészítő jellegű intézkedéseknek kell lenniük. A munkavégzés változatos formáinak elismerése mellett a jó minőségű foglalkoztatás és a tisztességes életszínvonal biztosítása érdekében ösztönözni és támogatni kell az aktív munkaerőpiaci politikát és a megfelelő bérpolitikát, valamint a támogató társadalombiztosítási és adórendszereket. Azoknak, akik tartósan vagy teljesen képtelenek arra, hogy tisztességes körülmények között dolgozzanak a méltóságteljes életért, szilárd biztonsági hálót kell biztosítani mindaddig, amíg szükségük van rá.

4.1.6. Az EGSZB üdvözli azt a döntést, hogy az olyan juttatások, mint a rokkantsági támogatás, nem képezik részét annak a rászorultsági tesztnek, amely alapján eldönthető, hogy az adott személy jogosult-e a minimumjövedelem-támogatásra. Ezek a juttatások ugyanis a sajátos szükségletekből adódó többletköltségeket fedezik. Ez azt mutatja, hogy nagyfokú érzékenységet tanúsítunk azok iránt, akiknek valóban segítségre van szükségük társadalmunkban.

4.1.7. Különös figyelmet kell fordítani a kiszolgáltatott családokra és az egyedülálló szülőkre (akik többsége nő), mivel számukra alapvető fontosságú a gyermekek után járó ellátások, valamint a hozzáférhető gyermekgondozási és egyéb gondozási szolgáltatások kiegészítő szerepe.

4.1.8. A jogszabályban vagy kollektív tárgyalások során meghatározott megfelelő minimálbér értékes eszköz a szegénység kezelésére. A megfelelő minimálbérekről szóló irányelv végrehajtása csökkenteni fogja a szegénység kockázatát a munkaerő jelentős részének esetében – a teljes munkaidőben dolgozó egyedülálló munkavállalók és a kettős jövedelmű háztartások esetében biztosan. A szociális partnereket arra kell ösztönözni, hogy ezt az irányelvet kollektív szerződések révén hajtsák végre. Az irányelv végrehajtását követően a minimálbér adott esetben referenciaként is használható a minimumjövedelem tekintetében, amennyiben a minimumjövedelem a szegénységi szinten helyezkedik el.

4.1.9. Az EGSZB úgy véli, hogy a minimumjövedelem-rendszereknek készpénz- és természetbeni szolgáltatásokat is magukban kell foglalniuk azok számára, akik nem tudnak dolgozni, vagy akik számára a munkavégzés szinte lehetetlen.

4.1.10. A munkához kötött ellátások szintén fontos szerepet játszhatnak abban, hogy az inaktív személyeket a munkaerőpiacra vonzzák ([5]).

4.1.11. Az Európai Tanács 2030-ra tűzi ki célul, hogy a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek számát 15 millióval csökkentse, és ez nem tűnhet elég nagyratörőnek. Ezt a célt azonban minimumnak kell tekinteni, figyelembe véve, hogy egyes országok a megfelelőség tekintetében jelenleg még akár 20 % alatt is lehetnek, és meglehetősen hosszú időre lesz szükségük a célok eléréséhez. Az Európai Bizottság kijelentette, hogy az ajánlás határidőt állapít meg a jövedelemtámogatás megfelelőségére vonatkozó rendelkezések fokozatos végrehajtására. A többi kihívás – például a jogosulti kör és az igénybevétel – kapcsán a határidőknek rövidebbeknek kell lenniük.

4.2. *A jogosulti körről, a támogathatóságról és az igénybevételről*

4.2.1. Jelenleg a munkanélküli személyek átlagosan 20 %-a nem jogosult a minimumjövedelem-rendszerekre. Ez olyan jogosultsági feltételeknek tudható be, mint a minimális életkor, az országban való tartózkodás időtartama, a család összetételével kapcsolatos kérdések, vagy az, hogy a hajléktalanok nem rendelkeznek lakcímmel stb. A lefedettség e hiányosságait a tagállamoknak kell orvosolniuk. Problémát jelent továbbá a jogosultság folytonossága a különböző élet- és tevékenységi szakaszokban. A tagállamokban minden esetben átlátható és megkülönböztetésmentes hozzáférési kritériumokat kell bevezetni.

4.2.2. Úgy tűnik, hogy az igénybevétel elmaradásáért a felelősség nagyrészt az adminisztrációt terheli. Ez méltánytalan és korrigálandó. Az igénybe nem vett minimumjövedelem mértéke a tagállamokban állítólag 30 % és 50 % között mozog. Ez nagyon magas aránynak és egy meglehetősen tág becslésnek tűnik. A tagállamokat ösztönözni kell arra, hogy információkat gyűjtsenek az igénybevétel elmaradásáról, valamint e rendkívül magas érték okairól. Az EGSZB teljes mértékben támogatja, hogy a Tanács politikai megállapodása olyan intézkedések révén kívánja ösztönözni a minimumjövedelem teljes körű igénybevételét, mint például az adminisztratív terhek csökkentése, a felhasználóbarát tájékoztatás biztosítása, valamint a megbélyegzés elleni fellépés és az elegendő forrással nem rendelkező személyek proaktív megszólítása.

4.2.3. Kifejezetten biztosítani kell a minimumjövedelemhez való hozzáférést 18 éves kortól kezdve a fiatal felnőttek, valamint a migránsok számára. Mivel a minimumjövedelem nem járulékalapú juttatás, ügyelni kell arra, hogy elkerüljük a kétértelmű megfogalmazást azzal kapcsolatban, hogy mi tekintendő „megfelelő” tartózkodási időnek.

4.2.4. Uniós szinten lebontott mennyiségi és minőségi mutatókra van szükség ahhoz, hogy meghatározzuk a minimumjövedelem-rendszerek jelenlegi jogosulti körét. Különös figyelmet kell fordítani a felhasználási arányra és a hatékonyságra, különösen a marginalizált csoportok, köztük a romák, a menekültek és a hajléktalanok tekintetében.

4.3. *A munkaerőpiachoz való hozzáférésről*

4.3.1. A minimumjövedelem-rendszereket erős aktivizálási intézkedésekkel kell kialakítani azon személyek számára, akik képesek dolgozni, szem előtt tartva az ideiglenes ellátás prioritásaira vonatkozó politikákat. Az ösztönzési csapda elkerülése érdekében a munkából származó jövedelem semmi esetre sem csökkentheti aránytalanul a szociális juttatásokat.

4.3.2. A közmunkaprogramokban való részvételt és a szociális gazdasági ágazatban rejlő lehetőségeket teljes mértékben ki kell teljesíteni, különösen a kiszolgáltatottabb csoportok tekintetében.

4.3.3. A tartósan munkanélküli és az inaktív személyek számára különösen fontos a célzott támogatás ahhoz, hogy be tudjanak lépni a munkaerőpiacra. A munkához kötött ellátások a kiszolgáltatott csoportok befogadását elősegítő strukturális intézkedésekkel együtt megkönnyíthetik a munkaerőpiacra való belépésüket, de ezeknek ideiglenesnek kell lenniük.

4.3.4. Az aktivizálási programokban való részvételhez olyan megfelelő intézkedésekre van szükség, mint például az oktatási, képzési, valamint az egész életen át tartó tanulást célzó programok, és ezeket olyan támogató szolgáltatásokkal kell kiegészíteni, mint a tanácsadás, a coaching vagy az álláskereséshez nyújtott segítség. A hatékony intézkedések kidolgozásához a tagállamoknak az érintett érdekelt felekkel, például a szociális partnerekkel együttműködésben határozottan el kell kötelezniük magukat az aktív munkaerőpiaci politikák mellett. A közigazgatási intézményeknek és alkalmazottaiknak megfelelően képzetteknek kell lenniük ahhoz, hogy ellássák nehéz feladatukat, és szakértői és tudományos ismeretekre kell támaszkodniuk. Szisztematikusan figyelembe kell venni a munkanélküliek egyéni képesítéseit, lehetőségeit, készségeit és karrierterveit.

([5]) A munkához kötött ellátások munkaerőpiaci szerepét „A tagállamok foglalkoztatáspolitikáira vonatkozó iránymutatások” című vélemény (SOC/737) 3.4.3. pontja emeli ki (HL C 486., 2022.12.21., 161. o.).

4.4. ***Az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférésről***

4.4.1. Az ajánlás megerősíti, hogy garantálni kell a jó minőségű és megfizethető alapvető szolgáltatásokhoz (víz, víziközmű-szolgáltatás, energia, közlekedés, pénzügyi szolgáltatások és digitális kommunikáció) való tényleges hozzáférést, a szociális jogok európai pillérének 20. alapelvében felsoroltak szerint. A digitalizációt az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés új társadalmi meghatározójának kell tekinteni, és intézkedéseket kell hozni a digitális szakadék áthidalására.

4.5. ***Az irányításról***

4.5.1. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy minden szinten hatékonyabbá kell tenni a szociális biztonsági hálók irányítását. Különös figyelmet kell fordítani a különböző érdekelt felek közötti szoros horizontális és vertikális koordinációra. Az érdekelt felek szerepét és felelősségi körét egyértelműen meg kell határozni, elkerülve a silómentalitást.

4.5.2. A minimumjövedelem-rendszerek végrehajtásába valamennyi tagállamban be kell vonni valamennyi érdekelt felet, beleértve a civil társadalmi szervezeteket (különösen a szegénységben élőkkel foglalkozó szervezeteket), a szociális szolgáltatókat és a szociális partnereket. A folyamatban lévő nyomonkövetési és értékelési rendszerek fejlesztésének részeként konzultálni kell az érdekelt felekkel.

4.6. ***A nyomon követésről***

4.6.1. Amint az a Tanács politikai megállapodásában is szerepel, az ajánlás célkitűzéseinek leghatékonyabb megvalósítása érdekében szükség van a jövedelemtámogatási politikák és a kapcsolódó munkaerőpiaci aktivizálási intézkedések végrehajtására, valamint a szolgáltatásokhoz való hozzáférés folyamatos nyomon követésére, rendszeres értékelésekkel alátámasztva. A tagállamoknak az eredményjelentéseket az érintett civil társadalmi és jóléti szervezetek és szociális partnerek lényegi részvételével kell elkészíteniük, vagy az Európai Bizottság nyomonkövetési mechanizmusának rendszeresen foglalkoznia kell ezek jelentéseivel. Az EGSZB nem a számos uniós szintű érdekelt fél egyike – ahogyan azt az ajánlástervezet említi –, hanem a Szerződés alapján központi intézmény a nyomonkövetési folyamatban.

4.6.2. A minimumjövedelem-rendszereknek olyan biztosítékokat kell tartalmazniuk, amelyek garantálják a tényleges vagy potenciális kedvezményezettekkel szembeni megkülönböztetésmentességet, valamint olyan mechanizmusokat, amelyek biztosítják a kiszolgáltatott csoportok hozzáférését. Minden tagállamnak belső testületeket kell létrehoznia annak érdekében, hogy ellenőrizzék az adatvédelem és az érintettek alapvető jogainak tiszteletben tartását.

4.6.3. Az előrelépés érdekében az uniós szinten rendelkezésre álló információkra kell építeni, és meg kell tenni a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy minden tagállam jobb helyzetbe kerüljön ahhoz, hogy javítsa a nemzeti jövedelemrendszerek működését. Ez magában foglalja a nemzeti gyakorlatok cseréjének, illetve tematikus szemináriumoknak és rendezvényeknek a megszervezését is. Ebben a tekintetben és az előrehaladás áttekintése érdekében az EGSZB üdvözli az olyan javasolt intézményi tevékenységeket, mint az Európai Bizottság és a tagállamok között a szociális védelemmel foglalkozó bizottságon, a Foglalkoztatási Bizottságon és az állami foglalkoztatási szolgálatok hálózatán belül meglévő együttműködés megerősítése. Ugyanakkor meg kell találni a módját az adatvédelmi jogszabályok által okozott akadályok és nehézségek leküzdésének, amelyek szükségtelenül hátráltathatják a hatóságok közötti zökkenőmentes együttműködést.

4.6.4. A tagállamok nyomon követésének szakaszai elengedhetetlenek, különösen azon tagállamok esetében, amelyek még mindig messze elmaradnak a célok teljesítésétől. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy fontos egyértelmű irányt meghatározni az európai szemeszter és más eszközök segítségével annak érdekében, hogy továbbra is figyelemmel lehessen kísérni valamennyi tagállam előrehaladását.

Kelt Brüsszelben, 2023. március 22-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a foglalkoztatás és munkavégzés terén a nők és férfiak közötti egyenlő bánásmód és esélyegyenlőség tekintetében az egyenlőséggel foglalkozó szervekre vonatkozó normákról

(COM(2022) 688 final – 2022/0400 (COD))

Javaslat tanácsi irányelvre a személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód, a foglalkoztatás és a munkavégzés terén a személyek közötti, vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékosságra, életkorra vagy szexuális irányultságra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód, a szociális biztonság, továbbá az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint azok értékesítése, illetve nyújtása terén a férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód tekintetében az egyenlőséggel foglalkozó szervekre vonatkozó normákról, valamint a 2000/43/EK irányelv 13. cikkének és a 2004/113/EK irányelv 12. cikkének hatályon kívül helyezéséről

(COM(2022) 689 final – 2022/0401 (APP))

(2023/C 184/13)

Előadók: **Sif HOLST** és **Nicoletta MERLO**

Felkérés:	Európai Parlament, 2022.12.15. (COM(2022) 688 final)
	az Európai Unió Tanácsa, 2022.12.21. (COM(2022) 688 final)
	Európai Bizottság, 2023.2.8. (COM(2022) 689 final)
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 19. cikkének (1) bekezdése és157. cikkének (3) bekezdése
Illetékes szekció:	Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.3.8.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.3.22.
Plenáris ülésszak száma:	577.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	164/01/02

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1 Az EGSZB üdvözli azt a kezdeményezést, hogy az egyenlőséggel foglalkozó szervek a hátrányos megkülönböztetés áldozatait megillető jogok védelmezőivé váljanak, és különösen üdvözli, hogy kifejezetten hangsúlyt helyeznek ennek előmozdítására és a megelőzésre, valamint a megfelelő források biztosítására, lehetővé téve az egyenlőséggel foglalkozó szervek számára, hogy függetlenül és hatékonyan láthassák el szerepüket.

1.2 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a javasolt irányelvekben megfelelő egyensúlyt kell teremteni az egyenlőséggel foglalkozó szervekre vonatkozó normák meghatározása és a szubszidiaritás között, egyidejűleg biztosítva, hogy az irányelvek átfogó célkitűzése – az egyenlőséggel foglalkozó szervek erejének és hatékonyságának növelése – továbbra is prioritást élvezzen.

1.3 Mivel úgy véli, hogy a megkülönböztetés interszekcionális és többszörös formáinak nem megfelelő figyelembevétele elszalasztott lehetőség lenne, az EGSZB kéri, hogy mind a nemzeti, mind az uniós szintű szakpolitikákban vegyék figyelembe az interszekcionalitás szempontját, hogy minden áldozat védelemben részesüljön.

1.4 Az EGSZB üdvözli annak a javasolt jogi kötelezettségnek a bevezetését, amely szerint az egyenlőséggel foglalkozó szerveknek mentesnek kell lenniük a külső befolyástól, és biztosítani kell, hogy elegendő fenntartható emberi, szakmai, technikai és pénzügyi erőforrással rendelkezzenek.

1.5 Az EGSZB támogatja a közintézmények azon kötelezettségét, hogy időben konzultáljanak az egyenlőséggel foglalkozó szervekkel, és vegyék figyelembe ajánlásaikat, ugyanakkor ajánlja, hogy írják elő a tagállamok számára, hogy tegyenek jelentést az egyenlőséggel foglalkozó szervekhez fűződő kapcsolataik vonatkozásában megtett lépéseikről és azok eredményeiről.

1.6 Az EGSZB véleménye szerint az, hogy a felügyeleti mechanizmust az Európai Bizottságra bízzák, biztosítja, hogy a nyomon követés nagy figyelmet kapjon. Ahhoz azonban, hogy ez hatékony legyen, az EGSZB kéri, hogy mérlegeljék, hogy az irányelvekben javasolt öt év helyett a jelentéstételi határidő három évre csökkenthető-e.

1.7 Az EGSZB üdvözli annak egyértelművé tételét, hogy a mindenki számára biztosítandó akadálymentesség érdekében a fogyatékossággal élő személyekre vonatkozó akadálymentesítési követelményekre is figyelmet kell fordítani, és hangsúlyozza, hogy az akadálymentesség a tanácsadáshoz való hozzáférés szempontjából is fontos lehet.

1.8 Az EGSZB nagyon fontosnak tartja, hogy tiszteletben tartsák a megkülönböztetésmentességre vonatkozó nemzeti jogi keretek és gyakorlatok sokféleségét – ideértve azt a tényt is, hogy számos tagállam az egyenlőségről szóló hatályos irányelvek minimumkövetelményein túlmutató hatáskörökkel ruházta fel az egyenlőséggel foglalkozó szerveket –, és figyelembe vegyék azokat a különbségeket, ahogyan a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek részt vesznek a folyamatban. A javaslatoknak tiszteletben kell tartaniuk a szubszidiaritás és az arányosság elvét, ugyanakkor meg kell akadályozniuk a megkülönböztetés áldozatainak védelmére vonatkozó hatályos normák felhígítását. Az EGSZB hangsúlyozza továbbá, hogy a javaslatoknak elő kell mozdítaniuk a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek vezető szerepét a nemzeti megkülönböztetésmentességi keretek végrehajtásában, és meg kell erősíteniük az azzal kapcsolatos meglévő gyakorlatokat, ahogy egyenlőséggel foglalkozó szervek támogatást nyújtanak szociális partnerek és civil társadalmi szervezetek számára.

1.9 Az EGSZB szerint el kell kerülni, hogy a megkülönböztetés áldozatainak nevében vagy érdekében folytatott eljárásokkal kapcsolatos vizsgálati hatáskörök gyakorlása sértse a bíróságok, törvényszékek és más állami ellenőrző szervek, például a munkaügyi felügyelőségek hatáskörét és függetlenségét.

1.10 Az EGSZB kéri, hogy biztosítsanak megfelelő védelmet a panaszosok számára, szavatoljanak arányos kártérítést az áldozat által elszenvedett jogsértésért, és szabjanak ki szankciókat az elkövetőkre, az erőszak vagy megkülönböztetés áldozatainak egyénközpontú megközelítésére összpontosítva ezzel. A szankcióknak – amelyek magukban foglalhatják az áldozatnak járó kártérítés kifizetését is – hatékonynak, arányosnak és visszatartó erejűnek kell lenniük, és azokat nemzeti szinten, a nemzeti jogi keretekkel és gyakorlatokkal összhangban kell meghatározni ([1]).

1.11 Az EGSZB javasolja, hogy támogassanak olyan tájékoztató kampányokat az uniós jogokról és a sokszínűség tiszteletben tartásáról, amelyeket az Európai Bizottság dolgoz ki és finanszíroz, és helyi szinten a nemzeti esélyegyenlőségi szervek hajtanak végre a civil társadalmi szervezetekkel és szociális partnerekkel együtt, igazodva a területi szükségletekhez. Különös figyelmet kell fordítani a legveszélyeztetettebb csoportokra, és külön kampányokat kell tervezni a gyermekeket és az iskolás fiatalokat megcélozva, korai életkortól kezdve.

1.12 Az EGSZB kéri, hogy rendszeresen gyűjtsenek és elemezzenek lebontott adatokat az egyenlőtlenségek és a megkülönböztetés – többek között a többszörös megkülönböztetés – nyomon követése érdekében, és hangsúlyozza, hogy szisztematikus kutatásra van szükség az egyenlőtlenségek és a megkülönböztetés terén, munkaügyi vonatkozású kérdésekben együttműködve a szervezett civil társadalommal és a szociális partnerekkel is.

2. **A vélemény háttere**

2.1 Az egyenlőséggel foglalkozó szervek nemzeti közintézmények, amelyeket Európa-szerte azért hoztak létre, hogy előmozdítsák a mindenki számára biztosítandó egyenlőséget, és fellépjenek a megkülönböztetés ellen. Független szervezetek, amelyek védik és segítik a megkülönböztetés áldozatait, valamint nyomon követik és jelentik a megkülönböztetéssel kapcsolatos problémákat. Az egyenlőséggel foglalkozó szervek alapvető szerepet töltenek be az EU megkülönböztetésmentességi struktúrájában ([2]).

([1]) A Tanács 2000/78/EK irányelve (2000. november 27.) a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról (17. cikk, Szankciók)(HL L 303., 2000.12.2., 16. o.).

([2]) Equinet.

2.2 Egyenlőséggel foglalkozó szerveket először a faji egyenlőségről szóló (2000/43/EK) irányelv ([3]) hozott létre. Az egyenlőség tárgyában ezt követően elfogadott három irányelv ugyanezzel a küldetéssel ruházza fel az egyenlőséggel foglalkozó szerveket a saját területükön: a nők és férfiak közötti egyenlő bánásmód elvének az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés tekintetében történő végrehajtásáról szóló (2004/113/EK) irányelv ([4]), a férfiak és nők közötti egyenlő bánásmód elvének a foglalkoztatás területén történő megvalósításáról szóló (2006/54/EK) irányelv ([5]) és az önálló vállalkozói tevékenységet folytató férfiak és nők közötti egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló (2010/41/EU) irányelv ([6]).

2.3 Ezek az irányelvek nem tartalmaznak utalásokat az egyenlőséggel foglalkozó szervek felépítésére és működésére, hanem csupán minimális hatásköröket állapítanak meg, és így nem veszik elejét annak, hogy akár jelentős különbségek is legyenek a tagállamok között. Az Európai Bizottság 2018-ban ajánlást fogadott el az egyenlőséggel foglalkozó szervekre vonatkozó normákról ([7]), amelynek célja különösen az uniós irányelvek esélyegyenlőségi szervekre vonatkozó, tágan megfogalmazott és hiányos rendelkezéseiből eredő kihívások kezelése volt. A hiányosságokat azonban ennek az ajánlásnak sem sikerült megszüntetnie ([8]).

2.4 2022. december 7-én az Európai Bizottság két javaslatot ([9]) fogadott el az egyenlőséggel foglalkozó szervek – különösen függetlenségük, erőforrásaik és hatásköreik – megerősítésére annak érdekében, hogy az egyenlő bánásmód területén már elfogadott valamennyi irányelv keretében hatékonyabban tudjanak küzdeni a megkülönböztetés ellen.

3. **Általános megjegyzések**

3.1 Az egyenlőség az EU egyik alapvető értékeként az EGSZB számára is prioritás. Korábbi véleményeiben ([10]) az EGSZB elismerte az EU erőfeszítéseit a nemek közötti egyenlőség, az etnikai származás, a faj, az életkor, a vallás, a vélemény vagy a világnézet alapján történő hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem, az LMBTQIA+ személyek jogainak és a fogyatékossággal élők jogainak védelme, valamint a romák befogadásának és a bevándorlók jogainak védelme terén. Az EGSZB azt is hangsúlyozta, hogy erős politikákra, valódi erőforrásokra, hosszú távú szerepvállalásra és jelentősebb támogatásra van szükség az egyenlőséggel és az emberi jogokkal foglalkozó nemzeti szervek számára, különösen függetlenségük és hatékonyságuk javítása, valamint személyzeti és pénzügyi erőforrásaik növelése tekintetében ([11]).

3.2 Az EGSZB üdvözli ezt a kezdeményezést, amely erősíti az egyenlőséggel foglalkozó szerveknek mint a megkülönböztetés áldozatait megillető jogok védelmezőinek a szerepét, és úgy véli, hogy ez nélkülözhetetlen hozzájárulást jelent azon szélesebb körű munkához, amelyet az Európai Bizottság az egyenlőségközpontú Unió felé történő elmozdulás érdekében végez, amelynek középpontjában az egyenlő bánásmódnak és a megkülönböztetésmentességnek mint az uniós jog általános elvének előmozdítása áll.

3.3 Az EGSZB különösen üdvözli, hogy a két javaslat kifejezetten a támogatásra és a megelőzésre összpontosít, időben felismerve az olyan szakpolitikák, intézkedések és minimumszabályok szükségességét, amelyek kezelik a társadalmunkban gyakran még mindig jelen lévő strukturális megkülönböztetést és sztereotípiákat, előmozdítva a tagállamok közötti nagyobb egységességet, tiszteletben tartva ugyanakkor a nemzeti szinten meglévő sikeres struktúrákat és megközelítéseket.

3.4 Az EGSZB hangsúlyozza megfelelő egyensúlyt kell teremteni az egyenlőséggel foglalkozó szervekre vonatkozó normák meghatározása és a szubszidiaritás között, egyidejűleg biztosítva, hogy átfogó célkitűzésük – az egyenlőséggel foglalkozó szervek erejének, függetlenségének és hatékonyságának növelése – továbbra is prioritást élvezzen.

([3]) A Tanács 2000/43/EK irányelve (2000. június 29.) a személyek közötti, faji- vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról (HL L 180., 2000.7.19., 22. o.).

([4]) A Tanács 2004/113/EK irányelve (2004. december 13.) a nők és férfiak közötti egyenlő bánásmód elvének az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint azok értékesítése, illetve nyújtása tekintetében történő végrehajtásáról (HL L 373., 2004.12.21., 37. o.).

([5]) HL L 204., 2006.7.26., 23. o.

([6]) HL L 180., 2010.7.15., 1. o.

([7]) A Bizottság (EU) 2018/951 ajánlása (2018. június 22.) az egyenlőséggel foglalkozó szervekre vonatkozó előírásokról (HL L 167., 2018.7.4., 28. o.).

([8]) A Bizottság (EU) 2018/951 ajánlása (2018. június 22.) az egyenlőséggel foglalkozó szervekre vonatkozó előírásokról (HL L 167., 2018.7.4., 28. o.).

([9]) COM(2022) 688 final és COM(2022) 689 final.

([10]) Lásd az alábbi véleményeket: *A fogyatékossággal élő nők helyzete* (SOC/579)(HL C 367., 2018.10.10., 20. o.); *A roma nők helyzete* (SOC/585)(HL C 110., 2019.3.22., 20. o.); *A fogyatékossággal élő személyek jogaival kapcsolatos, 2020–2030 közötti időszakra vonatkozó menetrend kialakítása* (SOC/616)(HL C 97., 2020.3.24., 41. o.); *A sokszínűség kezelése az uniós tagállamokban* (SOC/642)(HL C 10., 2021.1.11., 7. o.); *Az LMBTIQ-személyek egyenlőségéről szóló, 2020–2025-re vonatkozó stratégia* (SOC/667)(HL C 286., 2021.7.16., 128. o.), *Cselekvési terv az integrációról és a befogadásról a 2021–2027-es időszakra* (SOC/668)(HL C 286., 2021.7.16., 134. o.); *Stratégia a fogyatékossággal élő személyek jogainak érvényre juttatásáért* (SOC/680)(HL C 374., 2021.9.16., 50. o.) és *A romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének előmozdítását célzó új uniós stratégiai keret*.

([11]) Lásd az EGSZB véleményét a következő tárgyban: „*Az egyenlőség javítása az EU-ban*” (HL C 75., 2023.2.28., 56. o.).

3.5 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy annak érdekében, hogy megteremtsük a feltételeket ahhoz, hogy minden ember – különbségeikre való tekintet nélkül – zavartalanul élhessen, boldogulhasson és vezető szerepet tölthessen be, meg kell erősíteni a meglévő esélyegyenlőségi szerveket, hogy teljes mértékben kiaknázhassák a bennük rejlő lehetőségeket, és felkészültebbek legyenek a megkülönböztetés megelőzésére és a megkülönböztetés áldozatainak támogatására.

3.6 Az EGSZB úgy véli, hogy az egyenlőséggel foglalkozó szervek támogatása alapvető fontosságú valamennyi uniós polgár alapvető jogainak biztosításához. Az egyenlőséggel foglalkozó szervek aktív előmozdítása révén az EU biztosítja a hátrányos megkülönböztetéssel szembesülő uniós polgárok támogatását, valamint a támogatáshoz és képviselethez való jogukat.

3.7 „Az egyenlőség javítása az EU-ban” című véleményének ([12]) 2.10. pontjában az EGSZB emlékeztet arra, hogy „az egyenlőség előmozdítását és az alapvető jogok védelmét olyan tágabb szociális szemléletbe kell ágyazni, amely gyarapítja és megerősíti a tagállamok és az uniós intézmények azon eszközeit, amelyekkel utóbbiak megvalósítják az állampolgárok, valamint a köz- és magánszereplők támogatását”.

3.8 Ezen a területen olyan uniós szintű fellépésre van szükség, amely összhangban áll a szubszidiaritás és az arányosság elvével, valamint a többi uniós szakpolitikával. Az Európai Bizottság kijelentette, hogy ez a kezdeményezés a már meglévő jogszabályokat vizsgálja felül hatékonyságuk növelése érdekében, minimumszabályokat állapítva meg, és bevonva a szociális partnereket, illetve a civil társadalmat.

4. **Részletes megjegyzések**

4.1 **Az *egyenlőséggel foglalkozó szervek hatásköreinek bővítése***

4.1.1 Az úgynevezett horizontális irányelv elfogadása terén fennálló tartós patthelyzetre tekintettel, valamint az áldozatközpontú megközelítés alapján, amely szerint a késedelmes igazságszolgáltatás az igazságszolgáltatás megtagadását jelenti, az EGSZB úgy véli, hogy a megkülönböztetés interszekcionális és többszörös formáinak nem megfelelő figyelembevétele elszalasztott lehetőség lenne. A megkülönböztetés egyes formái nem kezelhetők a megkülönböztető okok egyenkénti vizsgálatával, és interszekcionális megközelítést igényelnek.

4.1.2 Bár több meglévő irányelv is előírja a tagállamok számára, hogy hozzanak létre nemzeti esélyegyenlőségi szerveket, a jelenlegi uniós szabályok széles mérlegelési mozgásteret hagynak a felépítés és a működés tekintetében, és jelentős különbségek vannak az egyenlőséggel foglalkozó szervek között a hatásköröket, a függetlenséget, az erőforrásokat, a hozzáférhetőséget és a hatékonyságot illetően. Az egyenlőséggel foglalkozó szervekre vonatkozó minimumszabályokat bevezető új kezdeményezés célja, hogy hozzájáruljon az egyenlőségközpontú Unió megteremtésére irányuló európai bizottsági erőfeszítésekhez, és fokozza a megkülönböztetésmentességre vonatkozó uniós jogszabályok hatékonyságát.

4.1.3 Az Európai Bizottság arra irányuló javaslata, hogy az egyenlőséggel foglalkozó szervek megbízatását terjesszék ki a 79/7/EGK tanácsi irányelvre annak érdekében, hogy az egyenlőséggel foglalkozó szervek képesek legyenek védelmet nyújtani a nemi alapú megkülönböztetéssel szemben az állami szociális biztonság területén, nem sértheti a szociális partnerek szerepét és hatásköreit, és munkájuk megerősítését és támogatását kell, hogy szolgálja.

4.1.4 Az EGSZB elismeri a központi jelleget, és támogatja annak a javasolt jogi kötelezettségnek a bevezetését, amely szerint az egyenlőséggel foglalkozó szerveknek mentesnek kell lenniük a külső befolyástól, és biztosítani kell, hogy elegendő fenntartható emberi, szakmai, technikai és pénzügyi erőforrással rendelkezzenek.

4.1.5 Az EGSZB üdvözli az egyenlőséggel foglalkozó szervek függetlenségének javasolt erős biztosítékait, amelyek elengedhetetlenek ahhoz, hogy képesek legyenek megfelelő támogatást nyújtani a polgároknak.

4.1.6 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy különösen fontos biztosítékokat nyújtani azzal kapcsolatban, hogy legyen elegendő emberi, technikai és pénzügyi erőforrás az egyenlőséggel foglalkozó szervek számára, illetve hogy azok megfelelőek legyenek. Az erőforrások előfeltételei annak, hogy az egyenlőséggel foglalkozó szervek függetlenek legyenek, és képesek legyenek hatékonyan védeni az áldozatokat és megakadályozni a megkülönböztetést.

4.1.7 Az Európai Bizottság javaslatának része az a követelmény, hogy a közintézményeknek időben konzultálniuk kell az egyenlőséggel foglalkozó szervekkel, és figyelembe kell venniük azok ajánlásait. Az EGSZB ajánlja annak előírását, hogy a tagállamok számoljanak be az egyenlőséggel foglalkozó szervek ajánlásaival kapcsolatban tett intézkedéseikről és azok eredményeiről.

([12]) Lásd az EGSZB véleményét a következő tárgyban: „*Az egyenlőség javítása az EU-ban*” (HL C 75., 2023.2.28., 56. o.).

4.1.8 A javaslat azt is kimondja, hogy az Európai Bizottságnak közös mutatókat kell kidolgoznia méréshez, biztosítva a nemzeti szinten gyűjtött adatok összehasonlíthatóságát, és ötévente jelentést kell készítenie az EU-szerte működő esélyegyenlőségi szervekről. Az EGSZB rövidebb határidőt szeretne látni ebben a tekintetben, ezért azt javasolja, hogy az Európai Bizottság csökkentse három évre a jelentéstételi időszakot.

4.1.9 Nem lehet eléggé hangsúlyozni a nyomon követés jelentőségét. Ez az egyetlen módja annak, hogy az egyenlőséggel foglalkozó szervek valóban hatékonyak lehessenek, és képesek legyenek biztosítani a szükséges támogatást a megkülönböztetés áldozatai számára. Az EGSZB véleménye szerint az, hogy a felügyeleti mechanizmust az Európai Bizottságra bízzák, biztosítja, hogy a nyomon követés nagy hangsúlyt kapjon.

4.1.10 Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy az Európai Bizottságnak aktívan elő kell mozdítania valamennyi áldozat általános hozzáférését az egyenlőséggel foglalkozó szervek erőforrásaihoz és az általuk nyújtott támogatáshoz. Ez hatékony felügyelet, a helyi szinten működő esélyegyenlőségi szervek megfelelő támogatása és a tagállamokkal folytatott párbeszéd révén valósítható meg. Fontos hozzáadott értéket és további hatékony felügyeletet biztosíthat, ha a párbeszédbe bevonják a civil társadalmi szervezeteket és a szociális partnereket.

4.1.11 Az EGSZB továbbra is szorgalmazza a frontvonalban tevékenykedő civil társadalmi szervezetekkel és emberijog-védőkkel folytatott megerősített együttműködést és azok támogatását, különösen a perifériára szorult és veszélyeztetett közösségekben, amint azt korábbi véleménye is körvonalazza ([13]).

4.1.12 Emlékeztetve arra, hogy „A faji, etnikai származás, a társadalmi osztály, az életkor, a szexuális irányultság, [az állampolgárság, a vallás, a nem,] a fogyatékosság, a menekült- vagy migráns jogállás stb. együttes fennállása multiplikátorhatással bír, és fokozza a […] megkülönböztetést” ([14]), az EGSZB úgy véli, hogy minden szinten folytatni kell a tudáscserére és a tanulás előmozdítására irányuló programokat, többek között a munka interszekcionális megközelítésének biztosítása révén.

4.1.13 Az EGSZB üdvözli, hogy az irányelvek rendelkezéseket tartalmaznak a több megbízatással rendelkező szervekre vonatkozóan, hogy szavatolják az egyenlőségi funkcióhoz szükséges erőforrásokat és láthatóságot. Az „egyenlőséggel kapcsolatos megbízatás önálló gyakorlásának” fogalmát azonban pontosabban meg kell határozni és értelmezni kell, biztosítva azt is, hogy ne legyen szükség a különböző megbízatások hermetikus szétválasztására azokban az esetekben, amikor azok felhasználhatók egymás megerősítésére és kiegészítésére. Az erős esélyegyenlőségi szervek megvalósítása szempontjából kontraproduktív lehet egy strukturális „tűzfal” bevezetése azoknál az egyenlőséggel foglalkozó szerveknél, amelyek többféle célirányos szervezeti egységgel rendelkeznek.

4.2 ***A megkülönböztetés áldozatainak igazságszolgáltatáshoz való hatékony hozzáférése***

4.2.1 A javaslatoknak részét képezi annak biztosítása, hogy az egyenlőséggel foglalkozó szervek erősebbé váljanak a megkülönböztetéssel kapcsolatos ügyek kezelésében, és hogy az egyenlőséggel foglalkozó szervek szolgáltatásai ingyenesek és valamennyi áldozat számára egyenlő feltételek mellett hozzáférhetők legyenek.

4.2.2 Az EGSZB úgy véli, hogy az egyenlőséggel foglalkozó szervek által nyújtott segítség elengedhetetlen annak biztosításához, hogy a megkülönböztetés áldozatainak lehetőségei ne csak a bírósági jogorvoslat és jogi lépések egyéni igénybevételére korlátozódjanak, hanem az is megvalósuljon, hogy ezek a hatáskörök ne sértsék és kiegészítsék a szociális partnerek kollektív képviseleti és perképviseleti hatáskörét. Az EGSZB nagyra értékeli továbbá annak tisztázását, hogy a mindenki számára biztosítandó akadálymentesség megköveteli a fogyatékossággal élő személyekkel kapcsolatos akadálymentesítési követelményekre való összpontosítást is, és hangsúlyozza, hogy az akadálymentesség a tanácsadáshoz való hozzáférés szempontjából is fontos lehet, például akkor, ha valaki távoli helyen él, vagy nehezen fér hozzá online forrásokhoz. Az egyenlőséggel foglalkozó szervek támogatása előfeltétele annak, hogy kezelni lehessen az egyenlőtlenségek strukturális, interszekcionális és rendszerszintű dimenzióit.

4.2.3 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az egyenlőséggel foglalkozó szerveknek képesnek kell lenniük eljárni mind az áldozatok panaszai nyomán, mind pedig általánosabb szinten, saját kezdeményezésükre vagy az érintett civil társadalmi szervezetekkel vagy szociális partnerekkel folytatott párbeszédet követően. A következményektől – többek között a megélhetés elvesztésétől – való félelem megnehezítheti az áldozatok számára, hogy jelentkezzenek. A jogokkal és azok érvényesítésének módjával kapcsolatos ismeretek hiánya szintén akadályt jelenthet.

([13]) HL C 341., 2021.8.24., 50. o.
([14]) HL C 367., 2018.10.10., 20. o.

4.2.4 Rendkívül fontos figyelembe venni azokat a jelentős különbségeket, amelyek a tagállamok között állnak fenn az egyenlőséggel foglalkozó szervek száma, felépítése és működési módja tekintetében, és mindenképpen tiszteletben kell tartani a nemzeti jogi kereteket és gyakorlatokat, ugyanakkor meg kell akadályozni a megkülönböztetés elleni védelemre vonatkozó meglévő normák felhígulását, ideértve azt is, hogy a különböző nemzeti jogszabályok gyengítik az egyenlőséggel foglalkozó szervek jelenlegi hatásköreit. Emellett különbségek vannak a tekintetben is, hogy miként vesznek részt a folyamatban a szociális partnerek szervezetei és a civil társadalom, és ezt szem előtt kell tartani ([15]).

4.2.5 Az EGSZB úgy véli, hogy az egyenlőséggel foglalkozó szerveknek a bírósági eljárásokban való részvételhez való joga – amely már létezik számos tagállamban – alapvető fontosságú az egyenlő bánásmód elvének jobb védelméhez, különösen azokban az esetekben, amikor az áldozatok – akár eljárási, akár pénzügyi akadályok miatt – nem férnek hozzá az igazságszolgáltatáshoz, és a szociális partnerek nem érik el őket. Az EGSZB hangsúlyozza továbbá, hogy az egyenlőségről szóló hatályos irányelvekkel összhangban az egyenlőséggel foglalkozó szervek perképviseleti hatáskörei nem sérthetik és ki kell, hogy egészítsék a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek vonatkozó hatásköreit és jogállását ([16]), a nemzeti jogban meghatározott kritériumokkal összhangban. E tekintetben nagyon fontos, hogy az egyenlőséggel foglalkozó szervek nemzeti szinten együttműködjenek a bíróságokkal, a szakosodott közigazgatási bíróságokkal, például munkaügyi bíróságokkal, valamint a szociális partnerekkel.

4.2.6 Az EGSZB elismeri, hogy az egyenlő bánásmódról szóló hatályos irányelvek szerinti bizonyítási tehernek való megfelelés megköveteli a bizonyítékokhoz való hozzáférést minden olyan fél számára, amelynek jogos érdeke fűződik ahhoz, hogy a megkülönböztetés áldozatai nevében vagy érdekében eljárást indítson. Ilyenek például a szociális partnerek, az egyenlőséggel foglalkozó szervek és a civil társadalmi szervezetek. A vizsgálati hatáskörök gyakorlása ebben az összefüggésben nem szabad, hogy sértse a bíróságok, törvényszékek és más állami ellenőrző szervek – például munkaügyi felügyelőségek – vizsgálati jogkörét és függetlenségét.

4.2.7 Az EGSZB véleménye szerint a szóban forgó két javaslatnak inkább egyénközpontú megközelítésre kellene összpontosítania az erőszak vagy a megkülönböztetés áldozataival kapcsolatban. E tekintetben megfelelő védelmet kell biztosítani a panaszosok számára, elkerülendő a következményektől való félelem miatti hallgatást. Arányos és megfelelő kártérítést kell biztosítani az áldozat által elszenvedett jogsértésért, és szankciókat kell alkalmazni az elkövetőkre. A 2000/78/EK irányelv ([17]) 17. cikkével összhangban a szankcióknak – amelyek magukban foglalhatják az áldozatnak járó kártérítés kifizetését is – hatékonynak, arányosnak és visszatartó erejűnek kell lenniük.

4.3 ***A tudatosság növelése***

4.3.1 Az EGSZB üdvözli a tudatosságnövelésre való összpontosítást, és hangsúlyozza, hogy a tagállamoknak és az egyenlőséggel foglalkozó szerveknek fokozniuk kell a tudatosság növelésére irányuló erőfeszítéseiket, többek között azáltal, hogy támogatják a szervezett civil társadalmat a megkülönböztetés megelőzése és az egyenlőség megteremtése érdekében. Az EGSZB javasolja, hogy az uniós jogokról és a sokszínűség tiszteletben tartásáról szóló tájékoztató kampányokat, amelyeket az Európai Bizottság dolgoz ki és finanszíroz, a nemzeti esélyegyenlőségi szervek hajtsák végre a civil társadalommal együtt, igazodva a helyi szükségletekhez. Különös figyelmet kell fordítani a legveszélyeztetettebb csoportokra, és külön kampányokat kell tervezni a gyermekeket és az iskolás fiatalokat megcélozva, korai életkortól kezdve.

4.3.2 Az EGSZB nyomatékosan kéri, hogy e tájékoztató kampányok előkészítésébe, végrehajtásába és terjesztésébe vonják be a szociális partnereket és a civil társadalmi szervezeteket. Az érintett szervezetek meglátásai növelni fogják a kampányok hatókörét és hatékonyságát, és hallhatóvá tehetik a legkiszolgáltatottabb csoportok véleményét.

4.4 ***Adatgyűjtés***

4.4.1 Az egyenlőséggel foglalkozó szervek fontos szerepet játszanak az adatgyűjtésben, ami túlmutat a saját munkájukra vonatkozó adatgyűjtésen. Az irányelvek elismerik ezt, és többek között hatáskört ruháznak az egyenlőséggel foglalkozó szervekre a köz- és magánszervezetek – köztük a hatóságok, a szakszervezetek, a vállalatok és a civil társadalmi szervezetek – által gyűjtött statisztikákhoz való hozzáférés tekintetében. Ezek a statisztikai információk nem

([15]) Az egyenlőségről szóló hatályos uniós irányelvek, pontosabban a foglalkoztatási keretirányelv (2000/78/EK irányelv) 9. cikkének (2) bekezdése és a nemek közötti egyenlőségről szóló átdolgozott irányelv (2006/54/EK irányelv) 17. cikkének (2) bekezdése szabályozzák a kereshetőségi joggal kapcsolatos kérdéseket az összes fél számára, amelynek az egyenlőségről szóló hatályos uniós irányelvek értelmében jogos érdeke fűződik ahhoz, hogy részt vegyen a megkülönböztetésmentességre irányuló eljárásokban. Ilyenek például a szakszervezetek, a munkáltatói szövetségek, az egyenlőséggel foglalkozó szervek és a civil társadalmi szervezetek.

([16]) A COM(2022) 688 final irányelvre irányuló javaslat (34) preambulumbekezdése és a COM(2022) 689 final irányelvre irányuló javaslat (35) preambulumbekezdése kimondja, hogy a kereshetőségi jogra vonatkozóan javasolt rendelkezések nem érintik a szociális partnerek és a civil társadalom szerepét, hatásköreit és feladatait a megkülönböztetés elleni jogszabályok szerinti kötelezettségek érvényesítésére irányuló eljárásokban való részvételben.

([17]) HL L 303., 2000.12.2., 16. o.

tartalmazhatnak személyes adatokat, és gyűjtésüknek a lehető legnagyobb mértékben korlátoznia kell az érintett szervezetekre háruló további adminisztratív vagy pénzügyi terheket. Az egyenlőséggel foglalkozó szerveknek emellett éves tevékenységi jelentéseket és rendszeres jelentéseket kell készíteniük az egyenlő bánásmód és a megkülönböztetés országukon belüli helyzetéről. Noha ezek fontos és messze mutató hatáskörök, amelyeket nagyon jól ki lehet használni, egyben erőforrás-igényesek is. Az EGSZB ezért hangsúlyozza, hogy e hatáskörök gyakorlásához megfelelő kiegészítő forrásokkal kell ellátni az egyenlőséggel foglalkozó szerveket.

4.4.2 A meglévő egyenlőtlenségekre és megkülönböztetésre való rendszeres odafigyelés biztosítása érdekében az EGSZB kéri, hogy rendszeresen gyűjtsenek és elemezzenek lebontott adatokat a nemen, faji vagy etnikai származáson, valláson vagy meggyőződésen, fogyatékosságon, életkoron és szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetés nyomon követése érdekében.

4.4.3 Az EGSZB hangsúlyozza az egyenlőtlenséggel és a hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos rendszeres kutatások fontosságát, valamint azt, hogy szoros együttműködésre van szükség az Európai Bizottság, a tagállamok, az emberi jogi szervek és a civil társadalmi szervezetek, valamint a szociális partnerek között a munkaügyi vonatkozású kérdésekben a nyomon követés és értékelés, valamint a szakpolitikai menetrend kidolgozása terén.

Kelt Brüsszelben, 2023. március 22-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme elleni uniós cselekvési terv felülvizsgálata

(COM(2022) 581 final)

(2023/C 184/14)

Előadó: **Ozlem YILDIRIM**

Társelőadó: **Cillian LOHAN**

Felkérés:	Európai Bizottság: 2022.11.25.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.3.9.
Elfogadás plenáris ülésszakon:	2023.3.22.
Plenáris ülésszak száma:	577.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	152/0/1

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1 A vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme elleni felülvizsgált uniós cselekvési terv számos helyes elemet tartalmaz, amelyek sikeressé tehetik. A négy prioritás és azok célkitűzései jól kidolgozottak, és az előző változathoz képest javulást jelentenek. Az EGSZB azonban aggodalmát fejezi ki a terv nemzeti szintű végrehajtására elkülönítendő források mennyisége miatt, és amiatt, hogy ezek elegendőek lesznek-e, mert ha nem, az a terv kudarcához vezethet, ahogy az az előző terv esetében történt.

1.2 Az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Bizottság kötelezettséget vállalt arra, hogy elegendő pénzügyi és emberi erőforrást biztosít a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelmének visszaszorítására, és e célból a vadon élő állatok és növények kereskedelmét beépíti a következő témákkal foglalkozó uniós alapokba: i. biztonság és szervezett bűnözés; ii. környezetvédelem; és iii. nemzetközi együttműködés/partnerségek. E témának különösen a következő programoknál és alapoknál kell prioritást élveznie: EMPACT; a Belső Biztonsági Alap; a LIFE program; az Interreg program; és a Szomszédsági, Fejlesztési és Nemzetközi Együttműködési Eszköz.

1.3 A cselekvési tervvel kapcsolatos elszámoltathatóság elősegítése érdekében azonban meg kell állapodni arról, hogy e források bizonyos százalékát teljes mértékben a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelmének visszaszorítására kell fordítani. A tagállamoknak kötelezettséget kell vállalniuk arra, hogy a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme elleni küzdelem érdekében elegendő forrást biztosítanak országukban az e területre szakosodott személyzet kiképzéséhez. Az elkülönített pénzeszközökről a cselekvési terv nemzeti szintű végrehajtásának részeként jelentést kell készíteni, és azokat nyomon kell követni és értékelni kell. Az erőforrásoknak felszereléseket és személyzetet is magukban kell foglalniuk. Ezen túlmenően a személyzet számára magas színvonalú munkakörülményeket kell biztosítani, teljes körű kollektív tárgyalási joggal és progresszív karrierstruktúrával. Ez kulcsfontosságú ahhoz, hogy a legjobb dolgozókat lehessen megnyerni, és magas szinten tudjuk tartani a motivációjukat. Különös figyelmet kell fordítani az egészséggel, a jóléttel és a személyes biztonsággal kapcsolatos kérdésekre.

1.4 A vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme elleni küzdelmet uniós és tagállami szinten valamennyi szakpolitikai területen folytatni kell. A vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelmének megelőzésében részt vevő valamennyi szereplő számára egységes és egy minimális szintnek mindenképp megfelelő képzést kell biztosítani, és a kapacitásépítést annak figyelembevételével kell folytatni, hogy milyen készségekre van szükség azokon a különböző területeken, amelyeket a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme elleni küzdelem érint. Olyan, szakosodott egységeket, illetve alkalmazottakat kell kiképezni az ügyészek, bírák, vámtisztviselők, nemzeti CITES-hatóságok és a rendőri szervek körében, akik képesek a vadon élő állatokat és növényeket érintő bűncselekmények feltárására, valamint az ezekben részt vevők letartóztatására, büntetőeljárás alá vonására és bíróság elé állítására.

1.5 Emellett egységes struktúrákat kell kialakítani valamennyi tagállamban, amelyeknek – az EGSZB javaslata szerint – olyan ügynökségközi bizottságokból és erre szakosodott egységekből vagy személyzetből kell állniuk, amelyeket, illetve akiket kiképeztek a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme elleni küzdelemre. Ezek az ügynökségközi bizottságok magukban foglalnák a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme elleni küzdelemre szakosodott

egységeknek a képviselőit. Az ügynökségközi bizottságok különösen hasznos szerepet játszanának abban, hogy a tagállamokon belül konzultációkat és közös nyomozásokat szervezzenek olyan más ügynökségekkel, amelyek más jogellenes tevékenységekkel, például pénzügyi bűncselekményekkel és kiberbűnözéssel foglalkoznak. Ezek az ügyek általában összefüggnek a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelmével, mivel a szervezett bűnözői csoportok a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelméhez is felhasználhatják és fel is használják a más típusú bűncselekményekre (például kábítószer-kereskedelemre vagy pénzmosásra) létrehozott csatornáikat. A szociális partnerekkel és a civil társadalommal együtt külön e célra szolgáló kommunikációs és együttműködési csatornákat kell létrehozni.

1.6 Az EU-ban kereskedő vállalatok átvilágítására vonatkozó kötelezettségeknek egy ambiciózus vállalatátvilágítási irányelv révén történő beépítése ösztönzést nyújthat a vállalatoknak arra, hogy eleve csak fenntartható módon gyűjtött vadon élő állatokkal és növényekkel kereskedjenek, visszatarthatja őket az illegális tevékenységektől, és segítheti a bűnüldöző hatóságokat a bűnözők felkutatásában.

1.7 Az EGSZB úgy véli, hogy fontos együttműködni a vadon élő állatok és növények kereskedelmében részt vevő üzleti ágazatokkal annak érdekében, hogy csökkenjen a vadon élő állatokból és növényekből készült termékek iránti kereslet az EU-ban, és csökkenjen a vadon élő állatokból és növényekből készült termékek illegális behozatala. A terv a vadon élő állatok és növények kereskedelmével kapcsolatos jogérvényesítéssel foglalkozó uniós csoporttal közös, az érintett üzleti képviselők számára indítandó tematikus programokat ír elő konkrét kérdésekkel kapcsolatban (pl. hagyományos orvoslás, kedvtelésből tartott egzotikus állatok, luxusipar, vadászturizmus, faipar, halászati és haltermék-kereskedelem, szállítás, futárvállalatok és online kereskedelem). A stratégia egyik fő elemének azonban a nagyközönségnek szóló (kifejezetten a kereslet csökkentését célzó) összehangolt tájékoztató kampányoknak kell lenniük. A civil társadalmi szervezetek szintén szerepet játszhatnak a kereslet csökkentésében azáltal, hogy felhívják a figyelmet azokra az Unió-beli közösségekre, amelyek vadon élő állatokból és növényekből készült illegális termékeket fogyasztanak, és keresletcsökkentő kampányokat folytatnak.

1.8 Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy a szervezett bűnözésről szóló kommunikációjuk részeként vonja be a nemzeti és szupranacionális bűnüldöző szerveket a veszélyeztetett fajok kereskedelme megelőzésének és üldözésének nagyobb láthatóságára irányuló erőfeszítésekbe, mind állandó kommunikációs eszközeik keretében, mind ideiglenes célzott kampányok révén.

1.9 Végezetül az is döntő fontosságú, hogy az Európai Bizottság világos és ambiciózus nyomon követési és értékelési mechanizmust hozzon létre a cselekvési terv végrehajtásának nyomon követésére, valamint a cselekvési terv előrehaladásának és sikerességének mérésére, figyelembe véve (a 4. prioritással összhangban) az EU-nak a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme elleni küzdelemre irányuló külső tevékenységét.

2. **Háttér**

2.1 A vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme a világ egyik legjövedelmezőbb szervezett bűnözői tevékenységévé vált, amelynek forgalma az Európai Bizottság becslései szerint világszinten akár a 20 milliárd eurót is elérheti ([1]). Az elmúlt években világszerte exponenciálisan nőtt a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme, mivel alacsony kockázatú és nagy megtérülésű tevékenységnek tekintik.

2.2 A vadon élő állatok és növények védelmére vonatkozó átfogó jogi keret ellenére az Európai Unió a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelmének fontos célpiaca és tranzitplatformja. A nagy volumenű lefoglalásokról szóló éves jelentések – amelyeket az Európai Bizottság 2011 óta évente kér – részletesen leírják, hogy az EU milyen jelentős piaca a vadon élő állatokból és növényekből készült illegális termékeknek.

2.3 Látva, hogy az EU a vadon élő állatokból és növényekből készült termékek jelentős piaca, az Európai Bizottság példa nélküli erőfeszítéseket tett annak érdekében, hogy felhívja a vállalkozások, a fogyasztók és a nyilvánosság figyelmét a vadon élő állatok és növények Európában belüli jogellenes kereskedelmének jellemzőire és mértékére. Ennek eredményeként az Európai Bizottság 2016 februárjában elfogadta a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme elleni uniós cselekvési tervet ([2]), amely átfogó iránymutatást ad a vadon élő állatok és növények Unión belüli jogellenes kereskedelme elleni küzdelemhez, valamint az ilyen illegális tevékenységek elleni globális küzdelemben játszott uniós szerep megerősítéséhez. Annak ellenére, hogy a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelmét kiemelt kérdéssé tette, a cselekvési terv a kereslet csökkentése terén csekély hatást fejtett ki. A TRAFFIC ([3]) szervezet kiadott egy jelentést ([4]), amely tartalmazza a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezmény (CITES) alapján 2018-ban végrehajtott valamennyi lefoglalás adatait, amelyekből kiderül, hogy a vadon élő fajok iránti uniós kereslet nem változott 2011 óta, amikor az első adatokat összegyűjtötték.

([1]) https://ec.europa.eu/environment/cites/infographics_en.htm
([2]) https://ec.europa.eu/environment/cites/trafficking_en.htm
([3]) https://www.traffic.org/
([4]) https://www.traffic.org/site/assets/files/12745/eu-seizures-report-2020-final-web.pdf

2.4 A TRAFFIC szervezet 2020. évi lefoglalásokról szóló legutóbbi jelentésében ([5]) tükröződik, hogy a Covid19-világjárvány milyen hatást gyakorolt a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelmére. A bejelentett lefoglalások csökkenéséhez valószínűleg hozzájárult az is, hogy a légi közlekedésben, a kereskedelmi műveletekben és az áruszállítás vagy -értékesítés egyéb kapcsolódási pontjain a Covid19 által kiváltott zavarok miatt a kereskedelem is visszaesett. Az EU-ban 2020-ban jelentősen csökkent a lefoglalások száma, bár ez nem feltétlenül jelzi azt, hogy változott volna a kereslet vagy a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelmének dinamikája.

2.5 Az EU egyrészt importpiac, másrészt egyes veszélyeztetett fajok – például az európai angolna *(Anguilla anguilla)* – esetében beszerzési régió. 2016 és 2017 között 48 embert tartóztattak le, és 4 000 kg élő fiatal angolnát foglaltak le, mintegy 4 millió euró értékben. Ráadásul a jogellenesen Európába érkező vadon élő állatok és növények közül nem mindegyik az európai piacokra irányul, és az EU gyakran csak köztes állomáshelyül szolgál. A bűnüldöző szervek gyakran foglalnak le Afrikából Ázsiába szállított tobzoskákat, csikóhalakat, elefántcsontot és cápauszonyokat.

3. **Általános megjegyzések**

3.1 Az EU-nak továbbra is ébernek kell maradnia, és meg kell sokszoroznia a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelmének megállítására és visszafordítására irányuló erőfeszítéseit. Ez a jövedelmező kereskedelem, amellett, hogy a zoonotikus betegségek átvitele miatt kockázatot jelent az emberi egészségre nézve, közvetlenül aláássa a fenntartható fejlődést világszerte támogató uniós szakpolitikákat, különösen a globális biológiai sokféleség és ökoszisztémák védelmével összefüggő fenntartható fejlesztési célokat ([6]), valamint a jó kormányzás megerősítésére és az egyenlőtlenségek felszámolására irányuló erőfeszítéseket.

3.2 A vadon élő állatok és növények mai jogellenes kereskedelme, amellett hogy számos fajt (köztük néhány ikonikus fajt is) a kihalás szélére sodor, a fenntartható gazdasági fejlődést is akadályozza" ([7]). Röviden összefoglalva, a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme elleni uniós cselekvési tervet megfelelően végre kell hajtani az EU nemzetközi környezetvédelmi megállapodásainak, különösen a CITES-nek és a biológiai sokféleségről szóló egyezménynek (CBD) való megfelelés érdekében. Az EGSZB azonban arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy még e nemzetközi megállapodásokon túlmenően is igyekezzen javítani a vadon élő állatok és növények védelmét az EU-ban, és visszaszorítani a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelmét; ennek előnyei nemcsak az EU-ban, hanem világszerte is megmutatkoznának. A vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme a biológiai sokféleség csökkenésének egyik fő oka, amely – amellett, hogy számos fajt a kihalás szélére sodor – a szén tárolásában fontos szerepet játszó fák illegális kitermelésének ösztönzésével hozzájárul az éghajlatváltozáshoz is.

3.3 Ugyanilyen fontos az is, hogy véget vessünk a transznacionális szervezett bűnözésnek és végzetes következményeinek. Az UNEP–Interpol jelentés szerint a környezeti bűncselekmények volumene 26 %-kal növekedett ([8]). Ez magában foglalja a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelmét is, és fenyegetést jelent a békére, a biztonságra és a jogállamiságra nézve, valamint gyakran társul más súlyos bűncselekményekkel, például korrupcióval, kiberbűnözéssel és pénzügyi bűncselekményekkel. Egyes afrikai régiókban például a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme veszélyezteti a nemzetbiztonságot. Itt meg kell említeni a gyilkosságokat és a merényleteket is, mivel a veszélyeztetett fajok védelméért felelős emberek életét valós veszély fenyegeti, és elkötelezettségükért súlyos árat fizetnek. A Thin Green Line Alapítvány szerint 2009 és 2016 között – a számon tartott esetek alapján – az orvvadászok 595 vadőrt öltek meg. A fejlődő országokban ezenfelül több száz ismeretlen vadőr vesztette életét, amely esetek a hivatalos statisztikákban nem szerepeltek. 2017-ben több mint 100 vadőr halálát jelentették, és 2018-ban is ugyanez a helyzet, hetente közel két halálesettel ([9]).

3.4 Az EGSZB üdvözli a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme elleni uniós cselekvési terv felülvizsgálatát, valamint azt a döntést, hogy a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelmét az Európai Bizottság fellépésének középpontjába kell helyezni. Az EGSZB egyetért az Európai Bizottság által a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme elleni korábbi uniós cselekvési tervről készített értékeléssel, amely szerint a szakképzett személyzet, az erőforrások és a képzés hiánya számos tagállamban és nem uniós országban továbbra is komoly problémát jelent. Az együttműködés javítására is nagy szükség van: i. az EU-tagállamokon belül; ii. az EU-tagállamok között; iii. az EU és az EU-n kívüli országok között; valamint iv. az érdekelt felekkel és a civil társadalommal. Emellett többet kell tenni a digitális nyomonkövethetőség és az ügynökségek közötti digitális együttműködés biztosítása terén.

([5]) https://www.traffic.org/site/assets/files/17391/2020_eu_seizures_report_final.pdf
([6]) https://sustainabledevelopment.un.org/topics/biodiversityandecosystems
([7]) Kivonat az Európai Bizottság elemzésének következtetéseiből: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016SC0038.
([8]) UNEP-INTERPOL Report: Value of Environmental Crime up 26%.
([9]) https://globalconservation.org/news/over-one-thousand-park-rangers-die-10-years-protecting-our-parks/

3.5 Az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Bizottság a környezet büntetőjog általi védelméről szóló irányelv felülvizsgálatát összekapcsolta a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme elleni uniós cselekvési tervvel. Aggódik azonban amiatt, hogy a környezet büntetőjog általi védelméről szóló irányelv nem lesz alkalmas arra, hogy hatékony és visszatartó erejű szankciókat szabjon ki a vadon élő állatok és növények kereskedelmére. A Tanács 2022. december 9-én elfogadta álláspontját ez ügyben, és jelentősen csökkentette a természetes személyekre vonatkozó szankciókat, emellett pedig visszafogta a jogi személyekre vonatkozó szankciókkal kapcsolatos harmonizációs törekvéseket is. A Tanács által javasolt büntetési szintek túl alacsonyak ahhoz, hogy visszatartó erejűek és hatékonyak legyenek. A pénzbírság felső határa nem szabad, hogy kevesebb legyen, mint az adott jogi személy teljes világméretű forgalmának 15 %-a, ami jóval magasabb, mint a Tanács által elfogadott 5, illetve 3 %. Úgy véljük, hogy egy, a környezet büntetőjog általi védelméről szóló ambiciózus irányelv elengedhetetlen a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme elleni uniós cselekvési terv sikeres megvalósításához.

4. **Részletes megjegyzések**

4.1 A cselekvési tervnek kifejezetten utalnia kell a bejelentő személyekre és a környezetvédelemmel foglalkozó más emberijog-védőkre mint a terv kidolgozása és uniós és nemzeti szintű végrehajtása során érdekelt felekre, mivel ők kulcsszerepet játszanak a környezetvédelmi jogszabályok megsértésének feltárásában és megelőzésében. E személyek számára a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelmének bejelentése vagy a nyomozások segítése esetén védelmet kell nyújtani a megfélemlítéssel és a peres eljárásokkal szemben is, amint azt a környezet büntetőjog általi védelméről szóló irányelv jelenleg is kimondja.

4.2 Az EGSZB úgy véli, hogy fontos együttműködni a vadon élő állatok és növények kereskedelmében részt vevő üzleti ágazatokkal annak érdekében, hogy csökkenjen a vadon élő állatokból és növényekből készült termékek iránti kereslet az EU-ban, kisebb mértékű legyen a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme, és biztosítható legyen, hogy az ilyen állatokkal és növényekkel folytatott kereskedelem jogszerű és fenntartható legyen. A terv a vadon élő állatok és növények kereskedelmével kapcsolatos jogérvényesítéssel foglalkozó uniós csoporttal közös, az érintett üzleti képviselők számára indítandó tematikus programokat ír elő konkrét kérdésekkel kapcsolatban (pl. hagyományos orvoslás, kedvtelésből tartott egzotikus állatok, luxusipar, vadászturizmus, faipar, halászati és haltermék-kereskedelem, szállítás, futárvállalatok és online kereskedelem). Azt a szerepet azonban, amelyet a civil társadalmi szervezetek játszhatnak a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme elleni erőfeszítések támogatásában, jobban el kell ismerni, és annak jobban tükröződnie kell a cselekvési tervben és annak végrehajtása terén is (pl. figyelemfelkeltés és a magatartásformák megváltoztatására irányuló kampányok lebonyolítása). Az EU nem tájékoztatja széles körben polgárait a vadon élő állatokból és növényekből készült termékek kereskedelmének és felhasználásának szabályairól, kockázatairól és következményeiről, ugyanakkor a hagyományos orvoslással (ide tartozik a vadon élő állatok és növények részeinek és származékainak gyógyászati célú felhasználása is) kapcsolatos gyakorlatokról és alkalmazásokról szóló információkat széles körben terjesztik az EU-ban. Ez a gyakorlat kockázatokat rejt magában a felhasználók számára (mivel egyes gyógymódok hasznossága tudományosan nem bizonyított), és végzetes következményekkel jár a befogott vagy begyűjtött és forgalmazott vadon élő fajokra nézve (felgyorsítva azok kihalását). Ha több megelőző munkát folytatna e konkrét témában, az EU évente akár 30 %-kal is csökkenthetné a vadon élő állatokból és növényekből készült termékek kereskedelmét, mivel ez a szám megegyezik az EU-ban gyógyászati felhasználásra szánt, lefoglalt, vadon élő állatokból és növényekből készült termékek arányával ([10]). Ennek kapcsán az EGSZB-t és a bűnüldöző szerveket is be lehetne vonni a probléma tudatosítását célzó nyilvános kampányok kidolgozásába.

4.3 Az EGSZB azt ajánlja, hogy az intézkedések nemzeti szintű végrehajtásával kapcsolatos egyértelmű felelősségi körök kijelölése és az érintett szereplők közötti koordináció biztosítása minden tagállamban egységes legyen. Ha a koordináció biztosítására különböző opciókat kínálunk fel, ahogy az a tervben szerepel (például: i. ügynökségközi bizottságok vagy egyetértési megállapodások létrehozása; ii. nemzeti cselekvési tervek elfogadása; vagy iii. egy nemzeti kapcsolattartó pont kinevezése), az bizonytalansághoz vezet, mivel a tagállamok különböző lehetőségeket fognak választani. A cselekvési terv végrehajtását segíteni fogja a nemzeti szintű ügynökségközi bizottságok létrehozása, amelyek mindegyikéhez kijelölt kapcsolattartó pontot rendelnek.

4.4 Alapvető fontosságú, hogy ezek az ügynökségközi bizottságok és szakosodott személyzet vagy egységek mind a 27 tagállamban egységes képzést kapjanak. Ez megkönnyítené a tagállamokon belüli és a tagállamok közötti együttműködést, mivel a személyzet ugyanolyan módon lépne fel, folytatna nyomozást és indítana büntetőeljárást. Az, hogy minden ügynökségközi bizottsághoz tartozna egy kapcsolattartó pont, szintén javítaná a tagállamok közötti és az EU-n kívüli harmadik országokkal folytatott együttműködést és koordinációt. A kapcsolattartó pont javítaná az együttműködést, mivel így az ügynökségközi bizottságok és a tagállamok szakosodott személyzete könnyebben és gyorsabban kapcsolatba tud lépni egymással, különösen, ha a határokon átnyúló jogellenes kereskedelem miatt ez sürgetően szükséges. A kapcsolattartó pontok rugalmasabbá tehetik a tagállamok közötti együttműködést, anélkül hogy a két országot érintő, lokálisabb jellegű ügyekben nemzetközi szervektől, például az Europoltól kellene függeniük. Ezek a csoportok azonban veszélybe kerülhetnek, és szervezett bűnözők célpontjává válhatnak. A kapcsolattartó pontokra vonatkozó részletes információkat a személyzet személyazonosságának védelme érdekében csak a bűnüldöző hatóságoknak és az igazságügyi hatóságoknak lehet átadni.

([10]) A Tanács megállapodott a környezet büntetőjog általi védelméről szóló irányelvre vonatkozó tárgyalási megbízásáról – Consilium (europa.eu).

4.5 A vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme elleni uniós cselekvési terv végrehajtását illetően az uniós tagállamok arról számoltak be, hogy az erőforrások és a személyzet hiánya miatt nehezen tudják végrehajtani a műveleteket. Ezért is fontos, hogy a tagállamok kötelezettséget vállaljanak arra, hogy elegendő forrást különítenek el az új uniós cselekvési terv nemzeti szintű végrehajtására. Az erőforrások a személyzet megfelelő munkakörülményeinek biztosításához is fontosak.

4.6 A szövegnek konkrétan tartalmaznia kell, hogy a tagállamok kötelezettséget vállalnak arra, hogy a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme elleni küzdelem érdekében elegendő forrást biztosítanak országukban az e területre szakosodott személyzet kiképzéséhez. Az elkülönített pénzeszközökről a cselekvési terv nemzeti szintű végrehajtásának részeként jelentést kell készíteni, és azokat nyomon kell követni és értékelni kell. Az erőforrásoknak nemcsak a személyzetet, hanem a felszerelést is magukban kell foglalniuk. Ezen túlmenően a személyzet számára magas színvonalú munkakörülményeket kell biztosítani, teljes körű kollektív tárgyalási joggal és progresszív karrierstruktúrával. Ez kulcsfontosságú ahhoz, hogy a legjobb dolgozókat lehessen megnyerni, és magas szinten tudjuk tartani a motivációjukat. Különös figyelmet kell fordítani az egészséggel, a jóléttel és a személyes biztonsággal kapcsolatos kérdésekre. A vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelmének megelőzésében részt vevő valamennyi szereplő számára egységes képzést kell biztosítani, és valamennyi tagállamban homogén struktúrákat kell létrehozni, amelyeknek – az EGSZB javaslata szerint – olyan ügynökségközi bizottságokból, erre szakosodott egységekből vagy személyzetből kell állniuk, amelyek és akik ki vannak képezve a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme elleni küzdelemre.

4.7 A cselekvési terv kiemeli a különböző nemzetközi ügynökségek és kezdeményezések, például az EMPACT szerepét, amely a szervezett bűnözés elleni uniós szintű, multidiszciplináris és több ügynökséget érintő operatív együttműködés kiemelt eszköze. Az EMPACT a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme elleni uniós cselekvési terv végrehajtásának kulcsfontosságú eszköze lehet, például egységes módon szervezhetne képzéseket az ügynökségközi bizottságok és a szakosodott személyzet számára valamennyi tagállamban.

4.8 A vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme elleni uniós cselekvési tervnek ki kell terjednie az illegális vadászati tevékenységek, különösen a trófeavadászat megelőzésére is. A Kárpátokban például illegálisan vadásznak medvére, az orvvadászokat pedig csak enyhe szankciók fenyegetik, amelyek nem kellően visszatartó erejűek.

4.9 Az EGSZB egyetért azzal a javaslattal, hogy az EMPACT koordinálja az uniós tagállamokkal, az Európai Bizottsággal (OLAF) és az érintett uniós ügynökségekkel, például az Eurojusttal, a Frontexszel, az Europollal és az Európai Halászati Ellenőrző Hivatallal folytatott, határokon átnyúló együttműködést magában foglaló rendszeres közös műveleteket. Újra hangsúlyozzuk, hogy a hatékony együttműködés biztosításához elengedhetetlen a megfelelő nemzeti szintű forráselosztás.

4.10 A kereskedelmi politikákat és a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme elleni fellépést támogató eszközöket illetően az EGSZB üdvözli azt a javaslatot, hogy a jövőbeli szabadkereskedelmi megállapodásokba építsenek be ambiciózus kötelezettségvállalásokat a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme elleni küzdelemre vonatkozóan. Ez azonban nem lesz elegendő a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelmének visszaszorításához. A nemzetközi kereskedelem és beruházások lehetőségeinek növelésére irányuló uniós erőfeszítések hiábavalóak és kontraproduktívak lesznek, ha az EU nem orvosolja sürgősen a bűnüldözés hiányosságait. A digitális termékútlevelek ugyanezt a célt szolgálhatják. Növelhetik a globális ellátási láncok kockázatainak nyomonkövethetőségét és átláthatóságát, segíthetik a közös nemzetközi ellenőrzési mechanizmusokat és végrehajtási erőfeszítéseket, valamint biztosíthatják, hogy az emberek és a fogyasztók azonos szintű tájékoztatást kapjanak az általuk vásárolt termékekről, függetlenül azok származásától.

Kelt Brüsszelben, 2023. március 22-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a szén-dioxid-eltávolítás uniós tanúsítási keretrendszerének létrehozásáról

(COM(2022) 672 final – 2022/0394 (COD))

(2023/C 184/15)

Előadó: **Stoyan TCHOUKANOV**

Felkérés:	Európai Parlament: 2023.2.1.
	Európai Tanács: 2023.2.6.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 192. cikkének (1) bekezdése
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.3.9.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.3.22.
Plenáris ülésszak száma:	577.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	159/0/2

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottságnak a szén-dioxid-eltávolítás uniós tanúsítási keretrendszerére irányuló javaslatát, elismerve, hogy fokozni kell a szén-dioxid-eltávolítást és elő kell mozdítani a regeneratív gyakorlatokat, ugyanakkor nem téveszti szem elől, hogy a globális felmelegedés korlátozása érdekében döntő fontosságú az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentése. Az EGSZB azonban megjegyzi, hogy a javaslat túl sok döntő fontosságú kérdést hagy nyitva: ezek részletesebb kidolgozását felhatalmazáson alapuló jogi aktusok keretében tervezi.

1.2 Az EGSZB elismeri, hogy jelenleg Unió-szerte különböző szén-dioxid-eltávolítási validálási és jutalmazási rendszerek léteznek, és hogy egy közös tanúsítási keretrendszer egyértelmű és megbízható helyzetet teremthet azáltal, hogy átfogó uniós szabályokat állapít meg a szén-dioxid-eltávolításból származó éghajlati előnyök mérésének, validálásának és ellenőrzésének módjára vonatkozóan. A keretrendszer önkéntes jellege ösztönző hatással jár, ami új bevételi csatornákat biztosíthat a szén-dioxid-eltávolítási tevékenységek iránt érdeklődők számára. Az EGSZB szorgalmazza, hogy világosabban határozzák meg a teljes körű végrehajtás várható ütemtervét, figyelembe véve a létrehozandó szervek és tanúsítási egységek körét.

1.3 Az EGSZB megjegyzi, hogy jogos kérdések merülhetnek fel a szén-dioxid-eltávolításnak az uniós éghajlat-politikában való alkalmazásával kapcsolatban, a jövőre vonatkozóan tett szén-dioxid-eltávolítási ígéretek miatti kisebb vagy késleltetett kibocsátáscsökkentés lehetőségétől kezdve a csalárd állítások és a karbonkreditek vásárlásán alapuló zöldrefestés veszélyéig. A zöldrefestés megelőzése érdekében az EGSZB kéri, hogy a különböző szén-dioxid-eltávolítási tanúsítványok használata (amelyek az „állandó tárolásra”, a „karbongazdálkodásra” és a „tartós termékekben történő szén-dioxid-tárolásra” vonatkoznak) egyértelműen tükrözze a szén-dioxid-tárolás várható időtartamát és a visszavezetés kockázatát.

1.4 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság azon célját, hogy átláthatóságot és egyértelmű helyzetet teremtsen a nyilvánosság, a szén-dioxid-eltávolítást végző szolgáltatók és a vevők számára a tanúsított szén-dioxid-eltávolítási tevékenységek értékét illetően. Ugyanakkor további biztosítékokat kér a tanúsítványok értékével és használatával kapcsolatban. Szorgalmazza, hogy az Európai Bizottság készítsen olyan iránymutatást, amely meghatározza a tanúsított szén-dioxid-eltávolítás különböző eseteire alapozott megfelelő állításokat, és kéri, hogy maradjon meg a különbségtétel a tartós szén-dioxid-tároláson, a karbongazdálkodáson és a termékekben történő szén-dioxid-tároláson alapuló tanúsítványok között.

1.5 Az EGSZB kéri, hogy a keretrendszerben kidolgozott jövőbeli módszertanok egyértelműen ismertessék az elszámoltathatósági szempontokat és tartsák fenn az átláthatóságot. A visszavezetés kockázatát folyamatosan nyomon kell követni és mérsékelni kell. Az eltávolított és tárolt szén-dioxiddal kapcsolatos felelősséget és e felelősség átruházását egyértelműen meg kell határozni a szén-dioxid-eltávolítási tevékenységek teljes spektrumában.

1.6 Az EGSZB kéri az Európai Bizottságot, hogy gondoskodjon arról, hogy a módszertanokat tudományos bizonyítékokra alapozva a tudományos közösség irányítsa. Az EGSZB rámutat arra, hogy a tanúsítási rendszer túlságosan bonyolult és nehézkes ahhoz, hogy előmozdítsa e gyakorlatok széles körű elterjedését – ezek az eljárások nagyon időigényesek és technikai jellegűek, és elvehetik a piaci szereplők kedvét az adott tevékenységtől, mivel gyakran kisméretű vállalkozásokról van szó, amelyek még a legjobb esetben is csak korlátozott árréssel rendelkeznek.

1.7 Az EGSZB megjegyzi, hogy a nyomon követés, a jelentéstétel és az ellenőrzés (MRV) elvégzéséhez a szén-dioxid-eltávolítás többféle mérésére van szükség, ideértve a távérzékelés és a műholdas képalkotás használatát is. A szükséges méréseket illetően az EGSZB hangsúlyozza, hogy a tanúsítási keretrendszer széles körű hozzáférhetőségének biztosítása érdekében a szén-dioxid-eltávolítás nyomon követésével, jelentésével és ellenőrzésével kapcsolatos költségeket a lehető legalacsonyabb szinten kell tartani.

1.8 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy mielőtt a tanúsítási keretrendszert beépítenék más szakpolitikákba, például a közös agrárpolitikába, gondosan meg kell vizsgálni és kezelni kell azokat a lehetséges kockázatokat és mellékhatásokat, amelyek a javaslatból adódóan a főbb szereplőket (a mezőgazdasági termelőket, az erdőgazdaságot, az építőipart és a faipart) érinthetik.

1.9 Az EGSZB szerint a hatályos közös agrárpolitikát (KAP) nem szabad a karbongazdálkodás vagy a szén-dioxid-eltávolítás finanszírozására fordítani ([1]). Bár a KAP játszhat kisebb szerepet a szén-dioxid-eltávolításban, ez az eszköz élelmiszer-, takarmány- és biomassza-termelésre szolgál, ami a mezőgazdasági és erdészeti ágazat elsődleges célkitűzése. Ebben a sajátos összefüggésben a szén-dioxid-eltávolítás egy melléktermék, ami azt jelenti, hogy további finanszírozási forrásokat kell rendelkezésre bocsátani.

1.10 Az EGSZB szerint az, hogy az Európai Bizottság nagyon kétértelműen fogalmaz a finanszírozási kérdéseket illetően, határozottan vissza fogja tartani a potenciális szereplőket a részvételtől. Ezért az EGSZB hangsúlyozza, hogy a finanszírozással kapcsolatban szükség van valamilyen fokú bizonyosságra. Tekintettel a szén-dioxid-eltávolítás jövőbeli lehetőségeire, az EGSZB azt ajánlja, hogy készüljön ütemterv egy olyan, közös pénzügyi eszköz létrehozására, amely ezeket az intézkedéseket támogatja.

2. **Általános megjegyzések**

A szén-dioxid-eltávolítás szükséges fokozása a nulla nettó kibocsátásra vonatkozó célok elérése érdekében

2.1 A Párizsi Megállapodással összhangban az Európai Unió kötelezettséget vállalt arra, hogy 2050-re eléri a nulla nettó üvegházhatásúgáz-kibocsátást (ÜHG-kibocsátás), azt követően pedig a negatív nettó kibocsátást. Az Éghajlatváltozási Kormányközi Testület (IPCC) legutóbbi jelentése szerint e cél eléréséhez nem elegendő kizárólag a kibocsátáscsökkentésre összpontosítani: *„a nehezen csökkenthető fennmaradó kibocsátások ellensúlyozására szolgáló szén-dioxid-eltávolítás bevezetése elkerülhetetlen a karbonsemlegesség vagy a nulla nettó ÜHG-kibocsátás eléréséhez”* ([2]).

2.2 Bár a szén-dioxid-eltávolítás nem helyettesíti a szükséges drasztikus ÜHG-kibocsátáscsökkentést, a nulla nettó és negatív nettó kibocsátás elérése érdekében ki kell egészítenie a kibocsátáscsökkentési erőfeszítéseket. Következésképpen az üvegházhatást okozó gázok légköri koncentrációjának csökkentése és a globális felmelegedés megfékezése érdekében világszerte jelentősen növelni kell a szén-dioxid-eltávolítást. Éghajlat-politikai céljainak elérése érdekében az EU arra számít, hogy 1990-hez képest 85–95 %-kal kell csökkentenie kibocsátásait, és a hiányzó mennyiségekhez szén-dioxid-eltávolításra van szükség. Ezért évente több száz millió tonna (Mt) CO_2-t kell eltávolítani a légkörből.

2.3 Ennek érdekében az EU eddig számos kezdeményezést indított el. Néhány példa:

— a klímarendelet, amely azt a célt tűzi ki az EU számára, hogy 2050-ig megvalósítsa a klímasemlegességet,

— a földhasználatról, földhasználat-megváltoztatásról és erdőgazdálkodásról szóló rendelet (LULUCF-rendelet), amelynek legutóbbi módosítási javaslata 2030-ra 310 millió tonna szén-dioxid-egyenértéknek megfelelő nettó elnyelést tűz ki célként, a talajban, az erdőkben és a fatermékekben tárolva a szén-dioxidot, és

— a fenntartható szénkörforgásról szóló közlemény, amely felvázolja a 2030-ra javasolt LULUCF-célhoz hozzájáruló karbongazdálkodás ütemtervét, valamint azokat az ipari megoldásokat, amelyek 2030-ig legalább 5 millió tonna szén-dioxidot eltávolítanak. A közlemény bejelentette a szén-dioxid-eltávolítás tanúsítására vonatkozó szabályozási keretrendszerre irányuló javaslat kidolgozásának terveit is.

([1]) HL C 323., 2022.8.26., 95. o.
([2]) IPCC III. munkacsoport: Összefoglaló a politikai döntéshozók számára (2022).

A szén-dioxid-eltávolítási projektek irányítása

2.4 A szén-dioxid-eltávolítás önkéntes uniós tanúsítási keretrendszerének létrehozásáról szóló javaslatával az Európai Bizottság a finanszírozás ösztönzésén, a zöldrefestés elleni küzdelmen és a bizalomépítésen, valamint a piaci feltételek harmonizálásán keresztül kívánja fokozni a magas színvonalú és fenntartható szén-dioxid-eltávolítást.

2.5 Az Európai Bizottság a szén-dioxid-eltávolítási módszerek három fő kategóriáját határozza meg:

— állandó tárolás. Ide tartoznak az olyan módszerek, mint a szén-dioxid-leválasztással és -tárolással járó bioenergia (BECCS) és a közvetlenül a levegőből történő szén-dioxid-leválasztás és -tárolás (DACCS). 2030-ig legalább 5 millió tonna szén-dioxidot kell eltávolítani az ebbe a kategóriába tartozó módszerekkel, 2050-re pedig el kell érni azt a szintet, hogy akár 200 millió tonna szén-dioxidot is eltávolítsanak,

— a karbongazdálkodás olyan módszereket foglal magában, mint az erdőtelepítés és az újraerdősítés, a jobb erdőgazdálkodás, az agrárerdészet, a talajban történő szénmegkötés és a tőzeglápok helyreállítása. A szén-dioxid-tároló termékekkel együtt a karbongazdálkodás hozzájárul egyrészt a javasolt LULUCF-célhoz, amely 2030-ra évente 310 millió tonna szén-dioxid-egyenértéknek megfelelő nettó elnyelést irányoz elő, másrészt az „éghajlat szempontjából pozitív” gazdaság 2050-ig történő megvalósításához,

— a szén-dioxid-tároló termékek olyan módszereket foglalnak magukban, mint a faalapú anyagok használata az építőiparban, valamint a tartós szén-dioxid-leválasztás és -hasznosítás (CCU), és a karbongazdálkodással együtt hozzá fognak járulni a LULUCF és az éghajlati szempontból pozitív hatások tekintetében javasolt célok eléréséhez.

2.6 Annak biztosítása érdekében, hogy a rendeletnek megfelelően csak a jó minőségű szén-dioxid-eltávolítást tanúsítsák, az Európai Bizottság bizonyos alapkritériumokat állapított meg:

— a szén-dioxid-eltávolítási tevékenységeket pontosan kell mérni, és egyértelmű előnyökkel kell járniuk az éghajlat szempontjából (számszerűsítés),

— a szén-dioxid-eltávolítási tevékenységeknek túl kell mutatniuk a piaci gyakorlatokon és a jogszabályi követelményeken (addicionalitás),

— a tanúsítványoknak egyértelműen figyelembe kell venniük a szén-dioxid-tárolás időtartamát, és meg kell különböztetniük az ideiglenes és az állandó tárolást (hosszú távú tárolás),

— végezetül a szén-dioxid-eltávolítási tevékenységeknek más környezetvédelmi célkitűzések, például a biológiai sokféleség javát kell szolgálniuk, vagy legalábbis nem károsíthatják a környezetet (fenntarthatóság).

2.7 Az egyes szén-dioxid-eltávolítási módszerekre vonatkozó szabályok egyértelműbb meghatározása és a minőségi kritériumok gyakorlati megvalósítása érdekében az Európai Bizottság egy szakértői csoport támogatásával testre szabott tanúsítási módszereket fog kidolgozni, és azokat felhatalmazáson alapuló jogi aktusokban fogja meghatározni. Az EU először módszertanokat dolgoz ki, és elismeri a tanúsítási rendszereket. Második lépésként a gazdasági szereplők csatlakozhatnak az EU által elismert tanúsítási rendszerekhez, míg harmadik felek ellenőrzik a tanúsításra jogosult tevékenységeket. A tanúsított szén-dioxid-eltávolítási tevékenységeket interoperábilis nyilvántartásokban rögzítik.

2.8 Számos szinergia érvényesül a szén-dioxid-eltávolítás szempontjából releváns terület meglévő és jövőbeli kezdeményezései között. A javasolt rendelet szerinti szén-dioxid-eltávolítási tevékenységek:

— a közös agrárpolitikán, az állami támogatáson vagy az Innovációs Alapon keresztül állami támogatásban részesülhetnek,

— szerepelhetnek a vállalati beszámolásban, amit pontosabban meg kell határozni a környezetbarát jellegre vonatkozó állítások alátámasztásáról szóló kezdeményezésben vagy a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolásról szóló irányelvben,

— kihasználhatják az egyéb címkékkel és tanúsítványokkal – például az ökológiai gazdálkodás és a fenntartható biomassza tanúsításával – fennálló szinergiákat,

— bevonhatók az ellátási láncra vonatkozó szerződésekbe, ipari értékláncokat hozva létre és szinergiákat alakítva ki a fenntartható élelmiszerrendszerekkel,

— hozzájárulhatnak az önkéntes szén-dioxid-piacok integritásához.

3. **Részletes megjegyzések**

A robusztus tanúsítás mint az európai szén-dioxid-eltávolítási kapacitások gyors bővítéséhez égetően szükséges keretrendszer

3.1 A szén-dioxid-eltávolítás éghajlati előnyeinek mérésére, validálására és ellenőrzésére vonatkozó átfogó uniós szabályok létrehozása döntő fontosságú támogatást nyújthat az erős szén-dioxid-eltávolítási kapacitások fejlesztéséhez Európában. Ez magában foglalja azt, hogy a nem fosszilis szén-dioxid leválasztására és tárolására szolgáló innovatív módszerek széles körét bocsátják a mezőgazdasági termelők, az erdészek, az iparágak és más szereplők rendelkezésére.

3.2 A tanúsítás szükséges és jelentős lépést jelent a szén-dioxid-eltávolításnak az uniós éghajlat-politikákba való beépítése felé. Ez magában foglalja például a talaj szén-dioxid-tárolására irányuló ösztönzők létrehozását a gazdálkodók számára (pl. a KAP-on keresztül), a nem fosszilis szenet tároló építőanyagok beszerzésének jutalmazását (pl. építési szabályzatok révén) vagy az éghajlat-politikai célokról szóló jelentéstételt (pl. a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolásról szóló irányelven keresztül).

3.3 Az EGSZB ezért elvben és a megbízható tanúsítás felé tett lépésként teljes mértékben támogatja a szén-dioxid-eltávolítás tanúsítási keretrendszerét.

Az eltávolított szén-dioxid szükséges nyomon követése a járulékos éghajlati, gazdasági és társadalmi előnyök biztosítása érdekében

3.4 Bár elengedhetetlen, hogy a szén-dioxid-eltávolítás nagy léptékben valósuljon meg, ugyanilyen fontos ezen erőfeszítések ellenőrzése is. Az EGSZB megjegyzi, hogy jogos kérdések merülhetnek fel a szén-dioxid-eltávolításnak az uniós éghajlat-politikában való alkalmazásával kapcsolatban, a kisebb mértékű csökkentés lehetőségétől kezdve a csalárd állítások és a karbonkreditek vásárlásán alapuló zöldrefestés veszélyéig.

3.5 Az EGSZB ezért úgy véli, hogy az EU-nak hatékony és robusztus tanúsítási keretrendszerre van szüksége annak biztosítása érdekében, hogy csak a magas színvonalú és megbízható szén-dioxid-eltávolítás kapjon tanúsítást. Ez lehetővé teszi az EU számára, hogy a dekarbonizáció akadályozása nélkül elismerje és jutalmazza a szén-dioxid-eltávolítást.

3.6 Az összes tanúsított szén-dioxid-eltávolításra vonatkozó minőségi minimum megállapítása elengedhetetlen ahhoz, hogy a legfontosabb szereplők bízhassanak abban, hogy az uniós tanúsítvánnyal rendelkező szén-dioxid-eltávolítás valódi éghajlati előnyökkel jár. Emellett elég erős jelzést kell adnia arra vonatkozóan is, hogy a tanúsított szén-dioxid-eltávolítási tevékenységek biztonságosan integrálhatók a szélesebb körű uniós éghajlat-politikai intézkedésekbe.

3.7 Ebben az összefüggésben a szén-dioxid-eltávolítási tevékenységeknek addicionalitást kell felmutatniuk – azt, hogy az eltávolításra a beavatkozás nélkül nem került volna sor. Ez szigorú követelmény arra az esetre, ha a tanúsítványokat kártérítési igényekre használják fel, de adott esetben lazítható, ha nem terjesztenek elő ilyen igényt (pl. a mezőgazdasági termelőknek folyósított közvetlen kormányzati kifizetések esetében, hogy ösztönözzék a regeneratív gyakorlatokra való áttérést). Ezért a szén-dioxid-eltávolítási tevékenységeknek járulékos előnyökkel kell járniuk a fenntarthatóság szempontjából, és nem elegendő az, hogy csupán „semleges” hatást fejtsenek ki, amint azt az Európai Bizottság jelenleg előirányozza.

3.8 Az EGSZB azt is hangsúlyozza, hogy a visszavezetés (a tárolt CO_2 kibocsátásának) kockázatát folyamatosan nyomon kell követni és csökkenteni kell. Az eltávolított és tárolt szén-dioxiddal kapcsolatos felelősséget és e felelősség átruházását egyértelműen meg kell határozni, a szén-dioxid-eltávolítás minden egyes típusára vonatkozóan.

A tartós szén-dioxid-tárolás, a karbongazdálkodás és a termékekben történő szén-dioxid-tárolás közötti különbségtétel fenntartása

3.9 A szén-dioxid-eltávolítási módszerek jelentősen eltérnek egymástól a tekintetben, hogy a CO_2-t hogyan nyerik ki a légkörből, hol tárolják a szén-dioxidot, és mennyi ideig.

3.10 A szárazföldi tározókban és élő biomasszában tárolt szén-dioxid (rövid ciklusú eltávolítási módszer) általában sérülékenyebb, és rövidebb tárolási időtartamot biztosít, mint a geológiai tározókban tárolt szén-dioxid (hosszú ciklusú eltávolítási módszerek).

3.11 Ennek eredményeként a szén-dioxid-eltávolítás és -tárolás különböző módszereit a szén-dioxid-tárolás jellegétől függően különböző módon kell számba venni, kezelni és tanúsítani. Az EU már különválasztja a LULUCF-pillért az ipari ágazat kibocsátásától. A fenntartható szénkörforgásról szóló közlemény különbséget tesz a „fosszilis”, a „biogén” és a „légköri” szén-dioxid-típusok között, amelyeket legkésőbb 2028-ig külön kell címkézni, nyomon követni és elszámolni az Unióban.

3.12 Emellett hangsúlyozni kell, hogy a szén-dioxid-eltávolítási módszerek három családja (tartós szén-dioxid-tárolás, karbongazdálkodás és a termékekben történő szén-dioxid-tárolás) eltérő szerepet játszik a nulla nettó kibocsátás felé vezető úton, és eltérő éghajlati eredményekkel, költségekkel, megvalósítási kihívásokkal, érettségi szinttel és közmegítéléssel rendelkezik. Ezért ezeket különböző módon kell ösztönözni és irányítani, lehetővé téve az egyes szén-dioxid-eltávolítási (CO_2-eltávolítási) módszerek igényeinek megfelelő, testre szabott szakpolitikai intézkedéseket és pénzügyi támogatást.

3.13 A fentiek fényében az EGSZB egyetért az Európai Bizottság azon céljával, hogy átláthatóságot és egyértelmű helyzetet kíván teremteni a nyilvánosság, a szén-dioxid-eltávolítást végző szolgáltatók és a vevők számára a tanúsított szén-dioxid-eltávolítási tevékenységek értékét illetően.

3.14 Az EGSZB azonban sürgeti az Európai Bizottságot, hogy lépjen tovább, és vezessen be olyan iránymutatást, amely meghatározza a tanúsított szén-dioxid-eltávolítás különböző eseteire (pl. tartós tárolás, karbongazdálkodás, termékekben történő szén-dioxid-tárolás) alapozott megfelelő állításokat. Ez döntő fontosságú lesz ahhoz, hogy előmozdítsuk a szén-dioxid-eltávolítás tanúsítása lehetséges eseteinek teljes spektrumát, miközben biztosítjuk az állítólagos éghajlati előnyök integritását, és megelőzzük a zöldrefestést.

Az átláthatóság és a tudományos adatok biztosítása a módszertanok kidolgozása során

3.15 Mivel az Európai Bizottságnak egy szakértői csoport támogatásával külön eljárást kell kezdeményeznie a szén-dioxid-eltávolítási tevékenységek módszertanának kidolgozása, valamint a tanúsítványokra vonatkozó további részleteknek felhatalmazáson alapuló jogi aktusokon keresztül történő meghatározása céljából, az EGSZB szorgalmazza a civil társadalom bevonását és a vele folytatott konzultációt.

3.16 Az EGSZB kéri az Európai Bizottságot, hogy gondoskodjon arról, hogy a kidolgozandó módszertanokat tudományos bizonyítékokra alapozva a tudományos közösség irányítsa.

3.17 Az EGSZB megjegyzi, hogy a nyomon követés, a jelentéstétel és az ellenőrzés (MRV) elvégzéséhez a szén-dioxid-eltávolítás többféle mérésére van szükség, ideértve a távérzékelés és a műholdas képalkotás használatát is. A szükséges méréseket illetően az EGSZB hangsúlyozza, hogy a tanúsítási keretrendszer széles körű hozzáférhetőségének biztosítása érdekében a szén-dioxid-eltávolítás nyomon követésével, jelentésével és ellenőrzésével kapcsolatos költségeket a lehető legalacsonyabb szinten kell tartani.

3.18 Az EU-nak fontolóra kell vennie, hogy célzott finanszírozást biztosítson a kutatáshoz, a módszertanfejlesztéshez és a kísérleti bevezetéshez. A kisebb szereplők számára a kapacitásépítéshez és az adminisztratív költségek fedezéséhez nyújtott támogatás döntő szerepet fog játszani a tanúsítási keretrendszerhez való hozzáférés demokratizálásában.

3.19 Végezetül az EGSZB hangsúlyozza, hogy mielőtt a tanúsítási keretrendszert beépítenék más szakpolitikákba, például a közös agrárpolitikába, gondosan meg kell vizsgálni és kezelni kell azokat a lehetséges kockázatokat és mellékhatásokat, amelyek a javaslatból adódóan a főbb szereplőket (a mezőgazdasági termelőket, az erdőgazdaságot, az építőipart és a faipart) érinthetik.

Kelt Brüsszelben, 2023. március 22-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Az energiaunió helyzetéről szóló 2022. évi jelentés (az energiaunió és az éghajlat-politika irányításáról szóló (EU) 2018/1999 rendelet alapján)

(COM(2022) 547 final)

(2023/C 184/16)

Előadók: **Marcin NOWACKI, Angelo PAGLIARA, Lutz RIBBE**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2022. 11. 25.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.3.7.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.3.22.
Plenáris ülésszak száma:	577.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	208/4/7

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1 Az energiaunió helyzetéről szóló 2022. évi jelentésében az Európai Bizottság meglehetősen optimista képet fest az elmúlt hónapokban tett intézkedésekről és kitűzött célokról.

1.2 A jelentés olvasatából világossá válik, hogy az Ukrajna elleni háború előtt túlságosan ambiciózusnak tartott célkitűzések közül sokat most az energiaválságra adott reális válaszként mutatnak be. Felmerül a kérdés, hogy mi akadályozta meg az EU egészét abban, hogy 2022. február 24. előtt határozottabban fellépjen az éghajlatvédelem, az ellátásbiztonság, az energiafüggetlenség és az európai energiarendszer rezilienciája tekintetében.

1.3 Bár tanulságos a közleményben bemutatott különböző tények és számadatok megismerése, az energiaunió sokkal többről szól, mint a megújuló energia bevezetésére, az energiamegtakarításra vagy a kibocsátáscsökkentésre vonatkozó, matematikailag vagy statisztikailag meghatározható célok. Az EGSZB rámutat arra, hogy az energiaunió mindenekelőtt egy politikai projekt, amely az alábbi, jövőképként leírt, pontosan meghatározott politikai célkitűzésekkel rendelkezik ([1]):

(1) a globális ügyekben egységes álláspontot képviselő tagállamok közötti szolidaritásra és bizalomra épülő energiaunió;

(2) integrált energiarendszer, amelyben a verseny, a hatékony szabályozás és az erőforrások optimális felhasználása alapján az energia szabadon áramlik a határokon keresztül;

(3) hosszú távon fenntartható, karbonszegény és éghajlatbarát gazdaság;

(4) erős, innovatív és versenyképes európai vállalatok, amelyek energiahatékonysághoz és alacsony szén-dioxid-kibocsátáshoz szükséges termékeket és technológiát fejlesztenek ki az alacsonyabb számlák érdekében, aktívan részt vesznek a piacon, ahol a kiszolgáltatott helyzetben lévő fogyasztók védelmet élveznek;

(5) az európai munkaerő azon készségeinek fejlesztése, amelyek az európai energiagazdaság felépítéséhez és irányításához szükségesek;

(6) bizalomépítés a befektetők körében olyan árjelzések alapján, amelyek hosszú távú szükségleteket és szakpolitikai célkitűzéseket kommunikálnak, feltételezve többek között a fosszilis energiaforrások támogatásának fokozatos megszüntetését; valamint

([1]) Lásd: COM(2015) 80 final, „A stabil és alkalmazkodóképes energiaunió és az előretekintő éghajlat-politika keretstratégiája”.

(7) olyan energiaunió kialakítása, melynek középpontjában a polgárok állnak: amelyben a polgárok magukénak érzik az energetikai átállást, és aktívan részt vesznek a piaci folyamatokban; ahol a polgárok pénztárcája látja hasznát az új technológiáknak, és ahol a kiszolgáltatott fogyasztók megfelelő védelemben részesülnek.

A jelentés ismerteti a fenti jövőképek megvalósítása érdekében eddig végrehajtott vagy tervezett intézkedéseket. Az EGSZB ugyanakkor sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy a jelentésben szereplő beszámoló nem a jövőképekre vonatkozik, hanem arra az öt, egymást kölcsönösen erősítő és egymással szorosan összefüggő dimenzióra, amelyek célja az energiabiztonság, a fenntarthatóság és a versenyképesség fokozása. Az, hogy egyfajta kettősség van egyrészt célkitűzésekkel vagy jövőképekkel, másrészt pedig dimenziókkal, rendkívül megnehezíti a jövőképek végrehajtásának nyomon követését, többek között azért is, mivel több dimenzióban is megjelenik az, hogy az emberek állnak az energiaunió középpontjában, illetve hogy a munkaerő továbbképzésére és átképzésére van szükség. Az EGSZB sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy ez nagyon megnehezíti az energiaunióra vonatkozó stratégia célkitűzéseinek megvalósítása terén elért eredmények nyomon követését.

1.4 A közlemény helyesen hivatkozik a REPowerEU tervre, amelyet az EGSZB is támogatott, és amely a diverzifikációra, a megtakarításokra, az ellátás biztonságára és a megújuló energiaforrások fejlesztésének felgyorsítására összpontosítva újjáélesztette és megerősítette a zöld megállapodás és az „Irány az 55 %!" intézkedéscsomag eszközeit. A jelenlegi éghajlati és energiaválság, valamint az ellátás és az árak biztonságának, stabilitásának és kiszámíthatóságának hiánya azonban óriási terhet ró az Európai Unióra. A válság kevésbé lenne súlyos, ha korábban célzottabb intézkedéseket hoztak volna, és például ha az EU a saját (például az európai energiaunióra vonatkozó) célkitűzéseit komolyabban vette volna.

1.5 Az energiaunió helyzetéről szóló 2022. évi jelentés szerint mintegy 300 milliárd EUR közpénz befektetésére van szükség az orosz fosszilis tüzelőanyagoktól való teljes függetlenség 2030-ig történő elérését célzó különböző cselekvési irányvonalakba, ami jelentős hatással lesz az EU teljes költségvetésére. Emellett további magánberuházásokra is szükség lesz, beleértve az európai polgárok beruházásait is. Az EGSZB úgy véli, hogy a pénzt úgy kell elkölteni, hogy az elősegítse az energiaunió fent említett célkitűzéseinek elérését. A kiadásoknak ugyanakkor nem szabad oda vezetniük, hogy kevesebb forrás áll rendelkezésre az igazságos átmenet, a kutatás és innováció, illetve az emelkedő energiaárak által érintett vállalkozások és fogyasztók számára.

1.6 Az energiaárak példátlan emelkedése, amelyet az Ukrajna elleni orosz inváziót váltott ki, óriási társadalmi és gazdasági következményekkel jár, emellett az országok ipari és termelési szerkezetére is kihat. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az energiaválság idején nincs egyértelmű európai koordináció, és az erre történő reagálás részeként egy, a SURE modellen alapuló eszköz létrehozását szorgalmazza a munkavállalók és a nehéz helyzetben lévő vállalkozások támogatása érdekében.

1.7 A közelmúlt eseményei növelték a kibertámadások és szabotázsakciók potenciális kockázatát az olyan kritikus infrastruktúrák esetében, mint az energiahálózat és az erőművek. Az EGSZB ezért olyan átfogó stratégia kidolgozását és elfogadását ajánlja, amely megvédi az EU-t az ilyen típusú fenyegetésekkel szemben.

1.8 Fontos, hogy továbbra is az energiafüggetlenség legyen az uniós országok fő középtávú stratégiai célkitűzése – különösen, ha megnézzük, mi történt az ukrajnai háború kapcsán, és azt is figyelembe vesszük, hogy a nemzetközi helyzet még bonyolultabbá válhat. Értelmezésünk szerint a „stratégiai energetikai autonómia" olyan politikai koncepciót jelent, amely elősegíti a jövőbeli uniós energiapiac kialakítását, ahol az EU önálló döntései garantálni fogják a megbízhatatlan beszállítóktól való energiafüggetlenséget. Az EGSZB sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy a jelentés nem foglalkozik megfelelően ezzel a témával, amely így továbbra is a háttérbe szorul; a jelentés kizárólag az Oroszországból érkező energiaimporttól való függetlenségre összpontosít.

1.9 Az EU stratégiai autonómiával kapcsolatos célkitűzéseinek elérése érdekében az EGSZB arra kéri a Tanácsot és az Európai Bizottságot, hogy – többek között az Európai Szuverenitási Alap létrehozása révén – dolgozzanak ki megfelelő eszközöket a tiszta hazai energiatechnológiákba és az energetikai infrastruktúrába történő beruházások fellendítésére. Ugyanakkor alapvető fontosságú a tagállamok ösztönzése a tiszta energia fejlesztésére rendelkezésre álló források optimális és hatékony felhasználására. Egy ilyen stratégiának iránymutatást kell tartalmaznia arra vonatkozóan is, hogy miként lehet ösztönözni a vállalkozásokat, a közösségi intézményeket, a polgárokat és az energiaközösségeket több befektetésre. A jelenleg rendelkezésre álló eszközök és források aligha elégségesek az előttünk álló főbb kihívások kezeléséhez. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy fordítson kiemelt figyelmet az új erőforrások és ellátási formák által a környezetre gyakorolt hatásokra, valamint a harmadik országoktól való új függőségekre.

1.10 Az energiafüggetlenség kialakítása során az EGSZB alulról felfelé építkező megközelítést javasol, mivel ez a megközelítés megkönnyíti az 1.3. pontban említett célkitűzések elérését.

1.11 A zöld megállapodást egyelőre nem kísérik igazságos átmenetet biztosító szociálpolitikák. Mivel a foglalkoztatási és ipari rendszereket nagymértékben érinteni fogják az átmeneti folyamatok, az EGSZB sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy a jelentés nem veszi megfelelően figyelembe az átfogó foglalkoztatás-, készség- és szociálpolitika fontosságát. Az oktatási beruházásokra, az átképzésre és a továbbképzésre társadalmi-gazdasági felelősségként kell tekinteni.

2. **Általános megjegyzések**

2.1 Az Ukrajna elleni orosz agresszió által okozott ellátási sokkra adott és az energiaunió stratégiai céljaival leginkább összhangban álló, ideális válasz a 100 %-ban Unión belül előállított megújuló energián alapuló energiarendszer lenne. Tisztában vagyunk azzal, hogy nincs egyetértés abban, hogy ez a célkitűzés megvalósítható-e. A várható forgatókönyv szerint azonban egy ilyen energiarendszer legfontosabb előnye az lenne, hogy abszolút autonómiát és nagyfokú ellenálló képességet eredményez. A megújulóenergia-létesítményekre, az intelligens technológiákra, a tiszta közlekedésre és az energiahatékonyságra fordítandó tőkeberuházás refinanszírozását követően a végső fogyasztó számára a legkedvezőbb árú energiát kínálná, miközben megerősítené a helyi és regionális gazdaságokat, és több munkahelyet teremtene a régi rendszerhez képest. Ezen előnyök mindegyikét egyértelműen leírják a tiszta energiáról szóló csomag megfelelő preambulumbekezdései. Bár elméletileg a megújuló energia működési szempontból képes biztosítani az energia-függetlenséget, biztosítani kell azt is, hogy az egész ökoszisztéma – beleértve a megújulóenergia-létesítményekhez szükséges anyagokat is – lehetővé tegye a helyi termelést. Az energiaunió helyzetéről szóló jelentés azonban azt mutatja, hogy az európai energiarendszer még messze van e cél elérésétől.

2.2 Ez a helyzet tehát differenciálást tesz szükségessé: ha az abszolút autonómia nem érhető el, az EU-nak stratégiai autonómiára lesz szüksége. A stratégiai autonómia magában foglalja annak meghatározását, hogy az energiaimport milyen mértékben marad elkerülhetetlen a jövőben, és mit jelent ez Európa energiarendszerének sebezhetősége/ellenálló képessége szempontjából. Az energiaunió helyzetéről szóló jelentés azonban nem ad erre választ, és az Európai Bizottság egyetlen más stratégiai dokumentuma sem tartalmaz ilyen jelzéseket.

2.3 A 2.2. pontban említett kérdés megválaszolásához ki kell számítani, hogy a megújuló energiák – villamos-energia-tárolással, keresletoldali szabályozással és egyéb rugalmassági opciókkal együtt – milyen mértékben járulnak hozzá a villamosenergia-ágazat, valamint a fűtési és a közlekedési ágazat keresletének fedezéséhez (értékelhető teljesítőképesség). Az értékelhető teljesítőképesség az erőmű beépített kapacitásának azon hányada, amelyre egy adott időpontban támaszkodni lehet. Mivel a megújuló energiaforrások elosztott energiaforrások, teljesen észszerű az értékelést az előállítás helyén kezdeni. E megközelítést követve az első értékelhető teljesítőképességet helyi szinten (pl. körzeti szinten) kell értékelni, kifejezve a termelő-fogyasztók, a megújulóenergia-közösségek és más termelők által elérhető hozzájárulást. A helyi szint az, ahol az energiaunió egyik célkitűzését vagy jövőképét – a polgároknak az energiarendszer középpontjába helyezését – végre kell hajtani. A következő szint a regionális szint lenne, ahol a hiányt (100 % alatti értékelhető teljesítőképesség) és a többletet (100 % feletti értékelhető teljesítőképesség) a lehető legnagyobb mértékben ki lehetne egyenlíteni. Ezután következne a régióközi, a nemzeti végül pedig az európai szint. Mivel a megújuló energiaforrások jelentős rendszerszintű költségekkel járnak az energetikai infrastruktúra számára, a fő cél a megújuló forrásokból származó energia helyben történő fogyasztása; ellenkező esetben a költségeket az energiatermelőknek kell viselniük.

2.4 Ez a 2.3. pontban ismertetett, alulról felfelé építkező megközelítés felel meg a legjobban a megújuló energiaforrások és a rugalmassági lehetőségek természetének, figyelembe véve a különféle méretű termelőket, többek között a nagy erőműveket, valamint a kistermelőket, például az úgynevezett termelő-fogyasztókat.

2.5 Az energiaunió tekintetében a 2.3. pontban ismertetett megközelítésnek három alapvető előnye van.

2.5.1 Először is a beruházástervezés szempontjából előre kell látni a ma és a jövőben szükséges uniós energiaimport mennyiségét. Csak ezt követően kerülhetők el a sikertelen beruházások, különösen pedig a bezártsági hatások. Konkrétan fogalmazva: a leírt elemzés nélkül lehetetlen pontosan megállapítani, hogy az LNG iránt ténylegesen milyen kereslet mutatkozik majd 2025-ben, 2030-ban és 2035-ben. Minden beszerzési döntés – különösen akkor, ha hosszú távú szerződésen alapul – helytelennek bizonyulhat, ha az értékelhető teljesítőképességet nem értékelik helyi, regionális, régióközi és európai szinten. Ez különösen fontos, mivel az LNG biztosításához jelenleg hosszú távú szerződésekre van szükség. Az energiaunió sikere ezen az elemzésen múlik, csakhogy ilyen elemzés nem létezik.

2.5.2 A megújuló energiaforrásokból származó értékelhető teljesítőképesség elemzésének második előnye, beleértve a helyi, regionális, régióközi és európai szintű rugalmassági lehetőségeket is, hogy elősegítené egy olyan előretekintő energiainfrastruktúra-tervezési rendszer megvalósítását, amely kiterjedne a villamosenergia-hálózatra, a zöldgáz, illetve alacsony szén-dioxid-kibocsátású gázok hálózatára, valamint a távfűtési rendszerekre. Itt alapvetően fontos kijelenteni, hogy Európában a gázinfrastruktúrának hidrogénre alkalmasnak kell lennie. A hidrogénre való alkalmasságra vonatkozóan azonban nem áll rendelkezésre megbízható kritérium. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy kezdje meg ilyen szabványok kidolgozását, hogy minél előbb elő lehessen terjeszteni egy javaslatot erről.

2.5.3 A harmadik előny szorosan kapcsolódik az 1.10. pontban említett előnyhöz: újra kell gondolni a rendszer stabilitását. Az európai és tagállami szintű átviteli és elosztó hálózatok jövőbeli rendszerének szabványosított összeköttetésekből álló mátrixnak kell lennie, amely mind a központilag irányított nagyfeszültségű vezetékekre, mind a kereskedelmi forgalmat bonyolító, közép- és kisfeszültségű vezetékeken alapuló energiaszövetkezetekre kiterjed. Helyi

szinten alapvető fontosságú az elosztott energia bevezetésének és egyszerűsítésének felgyorsítása olyan jogi és szervezeti mechanizmusok révén, amelyek lehetővé teszik az úgynevezett közvetlen vezetékek használatát, a kábelek összevonását és a megújuló energiaforrások termelőivel való együttműködést az energiavásárlási megállapodások közös, meghatározott elvei alapján.

2.6 Ma a nemzeti szintű átvitelihálózat-üzemeltetők nem érdekeltek eléggé a villamosenergia-ágazat flexibilitását növelő helyi hálózatok fejlesztésében, mivel az ő szempontjukból ez destabilizálhatja az energiarendszert. Az elosztóhálózat-üzemeltetőket nem ösztönzik arra, hogy befektessenek a helyi hálózatokba, mivel a jelenlegi szabályozási és politikai környezet nem rendelkezik egyértelmű iránymutatással. A hálózati díjakról szóló rendelet csak a villamos energia átvitelét és elosztását ösztönzi. Az intelligens villamosenergia-gazdálkodási koncepciók nem kapnak ösztönzést. Az EGSZB meg van győződve arról, hogy az energiaszövetkezetek fejlődése és az energiatermelés termelő-fogyasztói modellje lehetővé teszi az energiabiztonság helyi szintű megerősítését és az elektromos hálózat terhelésének csökkentését. Az ingadozó megújuló energia helyi fogyasztása csökkenti a hálózatra nehezedő nyomást, ezért ha a helyi fogyasztás erőforrás- és költséghatékony, mindig ezt célszerű előnyben részesíteni. A termelő-fogyasztók és az energiaközösségek (az energiaelosztók, a helyi önkormányzatok, a vállalkozók és a polgárok részvételével) egyensúlyt teremthetnek a háztartásokban, a vállalatokban és a középületekben rendelkezésre álló erőforrások és a villamos energia iránti kereslet között – különösen az energiatárolási és digitális technológiák fejlesztésével. Az EGSZB felhívja a figyelmet arra a kockázatra, hogy a villamosenergia-elosztóknál e tekintetben összeférhetetlenség állhat fenn, és kéri, hogy az illetékes felügyeleti hatóságok mérlegeljenek intézkedéseket a vertikális integráció negatív hatásainak elkerülésére.

2.7 A 2.6. pontban leírt rossz gyakorlat fényében még fontosabbá válik a 2.3. pontban leírt megközelítés követése a 2.5.1., 2.5.2. és 2.5.3. pontban ismertetett három előny megvalósítása érdekében. Az EGSZB ezért arra kéri az Európai Bizottságot, hogy dolgozzon ki arra vonatkozó javaslatot, hogy e megközelítés miként építhető be az energiaunióra vonatkozó politikájába. Az energiafüggetlenség stratégiai perspektívájának elérése az elmúlt évben szükséges vészhelyzeti beavatkozások nélkül a következő kérdések folyamatos nyomon követését és kezelését igényli:

— a meglévő erőforrások (olaj, gáz, megújuló és nukleáris források stb.) egyensúlya,

— a potenciális erőforrások egyensúlya (feltárás, hagyományos erőforrások kitermelése, innovatív technológiák fejlesztése stb.),

— a különböző európai energiaforrások optimális fejlesztésének programja és hierarchiája; az energiafüggetlenségi program finanszírozási rendszere.

Ehhez azt is fel kell mérni, hogy mely meglévő létesítményeket kell még üzemben tartani, és mely régi forrásokat – beleértve a hagyományos kapacitásokat is – kell egy zökkenőmentes és kiegészítő eljárás segítségével helyettesíteni. Elemezni kell továbbá a gőzzel végzett metánreformálás (SMR), valamint a szén-dioxid-leválasztási és -tárolási (CCS)/szén-dioxid-leválasztási és -hasznosítási (CCU) technológiák előnyeit és költségeit.

2.8 Ennek kapcsán az EGSZB megismétli, hogy kritikus fontosságú a megújulóenergia-projektek engedélyezésének felgyorsítása. Ez fontos dolog, ugyanakkor folyamatát tekintve viszonylag könnyen megvalósítható. A bürokrácia egyértelműen lelassít egyes projekteket, különösen azokat, amelyek nagy termelési kapacitással rendelkeznek. Látjuk és nagyra értékeljük az Európai Bizottság e területen tett erőfeszítéseit, de nem szabad tovább halogatni a változtatásokat.

2.9 A 2.5.3. pontban meghatározott feladat teljesítése során az Európai Bizottságnak figyelembe kell vennie az európai energiastratégia és az erős, fenntartható és innovatív európai ipari rendszer szükségessége közötti stratégiai kapcsolatot is, amelyre az energiaunió helyzetéről szóló jelentések mindeddig nem terjedtek ki. Az EGSZB *az energiaunió helyzetéről szóló 2021. évi jelentésről* szóló véleményében (TEN/767) azt ajánlotta, hogy az energiaunió irányítása és vezetése intenzívebben foglalkozzon az EU új ipari stratégiájával való szinergiákkal. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy a következő jelentéstől kezdve vegye figyelembe ennek a stratégiai kapcsolatnak a fontosságát, és biztosítson jobb koordinációt a stratégiai előrejelzésről szóló jelentéssel.

2.10 Hasonlóképpen sem a dokumentum, sem a mellékletek nem veszik kellően figyelembe a polgárok központi és aktív szerepét, akiket pedig a politikák középpontjába kellene helyezni. Az EGSZB határozottan úgy véli, hogy a polgároknak kell az energiaunió középpontjában állniuk: integrálni kell őket a piacba, és valódi „termelő-fogyasztókká” kell tenni őket. A termelő-fogyasztás fogalmát ki kell terjeszteni, hogy az magában foglalja az energiamegosztást, a virtuális saját fogyasztást és a közüzemi hálózatot használó egyéb termelő-fogyasztási eseteket. Ennek érdekében az EGSZB arra kéri a politikai döntéshozókat, hogy ösztönözzenek és támogassanak minden ahhoz szükséges intézkedést, hogy az emberek energiatermelő-fogyasztókká válhassanak.

2.11 A tagállamok 2023 júniusáig kötelesek benyújtani integrált nemzeti energia- és klímatervüket. E célból a tagállamoknak egyértelmű üzenetet kell kapniuk egy olyan ütemtervvel együtt, amely lehetővé teszi számukra, hogy a 2.3. pontban leírtak szerint és a 2.7., 2.8., 2.9. pontban foglalt ajánlások figyelembevételével megfelelően megtervezzék az energetikai átállás felé vezető útjukat.

2.12 Az új piacszerkezet kialakítására tervezett tevékenységeket a fent említett szempontok összefüggésében kell meghatározni. Az EGSZB egyetért azzal, hogy intézkedésre van szükség az EU villamosenergia-piaca kialakításának optimalizálása és javítása érdekében, figyelembe véve az energetikai környezet 2.3. pontban ismertetett alakulását, az újonnan megjelenő technológiákat, a geopolitikai fejleményeket, valamint a mostani válsághelyzetből levonható tanulságokat. Az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Bizottság felül kívánja vizsgálni a piaci visszaélés kockázatának csökkentésére szolgáló REMIT-keretet, és arra kéri az Európai Bizottságot, hogy hozzon meg minden szükséges intézkedést a piac működésének megőrzése, valamint az árképzés és a spekuláció torzító hatásainak elkerülése érdekében. Az európai energiapiac nem működhet úgy, mint a pénzügyi piacok. Belső energiapiacunknak tükröznie kell az európai energiarendszer helyzetének reális képét. Az EGSZB felhívja a figyelmet az Európai Számvevőszék közelmúltbeli jelentésére, amely rámutat arra, hogy az Energiaszabályozók Európai Uniós Együttműködési Ügynöksége (ACER) nem rendelkezik elegendő erőforrással ahhoz, hogy a visszaélések megelőzése érdekében nyomon tudja követni a piacot. Az EGSZB ezért arra kéri az Európai Bizottságot, hogy gondoskodjon arról, hogy az ACER el tudja látni ezzel kapcsolatos feladatait.

2.13 Az EGSZB aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy a megújuló energiaforrásokhoz nyújtott támogatások 2021-ben csökkentek, miközben a fosszilis tüzelőanyagokra nyújtott támogatások továbbra is stabilak. A válságot követően határozott lépésekre van szükség ahhoz, hogy véget lehessen vetni a megújuló energiaforrások és a fosszilis energiák közötti „támogatásokért folytatott versenynek". Jelentésében az Európai Bizottság semmilyen jelzést nem ad erre vonatkozóan.

2.14 Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy az energiaunió helyzetéről szóló 2022. évi jelentés nem fordít kellő figyelmet az energiaszükséglet csökkentésére irányuló európai stratégia pillérhez kapcsolódó költségek és következmények kérdésére. Az EGSZB ezért azt ajánlja, hogy az Európai Bizottság vizsgálja tovább, hogy ez a csökkentés hogyan befolyásolhatja a különböző regionális kontextusokat, és vázolja fel a hatások enyhítéséhez szükséges eszközöket.

2.15 Az éghajlat-politikák jelentős hatással lesznek a munkavállalókra és a vállalkozásokra, és jelentős képzést, átképzést és továbbképzést igényelnek. Az átmenetre lehetőségként kell tekinteni, hogy valamennyi ágazatban és régióban jó munkakörülményeket biztosító, minőségi munkahelyeket teremtsünk. A jelentés nem veszi kellőképpen figyelembe az igazságos átmenetet. Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy erősítse meg az igazságos átmenet mechanizmust, különös tekintettel a munkavállalókat, a munkahelyeket és az ipari rendszert érintő hatásokra. Hasonlóképpen fontos, hogy a szociális partnerek folyamatosan és strukturális jelleggel vegyenek részt a fenntarthatósági, biztonsági és szolidaritási politikák kidolgozásában. Az igazságos átmenet nem csupán az átmenet finanszírozásáról szól. Magában foglalja a munkavállalói jogok védelmének, a tisztességes munka, a minőségi munkahelyek és a szociális biztonság megteremtésének, valamint az európai vállalkozások versenyképességének fenntartását, illetve további növelését is, és minden szinten, különösen regionális szinten konkrét intézkedéseket követel meg.

Kelt Brüsszelben, 2023. március 22-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Az energiarendszer digitalizációja – Uniós cselekvési terv

(COM(2022) 552 final)

(2023/C 184/17)

Előadó: **Thomas KATTNIG**

Társelőadó: **KÜKEDI Zsolt**

Felkérés:	Európai Bizottság: 2022.11.25.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.3.7.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.3.22.
Plenáris ülésszak száma:	577.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	198/1/7

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1 Az EGSZB támogatja a célkitűzéseket, és üdvözli a cselekvési tervben javasolt intézkedések többségét. Az EGSZB már egyértelművé tette az energetikai átalakulás és a digitális átállás közötti kapcsolatot, rámutatva a digitalizáció előnyeire az energiamegtakarítás, a kisebb energiaintenzitás és az energetikai infrastruktúra jobb kezelése tekintetében. Bár a cselekvési terv optimista hozzáállása inspiráló, az Európai Bizottság hajlamos figyelmen kívül hagyni azt a tényt, hogy a fizikai valóság nagyon különbözik a digitalizációnak a cselekvési tervben említett felhasználási eseteitől.

1.2 Bár mind a stratégiai megközelítés, mind a cselekvési terv konkrét intézkedései a helyes irányba mutatnak, az Európai Bizottság nem integrálja a cselekvési tervet az általános energiapolitikába. A kizárólag a digitalizációra összpontosító és az általános keretet figyelmen kívül hagyó silószemlélet nem teremti meg azokat az előnyöket, amelyeket a cselekvési terv helyesen ismertet. Az energiarendszer digitalizálásának olyan, együttműködésen alapuló megoldásokat kell létrehoznia, amelyek ösztönzik a felhasználókat a digitalizált energiarendszerben való részvételre; erre példa az intelligens fogyasztásmérők és a kétirányú töltésű e-járművek használata, amelyek támogatják a villamosenergia-rendszer stabilitását. A személyközi kereskedés, a virtuális önellátás és az energiamegosztás mind digitális eszközöket igényel. Ugyanakkor ezek a gyakorlatok vagy az adminisztratív akadályok miatt nem vonzóak, vagy hiányoznak a hatékony ösztönzők.

1.3 Az EGSZB megerősíti, hogy mindenképpen intelligensebbé és rugalmasabbá kell tenni az energiarendszert, de azt jelenleg olyan hiányosságok teszik próbára, mint például az átviteli és elosztóhálózat rugalmatlansága, amely az energiaipari infrastruktúrába történő beruházások elégtelen szintjéből ered. Bár egyes energiaszolgáltatók jelentős nyereségre tettek szert, az energetikai átalakulás céljainak eléréséhez nem ruháztak be elegendő mértékben az intelligens hálózatokba. A hálózatbővítés és -átalakítás lemaradásban van, többek között azért, mert a szabályozási keret nem ösztönzi a digitalizációba és a rugalmasságba történő beruházásokat, és a meglévő hálózatok alkalmatlanná váltak az ingadozó energia átvitelére és elosztására. A digitalizált energiarendszer hálózatkimaradásainak elkerülése érdekében sürgősen meg kell kezdenünk energiarendszerünk átalakítását a hálózat (átviteli és elosztóhálózatok) fejlesztésével és bővítésével.

1.4 Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 2012/27/EU irányelv módosításáról szóló, 2019. június 5-i (EU) 2019/944 európai parlamenti és tanácsi irányelv ([1])

([1]) HL L 158., 2019.6.14., 125. o.

58. cikkének módosításába foglalja bele „a digitális villamosenergia-infrastruktúrába történő beruházások előmozdítása” mögött meghúzódó elképzeléseket, olyan szabályozási keretet biztosítva, amely hatékonyan ösztönzi a villamosenergia-hálózatok digitalizálására irányuló beruházásokat. Ezzel párhuzamosan rugalmassági piacokat kell kialakítani annak érdekében, hogy vonzóvá tegyék a digitális technológiákon alapuló rugalmas fogyasztást, termelést és termelés-fogyasztást.

1.5 Több mint hat évvel a tiszta energiáról szóló csomag előterjesztése után mind az energiaközösségek, mind a kollektív önellátási rendszerek továbbra is csekély szerepet játszanak Európa energiarendszereiben. Az Európai Bizottság eddig figyelmen kívül hagyta az energiatermelés és -fogyasztás e formái előtt álló akadályokat. Az európaiak számára olyan ösztönzőket kell biztosítani, amelyek végül meggyőzik és arra motiválják őket, hogy digitalizálják az energiával kapcsolatos valamennyi tevékenységüket. Sok esetben egyértelmű jogi és adminisztratív jogosultságra is szükség van. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy dolgozzanak ki megfelelő kezdeményezéseket, beleértve a közvetlen támogatást, amely lehetővé teszi az energiaközösségek és a kollektív termelő-fogyasztók számára, hogy teljes mértékben kibontakoztathassák a bennük rejlő lehetőségeket, melyek révén – különösen az ellátás biztonsága tekintetében – ezeknek a termelési és fogyasztási formáknak a rendszer alapvető részévé kell válniuk. Ellenkező esetben a digitális eszközök nem hoznak majd változást.

1.6 Az EGSZB megismétli, hogy a klímasemleges, decentralizált és digitalizált energiaellátási struktúra – megfelelő megközelítés megválasztása mellett – jelentős pozitív hatást gyakorolhat a foglalkoztatásra és a gazdaságra, különösen a regionális gazdaságokra ([2]). A jelenlegi válságban az Európai Uniónak olyan általános energiapolitikai megközelítést kell kialakítania, amely ötvözi az energiával és az éghajlattal kapcsolatos egyedi kérdéseket a társadalmi és regionális kohézióra irányuló politika célkitűzéseivel.

1.7 Az EGSZB azonban megjegyzi, hogy a változtatás politikája csak akkor lehet sikeres, ha figyelembe veszi az átállás során működő különböző társadalmi dinamikákat, és stratégiáiban és intézkedéseiben figyelembe veszi azokat. Meg kell erősítenünk az aktív fogyasztók szerepét a digitalizációban, továbbá bátorítanunk kell és fel kell jogosítanunk őket arra, hogy minél több intelligens megoldást használjanak, mivel ezek javíthatják a belső energiapiac hatékonyságát és teljesítményét, az ellátásbiztonság garantálása érdekében figyelembe véve ugyanakkor az elosztórendszer-üzemeltetőket is. Az eszközöknek felhasználóbarátnak kell lenniük, és figyelmet kell fordítani a kiszolgáltatott csoportokra és a fogyatékossággal élőkre. Ezért elengedhetetlen az igazságos átmenetre és a változás aktív politikai kezelésére irányuló eljárásmód kialakítása. Ha a végrehajtás során figyelmen kívül hagyják a társadalmi dimenziót, fennáll annak a kockázata, hogy az átalakulás a lakosság ellenállása miatt kudarcot vall.

1.8 Az energiarendszerek és -infrastruktúra jövőbeli kialakításával kapcsolatban az EGSZB több alkalommal hangsúlyozta, hogy minden fogyasztót aktívan be kell vonni az intelligens energiarendszerek fejlesztésébe, és ösztönzőket kell bevezetni annak érdekében, hogy a civil társadalom részt vehessen az energetikai átalakulásban. Nagyon fontos az Európai Bizottság által a 7.3. pontban említett „Helyi és regionális innovátorok összekapcsolása”. Az olyan kollektív fellépés, mint az intelligens városok és közösségek közötti együttműködés, megteremtheti azokat a legjobb és leginkább megfizethető megoldásokat, amelyekre egy régiónak szüksége lehet.

1.9 Az uniós digitális és energiapolitikák már most meghatározzák az energia digitalizációját, mivel az olyan kérdések, mint az adatok interoperabilitása, az ellátásbiztonság, a kiberbiztonság, a magánélet védelme és a fogyasztóvédelem nem hagyhatók csupán a piacra, és kulcsfontosságú ezek megfelelő végrehajtása. Ebben az összefüggésben az EGSZB rámutat arra, hogy minden eszközzel meg kell akadályozni a magánélet megsértését és az adatokkal való visszaélést. Ez nemcsak a technikai óvintézkedésekre terjed ki, hanem az ezen adattérért vállalt felelősséget és a politikai és demokratikus ellenőrzés alatt álló állami hatóságok által végzett nyomon követést is magában foglalja. Ugyanakkor kiemelt figyelmet kell fordítani a kritikus infrastruktúrákra vonatkozó adatok védelmére.

1.10 Az Európai Bizottság a közleményében alapvetően fontosnak tekinti annak biztosítását, hogy a digitalizáció ne ássa alá a villamos energia belső piacán már létrehozott fogyasztóvédelmi keretet. Az EGSZB tudomásul veszi ezt, és hozzáteszi, hogy az energiapiaci fogyasztói jogokat ki kell igazítani és javítani kell. A fogyasztókat nem szabad hátrányos helyzetbe hozni, illetve túlzott árakat kiszabni rájuk. Fontos, hogy élhessenek a digitális eszközök előnyeivel, amelyek – megfelelő fejlesztés mellett – hozzájárulhatnak a fogyasztóvédelem fokozásához.

1.11 Minden kezdeményezés esetében fontos, hogy a fogyasztók intelligens fogyasztásmérővel rendelkezzenek otthonukban. Sok tagállamban ez még mindig nem biztosított, ezért sürgősen fokozni kell az intelligens fogyasztásmérés szélesebb körű bevezetésére irányuló erőfeszítéseket, amely az energiaágazat legtöbb digitális megoldásának alapvető előfeltétele, különösen a villamosenergia-ellátást, és kisebb mértékben a gázellátást illetően. Azoknak a tagállamoknak, amelyek még nem vezették be teljeskörűen az intelligens fogyasztásmérőket, fel kell gyorsítaniuk ezt a folyamatot, és a bevezetés tekintetében növelniük kell nemzeti célkitűzéseiket. Nemzetközi tapasztalatok azt mutatják, hogy az intelligens fogyasztásmérők bevezetése akkor a leghatékonyabb, ha a hálózatüzemeltetők elszámoltathatók. Az intelligens fogyasztásmérőket a villamosenergia-hálózat szerves részének kell tekinteni.

([2]) HL C 367., 2018.10.10., 1. o.

1.12 Fennáll annak a kockázata, hogy az új adatvezérelt szolgáltatások és innovatív technológiai megoldások nem valósulnak meg elég gyorsan, ha nem áll rendelkezésre elegendő számú szakmunkás és képzett szakember azok bevezetésének elősegítéséhez. A szükséges munkaerőpiaci és oktatáspolitikai intézkedésekhez elegendő pénzügyi forrásra van szükség, valamint összehangolt megközelítést biztosító cselekvési tervet kell kidolgozni. Az EGSZB úgy véli, hogy e tekintetben elengedhetetlen a szociális partnerekkel folytatott szoros együttműködés.

1.13 A kiberbiztonság alapvető követelmény az egyre inkább digitalizált energiarendszer megbízhatóságának megteremtéséhez. Az elmúlt évtizedek fejleményei és különösen a közelmúlt eseményei rámutatnak a kibertámadások és a kritikus infrastruktúrák elleni szabotázsok veszélyére. Problémák azonban nemcsak kibertámadások vagy szabotázsok miatt léphetnek fel, hanem hardver- és szoftverhibák miatt is, ezért az Európai Bizottságnak a stabilitás biztosítása érdekében a digitalizáció során különös figyelmet kell fordítania a hardver- és szoftvertervezésre. A kritikus infrastruktúrák meghibásodása vagy károsodása súlyos ellátási hiányt okozhat és veszélyeztetheti a közbiztonságot. A decentralizáltabb energiatermelés és -felhasználás az internettel összefüggésben növeli a „támadási felületet" és a kiberkockázatokat. A digitalizált energiarendszernek (mind a hardver, mind a szoftver tekintetében) megbízhatónak kell lennie, biztosítva a folyamatos rendelkezésre állást.

1.14 Az EGSZB úgy véli, hogy a vidéki területeken az energetikai átmenetre és a digitalizációra vonatkozó kombinált stratégia mindeddig nem kapta meg az elvárt szintű figyelmet és támogatást. Kéri az Európai Bizottság „Hosszú távú jövőkép az EU vidéki területei számára" című közleményében foglaltak gyors végrehajtását, valamint az érdekelt felek mozgósítását az uniós Vidékfejlesztési Paktum keretében.

2. **Háttér**

2.1 Az Európai Bizottság azzal a céllal tette közzé a közleményt, hogy előmozdítsa az energiarendszer digitalizációját. Az energiarendszer digitalizációjára vonatkozó uniós cselekvési terv célja, hogy elérje a zöld és digitális átállásról szóló stratégiai előrejelzési jelentésben meghatározott célkitűzéseket, és a digitális technológiák hozzájáruljanak a klímasemleges és erőforrás-hatékony társadalom létrehozásához, biztosítva ugyanakkor, hogy mindenki részesülhessen az átállás előnyeiből.

2.2 Az uniós cselekvési tervben az Európai Bizottság öt területen tesz javaslatot egy intézkedéscsomagra: a konnektivitás, az interoperabilitás és az energetikai adatok zavartalan cseréjének előmozdítása egy közös adattér létrehozásával; az intelligens hálózatba történő beruházások előmozdítása és koordinálása; a fogyasztóknak az energetikai átalakulásba való bevonása érdekében a digitális innováción alapuló jobb szolgáltatások nyújtása; az energiarendszer kiberbiztonságának megteremtése; valamint annak biztosítása, hogy az IKT-ágazat növekvő energiaigénye összhangban legyen az európai zöld megállapodással. Az Európai Bizottság úgy véli, hogy a digitalizáció javíthatja az uniós energiarendszer megfizethetőségét, fenntarthatóságát és rezilienciáját.

2.3 Az intelligens megoldásokat úgy alakítják ki, hogy a fogyasztók nagyobb ellenőrzést gyakorolhassanak energiafogyasztásuk és -számláik felett, ezáltal javítva az energiafogyasztás kezelését, bár sok végfelhasználó intelligens megoldás nélkül is megértheti az ebben rejlő lehetőséget. Az innovatív energetikai szolgáltatásoknak csökkenteniük kell az energiafogyasztást, és az energiát akkor kell felhasználni, amikor az olcsó. Az intelligens fogyasztásmérők fontos információkat szolgáltatnak az energiafogyasztási költségek csökkentéséhez, például az elektromos járművek intelligens töltéséhez, valamint az intelligens hőszivattyúk és fotovoltaikus panelek számára. Az intelligens fogyasztásmérők segítik a fogyasztókat a számlájukban szereplő adatok ellenőrzésében, és lehetővé teszik számukra, hogy kiküszöböljék a nem helytálló számlákat és az utólagos számlázást, amelyek jelenleg a legnagyobb fogyasztói aggályok közé tartoznak. A cselekvési terv támogatást biztosít a fogyasztók érdekeit szolgáló és egyes esetekben velük együttműködésben kifejlesztett digitális eszközökhöz, a digitális készségek fejlesztéséhez, az intelligens digitális megoldások finanszírozásához olyan programok révén, amelyek segíthetnek az energiarendszer digitalizációjára irányuló célkitűzés elérésében, továbbá támogatja a nemzeti szabályozó hatóságokat az intelligens hálózatok közös mutatóinak meghatározásában és nyomon követésében, ahogy támogatja a közös európai energiaügyi adattér létrehozását, valamint az összes érdekelt fél, különösen a hálózatüzemeltetők és az energiaszolgáltatók szoros bevonását is.

2.4 Az Európai Bizottság szerint az IKT-technológiákban nagy ökologizálási lehetőségek rejlenek. A digitális megoldásoknak elő kell segíteniük az energiaellátás, -tárolás és -kereslet egyensúlyát, és rugalmasabbá kell tenniük az energiarendszert, elősegítve a decentralizált megújuló energiaforrások integrációját. Rugalmassági piacokat kell kialakítani annak érdekében, hogy vonzóvá tegyék a rugalmassági lehetőségekbe történő beruházásokat, függetlenül attól, hogy ezeket a beruházásokat a digitális eszközöket igénybe vevő termelők, fogyasztók vagy termelő-fogyasztók hajtják-e végre.

2.5 A cselekvési terv ugyanakkor hangsúlyozza, hogy meg kell fékezni az IKT-ágazat növekvő energiafogyasztását. A cselekvési terv rendelkezik az európai villamosenergia-hálózat digitális ikermodelljének létrehozásáról, az energiaközösségek digitális eszközök révén történő támogatásáról, a számítógépek, adatközpontok és blokkláncok energiacímkéinek kidolgozásáról, valamint a távközlési hálózatok fenntarthatóságára vonatkozó uniós magatartási kódex kidolgozásáról.

2.6 A decentralizált energiatermelés, -átvitel és -elosztás által jellemzett, valamint az otthonokban digitálisan összekapcsolt eszközökkel rendelkező, egyre inkább digitalizált energiarendszerben növekszik a kémkedés, a kiberbűnözés és az energiafogyasztással összefüggő hardverhiba kockázata. Az Európai Bizottság ezért jól összehangolt kiberbiztonsági intézkedéseket javasol a rendszer általános rezilienciájának megerősítése érdekében.

2.7 A cselekvési terv felvázolja, hogy ehhez egyaránt szükség van közép- és hosszú távú intézkedésekre, és egy irányítási keretre. Az Európai Bizottság kifejti, hogy számos érdekelt közösséget, vállalkozást és nemzetközi partnert fog bevonni, és megjegyzi, hogy a korlátozott közfinanszírozást bölcsen kell felhasználni, és több magánberuházásra van szükség.

3. **Általános megjegyzések**

3.1 Cselekvési tervében az Európai Bizottság helyesen foglalkozik azzal, hogy a digitális technológiákban hatalmas lehetőségek rejlenek a villamosenergia-rendszer rugalmasságának növelése terén. Az EGSZB támogatja ezeket a célkitűzéseket, és üdvözli a cselekvési tervben javasolt intézkedések többségét. Az EGSZB már egyértelművé tette az energetikai átalakulás és a digitális átállás közötti kapcsolatot, rámutatva a digitalizáció előnyeire az energiamegtakarítás, a kisebb energiaintenzitás és az energetikai infrastruktúra jobb kezelése tekintetében. Bár a cselekvési terv optimista hozzáállása inspiráló, az Európai Bizottság hajlamos figyelmen kívül hagyni azt a tényt, hogy a fizikai valóság nagyon különbözik a digitalizációnak a cselekvési tervben említett felhasználási eseteitől.

3.2 Az EGSZB véleménye szerint az energiaágazat előtt álló fő kihívások a következők: Európa energiaforrásainak diverzifikálása, az energiaimporttól való függőség csökkentése, az integrált belső energiapiac biztosítása, az energiahatékonyság javítása, az energiahálózat gyors bővítése, az ellátásbiztonság szavatolása, a gazdaság dekarbonizációja, a kibocsátások csökkentése, az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való áttérés, alacsony szén-dioxid-kibocsátású és tiszta energiatechnológiákkal, a megújuló energiaforrások részarányának növelése és tömeges elterjesztése az éghajlat-politikai célok elérése érdekében, az ehhez kapcsolódó kutatás és oktatás előmozdítása, az igazságos átmenet biztosítása és az energia szociális dimenziójának támogatása, például az energiaszegénység csökkentése. Ennek alapja az energiarendszer digitalizációja, amely segíthet e nagy kihívások leküzdésében.

3.3 Bár mind a stratégiai megközelítés, mind a cselekvési terv konkrét intézkedései a helyes irányba mutatnak, az Európai Bizottság nem integrálja a cselekvési tervet az általános energiapolitikába. A kizárólag a digitalizációra összpontosító és az általános keretet figyelmen kívül hagyó silószemlélet nem teremti meg azokat az előnyöket, amelyeket a cselekvési terv helyesen ismertet.

3.4 Az Európai Bizottság javaslata egy olyan ideális állapotot ábrázol, amely egy fejlett energiarendszerre (pl. átviteli és elosztóhálózatokra) épül, és digitalizálja azt. Európában azonban először ki kell alakítani az átviteli és elosztóhálózatokat, mielőtt komplex digitális technológiákat fejleszthetnének. Hiába digitalizáljuk, ha az intelligensen kezelt energia nem továbbítható az energiaátviteli hálózatokon keresztül. Ezenkívül hatalmas mennyiségű energia vész el az átviteli és elosztóhálózatokon. A nem felhasználható vagy továbbítható zöld villamos energia költsége, amelyet csökkenteni kell, még most is több mint 2 milliárd EUR-t tett ki az energiaválság előtt, az energiaválság idején pedig több mint 12 milliárd EUR-ra rúgott olyan nagy országokban, mint Németország. Ez a gazdasági veszteség meg fog sokszorozódni, kivéve, ha a villamosenergia-hálózatokat és a rendszerrel kompatibilis tárolókapacitásokat gyorsan bővítik, és ezzel egyidejűleg jobb módokat találnak a villamos energia közvetlen helyszíni felhasználására. Ezen a területen a digitalizáció szerepet játszhat e veszteségek azonosításában és az így keletkezett adatok hálózatfejlesztési célú felhasználásában.

3.5 Az igaz, hogy a hálózatok intelligenssé tételéhez jelentős beruházásokat kell végrehajtani az energetikai infrastruktúrában. Az is igaz, hogy sok tagállam nem ösztönzi ezeket a beruházásokat, mivel szabályozásuk egyértelműen torzítja a tőkekiadásokat (CapEx), és a digitalizációba való beruházás elsősorban operatív kiadás (OpEx). Nem lesz elegendő, ha csak koordinálják ezeket a beruházásokat, és nyomon követik azok előrehaladását. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról szóló (EU) 2019/944 irányelv 58. cikkének módosításába foglalja bele „a digitális villamosenergia-infrastruktúrába történő beruházások előmozdítása” mögött meghúzódó elképzeléseket, olyan szabályozási keretet biztosítva, amely hatékonyan ösztönzi a villamosenergia-hálózatok digitalizálására irányuló beruházásokat.

3.6 Az Európai Bizottság helyesen mutat rá arra, hogy a digitális eszközök fontos szerepet játszanak a kollektív önellátási rendszerek és az energiaközösségek kialakításában. Ebben segítséget nyújthat mind az iránymutatás, mind a tervezett kísérleti platform, de nem ezek a legfontosabb szempontok. Több mint öt évvel a tiszta energiáról szóló csomag előterjesztése után mind az energiaközösségek, mind a kollektív önellátási rendszerek továbbra is csekély szerepet játszanak Európa energiarendszereiben. Ennek fő okai sok esetben a jelentős bürokratikus akadályok, valamint az információhiány a fogyasztók és a termelők részéről. Az Európai Bizottság eddig figyelmen kívül hagyta ezeket az akadályokat. Az európaiak számára olyan ösztönzőket kell biztosítani, amelyek végül meggyőzik és arra motiválják őket, hogy digitalizálják az

energiával kapcsolatos valamennyi tevékenységüket. A digitalizált energiarendszer egészének annyira vonzónak kell lennie a benne részt vevő felek számára, hogy ne csak a pénzügyi ösztönzők segítsék elő e digitalizált energiarendszer létrehozását, hanem az egész környezet egy ellenőrzött, irányított és biztonságos energiarendszer létrehozására ösztönözze őket. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy dolgozzanak ki megfelelő kezdeményezéseket, beleértve a közvetlen támogatást, amely lehetővé teszi az energiaközösségek és a kollektív termelő-fogyasztók számára, hogy teljes mértékben kibontakoztathassák a bennük rejlő lehetőségeket, az ellátásbiztonság garantálása érdekében figyelembe véve az elosztórendszer-üzemeltetőket is. Ellenkező esetben a digitális eszközök nem hoznak majd változást.

3.7 Az e-járművek kétirányú töltése egy másik nagyon ígéretes példa, amely azt mutatja, hogy az aktívabb fogyasztók a digitális technológia – többek között az IKT – segítségével mind a hálózati, mind a fogyasztói oldalon közvetlenül hozzájárulhatnak a rendszer stabilitásához. Azonban egész Európában szinte nincs is gazdaságosan működő példa az e-járművek kétirányú töltésére, mivel a piacot nem úgy alakították ki, hogy piaci alapú ösztönzőket nyújtson a villamos energia rugalmas betáplálásához és vételezéséhez. A piac gyökeres átalakítására irányuló erőfeszítései során az Európai Bizottságnak különösen egy olyan piac kialakítására kell összpontosítania, amely vonzóvá teszi a cselekvési terv 4.2. fejezetében említettekhez hasonló eseteket, és elősegíti azok általános elterjedését, így a kétirányú töltést a jövőben a hálózatüzemeltetők is alkalmazhatják a terhelésszabályozás egyik tényezőjeként, amit az ellátásbiztonság garantálása érdekében a jogszabályokban is figyelembe kell venni.

3.8 Az EGSZB megismétli, hogy a klímasemleges, decentralizált és digitalizált energiaellátási struktúra – megfelelő megközelítés megválasztása mellett – jelentős pozitív hatást gyakorolhat a foglalkoztatásra és a gazdaságra, különösen a regionális gazdaságokra ([3]). A jelenlegi válságban az Európai Uniónak olyan általános energiapolitikai megközelítést kell kialakítania, amely ötvözi az energiával és az éghajlattal kapcsolatos egyedi kérdéseket a társadalmi és regionális kohézióra irányuló politika célkitűzéseivel.

3.9 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a gazdasági keretfeltételek technokrata kialakítása és az új technológiák – különösen az energiarendszer digitalizációjának – pénzügyi támogatása fontos szerepet játszik az energetikai átalakulásban. Ugyanakkor az EGSZB megjegyzi, hogy a változtatás politikája csak akkor lehet sikeres, ha figyelembe veszi az átalakulás során működő különböző társadalmi dinamikákat, és stratégiáiban és intézkedéseiben figyelembe veszi azokat. Meg kell erősítenünk a fogyasztók szerepét a digitalizációban, továbbá bátorítanunk kell őket arra, hogy minél több intelligens megoldást használjanak, mivel ezek segíthetnek javítani a belső energiapiac hatékonyságát és teljesítményét, az ellátásbiztonság garantálása érdekében szorosan bevonva az energia-értéklánc valamennyi szereplőjét. Ezért elengedhetetlen az igazságos átmenetre és a változás aktív politikai kezelésére irányuló eljárásmód kialakítása. Ha a végrehajtás során figyelmen kívül hagyják a társadalmi dimenziót, fennáll annak a kockázata, hogy az átalakulás a lakosság ellenállása miatt kudarcot vall.

3.10 Az energiarendszer átalakítása váratlan nyereséget eredményezhet a szolgáltatók számára, akik magasabb díjakat kérhetnek új megoldásaikért. Az innovatív szolgáltatások, alkalmazások és energiagazdálkodási rendszerek azonban kibontakoztathatják az energiafelhasználók előtt álló hatalmas kiaknázatlan lehetőségeket, könnyítést nyújtva ezzel a magas energiaárak által sújtott fogyasztóknak. A digitalizáció segíthet a piaci árak összehasonlíthatóságában, a rugalmassági lehetőségek – például a terhelésáthelyezés – árainak méltányossá tételében, valamint a piaci folyamat során annak korai kimutatásában, hogy az energiafogyasztók – például a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartások – kevesebbet fizethetnének a nyújtott szolgáltatásért. Az intelligens energiaelszámolási megoldások például lehetőséget biztosíthatnak a szociálisan hátrányos helyzetű emberek számára arra, hogy annyi energiát használjanak fel, amennyit meg tudnak fizetni, és nem engedik meg, hogy eladósodjanak.

3.11 Az EGSZB arra kéri továbbá az Európai Bizottságot, hogy vegye figyelembe az intelligens fogyasztásmérők piacának valós helyzetét, és szükség esetén avatkozzon be. Az intelligens fogyasztásmérők tervezett beszerelése magas költségekkel járhat a bérlők számára. A gyakorlatban alig van verseny a különböző mérőóra-szolgáltatók között. Németországi és ausztriai ágazati vizsgálatok szerint egyértelmű jelek utalnak arra, hogy az egyedi fogyasztásmérési ágazatban versenymentes oligopólium jött létre ([4]). A verseny biztosítása érdekében gondoskodni kell arról, hogy a fogyasztást rögzítő készülékeket harmadik fél szolgáltatók is használhassák. Ellenkező esetben az energiaszolgáltató-váltás mindig a meglévő fogyasztásmérő készülékek cseréjének költségeivel járna.

3.12 Ebben az összefüggésben az EGSZB emlékeztet arra az álláspontjára, mely szerint meg kell akadályozni a kétszintű energetikai társadalmat. Nem történhet meg, hogy csak a kellő pénzügyi erőforrásokkal és technológiai eszközökkel rendelkező háztartások húzzanak hasznot az energetikai átalakulásból, de a költségeket az összes többi háztartásnak kelljen viselnie. Az EGSZB ezért támogatja az energiahatékonysági irányelv végrehajtását célzó ösztönzőket és eszközöket a kiszolgáltatott helyzetben lévő fogyasztók és háztartások megsegítésére, és rámutat arra, hogy a távfűtésre/távhűtésre vonatkozó ambiciózus célok ronthatják a szociális lakhatási feltételeket.

([3]) HL C 367., 2018.10.10., 1. o.

([4]) Megállapítást nyert például, hogy a legnagyobb osztrák mérőóra-szolgáltató hardvervédelmi eszközökkel megpróbálta kizárni a harmadik fél szolgáltatókat az általa felszerelt intelligens fogyasztásmérő eszközök használatából (Osztrák Szövetségi Versenyhivatal (BWB), 2022).

3.13 Az energiarendszerek és -infrastruktúra jövőbeli kialakításával kapcsolatban az EGSZB több alkalommal hangsúlyozta, hogy minden fogyasztót – háztartásokat, vállalkozásokat és energiaközösségeket – aktívan be kell vonni az intelligens energiarendszerek fejlesztésébe, és ösztönzőket kell bevezetni annak érdekében, hogy a civil társadalom részt vehessen az energetikai átalakulásban, valamint segítsen annak finanszírozásában. Nagyon fontos az Európai Bizottság által a 7.3. pontban említett „Helyi és regionális innovátorok összekapcsolása". Az olyan kollektív fellépés, mint az intelligens városok és közösségek közötti együttműködés, megteremtheti azokat a legjobb és leginkább megfizethető megoldásokat, amelyekre egy régiónak szüksége lehet.

3.14 Az energetikai adatok Unió-szerte összehangolt cseréjének és felhasználásának biztosítása érdekében a cselekvési terv előirányozza a közös európai energiaügyi adattér létrehozását és a megbízható irányítást. Az uniós digitális és energiapolitikák már most meghatározzák az energia digitalizációját, mivel az olyan kérdések, mint az adatok interoperabilitása, az ellátásbiztonság, a kiberbiztonság, a magánélet védelme és a fogyasztóvédelem nem hagyhatók csupán a piacra, és kulcsfontosságú ezek megfelelő végrehajtása. Ebben az összefüggésben az EGSZB rámutat arra, hogy minden eszközzel meg kell akadályozni a magánélet megsértését és az adatokkal való visszaélést. Ez nemcsak a technikai óvintézkedésekre terjed ki, hanem az ezen adattérért vállalt felelősséget és a politikai és demokratikus ellenőrzés alatt álló állami hatóságok által végzett nyomon követést is magában foglalja. Elő kell mozdítani a közadatok feletti rendelkezési jogot, mivel az adatok fontos gazdasági tényezőt jelentenek a hálózatba kapcsolt és digitalizált társadalomban. Másrészt meg kell akadályozni a GAFA-féle ([5]) magántulajdonban lévő adatmonopóliumokat. Ugyanakkor kiemelt figyelmet kell fordítani a kritikus infrastruktúrákra vonatkozó adatok védelmére.

3.15 A javasolt adattér ígéretes megközelítés, de ehhez egyértelmű szabályokat kell előírni az anonimizált adatokhoz való hozzáférésről minden olyan piaci szereplő számára, amely érdekelt az adatok felhasználásában, például az energiakereskedelem és -megosztás jobb megtervezéséhez. Fontos, hogy gyorsan kidolgozzuk a cselekvési tervben említett „szilárd irányítást" azáltal, hogy meghatározzuk valamennyi piaci szereplő – köztük a fogyasztók, a termelő-fogyasztók, az energiakereskedők stb. – alapvető jogait.

3.16 Az uniós szintű stratégiai koordináció tekintetében a cselekvési terv előírja az intelligens energiával foglalkozó szakértői csoport (korábban intelligens hálózatokkal foglalkozó munkacsoport) létrehozását. Célja, hogy hozzájáruljon az energiával kapcsolatos adatok megosztását szolgáló európai keret kialakításához, az energiaágazatra vonatkozó adatcsere uniós szintű koordinációjának megerősítéséhez, a vezérelvek meghatározásához, valamint a különböző adatmegosztási prioritások és kezdeményezések közötti összhang biztosításához, továbbá hogy támogassa az Európai Bizottságot a közös európai energiaügyi adattér kifejlesztésében és megvalósításában. Az EGSZB rámutat arra, hogy ebben az összefüggésben egyértelmű iránymutatásokat és célkitűzéseket kell kidolgozni, és hogy alapvető fontosságú a szociális partnerek és a szervezett civil társadalom bevonása.

3.17 Érdekes megközelítés az az elképzelés, hogy támogatják az átvitelirendszer-üzemeltetőket és az elosztórendszer-üzemeltetőket a villamosenergia-hálózat digitális ikermodelljének létrehozásában, ami segíthet a hálózatmodellezés javításában. Ugyanakkor pontosan meg kell határozni, hogy a digitális ikermodell milyen szerepet fog játszani a hálózatbővítés megtervezésében, a hálózat intelligensebbé tételében, a rugalmassági lehetőségek – többek között a virtuális erőművek, a termelés-fogyasztás és az energiamegosztás – integrálásában, valamint a reziliencia optimalizálásában. E tekintetben szükségesnek tűnik az (EU) 2019/944 irányelv módosítása is.

3.18 Az Európai Bizottság a közleményében alapvető fontosságúnak tekinti annak biztosítását, hogy a digitalizáció ne ássa alá a villamos energia belső piacán már létrehozott fogyasztóvédelmi keretet. Az EGSZB tudomásul veszi ezt, és hozzáteszi, hogy az energiapiaci fogyasztói jogokat ki kell igazítani és javítani kell. A fogyasztókat nem szabad hátrányos helyzetbe hozni, illetve túlzott árakat kiszabni rájuk. Különös figyelmet kell fordítani a kiszolgáltatott csoportokra, a fogyatékossággal élőkre és az alacsony szintű digitális készségekkel rendelkezőkre. Itt megfelelő védelmet biztosító szabályozásra van szükség, mivel már most is nyilvánvaló, hogy sok fogyasztó nem tudja követni a digitális információkat és számlákat.

3.19 A közlemény előírja, hogy a digitalizáció nem befolyásolhatja hátrányosan a tagállamok azon lehetőségét, hogy szabályozott árakat állapítsanak meg, különösen a kiszolgáltatott helyzetben lévő felhasználók és az energiaszegénységben élők számára. A digitális eszközökkel a hatóságok jobban feltérképezhetik, nyomon követhetik és kezelhetik az energiaszegénységet, miközben az energiaágazat az ellátásbiztonságra összpontosítva tovább optimalizálhatja műveleteit, és előnyben részesítheti a megújuló energiaforrások használatát.

3.20 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság azon bejelentését, mely szerint biztosítja, hogy a kulcsfontosságú K+I-projektek együttműködjenek azért, hogy 2023 közepéig meghatározzák azokat a stratégiákat, amelyek célja, hogy bevonják a fogyasztókat hozzáférhető és megfizethető digitális eszközök tervezésébe és használatába. Az EGSZB ismételten rámutat arra, hogy továbbra is jelentős beruházásokra van szükség a kutatás és az innováció terén.

Ennek fényében az intelligens és megújuló energiarendszerekbe történő közberuházásoknak nagy jelentősége van az ellátás biztonságának garantálása, az energiaszegénység leküzdése, a megfizethető árak biztosítása és a munkahelyteremtés szempontjából. Az EGSZB – ahogy az ECO/569. sz. véleményben is – ismét azt javasolja, hogy az aranyszabályt

([5]) A négy internetes óriásvállalat: a Google, az Apple, a Facebook és az Amazon.

alkalmazzák a közberuházásokra. Minden kezdeményezés esetében fontos, hogy a fogyasztók intelligens fogyasztásmérővel rendelkezzenek otthonukban. Sok tagállamban ez még mindig nem biztosított, ezért sürgősen fokozni kell az intelligens fogyasztásmérés szélesebb körű bevezetésére irányuló erőfeszítéseket, amely az energiaágazat legtöbb digitális megoldásának alapvető előfeltétele. Azoknak a tagállamoknak, amelyek még nem vezették be teljeskörűen az intelligens fogyasztásmérőket, fel kell gyorsítaniuk ezt a folyamatot, és a bevezetés tekintetében növelniük kell nemzeti célkitűzéseiket.

3.21 Fennáll annak a kockázata, hogy az új adatvezérelt szolgáltatások és innovatív technológiai megoldások nem valósulnak meg elég gyorsan, ha nem áll rendelkezésre elegendő számú szakmunkás és képzett szakember azok bevezetésének elősegítéséhez ([6]). Az EGSZB úgy véli, hogy a célok elérése érdekében haladéktalanul meg kell hozni a megfelelő intézkedéseket, szoros együttműködésben a szociális partnerekkel.

3.22 Ugyanakkor elegendő pénzügyi forrásra és programra is szükség van a tartósan munkanélküli személyek, a nők és a fiatalok egyedi programokon keresztül történő képzéséhez, valamint ahhoz, hogy vonzó keretfeltételeket teremtsenek számukra. Ez magában foglalja a foglalkoztatási garanciákat, továbbá a képzésekre és képesítésekre irányuló kezdeményezést és az átképzési és továbbképzési lehetőségek széles körét. A szükséges munkaerőpiaci és oktatáspolitikai intézkedésekhez elegendő pénzügyi forrásra van szükség, valamint összehangolt megközelítést biztosító cselekvési tervet kell kidolgozni.

3.23 Az EGSZB szoros együttműködést szorgalmaz a képzési szolgáltatók és a vállalkozások között a gazdaság digitális és fenntartható átállásához szükséges kompetenciákat és készségeket – többek között az alkalmazottak és a vállalkozók továbbképzése és átképzése révén – biztosító tanfolyamok kialakításában. A készségek európai évét (2023) fel fogják használni ezen intézkedések megerősítésére és hatékony végrehajtására.

3.24 A kiberbiztonság alapvető követelmény az egyre inkább digitalizált energiarendszer megbízhatóságának megteremtéséhez. Az elmúlt évtizedek fejleményei és különösen a közelmúlt eseményei rámutatnak a kibertámadások és a kritikus infrastruktúrák elleni szabotázsok veszélyére. Problémák azonban nemcsak kibertámadások vagy szabotázsok miatt léphetnek fel, hanem hardver- és szoftverhibák miatt is, ezért az Európai Bizottságnak a stabilitás biztosítása érdekében a digitalizáció során különös figyelmet kell fordítania a hardver- és szoftvertervezésre. A kritikus infrastruktúrák meghibásodása vagy károsodása súlyos ellátási hiányt okozhat és veszélyeztetheti a közbiztonságot. A decentralizáltabb energiatermelés és -felhasználás az internettel összefüggésben növeli a „támadási felületet” és a kiberkockázatokat.

3.25 Kibertámadások és a fizikai támadások célpontja lehet az energiarendszer teljes értéklánca, az előállítástól és a továbbítástól az elosztásig és a fogyasztóig, beleértve a láncolat mentén lévő valamennyi digitális interfészt is. Európában mindnyájunk érdeke, hogy jobban védjük ezt a kritikus infrastruktúrát. Az Uniónak jobban fel kell készülnie az ilyen jellegű lehetséges támadásokra. Ezért az EGSZB kéri, hogy haladéktalanul kerüljön sor az eddig hozott intézkedések kritikai értékelésére, és készüljön átfogó stratégia az EU olyan fenyegetésekkel szembeni védelmére, mint a természeti katasztrófák, a fizikai támadások és a kibertámadások. Ebben az összefüggésben az EGSZB felhívja a figyelmet a témába vágó egyéb véleményeire ([7]), és azt ajánlja, hogy az EU stratégiai ágazataiba irányuló összes külföldi befektetés legyen összhangban az EU biztonságpolitikájával.

3.26 Az IKT-ágazat a globális villamosenergia-fogyasztás mintegy 7 %-át teszi ki. A zöld és digitális átállás részeként ezért alapvetően fontos biztosítani, hogy az IKT-ágazat növekvő energiaigénye a klímasemlegességi célkitűzéssel összhangban csökkenjen. Az EGSZB egyetért azzal, hogy a teljes IKT-értékláncban mindenképpen foglalkozni kell az energia- és erőforrás-fogyasztással, valamint az IKT-val összefüggő energiafogyasztás újonnan megjelenő további fontos forrásaival. Már léteznek megoldások arra, hogy újra felhasználják az adatközpontokból származó hulladékhőt az otthonok és vállalkozások fűtésére. Ezért fontos, hogy a megújulóenergia-irányelv (RED III) és az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomaghoz kapcsolódó egyéb, energiával kapcsolatos jogszabályok felülvizsgálata során a hulladékhőt a megújuló energiaforrásokkal azonos módon kezeljék. Az optimális eredmények eléréséhez azonban olyan konkrét és megvalósítható megoldásokra van szükség, amelyek bevált gyakorlatként szolgálhatnak.

3.27 Globális szinten, a nemzetközi fórumokon és a partnerországokkal együttműködve biztosítani kell az interoperábilis műszaki szabványokat, a kiberbiztonságot, az adatvédelmet és a digitalizált energiarendszer egyéb kulcsfontosságú jellemzőit. A zöld és digitális átállás partnerországokkal együtt, kétoldalú kapcsolatok révén történő előmozdítása érdekében az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy építse be a digitális és zöld szempontokat az energiával kapcsolatos projektekbe, partnerségekbe és együttműködési megállapodásokba.

([6]) A nyilvános konzultáció eredményei alapján az Európai Bizottság a digitális technológiák elterjedésének legfontosabb akadályaiként azonosította a készségfejlesztés hiányosságait és a megfelelő szakmunkások hiányát (az Összefoglaló jelentés elérhető az „Ossza meg velünk véleményét!” oldalon).

([7]) HL C 286., 2021.7.16., 170. o.

4. **Részletes megjegyzések**

4.1 Az EGSZB úgy véli, hogy a vidéki területeken az energetikai átmenetre és a digitalizációra vonatkozó kombinált stratégia mindeddig nem kapta meg az elvárt szintű figyelmet és támogatást. Kéri az Európai Bizottság „Hosszú távú jövőkép az EU vidéki területei számára" című közleményében foglaltak gyors végrehajtását, valamint az érdekelt felek mozgósítását az uniós Vidékfejlesztési Paktum keretében.

4.2 Az EGSZB azt ajánlja, hogy a nők előtt álló lehetőségek feltárása révén biztosítsák az energiaágazatban a munkaerőpiaci egyenlőséget, ugyanakkor akadályozzák meg, hogy az energetikai és a digitális átállás csapdát jelentsen a nők karrierje és bére szempontjából, továbbá Európa-szerte bővítsék az energiaipari vállalatokon belüli egyenlőséggel kapcsolatos szociális párbeszédet és kollektív megállapodásokat.

Kelt Brüsszelben, 2023. március 22-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a 98/24/EK tanácsi irányelvnek és a 2004/37/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvnek az ólomra, annak szervetlen vegyületeire és a diizocianátokra vonatkozó határértékek tekintetében történő módosításáról

(COM(2023) 71 final – 2023/0033 (COD))

(2023/C 184/18)

Felkérés:	Európai Bizottság: 2023.2.13.
	Tanács: 2023.3.8.
	Európai Parlament: 2023.3.13.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 153. cikke
Illetékes szekció:	Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság szekció
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.3.22.
Plenáris ülésszak száma:	577.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	197/0/3

Mivel az EGSZB megfelelőnek tartja a javaslat tartalmát, és részéről további megjegyzést nem kíván hozzáfűzni, úgy határozott, hogy a javasolt szöveget támogató véleményt bocsát ki, tiszteletben tartva a szociális partnereknek a javaslat indokolásában kifejtett álláspontját.

Kelt Brüsszelben, 2023. március 22-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az elektromos és elektronikus berendezések hulladékairól szóló 2012/19/EU irányelv módosításáról

(COM(2023 63 final – 2022/025 (COD))

(2023/C 184/19)

Felkérés:	Európai Parlament: 2023.2.13.
	Tanács: 2023.2.21.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 192. cikkének (1) bekezdése és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.3.22.
Plenáris ülésszak száma:	577.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	194/0/3

Mivel az EGSZB teljes mértékben megfelelőnek tartja a javaslat tartalmát, és a 2014. november 12-én elfogadott, 5002/2014. sz. véleményében ([1]) már nyilatkozott róla, úgy határozott, hogy a javaslattal kapcsolatban támogató véleményt bocsát ki, amelyben az említett dokumentumban kifejtett álláspontjára hivatkozik.

Kelt Brüsszelben, 2023. március 22-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

([1]) HL C 230., 2015.7.14., 91. o.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelve a 2014/65/EU irányelvnek az uniós nyilvános tőkepiacok vállalkozások számára vonzóbbá tétele, továbbá a kis- és középvállalkozások tőkéhez jutásának megkönnyítése érdekében történő módosításáról és a 2001/34/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről

(COM(2022) 760 final – 2022/0405 (COD))

Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a részvényeiket a kkv-tőkefinanszírozási piacokon történő kereskedésre bevezetni kívánó vállalatok szavazatelsőbbségi részvénystruktúráiról

(COM(2022) 761 final – 2022/0406 (COD))

Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az (EU) 2017/1129, az 596/2014/EU és a 600/2014/EU rendeletnek az uniós tőkepiacok vállalkozások számára vonzóbbá tétele, valamint a kis- és középvállalkozások tőkéhez jutásának megkönnyítése érdekében történő módosításáról

(COM(2022) 762 final – 2022/0411 (COD))

(2023/C 184/20)

Előadó: **Kęstutis KUPŠYS**

Felkérések:	Az Európai Unió Tanácsa, 2023.2.6. (COM(2022) 760 final és COM(2022) 762 final);
	2023.2.8. (COM(2022) 761 final)
	Európai Parlament: 2023.2.1.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 50. cikkének (1) bekezdése, 114. és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.3.2.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.3. 23.
Plenáris ülésszak száma:	577.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	123/2/5

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1 Az európai vállalkozások tőkefinanszírozásának növelése kulcsfontosságú a Covid19 utáni helyreállítás biztosításához és egy reziliens európai gazdasági rendszer kiépítéséhez, tekintettel Oroszország Ukrajna elleni háborújára. Ezért az EGSZB határozottan üdvözli az Európai Bizottság által javasolt, tőzsdei jegyzésről szóló jogszabályt.

1.2 Az EGSZB úgy véli, hogy a családi tulajdonú vállalkozások tőkepiaci bevezetése kiaknázatlan lehetőségeket nyitna meg a növekedési célú tőkevonzásra, a többszörös szavazati jog rendszere pedig segíti a családokat abban, hogy megőrizzék ellenőrzésüket, vonzóbbá téve számukra a jegyzést. Az EGSZB egyetért azzal, hogy nemzeti szinten részletes kerettervet kell kidolgozni, ugyanakkor ösztönözni kell a magas szintű uniós harmonizációt.

1.3 Az EGSZB üdvözli továbbá az Európai Bizottság arra irányuló kezdeményezését, hogy egyszerűsítse a tájékoztató tartalmát, ami jelentősen csökkentené a kibocsátók költségeit és terheit.

1.4 Az EGSZB általánosságban üdvözli azt a javaslatot, hogy a kibocsátók választhassák a tájékoztató kizárólag angol nyelven történő közzétételét, mivel az a nemzetközi befektetők körében elfogadott közös nyelv. A teljes dokumentumnak, és nem csak az összefoglalónak a nemzeti nyelveken történő közzétételével azonban a helyi lakossági befektetők is lehetőséghez jutnának. Az EGSZB annak szem előtt tartását tanácsolja a kibocsátóknak, hogy a kizárólag angol nyelvű kibocsátási dokumentumok használata akadályozná a nemzeti lakossági befektetői bázis kialakítását.

1.5 Az EGSZB megjegyzi, hogy a befektetési kutatás más szolgáltatásokkal való összekapcsolása valószínűleg növelni fogja a tőzsdén jegyzett kis- és középvállalkozások (kkv-k) láthatóságát. Az EGSZB ezért üdvözli a szétválasztási küszöbérték 10 milliárd EUR-ra történő javasolt emelését; ugyanakkor további intézkedésekre is szükség lehet a független kutatás ösztönzése érdekében.

1.6 Az EGSZB nagyra értékeli az Európai Bizottság megközelítését az információközlési követelményekkel kapcsolatos jogbizonytalanság csökkentése terén. Az ajánlati könyv több piacra kiterjedő felügyeleti (CMOBS) mechanizmusára irányuló javaslat megkönnyítené az ajánlati könyvek adatainak kicserélését a felügyeleti szervek között, azonban azzal a kockázattal járhat, hogy egyenlőtlen versenyfeltételek alakulnak ki, mivel a kétoldalú kereskedés helyszínei kívül esnének a jelentéstételi rendszer hatályán.

2. **A javaslat háttere**

2.1 Az Európai Bizottság 2022. december 7-én javaslatokat [1] tett közzé az EU tőkepiaci uniójának továbbfejlesztését célzó intézkedésekről. A csomaghoz tartozó, a tőzsdei jegyzésről szóló új jogszabály célja, hogy csökkentse a különböző méretű vállalkozások, különösen a kkv-k adminisztratív terheit annak érdekében, hogy a tőzsdén történő jegyzés révén könnyebben hozzáférhessenek a finanszírozáshoz.

2.2 Az Európai Bizottság megállapítja, az uniós tőkepiacok továbbra is széttagoltak és nem kellően nagy méretűek. Tanulmányok azt mutatják, hogy az európai kkv-tőkefinanszírozási piacokon jegyzett társaságok teljes száma 2014 óta alig nőtt [2], annak ellenére, hogy a tőzsdén jegyzett társaságok egyértelmű előnyöket élveznek, amit piaci értékük növekedése is bizonyít. A tőzsdén jegyzett társaságok általában gyorsabb ütemben növelik bevételeiket és mérlegfőösszegüket, illetve több munkahelyet teremtenek, mint a tőzsdén nem jegyzett társaik. Számos tanulmány bizonyítja, hogy a kkv-k első nyilvános részvénykibocsátásai (IPO-k) tekintetében az európai helyzet elmarad az optimálistól.

2.3 A tőzsdei jegyzésről szóló jogszabály egyszerűbb és továbbfejlesztett jegyzési szabályokat állapít meg, különösen a kkv-k számára, ugyanakkor törekszik a befektetővédelem és a piaci integritás veszélyeztetésének elkerülésére is.

2.4 A jogszabály szerint az jelentős költségcsökkentést biztosít, és hozzájárul az IPO-k számának növeléséhez az EU-ban. A tájékoztatókra vonatkozó egyszerűbb szabályok megkönnyítenék és olcsóbbá tennék a vállalatok számára a tőzsdei bevezetést. Annak lehetővé tétele, hogy a vállalkozások a kkv-tőkefinanszírozási piacokon történő első jegyzéskor többszörös szavazati jogot biztosító részvényeket (MVRS) használjanak, lehetővé teszi a tulajdonosok számára, hogy továbbra is ellenőrzésük alatt tartsák vállalkozásuk jövőképét.

2.5 A piaci visszaélésekre vonatkozó arányosabb szabályok emellett nagyobb egyértelműséget és jogbiztonságot eredményeznének a tőzsdén jegyzett társaságok számára a kulcsfontosságú információk közzétételére vonatkozó követelményeknek való megfelelés tekintetében. A tőzsdei jegyzésről szóló jogszabály célja továbbá a közepes piaci tőkeértékű vállalatokkal és a kkv-kkal kapcsolatos befektetési kutatások kínálatának és terjesztésének javítása, ami pedig támogatni fogja a nyilvános piacokon való jegyzésüket.

2.6 A további várható előnyök között említhetők a következők:

— rövidebb, időszerűbb, összehasonlíthatóbb és áttekinthetőbb vállalati információk a befektetők számára,

— jobb lefedettséget biztosító befektetési kutatások, amelyek segítik a befektetési döntések meghozatalát,

— hatékonyabb felügyelet az egyértelműbb jegyzési szabályoknak és a piaci visszaélések kivizsgálására szolgáló jobb eszközöknek köszönhetően,

---

[1] Capital markets union: clearing, insolvency and listing package [Tőkepiaci unió: az elszámolásra, a fizetésképtelenségre és a jegyzésre vonatkozó csomag].

[2] A kkv-kkal foglalkozó külső szakértői érdekképviseleti csoport jelentése: *Empowering EU Capital Markets for SMEs: Making listing cool again [Az EU tőkepiacainak vonzóvá tétele a kkv-k számára: legyen újra vonzó a jegyzés]*.

— nagyobb mértékben szabványosított, a felügyeletek számára könnyebben ellenőrizhető tájékoztatók.

2.7 A környezeti, társadalmi és irányítási (ESG) szakpolitikai célkitűzésekkel összhangban a tőzsdei jegyzésről szóló jogszabály célja annak biztosítása, hogy az ESG-kötvényeket kibocsátó vállalatok szerepeltessenek környezeti, társadalmi és irányítási szempontból releváns információkat a jegyzési dokumentációban annak érdekében, hogy megkönnyítsék a befektetők számára az ESG-állítások érvényességének értékelését. A részvényt kibocsátó vállalatok hivatkozhatnak a jegyzési dokumentációban már közzétett – és így nyilvánosan hozzáférhető – ESG-információkra.

3. **Általános megjegyzések**

Indokolt a tőzsdei jegyzéshez való hozzáférés javítása az európai nyilvános piacokon

3.1 Az EGSZB továbbra is úgy véli, hogy az európai vállalkozások tőkefinanszírozásának növelése kulcsfontosságú a Covid19 utáni helyreállítás biztosításához és a **reziliens európai gazdasági rendszer** kiépítéséhez, tekintettel Oroszország Ukrajna elleni háborújára. Ehhez elengedhetetlen a pénzügyi piaci infrastruktúra, amely lehetővé teszi a gazdaság tőkeellátottságának helyreállításához szükséges befektetések megvalósítását.

3.2 A jól fejlett nyilvános piacok a lakossági befektetői közösség számára is fontosak. Az európaiak összesen 11 billió EUR értékben tartanak készpénzt és betétet bankszámláikon ([3]). A betéteknek a háztartások összes eszközén belüli aránya háromszoros az USA-beli háztartásokhoz képest. Amiatt, hogy nem ösztönzi a végső befektetőket arra, hogy forrásaikat az európai tőkepiacokra irányítsák, az EU nem használja ki teljes mértékben a tőkeállományát vállalataink javára. Az eszközkezelőknek nagyobb bizalommal kell lenniük az európai részvénypiaci kilátások tekintetében, az európai lakossági befektetőknek pedig több választási lehetőséggel kell rendelkezniük portfóliójuk kialakítása során. Ennek érdekében biztosítani kell, hogy sokféle jó minőségű kibocsátó kerüljön tőzsdei jegyzésre az európai nyilvános piacokon.

3.3 Vállalati pénzügyi nehézségek vagy a gazdaság kiszámíthatatlansága, illetve különösen az **idegentőke-költségek növekedése** idején a saját tőke stabilizáló tényezőt jelent a jövőbeli sokkhatásokkal szemben.

3.4 Az EGSZB megjegyzi továbbá, hogy az európai háztartások által az európai vállalkozásoknak nyújtott tőkefinanszírozás a legalapvetőbb szinten, az eszközök tulajdonjoga és a vállalati ellenőrzés révén járul hozzá az EU nyitott **stratégiai autonómiájának** biztosításához. A létfontosságú európai vállalatok külföldi – különösen az európaitól eltérő értékekkel rendelkező országok befolyási övezetébe tartozó – ellenőrzés alá vonása jelentős kockázatot hordoz az EU gazdasági és politikai stabilitására nézve, és akadályozza az EU-n belüli, az EU szükségleteihez igazodó uniós pénzügyi rendszer fejlődését. Például az EU-ban a pénzügyi kereskedést továbbra is nem uniós befektetési bankok uralják ([4]).

3.5 A zöld és digitális átállás élvonalában álló fiatal és innovatív vállalkozásokat ösztönözni kell arra, hogy jegyzésre törekedjenek az európai részvénypiacokon, és nyilvánosan forgalmazott részvények kibocsátásával jussanak hozzá az égetően szükséges finanszírozáshoz, mivel ez a legfenntarthatóbb módja annak, hogy ezek a vállalatok **teljes mértékben kiaknázzák kreatív potenciáljukat és munkahelyeket teremtsenek**.

3.6 A megugró infláció következtében nő a részvénybefektetés iránti érdeklődés, különösen a hozzáértő lakossági befektetők körében. Az európai részvénypiacok platformot biztosíthatnak ahhoz, hogy e befektetések olyan kulcsfontosságú gazdasági ágazatokba áramoljanak, ahol a vállalkozások elegendő hozamot termelnek. Az EGSZB ugyanakkor az EU szempontjából alapvető fontosságúnak tartja, hogy megbízható és szilárd kereskedelmi szabályokat alakítson ki az uniós tőkepiacokban rejlő lehetőségek maradéktalan kiaknázása érdekében. A pénzügyi válság tanulságai megmutatták, hogy az EU-nak méltányossággal, integritással, rezilienciával és átláthatósággal kell védenie a piacokat, emellett biztosítania kell a befektetők legmagasabb szintű védelmét is.

3.7 Egy 14 uniós tagállamban végzett elemzés szerint akár 17 000 nagyvállalat is teljesítheti a tőzsdei jegyzés követelményeit, azonban nem törekszik erre ([5]). Az EGSZB szerint fennáll annak a kockázata, hogy ha az EU nem ösztönzi az új részvénypiaci jegyzéseket, akkor a tőkepiaci kereskedés visszaeshet, mivel a befektetők globálisan diverzifikálják portfóliójukat, ha az EU-ban nem áll rendelkezésre elegendő befektetésre alkalmas eszköz.

3.8 Az európaiak új generációja fenntarthatósági (azaz környezeti, társadalmi és irányítási megfontolásokon alapuló) tényezőket szem előtt tartva lép a lakossági befektetési piacra. Ugyanakkor számos gazdasági szereplő törekszik zöld célok elérésére, amit az európai zöld megállapodás szakpolitikái is ösztönöznek. Az EGSZB úgy véli, hogy a tényezők e

([3]) Eurostat – Statistics explained.
([4]) Az ESMA éves statisztikai jelentése: „Uniós értékpapírpiacok", 2020; 40. o.
([5]) Az Oxera jelentése: *Primary and secondary equity markets in EU [Elsődleges és másodlagos részvénypiacok az EU-ban]*, 2020.

kombinációja erős hajtóerő lehet az európai fenntartható finanszírozási taxonómiában és a vállalati nem pénzügyi közzétételi keretben rejlő lehetőségek teljes körű kiaknázásához. A vállalkozásoknak, amelyek egyszerre cselekszenek önkéntes alapon és a készülő uniós jogszabályokhoz való igazodás érdekében, működésük során nagyobb hangsúlyt kell fektetniük a környezeti, társadalmi és irányítási kérdésekre, a befektetők új generációja pedig a pénzügyi nyereség mellett éppúgy elvár ESG-megfelelést, mint kézzelfogható pozitív **társadalmi és regeneratív környezeti hatást**.

3.9 Az EGSZB rámutat még néhány tanulmányra, amelyek szerint a piaci alapú finanszírozással rendelkező gazdaságok kevésbé szennyező és technológiaintenzívebb ágazatokba csoportosítják át a beruházásaikat ([6]). Ezzel szemben a hitelintenzív bővülést általában mélyebb recessziók és lassabb fellendülések követik ([7]).

3.10 Egyértelmű célként kell kitűzni az uniós GDP 100 %-ának megfelelő részvénypiaci kapitalizáció elérését (a jelenlegi mintegy 64 %-hoz ([8]) képest). Az EGSZB úgy véli, hogy az egyetlen lehetőség a nyilvános piacok támogatása és az IPO-környezet javítása.

Fontosság a kkv-k és a családi vállalkozások számára

3.11 Az EGSZB szerint a kkv-k a részvénypiacokon még mindig nem töltik be azt a szerepet, amelyet betölthetnének. Erőfeszítéseket kell tenni annak érdekében, hogy a kkv-k tőkefinanszírozás révén elérjék a szükséges ellenálló képességet.

3.12 Az EGSZB megjegyzi, hogy Európában már évtizedek óta nyilvánvaló a tőkebefektetések alacsony szintje, és hogy a kkv-k sajáttőke-hiánya súlyos probléma. A kkv-k nem eléggé láthatóak ahhoz, hogy tőkét vonzzanak; tőzsdén jegyzett társasággá alakításuk hosszú távon jobb lehetőségeket teremtene. Az EGSZB határozottan támogatja azt a nézetet, hogy a tőzsdén jegyzett kkv-knak megfelelő helyet kell találniuk az egyéni (lakossági) befektetők, a befektetési alapok és a nyugdíjalapok, valamint a biztosítótársaságok portfólióiban.

3.13 A jól működő IPO-piac az IPO-t megelőző környezetben is fontos, mivel hatással van a kilépési stratégiák tervezésére, és ezáltal a kockázatitőke-társaságok kockázatitőke-befektetésére.

3.14 A befektetési kutatás szükséges eszköz a kkv-k láthatóságának növeléséhez, ezért azt elő kell mozdítani. Az olyan kezdeményezések, mint a befektetési kutatás lefedettségének javítása vagy az egységes európai hozzáférési pont, elősegítenék a kkv-k láthatóságának növelését a befektetők számára.

3.15 Bizonyos szintű gondosságra van szükség annak ösztönzése érdekében, hogy a családi irányítás alatt álló vállalkozások fontolóra vegyék a tőzsdére lépést. Németországban például az összes vállalkozás 90 %-a áll családi ellenőrzés alatt, és az 50 millió EUR összeget meghaladó árbevétellel rendelkező vállalkozások 43 %-a családi vállalkozás ([9]). A családi tulajdonnak megvannak a maga érdemei; a növekedési potenciál azonban (legalább részben) korlátozott lehet, ha a szükséges finanszírozás nem érhető el. Az EGSZB bízik abban, hogy a családi tulajdonú vállalkozások tőkepiacokra való bevonása kiaknázatlan lehetőségeket nyitna meg ([10]), és a többszörös szavazati jogot biztosító részvények rendszere segíti a családokat abban, hogy megőrizzék ellenőrzésüket, ami vonzóbbá teszi számukra a tőzsdére lépést.

3.16 A legtöbb globális pénzügyi központ lehetőséget kínál a többszörös szavazati jogot biztosító részvények (MVRS) alkalmazására. Európának összehangolt megközelítésre van szüksége ahhoz, hogy lépést tudjon tartani a globális fejleményekkel annak érdekében, hogy ne veszítse el a terjeszkedni hajlandó vállalkozásokat.

Átláthatóság és közzététel

3.17 A zártkörűen működő társaságokhoz képest a tőzsdére készülő vállalkozásokra vonatkozó átláthatósági követelmények bővülni fognak. A zártkörűen működő társaságoktól eltérően a tőzsdén jegyzett társaságok olyan külső részvényesektől gyűjtenek pénzt, akik, illetve amelyek nem rendelkeznek ugyanolyan szintű információkkal, valamint a döntéshozatalban ugyanolyan befolyással, mint egy magánvállalkozás tulajdonosai.

([6]) Haas, R.D. és A. Popov, *Finance and Carbon Emissions [Pénzügyek és szén-dioxid-kibocsátások]*, ECB Working Paper Series, 2019.
([7]) Jordà, Ò., M. Schularick és A.M. Taylor, *When Credit Bites Back [Amikor a hitel visszaharap]*, Journal of Money, Credit and Banking 45, 2. sz. (2013. december 1.), 3–28. o.
([8]) Az Európai Értékpapír-tőzsdék Szövetsége adatbázisa, 2022.
([9]) Stiftung Familienurternehmen.
([10]) HL C 75., 2023.2.28., 28. o.

3.18 Ezért a befektetővédelem jelentősen magasabb szintje indokolt és szükséges, például közzétételi kötelezettségek (beleértve a bennfentes információkra vonatkozókat is) és szigorú beszámolási standardok meghatározása révén.

3.19 Az EGSZB úgy véli, hogy a kötelező közzététel rendkívül fontos és szükséges a jól működő nyilvános piac szempontjából. A befektetőknek hatékony tájékoztatást kell kapniuk az értékpapírok értékére vonatkozó előrejelzésekről. A közzéteendő információk bármilyen mértékű csökkentése visszatartana a kibocsátóba történő befektetéstől. Ez viszont jelentős akadályává válhat a tőkepiacok által kínált lehetőségek teljes körű kihasználásának.

3.20 Ugyanakkor a kibocsátó és a befektető számára sem előnyös megoldás az, ha csupán a jogviták elkerülése érdekében túlzott mennyiségű információ szerepel az ajánlati dokumentumokban. Meg kell találni a megfelelő egyensúlyt.

4. **Részletes megjegyzések és ajánlások**

4.1 Mindezt figyelembe véve az EGSZB – számos szempont kapcsán kisebb kivételekkel – határozottan üdvözli az Európai Bizottság által javasolt, tőzsdei jegyzésről szóló jogszabályt.

4.2 Az EGSZB egyértelműen szükségesnek tartja a **többszörös szavazati jogot biztosító részvényekre** vonatkozó nemzeti szabályok széttagoltságának kezelését. Az EGSZB reméli, hogy e szabályok minimális harmonizációja – amelynek célja, hogy több családi tulajdonú vállalkozást vonzzon az EU tőkepiacaira – hozzájárul egy valóban páneurópai tőkepiaci unió kialakításához. A helyi ökoszisztémához való alkalmazkodás érdekében nemzeti szinten kell részletes kerettervet kidolgozni, ugyanakkor ösztönözni kell a magas szintű uniós harmonizációt.

4.3 Az EGSZB megjegyzi, hogy a likviditás biztosítása szempontjából nem a közkézhányad az egyetlen fontos tényező. A 10 %-os minimális közkézhányadra vonatkozó követelménynek csak a jegyzés időpontjában kellene alkalmazandónak lennie. Különösen a kisebb tagállamok számára kritikus jelentősége van a rugalmasságnak, ugyanis az ő piacaik alacsonyabb közkézhányad mellett is képesek megfelelően működni. Az ilyen rugalmasság létfontosságú a hirtelen tőzsdei kivezetések megelőzéséhez.

4.4 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság arra irányuló kezdeményezését, hogy egyszerűsítse **a tájékoztató tartalmát**, ami jelentősen csökkentené a kibocsátók költségeit és terheit. A társjogalkotóknak azonban egyensúlyt kell teremteniük a kibocsátók terhei és a befektetők információs igényei között. A 800 oldalas tájékoztatót a továbbiakban mellőzni kell, de biztosítani kell az információk – különösen a környezeti, társadalmi és irányítási tényezőkre vonatkozók – szükséges mélységét, figyelembe véve a kettős lényegesség elvét. A fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolásról szóló irányelv ([11]) szigorú rendelkezéseire alapozva az ilyen beszámolás fellendítené a zöld megállapodáson alapuló finanszírozást.

4.5 Európában a tartalom jelenleg – az összefoglaló kivételével – változatos elemekből áll és nem egységes, továbbá nem minden esetben érhető el angolul (amely a javaslat szerint „a nemzetközi pénzügyi szférában szokásos nyelv"). Ráadásul az információk géppel nem olvasható formátumban állnak rendelkezésre. Egyetlen kibocsátási folyamat több kötelezően előírt dokumentumot is eredményezhet, amelyek több fájlra tagolódnak (pl. értékpapírjegyzék, a tájékoztató összefoglalója és regisztrációs okmány).

4.6 Ezért üdvözlendő a tőkeinstrumentumokra vonatkozó tájékoztató harmonizálása és egyszerűsítése. Az EGSZB általában véve egyetért az Európai Bizottság azon javaslatával, hogy a kibocsátóknak lehetőségük legyen arra, hogy csak angolul – a nemzetközi befektetők körében elfogadott közös nyelven – tegyék közzé a tájékoztatót (kivéve az összefoglalót, amelyet a lakossági befektetők megtartása érdekében rendelkezésre kell bocsátani a helyi nyelven).

4.7 Az EGSZB ugyanakkor a **helyi nyelvek** használatát is ugyanilyen fontosnak tartja, mivel az angol nyelv nem minden tagállamban elterjedt. Az EGSZB véleménye szerint a teljes dokumentum (és nem csak az összefoglaló) nemzeti nyelveken és angolul történő közzététele lehetővé tenné a helyi lakossági befektetők aktívabb részvételét. A kibocsátóknak és tanácsadóiknak szem előtt kell tartaniuk azt, hogy a kizárólag angol nyelvű kibocsátási dokumentumok használata akadályozná a nemzeti lakossági befektetői bázis kialakítását és kontraproduktív lehet az EU hamarosan bejelentésre kerülő lakossági befektetési stratégiájától várt célok elérése tekintetében is. Ennek kapcsán az EGSZB megjegyzi, hogy olyan intézkedéseket kell bevezetni, amelyek a kibocsátási dokumentumok megfelelő közzétételével és olvasóbarátabbá tételével ösztönzik a helyi lakossági befektetőket a tőkepiacokon való részvételre.

([11]) HL C 517., 2021.12.22., 51. o.

4.8 A befektetési kutatás kulcsfontosságú eleme a kkv-k sajáttőke-finanszírozásához szükséges egészséges ökoszisztéma kialakításának. A meglévő kutatási csatornák kiegészítéseként **a kkv-kutatás más szolgáltatásokkal való összekapcsolásának** engedélyezése valószínűleg növekedést eredményez a kutatási jelentések elkészítésében és terjesztésében. Az EGSZB üdvözli a szétválasztási küszöbérték 10 milliárd EUR-ra történő javasolt emelését. Ez korrigálni fogja azt, hogy a MiFID II ([12]) következtében csökkent a kkv-k lefedettsége és láthatósága. Az EGSZB azonban hangsúlyozza, hogy a befektetési kutatások jelentősebb mértékben összpontosulnak a nagyobb pénzügyi intézményeknél. Méretük miatt a nagyon nagy brókerek a kis- és közepes méretű brókereknél jobban képesek elhanyagolható díjakat megállapítani és/vagy az ügyletek végrehajtását a kutatási tevékenység keresztfinanszírozására használni ([13]). Ezenkívül a nagy brókerek többnyire a „blue chip" vállalatokkal kapcsolatos kutatásokban érdekeltek, míg a kkv-k esetleg kevesebb figyelmet kapnak. A kibocsátók nagy többsége arról számolt be ([14]), hogy a MiFID II csökkentette a kkv-k lefedettségét és láthatóságát. Az EGSZB szerint egyértelmű, hogy további intézkedésekre van szükség a független kutatás ösztönzése érdekében, és ehhez le kell vonni az Európában elérhető bevált gyakorlatok tanulságait ([15]).

4.9 Az IPO-t követő szakaszban a jegyzett társaságoknak példát kell mutatniuk az átláthatóság tekintetében, a kisebbségi részvényesi érdekek védelmének pedig elsődleges prioritást kell élveznie. Ha fennáll annak a kockázata, hogy a részvényeseket tisztességtelenül kezelik vagy nem védik megfelelően, amikor a társaság tőzsdére lép, akkor az uniós tőkepiacokba vetett bizalom nem fog növekedni. Az EGSZB nagyra értékeli az Európai Bizottság arra irányuló megközelítését, hogy a piaci visszaélésekről szóló rendelet célzott módosításai révén enyhítse a **közzétételi követelményeket** övező jogbizonytalanságot.

4.10 Az EGSZB szerint az ad hoc megkeresések piaci visszaélés gyanúja esetén jelenleg alkalmazandó kerete megfelelőnek és elégségesnek tűnik a **hatékony felügyelet** eléréséhez, ugyanakkor megjegyzi, hogy számos felügyeleti hatóság hasznosnak tartja, hogy a CMOBS-mechanizmusnak köszönhetően fokozzák az ajánlati könyvre vonatkozó adatok megosztását. A CMOBS-mechanizmusra vonatkozó javaslat hatálya egyenlőtlen versenyfeltételeket teremthet, mivel a kétoldalú kereskedés helyszínei kívül esnének a kötelező adatszolgáltatási rendszer hatályán.

4.11 Az EGSZB határozottan szorgalmazza a nyilvános piacok vonzerejének növeléséhez hozzájáruló egyéb, folyamatban lévő kezdeményezések gyorsabb megvalósítását. Az EGSZB számos véleményt tett közzé a korábbi, a folyamatban lévő és a várható jogalkotási kezdeményezésekről ([16]). A geopolitikai kihívások ellenére fenn kell tartani a tőkepiaci unió felé tett előrelépések gyors ütemét; a gazdasági és társadalmi instabilitás növekvő kockázata miatt minden eddiginél nagyobb szükség van egy erős tőkepiaci unióra.

Kelt Brüsszelben, 2023. március 23-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

([12]) MiFID: A pénzügyi eszközök piacairól szóló irányelv.
([13]) Az Oxera jelentése: *Unbundling: what's the impact on equity research? [A szétválasztás hatása a befektetési kutatásra]*, 2019.
([14]) Európai Bizottság, *The impact of MiFID II rules on SME and fixed income investment research [Zárójelentés a MiFID II szabályainak a kkv-kra és a fix kamatozású befektetésekre irányuló kutatásra gyakorolt hatásáról]*, 2020.
([15]) Lásd az Instituto Español de Analistas Financieros keretében működő „Lighthouse" nonprofit kezdeményezést.
([16]) HL C 155., 2021.4.30., 20. o.; HL C 290., 2022.7.29., 58. o.; HL C 177., 2016.5.18., 9. o.; HL C 10., 2021.1.11., 30. o.; HL C 341., 2021.8.24., 41. o.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A műtrágyák rendelkezésre állásának és megfizethetőségének biztosítása

(COM(2022) 590 final)

(2023/C 184/21)

Előadó: **Arnold PUECH D'ALISSAC**

Felkérés:	Európai Bizottság: 2022.12.9.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem" szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.3.9.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.3.23.
Plenáris ülésszak száma:	577.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	170/3/4

1. **Következtetések és ajánlások**

1.1 Az EGSZB üdvözli a műtrágyák rendelkezésre állásának és megfizethetőségének biztosításáról szóló európai bizottsági közleményt, mivel a 2021 elején kezdődött és az Ukrajna elleni háború megindítását követően tovább súlyosbodó műtrágyaválság különösen súlyosan érinti Európát, ahol a mezőgazdasági termelők rekordárakkal és ellátási hiánnyal néznek szembe. A jelenlegi helyzet fenyegetést jelent az európai mezőgazdaságra és a globális élelmezésbiztonságra nézve.

1.2 Az EGSZB kiemeli, hogy a műtrágyaválság hatásainak csökkentése érdekében belső vészhelyzeti intézkedésekre van szükség. Az EGSZB úgy véli, hogy amellett, hogy lehetőséget kell biztosítani a leginkább érintett nitrogéngyártók és mezőgazdasági termelők állami támogatására (amelynek költségvetési korlátai vannak, a verseny torzulásának kockázatával jár és amelyet feltételekhez kellene kötni), korrekciós intézkedésekre van szükség az uniós műtrágyapiac működésének javítása érdekében, mivel ezek valószínűleg nagyobb hatást gyakorolnak a mezőgazdasági termelőkre és költséghatékonyabbak az adófizetők számára.

1.3 Annak érdekében, hogy az import és a belföldi verseny elősegítésével biztosítani lehessen a műtrágyaellátást, és kezelni lehessen az árak kérdését, az EGSZB olyan intézkedések meghozatalát javasolja, amelyek magukban foglalják az uniós importvámok felfüggesztését valamennyi műtrágya esetében, valamint a műtrágyaellátás logisztikájának egyszerűsítését és a szabályozás rugalmassá tételét.

1.4 Az EGSZB úgy véli ezenkívül, hogy középtávú intézkedésekre van szükség az EU importált ásványi műtrágyáktól való függőségének mérséklése és a műtrágyázás környezeti lábnyomának csökkentése érdekében. Az intézkedéseknek a mezőgazdaság agroökológiai átalakítását szem előtt tartva arra kell irányulniuk, hogy a növényi tápanyag-felhasználás hatékonyságának növelésével korlátozzák a műtrágya-felhasználást, a szintetikus műtrágyát részben újrahasznosított istállótrágyával és egyéb hulladékkal helyettesítsék, és javítsák Európa műtrágya-önellátását.

1.5 Az EGSZB üdvözli a 2023-ban létrehozandó új műtrágyapiaci megfigyelőközpont bejelentését, mivel alapvető fontosságú az európai műtrágyapiac átláthatóságának növelése a belső piaci reprezentatív árak rendszeres közzététele, valamint a műtrágyatermelésre és -felhasználásra vonatkozó nyilvános statisztikák készítése révén.

1.6 Az EGSZB továbbá kéri, hogy az új intézkedések elfogadásakor vegyék figyelembe a mezőgazdasági termelőket (akikre jelentős hatást gyakorolnak a műtrágyaárak), az élelmiszer-fogyasztókat (akik élelmiszerár-inflációval szembesülnek) és az ipari dolgozókat érintő szociális szempontokat.

1.7 Az EGSZB sürgeti az EU-t, hogy nemzetközi szinten fokozza az élelmiszer-ellátás globális bizonytalansága elleni fellépését, többek között a műtrágyapiac átláthatóságának és a műtrágyák rendelkezésre állásának és hatékony használatának előmozdítása révén. A globális műtrágya-kereskedelmet a piacok nyitottságának fenntartásával, az exportkorlátozások és -tilalmak elkerülésével, az európai műtrágyagyártás növelésével és a logisztikai útvonalak bővítésével kell elősegíteni.

2. **Bevezetés és háttér**

2.1 A műtrágyák a növények növekedéséhez szükséges három alapvető tápanyagból állnak: nitrogén (N), foszfor (P) és kálium (K).

2.2 A műtrágyák a jelenlegi mezőgazdasági termelés nagy részének kulcsfontosságú elemei. Elérhetőségük és megfizethetőségük alapvető szerepet játszik az élelmezésbiztonság terén. 2021 eleje óta globális ásványiműtrágya-válság alakult ki, amelyet kezdetben a Covid19-válság utáni fellendüléssel járó, megnövekedett kereslet váltott ki, és amely az Ukrajna elleni orosz invázió óta tovább súlyosbodott, mivel három jelentős globális műtrágya-beszállító – Oroszország, Belarusz és Ukrajna – részéről korlátozottabb lett az ellátás.

2.3 A műtrágyaválság különösen súlyosan érinti Európát, mivel i. az EU jelentős nettó műtrágyaimportőr; ii. az EU műtrágyapiacát a nitrogén és a foszfor tekintetében importvámok védik, amelyek a belföldi árakat a globális árak fölé hajtják; iii. az Oroszországból, Fehéroroszországból és Ukrajnából származó uniós műtrágya-behozatal, amely korábban az uniós behozatal 43 %-át tette ki, 2022 márciusa óta jelentősen csökkent, annak ellenére, hogy az EU hivatalosan nem tiltja az Oroszországból származó élelmiszer- és műtrágyaimportot.

2.4 A műtrágya belföldi ára rekordszintre emelkedett (az ásványi nitrogén ára 2022 novemberére a háromszorosára nőtt a 2021. januári árhoz képest). A szűkös kínálattal és a késedelmes beszerzésekkel együtt ez azt eredményezte, hogy a 2022-es betakarításhoz kapcsolódóan jelentősen csökkent az uniós műtrágya-felhasználás ([1]), és több tagállamban 2023 tavaszán hiány léphet fel, ami a 2023-as betakarítást is érintheti.

2.5 Mindez az európai zöld megállapodás és az Európai Bizottság által 2020 májusában közzétett, „a termelőtől a fogyasztóig" stratégia ([2]) összefüggésében történik, beleértve a javasolt uniós szintű célokat is, amelyek szerint lépéseket kell tenni „a tápanyagveszteség legalább 50 %-os csökkentése érdekében, biztosítva ugyanakkor, hogy a talaj termőképessége ne romoljon", miáltal „2030-ig legalább 20 %-kal csökkenni fog a műtrágyahasználat".

3. **Általános megjegyzések**

3.1 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a könnyen elérhető és megfizethető műtrágyák Európában és világszerte is elengedhetetlenek a mezőgazdasági termeléshez és az élelmezésbiztonsághoz. A műtrágyahiány és a túl magas műtrágyaárak csökkentik a terméshozamot, veszélyeztetik az élelmiszertermelést, és az európai polgárok és az emberiség kárára hozzájárulnak az élelmiszerárak inflációjához.

3.2 A műtrágyapiac jelenlegi válsága különös veszélyt jelent az alacsony jövedelmű országokra, amelyeket súlyosan érint az élelmiszer-ellátás bizonytalansága. Fenyegetést jelent Európában is, ahol a kiszolgáltatott csoportok már most is kihívásokkal néznek szembe az élelmiszerek megfizethetősége terén, és a műtrágyaválság a termés csökkenéséhez vezethet, és ezáltal hatással lehet a globális élelmezésbiztonságra, mivel az EU jelentős gabonatermelő és -exportőr.

3.3 Az EGSZB úgy véli, hogy a globális műtrágyahiány oka nemcsak a földgáz magas ára, hanem a kereslet és a kínálat közötti egyensúlyhiány és a logisztikai korlátok is. Az EU-ban ezt tovább súlyosbítja a kontinens ásványiműtrágya-behozataltól való nagyfokú függősége, az uniós importvámok és az ukrajnai háború.

Belső vészhelyzeti intézkedések

3.4 A magas műtrágyaárak ellenére úgy tűnik, hogy számos uniós nitrogénműtrágya-gyártó költség-versenyképességét befolyásolta a földgáz rendkívül magas európai ára, amely elérte az amerikai ár hétszeresét, szemben a 2021. évi háromszoros árral. A földgázhoz való kiemelt hozzáférés mellett földgázadagolás esetén, a meglévő termelési kapacitások maximális kihasználása céljából, eseti alapon hasznos lehet az EU nitrogéniparának egyedi támogatása, ahogy azt az állami támogatásokra vonatkozó, módosított ideiglenes uniós válságkeret lehetővé teszi. E tekintetben gazdasági és társadalmi feltételességre van szükség a váratlan hatások elkerülése érdekében, mivel egyes műtrágyagyártóknak nőtt a nyeresége a műtrágyaválság következtében.

([1]) Az Európai Bizottság szerint „az aszály és a magas műtrágyaárak együttesen különösen a foszfor és a kálium alacsonyabb alkalmazási arányát eredményezték, […] ami hozzájárult az alacsonyabb terméshozamokhoz", valamint az EU 2022-es gabonatermésének 8 %-os visszaeséséhez 2021-hez képest. Forrás: Short-term outlook for agricultural markets, (A mezőgazdasági piacok rövid távú kilátásai), Európai Bizottság, 2022.10.5.

([2]) COM(2020) 381 final, 2020.5.20.

3.5 A jelenlegi válság súlyosan érintette a műtrágya-felhasználókat, különösen a szántóföldi növénytermesztőket, valamint a növénytermesztéssel és állattenyésztéssel vegyesen foglalkozó szakembereket, akikre az uniós műtrágyaköltségek 62 %-a és az uniós nitrogénfelhasználás 69 %-a esik ([3]). A betakarítás előtt a műtrágyavásárláshoz szükséges készpénz hiányával, valamint költség- és árnyomással kell szembenézniük, mivel a mezőgazdasági termékek magasabb ára nem feltétlenül ellensúlyozza a műtrágyák és egyéb mezőgazdasági inputanyagok megemelkedett árainak hatását ([4]). A műtrágya-felhasználók számára nyújtott célzott támogatás ezért segíthet a válság kezelésében, ahogy azt az állami támogatásokra vonatkozó, módosított ideiglenes uniós válságkeret lehetővé teszi.

3.6 A 2023-as pénzügyi évre vonatkozó 450 millió EUR-s uniós mezőgazdasági tartalék felhasználásával történő támogatás finanszírozását azonban szigorú költségvetési korlátok és prioritási verseny kísérik. Az ilyen intézkedések nemzeti KAP stratégiai terveken keresztül történő finanszírozása sem megfelelő megoldás, mivel ezeket nemrégiben hagyták jóvá, és hosszú időre lenne szükség a módosításukhoz. Az állami támogatás igénybevétele pedig egyrészt nemzeti költségvetési korlátokba ütközik, másrészt a különböző tagállamok mezőgazdasági termelői közötti verseny jelentős torzulásának kockázatát hordozza magában. Ezt jól illusztrálja az a tény, hogy eddig mindössze három tagállam hajtott végre mezőgazdasági termelők általi műtrágyavásárlásra irányuló támogatási programokat, amelyek teljes költségvetése 855 millió EUR.

3.7 Az EGSZB úgy véli, hogy **az uniós műtrágyapiac működését javító** korrekciós intézkedések így célszerűbbek és költséghatékonyabbak az adófizetők számára. Ezeknek a vészhelyzeti, ideiglenes intézkedéseknek – az import és a verseny megkönnyítése útján – a műtrágyaellátást és az európai műtrágyaárakat is célba kell venniük. Néhány műtrágyagyártó vállalat hatalmas arányban növeli nyereségét: pozitív és stratégiai üzenetet kell küldenünk ennek az iparágnak az érdekében, ha azt szeretnénk, hogy ezeket az eszközöket az európai gyárakba való beruházásokra, ezzel autonómiánk arányának növelésére használják fel, mivel ez az ára a függetlenségünknek.

3.8 Az Európai Bizottság 2022. július 17-i javaslatát követően a 2022. december 12-i (EU) 2022/2465 tanácsi rendelet ([5]) a karbamidra és az ammóniára vonatkozó behozatali vámok ideiglenes felfüggesztéséről rendelkezik (ez Oroszországra és Belaruszra nem vonatkozik). Az EGSZB üdvözli ezt a döntést, mivel az EU-val kötött szabadkereskedelmi megállapodásokban részes partnerek (például az észak-afrikai országok) mellett más fontos ellátási forrásokra is kedvezően hatna egy ilyen felfüggesztés (mint például az Egyesült Államok, valamint a közép-ázsiai országok és az Arab-öböl országai). A rendelet azonban túl későn lépett hatályba ahhoz, hogy a 2022/2023-as időszakra hatályba léphessen, mivel a karbamidbehozatal nagy részét égbeszökő árakon már leszállították vagy megrendelték, a Tanács pedig az eredeti két év helyett hat hónapra korlátozta azt. Az EGSZB azt tanácsolja az Európai Bizottságnak és a Tanácsnak, hogy a rendeletet terjesszék ki a következő időszakra és valamennyi nitrogén- és foszforalapú műtrágyára, mivel ez az ellátás diverzifikálása révén elősegítené a rendelkezésre állást, és csökkentené az Unión belüli műtrágyaárakat.

3.9 Egyéb intézkedéseket is sürgősen végre kell hajtani az uniós ásványiműtrágya-piac működése érdekében a logisztika és a szabályozás területén, ideértve a következőket: i. a mezőgazdasági termelők és műtrágya-forgalmazók ösztönzése a korai beszerzésekre és az árkockázatok kezelésére; ii. a műtrágyaszállító hajók és a belvízi szállítás kikötői importlogisztikájának megkönnyítése; iii. a műtrágya-beszállítókkal kapcsolatos nemzeti értelmezések egységesítése az Oroszország elleni szankciók tekintetében; iv. ideiglenes rugalmassági mechanizmusok lehetővé tétele az uniós rendeletekben, többek között a REACH-rendeletben, a szállításra vonatkozó jogszabályokban és a műtrágyatermékekről szóló rendeletben.

3.10 Az Európai Bizottságnak a Közös Kutatóközpont technikai javaslatai ([6]) alapján mielőbb olyan jogalkotási intézkedéseket kell javasolnia, amelyek biztosítják, hogy a feldolgozott trágya a nitrátirányelvben (RENURE) a nitrátérzékeny területekre vonatkozóan meghatározott küszöbértéken felül biztonságosan felhasználható legyen, lehetővé téve ezzel a szintetikus műtrágyák nagyobb arányú helyettesítését. Az új küszöbérték meghatározásáig az EGSZB azt ajánlja, hogy a jelenlegi 170 egység/ha/év szervesnitrogén-határértéket az EU-ban valamennyi mezőgazdasági termelőre érvényesítsék.

Középtávú belföldi intézkedések

3.11 Amint azt a 2022. évi stratégiai előrejelzési jelentésében ([7]) is említette, az EGSZB azt ajánlja, hogy csökkentsék az EU függőségét a takarmányok, műtrágyák és egyéb alapanyagok behozatala terén, és javasolja az élelmiszer-termelésen, a munkaerőn és a tisztességes kereskedelmen alapuló élelmiszerrendszerekre alkalmazott nyitott stratégiai autonómia meghatározását, azzal az átfogó céllal, hogy egészséges, fenntartható, reziliens és méltányos élelmiszer-ellátás révén valamennyi uniós polgár számára biztosítható legyen az élelmezésbiztonság.

([3]) Forrás: FADN, 2017.
([4]) Összehasonlításképpen az ammónium-nitrát ára Franciaországban 2022 novemberében 203 %-kal haladta meg a 2021. januári szintet. Ezzel szemben a malombúza ára ugyanebben az időszakban 45 %-kal emelkedett. Forrás: La Dépêche Le Petit Meunier.
([5]) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022R2465.
([6]) https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC121636.
([7]) https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-information-reports/opinions/strategic-foresight-report-2022 (lásd: HL 45. o.).

3.12 A műtrágyákat illetően az EGSZB úgy véli, hogy bár a vészhelyzeti intézkedéseket haladéktalanul meg kell hozni, hosszabb távú intézkedéseket is végre kell hajtani annak érdekében, hogy optimalizálódjon az európai mezőgazdaság importált ásványi műtrágyáktól való függősége, ugyanakkor csökkenjen Európában a műtrágyázás környezeti lábnyoma. Az intézkedéseknek a következőkre irányulniuk: i. a teljes műtrágya-felhasználás optimalizálása a növényi tápanyag-felhasználás hatékonyságának növelésével, ami kisebb veszteséget eredményez; ii. a szintetikus műtrágya részleges helyettesítése újrahasznosított istállótrágya és az élelmiszerláncból származó egyéb hulladék nagyobb arányú felhasználásával; iii. Európa műtrágya-önellátásának javítása. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a mezőgazdaság átalakulóban van, és az agroökológia és a konzervatív mezőgazdaság révén egyre jobb eredményeket fog elérni.

3.13 A növényi tápanyag-felhasználás hatékonyságának növelésére a műtrágyafogyasztás, valamint a vízbe és a levegőbe kerülő tápanyag miatti veszteség csökkentése érdekében van szükség. Ez lehetővé teszi a műtrágya-felhasználás csökkentését, anélkül, hogy befolyásolná a termelési volument. Ez jobb trágyázási gyakorlatokkal érhető el, beleértve a takarónövények használatát, a műtrágyák kiválasztását (előnyben részesítve például a nitrátalapú nitrogéntípusokat, valamint az ureáz-/nitrifikációgátlók használatát), a biostimulánsok használatát, valamint az optimalizált alkalmazást lehetővé tevő precíziós gazdálkodást (osztott alkalmazás, mérlegszámítás, talaj- és növényelemzés, növényszenzorok, döntéstámogató eszközök).

3.14 A növénynemesítés a tápanyag-felhasználás hatékonysága szempontjából is kulcsfontosságú, mivel a továbbfejlesztett fajták képesek ugyanannyi betakarított mennyiség mellett kevesebb tápanyagot – különösen nitrogént – felvenni. E tekintetben az EGSZB úgy véli, hogy innovatív technológiákat és vetőmagokat kell kifejleszteni, hogy mindig lehessen megoldásokat biztosítani a meglévő eszközökre vonatkozó korlátozásokkal szembesülő mezőgazdasági termelők számára ([8]).

3.15 A tápanyagigényes növények, így a gabonafélék, az olajrepce és a cukorrépa helyettesítése alacsonyabb tápanyagigényű növényekkel, például napraforgóval ([9]) és hüvelyesekkel, olyan tendencia, amelyet a mezőgazdasági termelők 2021–2022 óta természetes módon alkalmaznak ([10]). Ezzel azonban közpolitikai keretek között óvatosan kell bánni, mivel a hektáronkénti szárazanyag-hozamokat és fehérje-hozzájárulásokat tekintve egy ilyen lépés zavart okozhat a mezőgazdasági piacokon, és veszélyeztetheti az élelmezésbiztonságot.

3.16 Egy másik fontos középtávú célkitűzés az EU-ban az ásványi műtrágyák részleges helyettesítése istállótrágyából és egyéb szerves hulladékból származó, újrahasznosított szerves trágyával ([11]). Ez előnyökkel jár a talaj számára (magasabb szervesanyag-tartalom) és az éghajlatra nézve (a szintetikus nitrogénműtrágya-gyártásból származó alacsonyabb kibocsátás), valamint csökkenti az importfüggőséget. Az istállótrágyában rejlő lehetőségeket azonban nem szabad túlbecsülni, mivel e trágya nagy részét már újrahasznosítják, a rendelkezésre álló erőforrások földrajzilag korlátozottak (a trágyából strukturális többlettel rendelkező régiók), és jelentős mozgósítási, feldolgozási és szállítási költségekkel járnak. Az emberi hulladékból származó tápanyagokat többnyire nem juttatják ki a mezőgazdasági talajokra, holott ezekben 2 milliárd kg nitrogénpotenciál rejlik ([12]). Az Európai Bizottságnak ösztönöznie kell az algákból és szennyvíziszapból történő tápanyag-visszanyerés és a biztonságos mezőgazdasági alkalmazás technikáinak fejlesztését is.

3.17 A nitrogénműtrágyák tekintetében az ammónia-előállítás alternatív, nem fosszilis módjainak előmozdítása rendkívül fontos hosszú távú célkitűzés, mivel ez csökkentené az EU gázfüggőségét és szénlábnyomát. A megújuló hidrogénnek a víz elektrolízisével (amely maga is megújuló villamos energia felhasználásával megy végbe) történő előállítása kísérleti ipari szakaszban van, míg a mezőgazdasági melléktermékek és a szerves hulladék metanizálása egyaránt termelhet az ammónia előállításához szükséges biometánt, és szerves trágyaként használható fermentációs maradékot. A fosszilis alapú ammónia jelenlegi magas piaci ára ellenére azonban a megújuló alternatívák messze nem versenyképesek, és időre, technológiai érettségre és esetleg jelentős állami támogatásra lesz szükségük ahhoz, hogy elérjék az ipari szintet.

3.18 Az EGSZB üdvözli a 2023-ban létrehozandó új műtrágyapiaci megfigyelőközpont bejelentését, valamint a műtrágyapiaci érdekeltekkel folytatott konzultációk szervezését az élelmezésbiztonsági válságokra való felkészültségre és reagálásra vonatkozó európai mechanizmus (EFSCM) szakértői csoportja keretében. Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy az uniós műtrágyapiac nagyfokú átláthatósága csak a nitrogén-, foszfor- és káliumalapú műtrágyák reprezentatív belföldi piaci árainak rendszeres közzétételével, valamint a műtrágyafogyasztásra vonatkozó nyilvános statisztikák kidolgozásával garantálható.

([8]) HL C 194., 2022.5.12., 72. o.

([9]) A napraforgóval bevetett terület az EU-ban 750 000 hektárral nőtt, míg a gabonatermő terület 2022-ben ugyanilyen mértékben csökkent.

([10]) HL C 75., 2023.2.28., 88. o.

([11]) https://www.eesc.europa.eu/hu/our-work/opinions-information-reports/information-reports/benefits-extensive-livestock-farming-and-organic-fertilizers-context-european-green-deal-egd-ir-information-report.

([12]) Becslések szerint egy ember évente több mint 4 kg nitrogént ürít ki a vizeletével (Viskari et al, 2018 https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fsufs.2018.00032/full).

Szociális szempontok

3.19 Az EGSZB úgy véli, hogy a közlemény nem veszi kellőképpen figyelembe a műtrágyák rendelkezésre állásával és megfizethetőségével kapcsolatos társadalmi szempontokat. A mezőgazdasági termelőknek (különösen a kistermelőknek) ugyanis magasabb árat kell fizetniük a műtrágyáért, amely a betakarításkor nem feltétlenül térül meg, mivel a műtrágyavásárlás és a termékek értékesítése nem függ össze szorosan. Emellett a költségesebb műtrágyák részben felelősek az élelmiszerárak inflációjáért, ami különösen a legszegényebb háztartásokat érinti. Végezetül, az európai műtrágyaiparban dolgozó munkavállalók munkakörülményeit a versenyképesség csökkenése, a termelés leállítása, valamint az ágazatot az EU-ban sújtó nagyfokú bizonytalanság is befolyásolja.

A műtrágyák rendelkezésre állásának és megfizethetőségének biztosítása világszerte

3.20 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság, a tagállamok, az európai pénzügyi intézmények, a G20-országok, az ENSZ-ügynökségek és a nemzetközi pénzügyi intézmények által az élelmiszer-ellátás globális bizonytalanságának megszüntetésére tett erőfeszítéseket, beleértve az egészséges versennyel és átláthatósággal jellemzett műtrágyapiacok létrejöttének, a műtrágya rendelkezésre állásának és hatékony felhasználásának előmozdítását.

3.21 A globális műtrágyapiac átláthatósága különösen fontos. Az EGSZB ösztönzi, hogy a G20-ak mezőgazdasági piaci információs rendszerében (AMIS) javítsák a műtrágyaárak adatbázisának reprezentativitását, mivel az jelenleg négy termékre és helyszínre korlátozódik.

3.22 A FAO és a WTO nemrégiben arra figyelmeztetett ([13]), hogy a globális műtrágyahiány valószínűleg 2023-ban is fennmarad, ami különösen Afrikában veszélyezteti a mezőgazdasági termelést és az élelmezésbiztonságot. A globális műtrágya-kereskedelmet a piacok nyitottságának fenntartásával, az exportkorlátozások és -tilalmak elkerülésével, a műtrágyagyártás növelésével, a logisztikai útvonalak bővítésével és a műtrágyahasználat hatékonyságának maximalizálásával sürgősen elő kell mozdítani. Az EGSZB üdvözli az ezzel kapcsolatos nemzetközi kezdeményezéseket, többek között az élelmezéssel, az energiával és a finanszírozással foglalkozó globális válságreagálási csoport (ENSZ), az élelmezésbiztonsággal foglalkozó globális szövetség (G7), a FARM-kezdeményezés (EU, G7, Afrikai Unió) és a Global Fertilizer Challenge (USA, EU) létrehozását.

3.23 Az élelmiszer- és műtrágyaimport magas árai és az ellátási láncok zavarai egyes alacsony jövedelmű országokban komoly fizetésimérleg-problémákat okoznak. Az EU-nak fokoznia kell az erre irányuló erőfeszítéseit mind kétoldalú (élelmezési és rezilienciaépítési eszköz), mind pedig olyan többoldalú kezdeményezéseken keresztül, mint például a szegénység csökkentését és növekedést célzó IMF-alap (PRGT) és az élelmiszersokkra vonatkozó keret.

Kelt Brüsszelben, 2023. március 23-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

([13]) *Global fertilizer markets and policies: a joint FAO/WTO mapping exercise* (Globális műtrágyapiacok és -politikák: a FAO és a WTO közös feltérképezési gyakorlata), 2022. november 14., https://www.wto.org/english/news_e/news22_e/igo_14nov22_e.htm.

ISSN 1977-0979 (elektronikus kiadás)
ISSN 1725-518X (nyomtatott kiadás)

Az Európai Unió
Kiadóhivatala
L-2985 Luxembourg
LUXEMBURG

HU